

Uradni list

Evropske unije

C 48

Slovenska izdaja

Informacije in objave

Zvezek 54

15. februar 2011

<u>Obvestilo št.</u>	Vsebina	Stran
	I <i>Resolucije, priporočila in mnenja</i>	
	RESOLUCIJE	
	Evropski ekonomsko-socialni odbor	
	465. plenarno zasedanje 15. in 16. septembra 2010	
2011/C 48/01	Resolucija Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o položaju Romov v Evropski uniji	1
	MNENJA	
	Evropski ekonomsko-socialni odbor	
	465. plenarno zasedanje 15. in 16. septembra 2010	
2011/C 48/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o strategiji Evropske unije za Podonavje	2
2011/C 48/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vlogi zakonitega priseljevanja pri reševanju demografskih vprašanj (raziskovalno mnenje)	6

SL

 Cena:
8 EUR

(Nadaljevanje na naslednji strani)

<u>Obvestilo št.</u>	Vsebina (nadaljevanje)	Stran
2011/C 48/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o zelenih delovnih mestih	14
2011/C 48/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o stanju in izzivih flote Evropske unije za ribolov tropskih tunov (raziskovalno mnenje)	21
2011/C 48/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi K evropskemu prostoru varnosti v cestnem prometu – Strateške smernice za varnost v cestnem prometu do leta 2020 (mnenje na zaprosilo Evropskega parlamenta)	27
2011/C 48/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o strukturah financiranja malih in srednje velikih podjetij v sedanji finančni situaciji (mnenje na lastno pobudo)	33
2011/C 48/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi Po koncu krize: nov finančni sistem za notranji trg (mnenje na lastno pobudo)	38
2011/C 48/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o ustvarjalnosti in podjetništvu: mehanizmi za izhod iz krize (mnenje na lastno pobudo)	45
2011/C 48/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o odzivu EU na spremenjeno razmerje moči v svetovnem gospodarstvu (mnenje na lastno pobudo)	51
2011/C 48/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o oživitvi gospodarstva: pregled stanja in konkretne pobude (mnenje na lastno pobudo)	57
2011/C 48/12	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi Svetovnemu vrhu o trajnostnem razvoju leta 2012 naproti (mnenje na lastno pobudo)	65
2011/C 48/13	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o izboljšanju modelov participativnega javno-zasebnega partnerstva pri zagotavljanju e-storitev za vse v EU 27 (mnenje na lastno pobudo)	72
2011/C 48/14	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi Kakšne storitve splošnega pomena potrebujemo za odgovor na krizo? (mnenje na lastno pobudo)	77
2011/C 48/15	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o novi energetske politiki EU: izvajanje, učinkovitost in solidarnost za državljane (mnenje na lastno pobudo)	81
2011/C 48/16	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o odnosih med EU in Kanado (mnenje na lastno pobudo)	87
2011/C 48/17	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o položaju invalidov v državah Euromeda	94
2011/C 48/18	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o politiki večjezičnosti EU (dodatno mnenje)	102

I

(Resolucije, priporočila in mnenja)

RESOLUCIJE

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

465. PLENARNO ZASEDANJE 15. IN 16. SEPTEMBRA 2010

Resolucija Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o položaju Romov v Evropski uniji

(2011/C 48/01)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je resolucijo sprejel na plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 16. septembra) s 151 glasovi za, 22 glasovi proti in 28 vzdržanimi glasovi.

1. Odbor odločno obsoja diskriminatorne ukrepe proti Romom ali proti katerikoli drugi etnični manjšini vključno z morebitnimi kriminalnimi dejanji, vedno odgovornost posameznika.
2. EESO se je vedno zavzemal za zaščito temeljnih pravic vseh ljudi, ki živijo v Evropski uniji, in se vedno boril proti vsem oblikam diskriminacije nacionalnih manjšin, rasizmu in ksenofobiji. Začetek veljavnosti Lizbonske pogodbe je okrepil pravni in politični okvir za takšen pristop ter instrumente za njegovo izvajanje.
3. Poleg tega je EESO v skladu s pravom Evropske unije vedno odločno podpiral pravico vseh državljanov Unije in njihovih družin do prostega gibanja in bivanja.
4. EESO je vedno pozival k dejavnim ukrepom na področju socialnega vključevanja v korist manjšin in migrantov ter zlasti Romov.
5. EESO želi izraziti tudi svojo zavezanost načelu pravne države, po katerem je odgovornost za vsakršno dejanje,
6. EESO se zaveda, da do težav, povezanih z vključevanjem Romov, prihaja najprej na ravni nekaterih držav članic, kljub temu pa poudarja odgovornost, ki jo ima EU na podlagi nove Pogodbe, ter potrebo po odzivu na ravni EU, da bi sočasno upoštevali posebnosti romskega prebivalstva in mu zagotovili enako obravnavo na celotnem ozemlju Unije.
7. EESO se dejavno zavzema za ekonomsko in socialno vključevanje romskega prebivalstva, kakor tudi prebivalstva drugih manjšin in migrantov, ter institucijam Evropske unije predlaga, da pripravijo globalno strategijo, ki bo za države članice prepričljiva in katere cilj bo resnično povezovanje, ki temelji na skupnih pravicah in dolžnostih vseh državljanov EU. Takšno strategijo bi bilo treba pripraviti participativno in v pripravo vključiti tudi romske skupnosti, podpreti pa bi jo bilo treba z znatnimi finančnimi sredstvi, prilagojenimi velikim izzivom, s katerimi se je treba soočiti.

V Bruslju, 16. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Generalni sekretar
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Martin WESTLAKE

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

465. PLENARNO ZASEDANJE 15. IN 16. SEPTEMBRA 2010

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o strategiji Evropske unije za Podonavje

(2011/C 48/02)

Poročevalec: g. BARABÁS

Soporočevalec: g. MANOLIU

G. Šefčovič, podpredsednik Evropske komisije, je 26. februarja 2010 Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosil, da pripravi raziskovalno mnenje o naslednji temi:

Strategija Evropske unije za Podonavje.

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 20. julija 2010. Poročevalec je bil g. BARABÁS, soporočevalec g. MANOLIU.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 16. septembra) s 123 glasovi za, 2 glasovoma proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in predlogi

1.1 Glavni namen mnenja EESO je izkoristiti priložnost, ki jo Evropska komisija ponuja organizirani evropski civilni družbi, da predstavi konkretne, praktične predloge kot prispevek k akcijskemu načrtu za strategijo Evropske unije za Podonavje⁽¹⁾ (v nadaljevanju: strategija za Podonavje), ki je trenutno v pripravi. EESO upa, da njegova priporočila primerno odražajo zavezanost in močno podporo tako Odbora kot organizirane evropske civilne družbe, ki ju uživa strategija. EESO pričakuje, da bo načrtovana strategija resničen prispevek k izboljšanju življenjskih in delovnih pogojev vseh državljanov v podonavski regiji, za katero meni, da je ogledalo Evrope.

1.2 Na politični ravni velja za načrtovano strategijo za Podonavje naslednje:

1.2.1 biti mora odprta, vključujoča in občutljiva za socialna, ekonomska in okoljska vprašanja, hkrati pa mora upoštevati predloge organizacij civilne družbe in graditi na njihovih izkušnjah;

1.2.2 glede na zahtevnost in soodvisnost obravnavnih vprašanj je lahko učinkovita samo, če k vprašanjem ne pristopa sektorsko, temveč dosledno celostno ter če poudari, da je treba izpolniti cilje udeleženih akterjev;

1.2.3 upoštevati in prizadevati si mora za spodbujanje sodelovanja na področjih „mehke varnosti“, kot so sodelovanje služb za ukrepanje, kadar se soočajo z naravnimi nesrečami, mobilnost delavcev, podjetij itd., ali za pripravo kriznih načrtov za ravnanje v primeru ekoloških nesreč;

1.2.4 prispevati mora k večjemu izkoriščanju možnosti, ki jih ponuja Lizbonska pogodba, na primer k usklajeni uporabi načela participativne demokracije;

1.2.5 biti mora ustrezno sredstvo za:

a. dejansko prispevanje (v svoji vlogi politike makroregionalnega razvoja) k utrditvi procesa evropskega povezovanja, zlasti v okviru programa Evropa 2020 (pametna, trajnostna, vključujoča rast), in

⁽¹⁾ Prihodnja strategija za Podonavje bo pokrila naslednje države članice EU: Nemčijo, Avstrijo, Madžarsko, Slovaško, Češko republiko, Slovenijo, Bolgarijo in Romunijo ter naslednje nečlanice EU: Hrvaško, Srbijo, Ukrajino, Moldavijo, Bosno in Hercegovino in Črno goro.

- b. tesnejše povezovanje šestih nečlanice EU v tej regiji z Evropsko unijo in podpiranje njihovih prizadevanj za vključevanje;
- 1.2.6 odražati mora politiko EU na makroregionalni ravni ter aktivno, konstruktivno vlogo in prispevek organizirane civilne družbe;
- 1.2.7 pomagati mora pri usklajevanju dela obstoječih sistemov sodelovanja na različnih ravneh in v različnih delih regije, povečati učinkovitost teh dejavnosti in preprečiti podvajanje;
- 1.2.8 imeti mora jasen, preprost in pregleden sistem upravljanja na podlagi pristopa od spodaj navzgor v odnosu do organizirane civilne družbe; rezultate bi bilo treba ovrednotiti na letnih konferencah;
- 1.2.9 izvajati se mora v obliki procesa, ki omogoča prožnost in redne preglede, kadar je možno pa tudi dodeljevanje dodatnih finančnih virov;
- 1.2.10 imeti mora realistične cilje, za uspešno izvajanje pa tudi jasno določene prednostne naloge; za uresničevanje teh ciljev je treba pripraviti srednjeročni akcijski načrt, v katerem mora biti jasno zapisano, da je aktivno vključevanje vseh akterjev v skladu z načelom partnerstva med glavnimi predpogoji za uspeh strategije;
- 1.2.11 imeti mora vidne in otipljive rezultate za družbo in državljane, ki vodijo v boljše delovne in življenjske pogoje za državljane, vključno z mladino;
- 1.2.12 odražati mora pomen socialnega in civilnega dialoga;
- 1.2.13 priznati mora pomen povezljivosti v Podonavju;
- 1.2.14 upoštevati mora izkušnje izvajanja strategije EU za regijo Baltskega morja.
- 1.3 *Praktični predlogi na ravni civilne družbe za akcijski načrt k načrtovani strategiji za Podonavje:*
- 1.3.1 vzpostaviti bi bilo treba regionalno mrežo organizacij civilne družbe (forum podonavske civilne družbe), ki bi med drugim omogočila izvajanje skupnih ukrepov in projektov; člani mreže bi se lahko sestajali enkrat letno v različnih državah v regiji;
- 1.3.2 organizirati bi bilo treba dogodke (srečanja, festivale, obiske, razstave, sejme itd.), ki bi med ljudmi, ki živijo v Podonavju, krepili občutek skupne pripadnosti, razvijali regionalno zavest in ohranjali kulturno raznolikost, zlasti pri mladih; k izpolnitvi tega cilja bi lahko prispeval tudi regionalni kulturni pregled;
- 1.3.3 organizirati bi bilo treba Podonavski teden, ki bi vsako leto potekal v drugem kraju; ta dogodek bi lahko bil primeren forum za obravnavo aktualnih tem v zvezi s strategijo za Podonavje in predstavitev njenih rezultatov;
- 1.3.4 za zagotovitev stalne podpore državljanov in organizirane civilne družbe, tako v EU kot tudi v sosednjih državah, ki niso članice EU, je potrebna učinkovita in vseskozi prisotna strategija komuniciranja;
- 1.3.5 pri pripravi programov strategije za Podonavje je treba posebno pozornost nameniti prikrajšanim skupinam in skupinam, potisnjenim na rob družbe, zlasti Romom;
- 1.3.6 okrepite bi bilo treba redne stike in sodelovanje med akterji v regiji, vključno s socialnim in civilnim dialogom; pomembno vlogo na tem področju bi lahko imeli ekonomsko-socialni sveti v posameznih državah;
- 1.3.7 ustanoviti bi bilo treba podonavski poslovni forum, ki bi združeval socialne in ekonomske akterje in bi bil lahko pomembno orodje za spodbujanje sodelovanja ter ekonomske, socialne in teritorialne kohezije v Podonavju; organizacije delodajalcev v regiji bi morale imeti dostop do programov financiranja, usmerjenih v organizacijo tega foruma, hkrati pa bi jih bilo treba spodbujati k udeležbi v teh programih;
- 1.3.8 dodatno bi bilo treba zmanjšati ali odpraviti ovire, ki zavirajo prosti pretok, kar bi lahko skupaj z izvajanjem načel dostojnega dela in pravičnega plačila prispevalo k zblizevanju ljudi;
- 1.3.9 pri izvajanju strategije za Podonavje bi bilo treba uporabiti tudi dosežke in storitve na področju informacijske družbe;
- 1.3.10 lahko bi ustanovili mednarodno skupino raziskovalcev, ki bi opravila znanstveno analizo in pregled strateških vprašanj v Podonavju; delo te skupine bi lahko podprli s programom štipendij;
- 1.3.11 premisliti je treba, kako bi lahko evropska leta in tematske programe povezali s strategijo za Podonavje;
- 1.3.12 podpreti bi bilo treba pobude v zvezi s poučevanjem jezikov, ki se uporabljajo v regiji;

1.3.13 EESO bi moral ustanoviti stalno delujočo opazovalno ali študijsko skupino za strategijo za Podonavje;

1.3.14 sestavine strategije za Podonavje in njenega akcijskega načrta bi moral izvajati in spremljati upravljalni odbor, v katerem bi bili zastopani predstavniki organizirane civilne družbe in ki bi lahko pripravil letno poročilo o svojih sklepih;

1.3.15 vzporedno s sprejetjem strategije za Podonavje bi morala Evropska komisija podpreti tudi več pilotnih projektov, primernih za preskušanje in pridobivanje začetnih izkušenj;

1.3.16 izvajanje strategije za Podonavje in njenega akcijskega načrta bi lahko bilo financirano iz različnih virov: poleg financiranja iz EU (zlasti iz strukturnih skladov) bi lahko sredstva prispevali države v regiji, zasebni sektor in mednarodne finančne institucije. Pod predpostavko, da bo tovrstna podpora zagotovljena, bi bilo priporočljivo ustanoviti poseben sklad.

1.3.17 EESO meni, da je strategija za Podonavje, – katere sprejetje je načrtovano v prvi polovici leta 2011 med predsedovanjem Madžarske – eno od ključnih orodij za razvoj dinamične, konkurenčne, vključujoče in uspešne podonavske regije.

2. Smernice strategije za Podonavje

2.1 V okviru priprave strategije za Podonavje je treba opredeliti teoretični okvir, na katerem bosta temeljila strategija za sodelovanje v podonavski regiji ter akcijski načrt za njeno izvajanje.

2.2 Zato je treba pri pripravi strategije za Podonavje upoštevati naslednje dejavnike:

— vidike, povezane z ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo;

— vlogo, ki jo ima reka Donava v prometu in infrastrukturi (pri čemer je treba posebno pozornost nameniti vseevropskemu prometnemu koridorju VII, ki zadeva Donavo), ter z njo povezan potencial za razvoj gospodarskih dejavnosti na splošno; potrebo po podpori ukrepov za vzdrževanje plovbe, po potrebi tudi za prevoz, in po odpravi ozkih grl v ladijskem prometu, omenjenih v prednostnem projektu TEN-T 18 (v zvezi s tem bi bilo treba kot vodilo uporabljati skupno izjavo, napisano pod okriljem Mednarodne komisije za varstvo reke Donave (ICPDR), in jo izvajati v praksi); potrebo po nadaljevanju intermodalnih prometnih projektov (izgradnja zabojniških terminalov in pristanišč) in dopolnilnih cestnoprometnih projektov v Podonavju (mostovi z

velikim vplivom na tokove blagovnega prometa); hkrati tudi potrebo po izvedbi projektov, ki bi imeli velik vpliv na razvoj, kot je kanal Donava-Bukarešta, ki bi koristil evropskemu gospodarstvu;

— Donavo kot vira pitne vode in energije ter kot naravnega okolja, ki mora biti ohranjeno – ključni vidik tega vprašanja je trajnostni razvoj; podpreti bi bilo treba projekte energetske infrastrukture, kot so hidroelektrarne;

— vlogo inovacij, raziskav in izobraževanja v regiji;

— potrebe turizma v Podonavju in potencial razvoja podeželja; v zvezi s slednjim bi bilo treba premisliti o financiranju projektov, ki bodo spodbujali dejavnosti v državah z bogato kmetijsko tradicijo; financiranje projektov infrastrukture za natovarjanje žitaric bi pomagala sprostiti potencial lokalnega kmetijstva, zlasti v državah z dolgo tradicijo kmetijstva;

— vlogo reke Donave pri razvoju skupne „podonavske“ zavesti in identitete, ki bo dopolnjevala evropsko zavest in identiteto na ravni celotne EU; na tem področju sta ključnega pomena kulturni dialog in solidarnost, tudi med članicami in nečlanicami EU v regiji;

— vsakršno povečanje prometa mora biti spoštljivo do okolja;

— imeti je treba možnosti za reševanje sporov, ki bi odpravile napetosti, ki so v zgodovini naraščale v regiji.

2.3 Glede na raznolikost in pogosto medsebojno tekmovalnost vrednot in interesov je pomembno, da se pripravi celostna strategija za Podonavje na podlagi skupnih načel, pri čemer strategija ne bi smela temeljiti zgolj na ekonomski logiki, temveč bi morala upoštevati tudi družbene potrebe in dejavnike, vključno s stališči in prispevki civilne družbe.

2.4 Dobro pripravljena strategija za Podonavje, usmerjena v ekonomsko, teritorialno in socialno kohezijo, bo prispevala k razvoju dinamične, konkurenčne in uspešne podonavske regije.

3. Ozadje

3.1 Na zasedanju 18. in 19. junija 2009 je Evropski svet zaprosil Evropsko komisijo, da do konca leta 2010 pripravi strategijo Evropske unije za Podonavje. Med pripravljanim delom so bila predstavljena številna mnenja, med drugim tudi v okviru procesa odprtega posvetovanja, ki ga je sprožila Evropska komisija.

3.2 EESO močno in odločno podpira novi makroregionalni pristop Evropske unije, v okviru tega pristopa pa tudi izvajanje strategije za Podonavje. Kot institucionalni predstavnik organizirane evropske civilne družbe je EESO pripravljen, da odigra dejavno vlogo in prevzame pobudo pri oblikovanju in izvajanju strategije.

3.3 Zanimanje EESO za vprašanja, povezana z Donavo, in njegova zavzetost na tem področju nista nič novega. Prvzaprav Odbor že več let sprejema številne dokumente, ki obravnavajo različna področja, kot sta promet in okolje. Ti dokumenti pojas-

njujejo, zakaj EESO meni, da je podonavska regija pomembna, in zakaj podpira pripravo strategije za Podonavje.

3.4 Omeniti velja, da se je zemljepisno središče Evropske unije zaradi njenih nedavnih širitev pomaknilo na vzhod, njeno ekonomsko težišče pa ostaja v zahodni Evropi. Ekonomska, teritorialna in socialna kohezija kot ključna komponenta strategije za Podonavje, vključno s praktičnimi napotili za njeno izvajanje, ustrezno prispeva k odpravljanju tega neravnovesja.

V Bruslju, 16. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vlogi zakonitega priseljevanja pri reševanju demografskih vprašanj (raziskovalno mnenje)

(2011/C 48/03)

Poročevalec: **g. PARIZA CASTAÑOS**

Joëlle Milquet, podpredsednica belgijske vlade in ministrica za zaposlovanje in enake možnosti, pristojna za migracijsko in azilno politiko, je v dopisu z dne 16. februarja 2010 v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije v imenu prihodnjega belgijskega predsedstva Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosila, da pripravi raziskovalno mnenje o naslednji temi:

Vloga zakonitega priseljevanja pri reševanju demografskih vprašanj.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 2. septembra 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 115 glasovi za, 1 glasom proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepne ugotovitve

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) meni, da se je treba s pomočjo celovitega pristopa soočiti z demografskimi izzivi tako, da se sprejmejo ukrepi na različnih gospodarskih, socialnih in političnih področjih. Zakonito priseljevanje je del odziva EU na trenutni demografski položaj.

1.2 Notranja mobilnost evropskih državljanov se je zmanjšala in je manjša od priseljevanja državljanov tretjih držav. Odbor meni, da je treba odpraviti ovire in olajšati notranjo mobilnost evropskih delavcev.

1.3 EESO podpira cilj programa Evropa 2020, da se zaposlenost prebivalstva med 20. in 64. letom poveča na 75 odstotkov, in sicer z večjo udeležbo žensk in starejših delavcev ter boljšim vključevanjem priseljencev na trg dela.

1.4 Skupna politika priseljevanja mora temeljiti na strateškem pristopu, ki vključuje srednje- in dolgoročno vizijo, ob upoštevanju vidikov, kot so: demografski okvir, razvoj trgov dela, vključevanje, kulturna raznolikost, temeljne pravice, enaka obravnava, nediskriminacija in sodelovanje z državami izvora.

1.5 Vsaka država članica sama odloča o sprejemu novih priseljencev. EU lahko prispeva pomembno dodano vrednost prek skupne politike in dobro usklajene zakonodaje.

1.6 EU in države članice morajo kljub nekaterim nacionalnim razlikam imeti odprto zakonodajo, ki omogoča priselje-

vanje z namenom zaposlitve prek zakonitih in preglednih poti, tako za visoko kot za manj kvalificirana dela.

1.7 EESO ob upoštevanju demografskih vprašanj meni, da je treba spremeniti veljavne direktive in pripraviti nove zakonodajne instrumente.

1.8 S sprejetjem Lizbonske pogodbe je začela veljati Listina o temeljnih pravicah, ki bo EU omogočila, da sprejme bolj uravnotežen pristop k zakonodaji o priseljevanju in bolj spoštuje človekove pravice.

1.9 Vendar pa v Evropi naraščajo nestrpnost, rasizem in ksenofobija do priseljencev in manjšin. Politiki, nosilci družbene moči in mediji morajo ravnati odgovorno in z veliko mero politične in socialne taktnosti, da bi preprečili takšna ravnanja. Institucije EU morajo ukrepati odločno, organizacije civilne družbe pa biti zelo dejavne v boju proti tem ideologijam in ravnanjem.

1.10 Evropska zakonodaja o priseljevanju mora zagotoviti enako obravnavo na podlagi načela nediskriminacije.

1.11 Sodelovanje z državami izvora ne bi smelo temeljiti izključno na boju proti nezakonitemu priseljevanju, vračanju in nadzoru nad mejami. Sporazumi bi morali upoštevati interese vseh strani: priseljencev, da se zagotovi spoštovanje njihovih temeljnih pravic, držav izvora, da bi lahko izseljevanje pozitivno prispevalo k njihovemu gospodarskemu in družbenemu razvoju, ter evropskih družb gostiteljic.

1.12 Skupna politika priseljevanja mora vključevati povezovanje, ki je dvosmeren družbeni proces vzajemnega prilagajanja med priseljenci in družbo gostiteljico, in ki ga je treba podpreti s pomočjo dobrega upravljanja v Evropski uniji na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Skupen evropski pristop prinaša veliko dodano vrednost, saj vključevanje povezuje z vrednotami in načeli iz Pogodbe, z enako obravnavo in nediskriminacijo, z Listino o temeljnih pravicah, Evropsko konvencijo o človekovih pravicah in agendo Evropa 2020.

1.13 EESO predlaga Komisiji, naj zaprosi za pripravo raziskovalnega mnenja o primernosti oblikovanja evropske platforme za dialog za upravljanje delovnih migracij.

2. Prebivalstvo Evropske unije

2.1 V EU je nekaj manj kot **500 milijonov prebivalcev** ⁽¹⁾. V zadnjih desetih letih je bila rast prebivalstva pozitivna, saj se je število prebivalcev povečalo za več kot 18 milijonov ⁽²⁾.

2.2 Vendar pa so med državami velike razlike. Število prebivalcev se je v nekaterih državah zmanjšalo, zlasti na Madžarskem, Poljskem, v Bolgariji in Romuniji. V drugih državah članicah je ostalo enako ali pa se je povečalo, predvsem v Španiji, Franciji, Italiji in Združenem kraljestvu. V nekaterih državah članicah so tudi znatne regionalne razlike.

2.3 **Naravna rast** prebivalstva je prispevala nekaj več kot 3 milijone novih prebivalcev v EU ⁽³⁾. Države z največjim absolutnim naravnim prirastkom so Francija, Združeno kraljestvo, Španija in Nizozemska, čeprav je bilo pozitivno gibanje zabeleženo tudi v drugih državah. Največji **negativni naravni prirastek** pa so imele Nemčija, Bolgarija, Romunija in Madžarska.

2.4 **Prebivalstvo EU se stara.** Delež prebivalstva pod 15. letom starosti se je s 17,7 % leta 1998 znižal na 15,7 % leta 2008.

2.5 Delež prebivalstva nad 65. letom starosti se je v EU povečal s 15,3 % leta 1998 na 17 % leta 2008. Ta delež se je nekoliko znižal na Irskem in v Luksemburgu, medtem ko je v Nemčiji in Italiji dosegel skoraj 20 %, v Grčiji pa presega 18,5 %.

2.6 **Stopnja starostne odvisnosti** ⁽⁴⁾ v EU je bila v zadnjih desetih letih v večji meri stabilna, saj se je z 49,2 % leta 1998

⁽¹⁾ Začasni podatki Eurostata na dan 1. januarja 2009.

⁽²⁾ Izračunano na osnovi podatkov Eurostata za obdobje 1999–2009, na dan 1. januarja posameznega leta.

⁽³⁾ Izračunano na osnovi podatkov Eurostata za obdobje 1999–2008 (razlika med številom rojstev in smrti).

⁽⁴⁾ Opredeljena kot razmerje med celotnim številom prebivalstva pod 15. letom in nad 65. letom starosti ter celotnim številom prebivalstva med 15. in 64. letom starosti.

znižala na 48,6 % leta 2008. Na Danskem, v Nemčiji, Grčiji, Italiji in na Nizozemskem se je ta stopnja v zadnjih letih povečala, v Franciji in na Finskem je ostala stabilna, v drugih državah EU – zlasti tistih, kjer je delež otrok in mladih najbolj upadel – pa se je zmanjšala.

2.7 **Celotna stopnja rodnosti** ⁽⁵⁾ je leta 2006 znašala 1,53 otroka na žensko. V obdobju 1999–2008 se je povečala v vseh državah EU. Še vedno pa je v številnih državah članicah nižja od 1,5 otroka na žensko. Samo v Franciji dosega 2 otroka na žensko.

2.8 **Pričakovana življenjska doba** ob rojstvu se pri evropskem prebivalstvu zvišuje in znaša v povprečju več kot 82 let za ženske in 76 let za moške.

2.9 **Umrljivost dojenčkov** ⁽⁶⁾ se v večini držav članic **zmanjšuje**, pri čemer je bilo leta 2006 v celotni EU manj kot 5 smrti na 1 000 živorojenih otrok.

3. Migracije v Evropski uniji

3.1 Evropa je cilj majhnega del mednarodnih migracij, in že leta je veliko ljudi priseljenškega porekla del njenega prebivalstva.

3.2 V Pogodbi – in zato tudi v mnenjih EESO – se priseljevanje nanaša na osebe, ki so državljani tretjih držav.

3.3 Priseljevanje je bilo glavni vzrok za povečanje števila prebivalcev v EU v obdobju 1999–2008. Prispevek neto migracije v EU znaša skoraj 15 milijonov prebivalcev ⁽⁷⁾. Negativen je samo v Bolgariji, Latviji, Litvi, na Poljskem in v Romuniji. V nekaterih državah članicah je rahlo pozitiven, medtem ko imajo najvišje stopnje priseljevanja v Nemčiji, Španiji, Franciji, Italiji in Združenem kraljestvu. Med letoma 1999 in 2008 je **večina držav članic imela pozitiven saldo migracij**, z izjemo Bolgarije (- 215 600), Latvije (- 24 700), Litve (- 88 100), Poljske (- 566 100) in Romunije (- 594 700).

3.4 **Migracijski tokovi povečujejo število prebivalstva** EU. Priseljevanje je vzrok za več kot 80 % povečanja prebivalstva v zadnjih desetih letih.

⁽⁵⁾ Povprečno število otrok na žensko v letu, dobljeno s seštevkem stopenj rodnosti po starosti.

⁽⁶⁾ Umrljivost dojenčkov se nanaša na umrle živorojene otroke do enega leta starosti.

⁽⁷⁾ Izračunano na podlagi ponderirane enačbe: migracija = prebivalstvo 2009 - prebivalstvo 1999 - naravni prirastek 1999–2008.

3.5 V nekaterih državah EU (Italiji, na Malti, v Avstriji in na Portugalskem) je saldo migracij predstavljal več kot 4 % povprečnega števila prebivalstva za to obdobje, več kot 10 % pa na Cipru (11,64 %), v Španiji (12,62 %), na Irskem (10,66 %) in v Luksemburgu (11,08 %). Na drugi strani se je zmanjšanje števila prebivalstva zaradi neto migracije gibalo med 0,75 % v Latviji in 2,62 % v Romuniji.

3.6 Leta 2008 se je število tujcev (državljanov EU in tretjih držav) povzpelo na skoraj 31 milijonov. Nemčija je država z najštevilčnejšim tujim prebivalstvom (več kot 7 milijonov), sledijo ji Španija (5,3), Združeno kraljestvo (4), Francija (3,7) in Italija (3,4); v vseh teh državah, razen v Nemčiji, se je število tujcev leta 2009 povečalo. V Grčiji in Belgiji prebiva skoraj po milijon tujcev, na Irskem, Nizozemskem, v Avstriji in na Švedskem pa po več kot pol milijona.

3.7 V četrtem četrtletju 2009 ⁽⁸⁾ je skoraj **11 milijonov evropskih državljanov prebivalo v drugi državi članici**. Od teh jih je 2,5 milijona prebivalo v Nemčiji, 1,8 milijona v Združenem kraljestvu, 1,6 v Španiji, 1,2 v Franciji in 1,1 milijona v Italiji. V manjšem številu prebivajo tudi v Belgiji (642 900), na Irskem (350 500), v Luksemburgu (191 000), Avstriji (322 200), na Nizozemskem (272 100), v Grčiji (142 500) in na Švedskem (185 700).

3.8 Od četrtega četrtletja 2005 se je število državljanov EU, ki prebivajo v drugi državi članici, povečalo za več kot 2,7 milijona; najbolj priljubljeni cilji teh notranjih premikov so Italija, Združeno kraljestvo in Španija, kjer jih biva po več kot 1,7 milijona.

3.9 Leta **2009** je rast števila tujcev **upadla** na manj kot milijon, kar je podobno ravni iz leta 2006.

4. Prihodnost prebivalstva Evropske unije

4.1 **Prebivalstvo EU** se bo po demografskih napovedih Eurostata **leta 2018 gibalo med 495 in 511 milijoni**, odvisno od prisotnosti ali odsotnosti migracije v prihodnjih letih.

4.2 **Ob upoštevanju priseljevanja državljanov tretjih držav naj bi se število prebivalcev v EU leta 2020 povečalo na 514 milijonov in leta 2030 doseglo 520 milijonov**. Te napovedi temeljijo na predpostavki, da bo neto migracija vsako leto znašala nekaj manj od 1,5 milijona ljudi.

4.3 **Zato naj bi leta 2020 rast števila prebivalcev, vključno z migracijo, dosegla 14 milijonov**, od tega 5,3 milijona v Španiji, 4 milijone v Združenem kraljestvu, 1,4 milijona v Italiji, 1,3 milijona v Franciji, skoraj milijon na Irskem,

približno pol milijona na Švedskem in v Belgiji ter skoraj pol milijona na Portugalskem. Na drugi strani naj bi prišlo do demografskega upada za več kot 660 000 oseb v Romuniji, 530 000 v Nemčiji in 419 000 v Bolgariji ter več kot 100 000 na Poljskem, Madžarskem, v Litvi in Latviji.

4.4 Leta 2020 se bo število prebivalcev v EU v primerjavi z letom 2008 povečalo za skoraj 845 000 oseb do 14. leta starosti, se zmanjšalo za 2,8 milijona v starostni skupini med 15. in 64. letom ter povečalo za 18,1 milijona v starostni skupini nad 65. letom. Poleg tega se bo za 4,7 milijona zmanjšalo tudi število prebivalcev med 20. in 59. letom starosti. Tako bo napovedana rast prebivalstva EU v glavnem temeljila na povečevanju števila ljudi nad 65. letom starosti, zato bo prebivalstvo **postajalo vedno starejše**, delež ljudi nad 65. letom starosti pa dosegel 20 % prebivalstva.

5. Trg dela v Evropski uniji

5.1 Demografsko spremenljivko na trgu dela bi bilo treba obravnavati z vidika drugih gospodarskih, socialnih in političnih spremenljivk, ki presegajo okvir tega mnenja.

5.2 V obdobju 1998–2008 se je število prebivalstva, ki je glede na starost lahko aktivno, povečalo za 12,1 milijona, in za nekaj manj kot 12 milijonov v skupini med 20. in 59. letom starosti.

5.3 **Leta 2009 je bilo v EU zaposlenih približno 218 milijonov ljudi**, kar je bilo 3,8 milijona manj kot leto prej. Več kot 24 milijonov (11 %) je bilo zaposlenih začasno. Povprečna starost upokojitve je bila 61,4 leta.

5.4 V četrtem četrtletju 2009 je **5,8 milijona državljanov EU delalo v drugi državi članici**, od tega 1,4 milijona v Nemčiji, 1,1 milijona v Združenem kraljestvu, 820 000 v Španiji, 650 000 v Italiji, 540 000 v Franciji, 280 000 v Belgiji, 190 000 na Irskem, 180 000 v Avstriji, 150 000 na Nizozemskem in 125 000 na Švedskem.

5.5 **Stopnje aktivnosti so se v EU-15 v obdobju 1998–2008 povečale** v vseh starostnih skupinah, vendar z razlikami, ki se gibljejo med eno (15–19 let) in 10 odstotnimi točkami (60–64 let). Stopnje aktivnosti moških se dejansko niso spreminjale, razen v starostni skupini od 50 do 70 let, kjer so se najbolj – za skoraj 10 odstotnih točk – povečale za starostno skupino od 60 do 65 let. Stopnje aktivnosti žensk so se povečale v vseh starostnih skupinah ter zlasti v skupini od 30 do 65 let, s povečanjem za več kot 10 odstotnih točk med 50. in 65. letom starosti.

⁽⁸⁾ Po podatkih iz raziskave o delovni sili.

5.6 V zadnjih nekaj letih se je močno povečalo vključevanje žensk na trg dela, vendar je **stopnja aktivnosti žensk še vedno nižja od stopnje aktivnosti moških**

5.7 Potencialno aktivno prebivalstvo bo leta 2020 znašalo 361 milijonov, od katerih bo dejansko aktivnih 238 milijonov oseb⁽⁹⁾, zaradi česar bo preostalih 123 milijonov ostalo brez zaposlitve. To pomeni 74,2-odstotno stopnjo aktivnosti za starostno skupino 20–64, kar je zaradi sprememb v demografski strukturi nekoliko pod stopnjo iz leta 2008.

5.8 Ob upoštevanju stopnje brezposelnosti⁽¹⁰⁾ bi lahko bilo leta 2020 zaposlenih 221,5 milijona oseb, kar bi za starostno skupino od 20 do 64 let pomenilo 69,3-odstotno stopnjo zaposlenosti.

5.9 Vendar pa agenda *Evropa 2020*⁽¹¹⁾ določa, naj bi se raven zaposlenosti prebivalstva med 20. in 64. letom starosti povečala na 75 %, in z večjim vključevanjem žensk in starejših delavcev ter priseljencev na trg dela.

5.10 Leta 2020 bi se lahko dodatno zaposlilo več kot 17,5 milijona ljudi, če bi za starostno skupino od 20 do 64 let dosegli 75-odstotno stopnjo zaposlenosti. Kljub temu pa bi več kot 76 milijonov ljudi iz te starostne skupine še vedno ostalo brez dela, čeprav je ob tem treba upoštevati, da bi ta podatek vključeval osebe, ki zaradi bolezni in invalidnosti niso sposobne za delo.

5.11 Stopnje zaposlenosti v različnih državah EU se zelo razlikujejo in so leta 2009 segale od najnižje na Malti (manj kot 60 %) do najvišje na Nizozemskem (skoraj 80 %), nekatere države pa že presegajo tudi cilj 75 %. Zato bi povečanje stopnje zaposlenosti v državah z nizkimi stopnjami – pod povprečno stopnjo EU, med katerimi je večina držav članic, ali nad povprečno stopnjo v EU, vendar pod 75 % – lahko pomenilo notranje preseljevanje prebivalstva v EU.

5.12 Eden od dejavnikov povečanja stopenj zaposlenosti je **zvišanje izobrazbene ravni prebivalstva**. Leta 2008 je bila stopnja zaposlenosti za osebe z univerzitetno izobrazbo v starostni skupini od 15 do 64 let 84-odstotna, v primerjavi z 71 % za osebe s srednješolsko in 48 % za osebe z nižjo izobrazbo. Poleg tega je bila stopnja zaposlenosti diplomantov jasno nad povprečjem 66 %. Izboljšanje izobrazbene ravni je lahko tudi dejavnik povečanja produktivnosti ter lahko prispeva k zadovoljivi naraščajočega povpraševanja po visoko izobraženih delavcih.

⁽⁹⁾ Ocena temelji na povprečnih stopnjah aktivnosti iz četrtega četrtletja 2007 in prvega četrtletja 2008.

⁽¹⁰⁾ Prav tam.

⁽¹¹⁾ COM(2010) 2020 konč.

5.13 V trenutni **gospodarski krizi** trgi dela ne morejo omogočiti zaposlitve vsem za delo sposobnim prebivalcem (avtohtonim in priseljencem), stopnja brezposelnosti pa znaša okoli 10 %. Februarja 2010 je bilo v EU **brezposelnih** 23,01 milijona za delo sposobnih moških in žensk, kar je 3,1 milijona več kot februarja 2009.

5.14 **Prebivalstvo se vse hitreje stara**. Zaradi upokojevanja generacije „baby-boom“ iz šestdesetih let se bo število aktivnega prebivalstva v EU zmanjšalo, število oseb nad 60. letom starosti pa se bo povečevalo dvakrat hitreje kot pred letom 2007, tj. za dva milijona na leto, v primerjavi s prejšnjim milijonom na leto.

5.15 Po mnenju Evropske komisije⁽¹²⁾ bo pomanjkanje delovne sile po letu 2020 občutnejše, tako da bo Evropa le težko ohranjala raven svoje gospodarske aktivnosti in zaposlenosti. Ta položaj lahko traja več desetletij.

5.16 V nekaterih državah članicah starejše osebe lažje ostanejo aktivne na trgu dela, tako da se dejanska upokojitvena starost približuje zakonsko določeni upokojitveni starosti, prav tako pa se spodbujajo zakonodajne reforme za dvig upokojitvene starosti nad 65 let, kot opozarja Komisija v zeleni knjigi⁽¹³⁾.

6. Vloga priseljevanja v tem demografskem okviru

6.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor meni, da se je **treba na podlagi celovitega pristopa soočiti z demografskimi izzivi** tako, da se sprejmejo ukrepi na različnih gospodarskih, socialnih in političnih področjih. EU mora med drugim sprejeti ukrepe na področjih zaposlovanja in izobraževanja, izboljšanja trgov dela, pokojninskih sistemov, odnosov med delodajalci in delojemalci, aktivne družinske politike itd.

6.2 **Politika priseljevanja je del političnih odločitev**, ki jih mora v tem okviru sprejeti EU.

6.3 Odbor poudarja sklepe, ki jih je skupina za razmislek pod predsedstvom Felipeja Gonzáleza zbrala v dokumentu **Evropa 2030**⁽¹⁴⁾, v katerem potrjuje, da „se bo z demografskim izzivom Evropske unije mogoče spoprijeti le z dvema dopolnilnima svežnjema ukrepov: s povečanjem deleža aktivnega prebivalstva ter z izvajanjem uravnotežene, pravične in proaktivne politike priseljevanja.“ [„...Tuja delovna sila bo kljub temu v določeni meri pomagala zmanjšati primanjkljaj delovne sile ter znanj in spretnosti v Evropi, EU pa bo morala razviti proaktiven pristop k priseljevanju.“]

⁽¹²⁾ COM(2009) 674 konč.

⁽¹³⁾ COM(2010) 365 konč.

⁽¹⁴⁾ Glej http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/sl_web.pdf.

6.4 EESO je sprejel številna mnenja, v katerih je spodbujal k skupni politiki EU na področju priseljevanja, da bi se ljudem omogočilo, da se prek zakonitih in preglednih postopkov prese-lijijo v Evropo.

6.5 Evropa je cilj nekaterih mednarodnih migracijskih tokov, saj nekatere priseljence, ki iščejo novih priložnosti, privlačita sorazmerna gospodarska blaginja in politična stabilnost.

6.6 EU mora upoštevati, da so mnogi priseljenci zelo **podjetni**, da ustvarjajo podjetja v Evropi in prispevajo k ustvarjanju novih delovnih mest.

6.7 **Mobilnost v EU zaradi dela je manjša od priseljevanja.** V zadnjih letih so pravico do prostega gibanja v EU najbolj izkoriščali poljski in romunski državljani. EESO meni, da mora EU spodbujati in olajševati mobilnost evropskih državljanov zaradi dela, zato je treba mrežo EURES okrepiti, in da mora priznavati akademske in poklicne kvalifikacije.

7. Skupna politika priseljevanja

7.1 **Oblikovanje skupne politike priseljevanja je zelo težaven proces.** Izboljšalo se je sodelovanje v boju proti nezakonitem priseljevanju in trgovanju z ljudmi, sklenjeni so bili nekateri sporazumi s tretjimi državami, oblikoval se je evropski pristop k vključevanju, vendar pa ni bilo prav dosti napredka na področju zakonodaje o sprejemu novih priseljencev zaradi ekonomskih razlogov kot tudi ne na področju pogojev za vstop in prebivanje ter pravic priseljenega prebivalstva.

7.2 Pri razvoju skupne politike priseljevanja je treba upoštevati, da ima vsaka država članica svoje posebne značilnosti (trge dela, pravne sisteme, zgodovinske vezi s tretjimi državami itd.).

7.3 Skupna zakonodaja za sprejem nastaja prek različnih direktiv, ki zajemajo različne poklicne kategorije priseljenih delavcev.

7.4 Evropska podjetja želijo izboljšati mednarodno zaposlovanje visoko kvalificiranih priseljenih delavcev. V skladu s tem je EU sprejela direktivo o modri karti⁽¹⁵⁾, ki jo je Odbor podprl, obenem pa predlagal tudi nekaj sprememb.

7.5 Vseeno pa za ostale vrste dela še ne obstaja skupna zakonodaja, kljub temu, da bo EU v prihodnosti sprejela številne

delavce priseljence za opravljanje dejavnosti, ki zahtevajo srednje in nizke kvalifikacije.

7.6 Komisija je v prispevku k stockholmskemu programu predlagala vzpostavitev evropske platforme za delovne migracije, v kateri bi sodelovali socialni partnerji, vendar Svet tega predloga ni podprl. **EESO želi, da bi se Komisija z njim posvetovala o koristnosti oblikovanja takšne platforme.**

8. Zakonodaja

8.1 EU že dve leti razpravlja o predlogu Komisije o **okvirni direktivi**⁽¹⁶⁾ o pravicah priseljencev, ki predvideva tudi enoten postopek. Po mnenju EESO je ključnega pomena, da se ta direktiva sprejme v času belgijskega predsedovanja.

8.2 Komisija je 13. julija sprejela **dva nova zakonodajna predloga**: o sezonskih priseljenih delavcih⁽¹⁷⁾ in o priseljenih delavcih, ki so začasno napoteni v drugo državo članico⁽¹⁸⁾. EESO bo proučil pristop teh predlogov in bo pripravil ustrezní mnenji.

8.3 Skope določbe **Direktive 2003/86 o pravici do združitve družine** dopuščajo, da nekatere nacionalne zakonodaje te pravice ne zagotavljajo v celoti. Direktivo je treba spremeniti, da bi lahko tudi priseljenci po enem letu zakonitega bivanja organe zaprosili za ponovno združitve družine, da bi tako uresničevali temeljno pravico do družinskega življenja. Uresničevali temeljno pravico do družinskega življenja. Odbor tudi meni, da bi morajo ponovno združeni zakonci ali partnerji in polnoletni otroci imeti možnost, da pridobijo delovno dovoljenje. Komisija bo o tem oktobra predstavila zeleno knjigo.

8.4 Že več let velja **direktiva o študentih**⁽¹⁹⁾. Odbor meni, da bi morale osebe, ki imajo dovoljenje za bivanje iz te direktive, ob prenehanju veljavnosti tega dovoljenja imeti možnost, da zaprosijo za izdajo delovnega dovoljenja po pospešenem postopku, s podaljšanjem veljavnosti predhodnega dovoljenja za bivanje. Komisija bo leta 2011 pripravila poročilo o izvajanju direktive.

8.5 Prav tako je v veljavi **direktiva o raziskovalcih**⁽²⁰⁾. Odbor meni, da bi bilo treba oblikovati pospešen postopek, da bi te osebe po zaključku raziskovalnega projekta lahko pridobile modro karto za opravljanje dela. Komisija bo leta 2012 pripravila poročilo o izvajanju direktive.

⁽¹⁵⁾ Direktiva Sveta 2009/50/ES z dne 25. maja 2009 o pogojih za vstop in prebivanje državljanov tretjih držav za namene visokokvalificirane zaposlitve.

⁽¹⁶⁾ COM(2007) 638 konč.

⁽¹⁷⁾ COM(2010) 379 konč.

⁽¹⁸⁾ COM(2010) 378 konč.

⁽¹⁹⁾ Direktiva Sveta 2004/114/ES.

⁽²⁰⁾ Direktiva Sveta 2005/71/ES.

8.6 Treba je odpraviti eno najpomembnejših težav, s katero se soočajo številni priseljenci in podjetja v Evropi: **priznavanje akademskih in strokovnih nazivov**.

8.7 Odbor meni, da je treba za čim večjo zakonitost in preglednost priseljevanja pri zakonodaji o sprejemu upoštevati tudi dejavnosti, ki se izvajajo v mikropodjetjih in družinah. Zato je EESO v drugem mnenju ⁽²¹⁾ predlagal uporabo **začasnega šestmesečnega dovoljenja za vstop in bivanje, namenjenega iskanju zaposlitve**.

8.8 Ob upoštevanju Listine o temeljnih pravicah mora EU vsakomur zagotoviti **varstvo človekovih pravic** v skladu s svojo zakonodajo in zakonodajo držav članic.

8.9 **Človekove pravice so univerzalne** in neodtujljive ter ščitijo vse ljudi, ne glede na njihovo stanje in pravni položaj. Zato je EESO pripravil mnenje na lastno pobudo ⁽²²⁾, v katerem je predlagal, da ukrepi in zakonodaja EU o priseljevanju in mejah ustrezno spoštujejo človekove pravice.

8.10 Evropska zakonodaja o priseljevanju mora **zagotoviti enako obravnavo na podlagi načela nediskriminacije** (člen 21 Listine) ter spoštovanje člena 15(3) Listine, ki določa: „*Državljeni tretjih držav, ki smejo delati na ozemlju držav članic, imajo pravico do enakih delovnih pogojev kot državljani Unije.*“

8.11 Enaka obravnava na delovnem mestu se nanaša na delovne pogoje, plačilo, odpoved, varnost in zdravje pri delu ter pravico do članstva v sindikatu in stavke. To velja tudi za enako obravnavo v primeru drugih temeljnih socialnih pravic, kot so: zdravstveno varstvo, pokojninske pravice, zaščita pred brezposelnostjo in usposabljanje.

8.12 EESO z zaskrbljenostjo ugotavlja, da se v Evropi krepijo rasizem, ksenofobija in nestrpnost. Odbor pozitivno ocenjuje dejavnosti Evropske agencije za temeljne pravice.

8.13 EESO meni, da bodo nekateri migracijski projekti začasni in v nekaterih primerih krožnega značaja, vendar izkušnje kažejo, da je velika večina migracijskih projektov stalnih in dolgoročnih, zato morajo evropske politike in zakonodaja vedno spodbujati spoštovanje človekovih pravic, varnost pravnega statusa priseljencev, vključevanje in ponovno združevanje družin.

⁽²¹⁾ UL C 80, 3.4.2002, str. 37.

⁽²²⁾ UL C 128, 18.5.2010, str.29.

8.14 EU in države članice lahko z državami izvora sklenejo sporazume o **sistemih krožnega priseljevanja**, ki bi olajšali priseljevanje na podlagi preglednih postopkov. EESO podpira **partnerstva za mobilnost**, ki so bila vzpostavljena v sodelovanju z nekaterimi državami izvora. Vendar morajo biti sporazumi po mnenju Odbora uravnoteženi, da bi imeli pozitiven učinek za vse: priseljence, države izvora in države EU.

8.15 Da bi sistem krožnega priseljevanja lahko deloval, mora zakonodaja Skupnosti ponuditi zelo prilagodljiva kratkoročna dovoljenja, skupaj z določbami glede vračanja in jamstvi za nadaljnjo zaposlitev v prihodnjih letih. Na ta način bodo številni priseljenci uporabili zakonite poti in ne bodo ostajali v Evropi nezakonito, ko jim bo poteklo dovoljenje za bivanje.

8.16 EESO predlaga, da se pogosteje izdajajo začasna dovoljenja za obdobje od treh in devetih mesecev, katerih veljavnost se lahko podaljša na tri, štiri ali pet let. Takšni postopki zahtevajo finančna in logistična sredstva ter sodelovanje med delodajalci in organi držav izvora in sprejema kot tudi sindikati.

8.17 Odbor želi opozoriti, da krožno priseljevanje otežuje socialno povezovanje in vključevanje. Prav tako ne spodbuja k vzpostavljanju tesnih vezi med delavci in podjetji ali k udeležbi v sindikatih. Poleg tega otežuje usposabljanje.

8.18 Ureditev začasnega bivanja lahko vključuje **sporazume za usposabljanje in priznanje poklicnih kvalifikacij**. Tako bodo lahko začasni priseljenci, ki delajo v Evropi, izboljšali svoje kvalifikacije, po vrnitvi pa povečali svoje možnosti za zaposlitev.

8.19 Trenutno velja, da priseljenci s stalnim statusom v okviru **direktive o rezidentih za daljši čas** ⁽²³⁾ izgubijo svoj zakoniti status, kadar zapustijo državo za več kot 12 mesecev.

8.20 Da se olajšajo kroženje priseljencev ter pobude za ustanavljanje podjetij in ustvarjanje delovnih mest v državi izvora, mora evropska zakonodaja o priseljevanju ljudem omogočiti, da za daljše obdobje (vsaj tri leta) ohranijo pravico do stalnega bivanja ter da vrnitev ne bo pomenila izgube njihovega dovoljenja za delo in bivanje v Evropi.

⁽²³⁾ Direktiva Sveta 2003/109/ES z dne 25. novembra 2003 o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas.

8.21 Treba je zagotoviti jamstva glede **pokojninskih pravic**, pridobljenih v EU, in sicer s sklenitvijo vzajemnih sporazumov z državami izvora ter ratifikacijo Konvencije ILO št. 157.

8.22 Odbor predlaga, da države članice EU ratificirajo konvenciji ILO št. 97 in 143 o pravicah priseljenih delavcev. Prav tako morajo države članice EU pristopiti k Mednarodni konvenciji ⁽²⁴⁾ o varstvu pravic vseh delavcev migrantov in članov njihovih družin, kot je EESO predlagal v mnenju na lastno pobudo ⁽²⁵⁾.

9. Sodelovanje z državami izvora

9.1 EESO je predlagal ⁽²⁶⁾, da bi morala EU v okviru zunanje politike spodbujati oblikovanje mednarodnega zakonodajnega okvira za migracije.

9.2 Trenutno je EU podpisnica različnih instrumentov o sosedstvu in pridružitvi. EESO meni, da bi bilo treba v teh dogovorih okrepiti poglavje o migraciji in mobilnosti. Prednostnega pomena je, da se izvajajo sporazumi o gibanju oseb med EU in sosednjimi državami, s katerimi ima EU že vzpostavljeno gospodarsko in politično sodelovanje.

9.3 Odbor je sprejel dve mnenji ⁽²⁷⁾, v katerih predlaga ukrepe, s katerimi bi priseljevanje v Evropo lahko spodbujalo gospodarski in družbeni razvoj v državah izvora.

9.4 Usposabljanje v državi izvora lahko olajša politiko priseljevanja in prispeva k upravljanju priseljevanja, ob upoštevanju strokovnih potreb v evropskih podjetjih.

9.5 EESO predlaga, da se sklenejo sporazumi med EU in državami izvora, da se olajša priznanje strokovnih nazivov in usposabljanje v državah izvora.

9.6 Treba je preučiti možnost, da bi EU in države članice financirale programe usposabljanja v državi izvora ter s tem prispevale k razvoju kakovostnih izobraževalnih struktur. Nazive, pridobljene v okviru teh programov, bi bilo treba priznati kot evropske nazive. Ti programi usposabljanja bi morali biti povezani s pospešenim postopkom za pridobitev dovoljenja za delo in bivanje.

10. Politike vključevanja

10.1 Med cilji agende Evropa 2020 je tudi vključevanje. **Vključevanje je dvosmeren družbeni proces vzajemnega prilagajanja**, ki poteka v zapletenih odnosih med posamezniki

in skupinami. Procesi vključevanja počasi potekajo v družbenih strukturah (v družini, v šolah in na univerzah, v soseskah in mestih, na delovnem mestu, v sindikatih, podjetniških organizacijah, verskih, kulturnih in športnih ustanovah itd.).

10.2 Sad sodelovanja med Evropsko komisijo in EESO je **Evropski forum za vključevanje**, ki je bil ustanovljen, da bi civilni družbi in organizacijam priseljencev omogočil sodelovanje pri politikah EU glede vključevanja.

10.3 EESO je v zadnjih letih pripravil različna mnenja za spodbujanje politik vključevanja ter ustanovil **stalno skupino** za spodbujanje vključevanja in krepitev odnosov z organizacijami civilne družbe in forumom.

10.4 EESO je sprejel novo mnenje na lastno pobudo ⁽²⁸⁾ **Vključevanje in socialna agenda**, da bi se v okviru agende Evropa 2020 in nove evropske agende za socialno politiko okrepil cilj vključevanja tako, da bi več pozornosti namenjali družbenim učinkom priseljevanja, položaju priseljencev pri zaposlovanju, vključevanju v družbo, enakosti spolov, revščini, izobraževanju in usposabljanju, zdravju, socialnemu varstvu ter boju proti diskriminaciji.

10.5 Špansko predsedstvo je prav tako zaprosilo EESO, da pripravi raziskovalno mnenje o **vključevanju priseljenih delavcev**. Mnenje ⁽²⁹⁾ analizira pomen, ki ga imajo zaposlovanje, enaki delovni pogoji, enake možnosti in enaka obravnava za priseljevanje. Prav tako vsebuje priporočila za evropske in nacionalne organe kot tudi socialne partnerje.

10.6 Ministrska konferenca 15. in 16. aprila 2010 v Zaragozi je Komisijo pozvala, naj pripravi **ново agendo za vključevanje**. EESO s Komisijo sodeluje pri pripravi informativnega poročila o **novih izzivih vključevanja**, v katerem predlaga, da se v novi agendi okrepi državljska udeležba oseb priseljskega izvora in njihovo sodelovanje v demokratičnem procesu.

10.7 Dvostranski pristop od vlad zahteva, da poskrbijo, da bodo nacionalne zakonodaje olajševale dodeljevanje državljanstva priseljencem, ki zanj zaprosijo, in da bodo postopki pregledni.

⁽²⁴⁾ Sprejela jo je generalna skupščina Združenih narodov z resolucijo 45/158 dne 18. decembra 1990.

⁽²⁵⁾ UL C 302, 7.12.2004, str. 49.

⁽²⁶⁾ UL C 44, 16.02.08, str. 91.

⁽²⁷⁾ UL C 120, 16.5.2008, str. 82, in UL C 44, 16.2.2008, str. 91.

⁽²⁸⁾ UL C 347, 18.12.2010, str. 19.

⁽²⁹⁾ UL C 354, 28.12.2010, str. 16.

10.8 EESO je v mnenju na lastno pobudo ⁽³⁰⁾, ki ga je pripravil za konvencijo, zadolženo za pripravo ustavne pogodbe, predlagal dodelitev evropskega državljanstva državljanom tretjih držav z dolgotrajnim statusom rezidenta.

10.9 Skupaj z demografskim izzivom se morajo EU in države članice soočiti z drugim velikim političnim in družbenim izzivom: vključevanjem novih državljanov, ki imajo enake pravice in dolžnosti, zaradi česar morajo pravice iz nacionalnega in evropskega državljanstva vključevati ljudi priseljskega porekla, ki Evropi prispevajo veliko etnično, versko in kulturno raznolikost.

11. Priseljenci z neurejenim statusom

11.1 EESO želi opozoriti, da v EU prebiva več sto tisoč oseb z neurejenim upravnim statusom, ki delajo na črno, so v uradni

družbi „nevidni“ in ne morejo uživati temeljnih pravic.

11.2 Dokument skupine za razmislek Evropa 2030 predlaga, da bi bilo treba „uskladiti pravice nezakonitih priseljencev v vsej EU.“ EESO predlog podpira.

11.3 Kot je EESO predlagal tudi v drugih mnenjih ⁽³¹⁾, je treba olajšati urejanje osebnega položaja nezakonitih priseljencev, ob upoštevanju delovne in socialne zakoreninjenosti, na podlagi zaveze Sveta EU v okviru Evropskega pakta o priseljevanju in azilu ⁽³²⁾.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽³⁰⁾ Mnenje na lastno pobudo, UL C 208, 3.9.2003, str. 76.

⁽³¹⁾ UL C 354, 28.12.2010, str. 16.

⁽³²⁾ Svet EU13440/08, 24.9.2008.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o zelenih delovnih mestih

(2011/C 48/04)

Poročevalec: **g. IOZIA**

Z dopisom z dne 7. junija 2010 je Joëlle MILQUET, podpredsednica belgijske vlade in ministrica za zaposlovanje in enake možnosti, pristojna za politiko priseljevanja in azila, v imenu belgijskega predsedstva Sveta EU in v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije zaprosila Evropski ekonomsko-socialni odbor za pripravo raziskovalnega mnenja o naslednji temi:

Zelena delovna mesta.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 2. septembra 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 16. septembra) s 142 glasovi za, 3 glasovi proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Predlogi in priporočila

1.1 Ker se pričakuje, da bodo vsi sektorji znatno prispevali k prizadevanjem za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov, EESO uvodoma opozarja, da bi bilo bolje govoriti o „delovnih mestih, ki morajo postati okolju prijaznejša“ (*greening jobs*) namesto o „zelenih delovnih mestih“ (*green jobs*).

1.2 EU si pogosto zastavlja ambiciozne cilje, ne da bi hkrati predvidela potrebne instrumente in sredstva. Tudi v primeru „ekologizacije delovnih mest“ je bilo porabljenih veliko besed, doslej pa sprejetih le malo konkretnih pobud. Komisija, Svet in Parlament bi morali pripraviti evropski načrt za spodbujanje zelenih delovnih mest. Evropski ekonomsko-socialni odbor toplo pozdravlja pobudo belgijskega predsedstva, ki je vprašanje uvrstilo med prednostne naloge svojega predsedovanja. Gre za zelo pomemben odgovor na krizo zaposlovanja, ki muči celotno Evropo.

1.3 EESO poziva Komisijo, naj na podlagi analize podatkov, ki jih zdaj obdeluje odbor Evropskega socialnega sklada, in delovnega dokumenta, ki ga pripravlja GD EMPL, pripravi posebno sporočilo o spodbujanju ekologizacije delovnih mest. Vprašanje je strateško tako pomembno, da si zasluži obširno in poglobljeno razpravo.

1.4 EESO je prepričan, da lahko EU pomembno prispeva k temu, da bi opredelili skupne instrumente in cilje in pomagali gospodarsko in tehnološko šibkejšim državam članicam, da bi skupaj z drugimi dosegle začrtane cilje. Vse politike EU bi si morale prizadevati za ustvarjanje okolju prijaznejših delovnih mest.

1.5 Strukturni in kohezijski skladi lahko potem, ko so opredeljene konkretni pogoji za njihovo uporabo in prenosljivost, zagotovo pomagajo pri soočanju z velikanskimi potrebami po

financiranju. Jasna politika v tem smislu bi prispevala k ustvarjanju otipljivejših možnosti za zelena delovna mesta. V naslednjem finančnem obdobju (2014–2020) bi morali upoštevati to neodložljivo potrebo in prilagoditi razpoložljiva sredstva v različnih strukturnih skladih, pri tem pa imeti pred očmi celoto in se osredotočiti na učinkovitost programov.

1.6 Ključno vlogo ima lahko Evropski socialni sklad (ESS). V podporo strategiji Evropa 2020, katere cilj je „pametna, trajnostna in vključujoča rast,“ bi bilo treba ESS na novo opredeliti in ga bolj usmeriti h konkretnim prednostnim nalogam, skladnim z novo strategijo. Odbor ESS je junija predložil mnenje o prihodnosti ESS, v katerem poudarja, da se mora sklad usmeriti k pospeševanju zaposlovanja in pri tem izrecno omenja zelena delovna mesta. EESO ne meni, da bi bilo nujno treba oblikovati šesti steber sklada, ki bi bil namenjen zelenim delovnim mestom, pač pa bi morali sredstva dodeljevati predvsem vsem dejavnostim, ki lahko pomagajo zmanjšati izpuste CO₂.

1.7 Za zadovoljevanje finančnih potreb v zvezi s podpornimi programi za preusposabljanje je lahko koristno orodje Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji (European Globalisation Adjustment Fund, EGF), če bi njegovo dostopnost – zdaj omejeno na podjetja z vsaj 500 zaposlenimi – povečali z zmanjšanjem najmanjšega števila zaposlenih na 50.

1.8 EESO meni, da so evropski sektorski sveti za zaposlovanje in strokovno znanje dobra zamisel, ki jo je treba podpreti, saj morajo „zagotoviti pomembno podporo procesu upravljanja sprememb, ki potekajo v sektorjih in prispevajo zlasti k ocenjevanju ustreznih potreb po zaposlovanju in strokovnem znanju ter k prilagajanju usposobljenosti ponudbi in povpraševanju.“ Ti sveti bi se morali opirati na dosežke pobud, kot so evropski okvir kvalifikacij (EQR), evropski sistem prenašanja kreditnih točk v visokošolskem izobraževanju (ECTS), evropski sistem kreditnih točk v poklicnem izobraževanju in usposabljanju

(ECVET), evropski referenčni okvir za zagotavljanje kakovosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja (EQARF) in Europass, ter prispevati k njihovi nadaljnji krepitvi⁽¹⁾.

1.9 Ustanovitev „Evropskega državnega sklada“, ki bi ga zaupali v upravljanje Evropski investicijski banki – ta že zelo dobro deluje na področju podpore pobudam za spodbujanje energetske učinkovitosti –, in finančni prispevek za naložbe, sprejete v okviru Konvencije županov (Covenant of Mayors), bi bila lahko eden od odgovorov na probleme, ki so danes skoraj nerešljivi in so povezani z velikanskimi težavami pri zagotavljanju kapitala na trgih.

1.10 EESO meni, da je potreben nov „Marshallov načrt“ za okolje in družbeno trajnost, da bi sprožili nov razvoj, ki bi bil združljiv z zmožnostjo planeta, da raven svoje entropije (torej svoje „staranje“) ohrani čimbolj nespremenjeno. Izreden evropski načrt bi odražal korenit preobrat, s katerim se bomo morali soočiti čim prej, če želimo doseči novo vrsto rasti, ki bo prijazna do okolja in trajnostna ter bo vodila do napredka v skladu z ustanovnimi pogodbami. S tem bi prispevali k iskanju kazalnikov „onstran BDP“.

1.11 Zelo pomembno je, da državljani – tudi s pomočjo pravilne in pravočasne informacije – razumejo potrebo po trajnostni gospodarski politiki. Dober primer za spodbujanje obveščanja državljanov je program Life+, za katerega EESO predlaga, da bi ga podaljšali tudi v naslednje finančno obdobje 2014-2020.

1.12 Upravljanje prehoda s starega na novi model razvoja je zagotovo največji izziv, s katerim se bodo morale spopasti oblasti in socialni partnerji na evropski, nacionalni in lokalni ravni. V okviru socialnega dialoga na sindikalni in panožni ravni bi bilo treba zasnovati posebne projekte, da bi predvideli učinke sprememb na proizvodne sisteme v različnih prizadetih panogah. Na ravni podjetij je treba voditi stalen dialog med socialnimi partnerji in opredeliti jasne cilje v zvezi s poklicnimi potrebami, izboljševanjem strokovnega znanja in predvidevanjem dogajanj. Potrebna je resna politika presoje vplivov energetskih in podnebnih načrtov, povezanih z evropsko in nacionalno zakonodajo.

1.13 Ukrepi za razvoj dejavnosti z nižjimi ravnmi izpustov bodo ustvarili številne nove možnosti zaposlitve, po drugi strani pa bo v prehodnem obdobju prišlo do izgube velikega števila delovnih mest. Pravočasno bo treba pripraviti primerne instrumente za podporo dohodkom in za preusposabljanje. V tem pogledu je bistvenega pomena vloga socialnih partnerjev in lokalnih oblasti. Poleg tega je pomembno spodbujati raziskave

in razvoj, da bomo ugotovili, v katero smer gre tehnični razvoj in kje se razvijajo nova področja zaposlovanja.

1.14 V proračunski politiki so bile spodbude in finančne pomoči občutno – v nekaterih primerih celo drastično – zmanjšane. To je imelo za posledico upad števila zaposlenih, na primer v Španiji na področjih vetrne energije in fotovoltaike. Zaželeno bi bilo, da bi javna vlaganja in pravni okvir ostala stabilna, s predvidljivimi spremembami, po možnosti dogovorjenimi na svetovni ravni, da bi zasebnim podjetjem omogočili trdno podlago za načrtovanje.

1.15 Raziskave in razvoj so strateške prednostne naloge, ki so še vedno temelji strategije rasti EU. Strategija Evropa 2020 za pametno rast, trajnostni in vključujoči razvoj ponovno določa kot cilj vlaganja v raziskave in razvoj v višini najmanj 3 % letnega BDP.

1.16 Najmanj polovico sredstev, iztrženih s prodajo pravic v sistemu EU za trgovanje s pravicami do emisij (ETS – Emissions Trading Scheme), bi bilo treba nameniti za spodbujanje energetske učinkovitosti in ekološkega gospodarstva. Smiselno je prenos sredstev od podjetij z višjimi izpusti na tista, ki prispevajo k zmanjševanju toplogrednih plinov. Za področja, ki jih ETS ne zajema (npr. cestni in pomorski promet), je treba sprejeti alternativne ukrepe.

1.17 Spodbujanje zelenih delovnih mest – EESO raje govori o pojmu trajnostnih delovnih mest za trajnostno gospodarstvo – mora potekati s kombiniranjem spodbud in kazni, ki bi morale po zgledu sistema za trgovanje s pravicami do emisij zagotoviti potrebna sredstva, ne da bi občutneje bremenile že tako prazne javne blagajne. Ta vidik financiranja bo ključnega pomena, zato morajo vsi udeleženci pri tem sodelovati, saj strategija Evropa 2020 in programi pomoči ne bodo delovali, če bodo imele države članice pri proračunu zvezane roke. Podjetjem, ki se bodo zavezala za izboljšanje kakovosti delovnih mest in bolj trajnosten način proizvodnje, bi bilo treba nuditi olajšave in jih podpirati. Podjetja potrebujejo jasen in stabilen pravni okvir, po možnosti s pravili, dogovorjenimi na svetovni ravni. Skupna in nujna rešitev problema evropskega patenta bi bila zagotovo korak v pravo smer.

1.18 Javna sredstva je treba usmeriti predvsem v podporo brezposelnim, ki bodo izgubili delo v sektorju „črnih del“, povezanih z visokimi ravnmi izpustov toplogrednih plinov in močnim onesnaževanjem. Pomemben delež bi bilo treba nameniti poklicnemu usposabljanju, z ustreznimi oblikami v okviru koncepta vseživljenjskega učenja.

⁽¹⁾ UL C 347, 18.12.2010, str. 1.

1.19 Odbor meni, da bi kazalo sprejeti model ESPJ (Evropske skupnosti za premog in jeklo), ki je omogočila obvladovanje prav tako pomembnega prehoda, in sicer s premoga na nafto. Seveda bi morali ob tem upoštevati dosedANJI razvoj. Model ESPJ je predvideval močno udeležbo socialnih partnerjev, za katere Odbor znova poudarja, da morajo biti protagonisti pričakovane korenitega preobrata, in trajnostne načrte pomoči.

1.20 Posebno pozornost bo treba nameniti ponudbam za enake možnosti izobraževanja in usposabljanja za ženske, tudi glede ravnih plač in kvalifikacij. Še zlasti moramo začeti govoriti o osnovnem izobraževanju v ekološkem gospodarstvu in o izobraževanju za varstvo okolja. Socialni dialog mora biti „svetilnik“ za vseživljenjsko učenje v ekološkem gospodarstvu.

1.21 Na področju obnovljivih virov energije, na primer, je v upravi zaposlenih skoraj enako število žensk kot moških. Na področju bolj strokovnih dejavnosti ter na tehničnih področjih montaže in vzdrževanja pa delež žensk strmo upade na vsega nekaj odstotkov.

1.22 EESO je v enem svojih prejšnjih mnenj poudaril vlogo izobraževanja in usposabljanja v družbi z nizkimi ravnmi izpustov toplogrednih plinov. V ta namen je z Nacionalnim skladom Carlo Collodi podpisal sporazum o sodelovanju pri projektu Pinocchio (Ostržek), po katerem bi leseno lutko uporabljali kot logotip evropskih kampanj za energetske in okoljske izobraževanje (2).

1.23 Ustrezne ponudbe usposabljanja morajo najprej zagotavljati šole in zavodi za zaposlovanje.

1.24 Vrzel med potrebami zaposlovanja v poklicih in ponudbo poklicnega usposabljanja je treba zapolniti s tesnejšim povezovanjem vseh udeležencev. Stalni posvetovalni organi na celotnem ozemlju, v katerih bi sodelovali strokovnjaki socialnih partnerjev na področju poklicnega izobraževanja, javni organi, pristojni za zaposlovanje, ter predstavniki regionalnih in lokalnih oblasti, bi morali sodelovati, da bi pravočasno ugotovili potrebe po zaposlovanju v poklicih in potrebe po poklicnem usposabljanju.

1.25 Evropski sistem certificiranja znanj bi bil lahko nadaljnja spodbuda za usmerjanje mladih k bolj trajnostnim dejavnostim, tudi z odpiranjem možnosti za evropski trg dela, udejanjanjem pravice do mobilnosti, kar je najočitnejši primer pravice, ki jo v stvarnosti onemogočata neustreznost in neusklajenost sistemov izobraževanja in usposabljanja. Projekt ESCO (European Skills, Competencies and Occupations taxonomy – Evropski sistem klasifikacije spretnosti, kompetenc in poklicev) bo pomemben instrument za usklajevanje ponudbe in povpra-

ševanja, zlasti pri t. i. novih oblikah dela. Dobro bi bilo vključiti tudi mrežo EURES (mobilnost znotraj Evrope).

1.26 Podjetja in sindikati so odgovorni za usmerjanje dejavnosti usposabljanja in stalno sodelovanje, da bi dosegli najboljše rezultate. V mnogih evropskih državah je to sodelovanje institucionalizirano prek dvostranskih ustanov ali posebnih ustanov za poklicno usposabljanje, ki med seboj stalno sodelujejo. Te primere bi bilo treba razširiti prek posebnega programa strategije Evropa 2020, ki znanje uvršča med tri prednostne naloge.

1.27 Svojo vlogo morata odigrati tudi civilni in socialni dialog. Brez sodelovanja civilne družbe ne bo mogoče uresničiti nobenega tako korenitega programa. Socialni partnerji bi se lahko trajno zavezali, da bodo vsa delovna mesta „napravili okolju prijaznejša“. V pogajalske sporazume bi lahko vključili cilje energetske učinkovitosti in varčevanja z energijo, da bi del ustvarjenih dejanskih prihrankov razdeljevali v obliki skupinskih nagrad. Za to že obstaja nekaj primerov v Veliki Britaniji in drugih državah.

1.28 Za to, da bi celotno družbo pomaknili v smer trajnostnega gospodarstva, so potrebni jasni cilji, obsežno obveščanje, trdna socialna in politična kohezija ter skupna uporaba potrebnih instrumentov. EU lahko igra zelo pomembno vlogo, in sicer tako z zakonodajo, namenjeno podpori (kakršen je bil v resnici podnebni sveženj), kot tudi predvsem z dosledno metodo dialoga in soočanja, ki bi jo bilo treba uporabljati na nacionalni in lokalni ravni. Vse močnejša postaja potreba po okrepitvi vloge skupne politike na področju energije in okolja. EESO je že podprl idejo „evropske javne službe za energijo“ (3). Zaradi velikih težav bi bil najprej zaželen sistem okrepljenega sodelovanja med državami članicami na energetske področju. Tako bi lahko na primer najprej povezali omrežja in zatem postopno uvajali pametna omrežja (*smart grids*), tj. omrežja, ki bi lahko veliko prispevala k reševanju vprašanja upravljanja oskrbe z energijo. EESO, italijanski CNEL ter francoski in španski ekonomsko-socialni svet zdaj pripravljajo ustrezen skupni predlog. Da bi lahko vse bolj uporabljali obnovljive vire energije, je poleg širitve mrež treba rešiti vprašanje skladiščenja.

1.29 Državljanje je treba prepričati v pomen predloga, ki zahteva izjemno mobilizacijo energije in virov, kakor je izjemen čas, v katerem živimo. To pomeni tudi, da moramo postopno opustiti vzorce porabe in razvoja ter se usmeriti k drugim: bolj treznim, bolj spoštljivim do narave in bolj humanim.

1.30 Ključnega pomena sta obveščanje in vključevanje državljanov in združenj. Dobro obveščanje bo lahko dalo izjemne rezultate, če bodo cilji jasni in transparentni.

(2) UL C 277, 17.11.2009, str. 15–19.

(3) UL C 175, 28.7.2009, str. 43 – UL C 128, 18.5.2010, str. 65–68 – UL C 306, 16.12.2009, str. 51–55.

1.31 Ukrepi prilaganja morajo biti namenjeni ne samo ljudem, delavcem in menedžerjem, temveč tudi podjetjem in oblastem. Treba je z manj sredstvi doseči več. Na področju energije to pomeni, da je treba zmanjšati energetske intenzivnosti (enoto energije na enoto bruto domačega proizvoda) in stalno izboljševati EROEI (Energy Returned On Energy Invested, energetski donos na vloženo energijo).

1.32 Pomembno vlogo imajo zlasti v lokalnem okviru združenja podjetij, ki lahko razširjajo trajnostne informacije in trajnostno podjetniško kulturo. Oblikovanje trajnostnih in integriranih energetskih okrožij, kjer je mogoče ustvarjati velike sinergije, npr. v sproizvodnji, zahtevajo usklajevanje in podporo združenj, tako v odnosu do podjetij kot do oblasti.

1.33 Primer geotermične energije je zelo pomenljiv. Na Švedskem sta bila razvoj izkoriščanja geotermične energije in ugoden ureditveni okvir mogoča zaradi odločilnega prispevka podjetij in dovzetnosti oblasti, ki so se odločile podpreti širjenje toplotnih črpalk. Podoben primer je Lombardija, z ugodno zakonodajo, ki je podjetja usmerila k rešitvam na podlagi zaprtega kroga. Te ne škodujejo okolju in zagotavljajo zelo visok EROEI.

1.34 Pri ustvarjanju zelenih delovnih mest je ključnega pomena kmetijstvo. Pridobivanje električne energije, namenjene za distribucijo, uporaba biomase ter zmanjšanje uporabe biocidov in pesticidov so veliki izzivi, s katerimi se mora soočiti kmetijstvo.

1.35 Stabilno pravno okolje, močna vključenost civilne družbe, izredno velika mobilizacija kapitala in intelektualnih virov, spodbujanje raziskav in razvoja, jasni načrti za olajševanje prehoda, izobraževanja in usposabljanja na poti v družbo z nizkimi ravnmi izpustov; spodbujanje okolju prijaznim ukrepom za mobilnost v mestih in zunaj njih, uvajanje posebnega načrta za trajnostno gospodarstvo, ustrezno podprtega s sredstvi evropskih skladov, in ustvarjanje dejavnikov za novo rast – to so temelji delovanja EU za podporo in spodbujanje trajnostnega gospodarstva ter zelenih delovnih mest, ki izpolnjujejo načela dobrega dela, ki jih je marca 2007 opredelil Evropski svet.

2. Uvod

2.1 Belgijsko predsedstvo je EESO zaprosilo za mnenje o spodbujanju politike zaposlitev, koristnih v okviru prehoda na gospodarstvo z nizkimi izpusti toplogrednih plinov (TGP), in namerava to vprašanje uvrstiti med prednostne naloge belgijskega predsedstva Evropske unije.

2.2 EESO je že sprejel mnenje na lastno pobudo o podobni temi ⁽⁴⁾: *Spodbujanje trajnostnih zelenih delovnih mest v sklopu ukrepov EU na področju podnebnih sprememb in energije*; to mnenje pri odzivu na zaprosilo belgijskega predsedstva dopolnjuje in podrobneje opredeljuje prejšnje mnenje.

2.3 Javnost se zaveda, da je treba naš razvojni model korenito spremeniti.

2.4 Za soočanje z izzivi, ki jih prinašajo

— programi za energetske učinkovitost,

— podnebne spremembe,

— postopno zmanjševanje razpoložljivosti ogljikovodikov,

— potreba po povečanju energetske neodvisnosti,

— potreba po postopnem nadomeščanju zastarelih in onesnažujočih elektrarn ter

— družbena, gospodarska in okoljska trajnost

je treba pripraviti dolgoročen strateški program, ki celovito obravnava probleme v zvezi s temi zgodovinskimi spremembami.

2.5 Ti ukrepi bodo močno vplivali na trg dela. Najbolj prizadete panoge – gradbeništvo, promet, energetika in omrežja – bodo morale korenito spremeniti sedanje proizvodne modele.

2.6 Te spremembe bodo povzročile resne težave pri prilaganju in preusposabljanju ter poklicni in ozemeljski mobilnosti, zlasti v državah, ki so bolj odvisne od energetskih virov z visokimi izpusti toplogrednih plinov (npr. nafte in premoga) ali pa imajo energetske zelo požrešno industrijo (npr. cementa in aluminija), v kateri je razpoložljivost energije po dostopnih cenah glavni dejavnik gospodarskega preživetja obstoječih tovarn.

2.7 Pričakuje se, da bo v Evropi do leta 2030 ustvarjenih več kot milijon delovnih mest; te napovedi pa bo treba posodobiti ob upoštevanju negativnega vpliva, ki ga imajo na rast ukrepi za stabilizacijo javnih primanjkljajev, ki upočasnjujejo gospodarsko okrevanje. Doslje so razvoj zelenih delovnih mest, zlasti v energetiki, spodbujali ukrepi za podporo obnovljivim virom energije, predvsem sončni energiji (fotovoltaični in toplotni), vetrni energiji, v cestnem prometu, hibridnim vozilom, električnim avtomobilom in avtomobilom na plin.

⁽⁴⁾ Mnenje EESO o *spodbujanju trajnostnih zelenih delovnih mest v sklopu ukrepov EU na področju podnebnih sprememb in energije*, poročevalec g. IOZIA, sprejeto na plenarnem zasedanju 14. in 15. julija 2010.

2.8 Spodbude na področju novogradenj in prenov stanovanj so imele zelo pomembno vlogo za razvoj trajnostne industrije, ki ima danes jasno vizijo prihodnjih obveznosti, a tudi možnosti za zaposlovanje na področjih preurejanja javnih in zasebnih stanovanjskih stavb, izboljševanja energetske učinkovitosti javnih stavb, namenjenih za upravo in storitve, uradov in stavb za industrijske namene.

2.9 Prizadevati si je treba za novo obliko konkurenčnosti in jo spodbujati. Inovativni, okolju prijaznejši izdelki, čistejši proizvodni postopki in skromnejša poraba so ključ novega obdobja razvoja in napredka. EU želi tudi v prihodnje obdržati eno od vodilnih mest pri prehodu v smeri gospodarstva brez izpustov. Zato mora pomagati industriji, da ohrani svojo konkurenčnost, zlasti malim in srednje velikim podjetjem, ki jim najbolj grozi, da bodo izgubila sposobnost preživetja na trgih. Udejanjiti je treba „Akt za mala podjetja“, zlasti na področju inovacij.

2.10 Zahteve in potrebe podjetij in delavcev morajo biti v središču pozornosti („od spodaj navzgor“). Namesto da razmišlja o dirigističnih politikah („od zgoraj navzdol“), bi se morala Komisija bolj ravnati po tem in strategije EU usmerjati s posebno pozornostjo do teh potreb. Splošni cilj bi moral biti ustvarjanje dejavnikov, ki bi omogočili novo rast, ki bi bila trajnostna in okolju prijazna, hkrati pa zagotavljala delovna mesta in napredek.

2.11 V okviru dvostranskih in večstranskih odnosov s tretjimi državami, predvsem Kitajsko, Indijo in Brazilijo, bi kazalo predvideti programe obveščanja in izmenjav s temi državami o dobrih praksah, ki so že sprejete ali pa bi jih bilo treba sprejeti.

3. Trajnostno gospodarstvo in spodbujanje zelenih delovnih mest

3.1 Možnost, da Evropa tudi v prihodnje ohrani svojo perspektivo na svetovnem gospodarskem prizorišču, je odvisna od njene sposobnosti, da ohrani vodilni položaj na področju izkoriščanja obnovljivih virov energije. Ta položaj je že postavila pod vprašaj silovita rast azijskih gospodarstev s Kitajsko in Tajvanom na čelu. Nova ameriška vlada namerava vrzel zapolniti in okrepiti svoj velikanski potencial z velikimi naložbami v energetiko. Nedavni dogodki v Mehiškem zalivu, z ekološko nesrečo naftne ploščadi Deepwater Horizon, ki se je po ironiji usode zgodila prav na dan Zemlje, pospešujejo sprejemanje odločitev v prid prehoda na trajnostno gospodarstvo.

3.2 Poklicne potrebe za soočanje z izzivi, ki jih prinašajo ukrepi na področju podnebne in okoljske politike, so velikanske. Ti ukrepi lahko zadevajo vse panoge in vse dejavnosti. Treba bo opraviti velikansko delo načrtovanja in usklajevanja, določanja prednostnih nalog in iskanja potrebnih finančnih sredstev. Pred-

vsem pa bo potrebna dobra politika, skupaj z ustreznim tehničnim znanjem in ustrezno ravnijo človeških virov.

3.3 Trg dela se bo moral soočiti z izzivi teh sprememb ter obenem poskrbeti za prerazporeditev delavcev, ki opravljajo zastarela dela, in pripravo na nove potrebne poklice.

3.4 Zavodi za zaposlovanje bodo morali storiti vse potrebno, da bi bili kos prehodu, ki bo prizadel stotisoče delavk in delavcev. Nujno so potrebni kakovostni programi poklicnega usposabljanja, ki bodo zagotavljali enake možnosti obema spoloma. Bistvenega pomena bo vloga javnih služb, da bi zagotovili kakovostno izobraževanje, spoštovanje načela enakih možnosti in dostop do zaposlitve.

3.5 Tudi zasebna podjetja bodo morala storiti vse, da podprejo tehnološki preskok, potreben za prehod od gospodarstva, ki kot energetski vir uporablja predvsem ogljikovodike, na gospodarstvo z nizkimi ravnmi izpustov toplogrednih plinov – na trajnostno gospodarstvo.

3.6 Zlasti MSP bodo potrebovala pomoč in podporo. Dostop do posojil postaja kljub dobrim namenom bančnega sistema vedno težavnejši in dražji, trg kapitala pa zagotovo ni v takšnem stanju, da bi lahko v bližnji prihodnosti računali na veliko posojil.

3.7 Delovna mesta, ustvarjena v okolju prijaznem gospodarstvu, morajo biti že po definiciji dobra, kakovostna in ustrezno plačana. Kako jih zagotoviti? To bo mogoče dejansko uresničiti samo s stalnim dialogom med socialnimi partnerji in javnimi organi. Davki lahko na primer pomagajo ohranjati ravnotežje v sistemu, ki mora računati na ostro konkurenco tistih, ki imajo v lasti obstoječe vire energije in ki niso pripravljeni izgubiti niti trga niti dobičkov.

3.8 Ni si mogoče zamisliti, da bi celotne stroške preusmeritve prenesli na končne cene ali pa da bi ti stroški v celoti bremenili davkoplačevalce. Vsaj na tem področju bi moralo priti do uskladitve obdavčevanja med državami članicami. Nedavna kriza eura ponovno priča, da je treba okrepiti usklajevanje davčnih sistemov in davkov.

4. Vloga EU: strukturni skladi

4.1 GD EMPL je podal nekaj zanimivih ocen več vprašanj, ki jih je zastavil EESO in jih tu na kratko povzemamo.

4.2 Splošna uredba o strukturnih skladih v členu 3 uvršča trajnostni razvoj med prednostne naloge Skupnosti in spodbuja države, da v svoje programe vključijo rast, konkurenčnost, zaposlovanje in vključevanje v družbo, ob varovanju in izboljševanju kakovosti okolja.

4.3 Člen 3 uredbe o strukturnih skladih določa, da mora sklad podpirati prizadevanja za povečanje prilagodljivosti delavcev, podjetij in vodij podjetij, zlasti s podporo razvoju kvalifikacij in strokovnega znanja ter razširjanjem okolju prijaznih tehnologij.

4.4 Številnih posegov strukturnih skladov na področju zelenih delovnih mest in razvoja strokovnega znanja ni mogoče količinsko opredeliti, saj niso niti prednost niti kategorija izdatkov (v smislu člena 2 uredbe o strukturnih skladih). EESO zaradi skrajno široke opredelitve zelenih delovnih mest (vsa delovna mesta je namreč mogoče spremeniti, da postanejo še bolj „zelená“) ne meni, da je bistvenega pomena ustvariti še posebno, šesto kategorijo za zelena delovna mesta, temveč se zavzema za krepitev smernic programov za poklicno prilaganje in preusposabljanje.

4.5 Zelo težko si je predstavljati, da bi bili obstoječi operativni programi v sedanjem obdobju finančnega načrtovanja spremenjeni tako, da bi bilo mogoče v okviru skladov EU uresničiti nekakšen „evropski Marshallov načrt“. Za naslednje finančno obdobje bi lahko predvideli posebne ukrepe, ki bi – v okviru strategije Evropa 2020 – usmerjali posamezne strukturne sklade glede na njihova področja delovanja (Evropski sklad za regionalni razvoj ter kohezijske sklade na področja infrastrukture in stanovanj, Evropski socialni sklad v podporo programom poklicnega usposabljanja in preusposabljanja).

4.6 V naslednjem obdobju finančnega načrtovanja (2014–2020) bi se lahko odločili za opredelitev ekologizacije kot posebne prednostne naloge v strategijah Evropskega socialnega sklada, ne glede na horizontalno načelo trajnostnega razvoja, kar bi omogočalo bolj konkretno spodbujanje projektov in bolj pozorno spremljanje njihovega izvajanja. Ni gotovo, da je to najbolj učinkovita možnost. EESO meni, da je treba večsektorsko podpirati vse ukrepe, ki si prizadevajo zmanjšati obremenjevanje okolja in izpuste CO₂. Nujen je prispevek vseh proizvodnih dejavnosti ter javnih in zasebnih služb, da bi dosegli cilje zmanjšanja izpustov toplogrednih plinov in skrčili antropogeno onesnaževanje na bolj trajnostno raven.

4.7 Komisija je aktivno udeležena pri raziskavah in razvoju, v skladu z zavezami, ki jih je prevzela EU. GD EMPL je poleg študije o Evropskem socialnem skladu in trajnostnem razvoju pred kratkim izvedel anketo med organi upravljanja projektov, ki jih financira Evropski socialni sklad in so povezani s strokovnim znanjem in ekologizacijo delovnih mest. Te dokumente bodo razdelili in obravnavali v odboru Evropskega socialnega sklada. EESO upa, da bodo objavljeni in vključeni v *ad hoc* sporočilo Komisije, ki bi upoštevalo tudi rezultate delovnega dokumenta Komisije o zelenih delovnih mestih; ta dokument zdaj pripravlja GD EMPL. V sporočilu naj bi proučili različne možnosti za spodbujanje zelenih delovnih mest, da bi v nasled-

njem obdobju finančnega načrtovanja pripravili nekatere ustrezne sklepe.

5. Delo na črno in zelena delovna mesta

5.1 Prehod bo pomenil tudi izgubo številnih delovnih mest. Novo socialno tržno gospodarstvo EU bo moralo poiskati odgovore za tiste delavce, ki jih bodo prizadele spremembe. Med ukrepi, ki jih bo treba sprejeti, so ukrepi za preusposabljanje, za podporo dohodkom in pomoči za spodbujanje ozemeljske mobilnosti. V ospredju socialnega dialoga na evropski ravni, med sindikati in sektorji ter na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, mora biti predvidevajoče upravljanje sprememb za vključujoč model razvoja.

5.2 V odnosih na delovnem mestu, pri katerih je treba začrtati zahtevne in skupne cilje, da bi okrepili gospodarski sistem in ga napravili družbeno in okoljsko bolj trajnostnega, se uveljavlja model sodelovanja in udeležnosti.

5.3 Poleg novih delovnih mest bo treba temeljito spremeniti stara dela in jih vsa napraviti malce bolj „zelená“, t.j. trajnostna. V vseh podjetjih in na vseh javnih in zasebnih delovnih mestih bi morali pripraviti programe za energetske učinkovitost. Nova osveščenost za bolj trezno potrošnjo bo sprostila vire, ki jih bo treba nameniti za druge stvari. Sindikalni sporazumi za merljive cilje in porazdelitev dobičkov med podjetji in delavci so lahko koristen način za doseganje širše osveščenosti o pomenu varčevanja z energijo.

6. Mobilnost v mestih in zunaj mest

6.1 V skladu s politiko zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov bo treba namenjati prednost javnim prevoznim sredstvom, tramvajem, avtobusom, podzemni železnici, železnici in primestnemu prometu. Odvracanje od osebne avtomobila, še posebej v mestih, bo povečalo ponudbo delovnih mest na področju javnega prevoza, ki bo moral postajati vedno bolj čist. V evropskih prestolnicah že krožijo električni avtobusi, avtobusi s pogonom na okolju prijazen vodik in na ogljikovodike z nizkimi ravnmi izpustov, kot je metan. Javni organi so odgovorni za spodbujanje čistega prevoza s pomočjo javnih razpisov, ki namenjajo prednost tem vrstam prevoza.

6.2 Poskusi menedžerjev mobilnosti (*mobility managers*) v podjetjih so v nekaterih primerih dali dobre rezultate. To so izkušnje, ki jih je treba širiti in povečevati njihovo učinkovitost. Morali bi razmišljati tudi o spodbujanju „zelenih menedžerjev“ (*green managers*), zadolženih za zmanjševanje vplivov na okolje in izpustov podjetja, ne samo v proizvodnem procesu, temveč na primer v pisarnah, pri prevozu izdelkov, oskrbi s surovinami ali polizdelki, po možnosti s spodbujanjem čim manjših oddaljenosti.

6.3 Nova digitalna agenda, ki jo predlaga Evropska komisija, lahko prav tako znatno prispeva k okolju prijazni rasti, okolju prijaznemu gospodarstvu in ekologizaciji delovnih mest. Delo na daljavo bi lahko v mnogih primerih pomagalo, da bi delovna mesta napravili bolj zelena, tako da bi močno zmanjšali porabo energije zaradi vsakodnevnih prevozov med službo in domom. Evropski socialni partnerji so že pred časom sprejeli okvirni sporazum o tej zadevi. Komisija bi morala učinkovito podpirati delo na daljavo, prek pobud, ki lahko vodijo k širjenju. V okviru ukrepov za omejevanje izpustov bi bilo treba načrtovati informacijske kampanje, konference, študije o razvoju dejavnosti in dobre prakse. Z današnjimi tehnologijami bi sicer ljudje lahko opravljali številne poklicne dejavnosti doma, pri čemer bi bila v

ospredju bolj kakovost kot pa količina, vendar bi bilo treba preveriti posebne delovne pogoje teh oseb.

7. Civilna družba in spodbujanje zelenih delovnih mest

7.1 Nedvomno ima civilna družba izredno pomembno vlogo pri obvladovanju velikanskega izziva, ki je pred nami. EESO je prepričan, da rezultati ne bodo izpolnili pričakovanj in da bo Evropa dokončno zamudila vlak napredka, če javni organi, od institucij Evropske unije naprej, ne bodo storili vsega, kar je v njihovi moči, da bi vključili socialne partnerje, jim dodelili aktivno in proaktivno vlogo, jih vključili v pobude in projekte in podprli njihova prizadevanja v prid trajnostnega gospodarstva.

V Bruslju, 16. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o stanju in izzivih flote Evropske unije za ribolov tropskih tunov (raziskovalno mnenje)

(2011/C 48/05)

Poročevalec: **g. SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Špansko predsedstvo EU je 20. januarja 2010 sklenilo, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednji temi:

Stanje in izzivi flote EU za ribolov tropskih tunov (raziskovalno mnenje).

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 31. avgusta 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 118 glasovi za, 1 glasom proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi

1.1 EESO meni, da so visoki socialni in zdravstveni standardi, standardi glede zanesljive preskrbe s hrano in okolja, pravni standardi, standardi varnosti v pomorski plovbi, dobrega upravljanja in nadzora, ki jih zahteva sistem EU, odličen primer racionalnega in trajnostnega izkoriščanja ribolovnih virov.

1.2 Vendar pa uporaba teh načel zvišuje strošek proizvoda, ki mora tekrovati s proizvodi iz drugih držav, kjer je sistem v vseh teh pogledih bolj ohlapen. EU se mora še naprej zavzemati za uporabo vseh navedenih načel v preostalih svetovnih flotah v smislu uskladitve navzgor, pri čemer mora biti evropski standard referenca za druge akterje.

1.3 Odbor meni, da je glavni izziv evropskega sektorja za ribolov tropskih tunov njegovo preživetje v okolju nelokalne konkurence flot iz tretjih držav in strogega pravnega okvira, ki ga ustvarja sama EU.

1.4 Na mednarodni ravni se Evropa sooča z izzivom izvajanja zakonodaje, ki bo stabilna ter bo spodbujala svobodno in pošteno konkurenco. Ključnega pomena je oblikovanje celovite in v vseh pogledih skladne evropske politike, ki bo omogočila ohranitev konkurenčnosti in trajnosti evropskega sektorja za ribolov tropskih tunov z gospodarskega, socialnega in okoljskega vidika, kot je opredeljeno v Konvenciji o biotski raznovrstnosti, podpisani leta 1992 v Riu de Janeiru.

1.5 Kar zadeva piratstvo, Odbor države članice in Svet poziva, naj sprejmejo ustrezne ukrepe, da bo mandat operacije Atalanta, ki je namenjena boju proti piratstvu v Indijskem oceanu, vključeval zlasti zaščito flote za ribolov tunov.

1.6 EESO meni, da je ohranitev sporazumov o partnerstvu v ribiškem sektorju ključna za nadaljnje dejavnosti evropske flote za ribolov tropskih tunov. Poleg tega poziva Komisijo, naj razširi mrežo sporazumov za ribolov tunov v skladu s potrebami evropske flote in naj čim prej preuči, ali je mogoče uvesti izjemo od klavzule o izključnosti iz sporazumov o partnerstvu v ribiškem sektorju, da bo lahko evropska flota pridobila tudi zasebna dovoljenja za ribolov, kadar bo to omogočalo stanje ribolovnih virov glede na najboljše razpoložljive znanstvene informacije.

1.7 Vodilni položaj EU v regionalnih ribiških organizacijah za spodbujanje načel odgovornega in trajnostnega ribištva je ključen za ustrezno upravljanje ribolovnih virov na svetovni ravni. Odbor meni, da je treba okrepiti evropska prizadevanja na tem področju.

1.8 Ohranitev preferencialnega režima za države AKP in režima SSP+ (splošni sistem preferencialov plus) brez sprememb, kot je nedavna odobritev izjeme od splošnih pravil o poreklu za Papuo Novo Gvinejo in Fidži, ki povzročata neravnovesje na svetovnem trgu tuna, je ključnega pomena za preživetje evropske industrije in njenih naložb v tretjih državah. Odbor meni, da je treba zaradi morebitnih motenj v evropskem sektorju tuna analizirati in po potrebi uporabiti ukrepe nadzora in zaščite, ki so predvideni v začasnem sporazumu o gospodarskem partnerstvu med Evropsko skupnostjo in državami Tihega oceana.

1.9 Ohranitev evropskih tarif za predelane proizvode iz tuna je ključna za ohranitev konkurenčnosti evropske industrije. EESO ocenjuje, da si je treba tako v okviru STO kot tudi v trgovinskih pogajanjih EU s tretjimi državami prizadevati za doseganje čim višje ravni zaščite.

1.10 Glede na navedeno EESO meni, da morajo evropske institucije braniti načelo preferenciala Skupnosti. Poleg tega meni, da je treba kompenzacijsko nadomestilo za tropske tune, ki jih evropska flota dobavi predelovalni industriji, določiti na njegovo prvotno raven, to je 93 % referenčne cene EU, glede na to, da se je vrednost nadomestila v zadnjih letih znatno znižala in dosegla 87 % proizvodne cene.

2. Trenutno stanje flote Evropske unije za ribolov tropskih tunov

2.1 Evropski ribolov tuna se je začel razvijati v sredini 20. stoletja v Španiji in Franciji, da bi se zadovoljilo naraščajoče povpraševanje konzervne industrije, ki je oskrbovala notranji trg. V začetku je bil to obalni ribolov belega tuna (*Thunnus alalunga*). Sčasoma in z izboljšanjem tehnologij se je ribolov širil na jug z namenom ulova vrst tropskih tunov: rumenoplavutega tuna (*Thunnus albacares*), progastega tuna (*Katsuwonus pelamis*) in v manjši meri veleokega tuna (*Thunnus obesus*). Ribolov se je začel v vodah v bližini Francije, Španije in Portugalske. V šestdesetih in sedemdesetih letih se je ribolov usmeril na zahodne obale Afrike; v osemdesetih in devetdesetih letih na Indijski ocean in vzhodni Tihi ocean ter v začetku 21. stoletja na zahodni Tihi ocean.

2.2 Ribolov tropskih tunov, ki ga izvaja flota EU s potegalkami, je pelagičen in selektiven. Njegov cilj so velike jate tunov, ki se zbirajo v tropskem pasu treh glavnih oceanov. Ulov poteka na odprtem morju ali v izključnih ekonomskih conah tretjih držav.

2.3 Tuni, ki so zelo cenjeni zaradi svojih hranilne vrednosti, so del osnovne prehrane v številnih državah po svetu, predmet pomembnih trgovinskih menjav ter pomemben vir prihodka za države, ki sodelujejo pri ribolovu, predelavi in trženju.

2.4 Ti dejavniki so glavni razlog, da je ribolov tuna v nekaterih državah zelo pomembna gospodarska dejavnost. Trenutno se z uporabo vseh ribolovnih orodij ulovijo več kot 4 milijoni ton tropskih tunov po vsem svetu, pri čemer se s potegalkami ulovita približno 2 milijona ton. Na splošno je stanje izkoriščenosti populacije teh vrst dobro, pri čemer regionalne ribiške organizacije izvajajo ustrezne programe upravljanja v posameznem oceanu.

2.5 Evropska flota obsega 54 zamrzovalnih plovil za ribolov tunov s potegalkami (34 španskih in 20 francoskih), katerih skupni ulov znaša približno 400 000 ton na leto, kar je skoraj 10 % svetovnega ulova.

2.6 Večina teh plovil je dejavna v mednarodnih vodah v okviru 13 sporazumov o partnerstvu v ribiškem sektorju, ki jih je EU sklenila s tretjimi državami (6 v Atlantskem oceanu, 4 v Indijskem oceanu in 3 v Tihem oceanu).

2.7 Na svetu je okoli 30 držav s približno 580 plovili za ribolov tropskih tunov, njihova zmogljivost pa je 650 000 BT⁽¹⁾. Evropska flota s potegalkami (97 500 BT) predstavlja 9 % ladij in 15 % zmogljivosti za ribolov tunov v svetu.

2.8 Glavno ribolovno območje tropskih tunov je Tihi ocean s 67 % svetovnega ulova, ki mu sledita Indijski z 22 % in Atlantski z 11 %.

2.9 Ribolov tropskih tunov upravljajo štiri posebne regionalne ribiške organizacije:

2.9.1 ICCAT (International Commission for the Conservation of Atlantic Tuna – Mednarodna komisija za ohranitev tunov v Atlantiku), ki pokriva Atlantski ocean in sosednja morja, kot je Sredozemsko morje. Ustanovljena je bila leta 1969.

2.9.2 IOTC (Indian Ocean Tuna Commission – Komisija za tune v Indijskem oceanu), ki pokriva Indijski ocean. Ustanovljena je bila leta 1997.

2.9.3 IATTC (Inter-American Tropical Tuna Commission – Medameriška komisija za tropske tune), ki pokriva vzhodni Tihi ocean (območje Amerik). Ustanovljena je bila leta 1949.

2.9.4 WCPFC (Western and Central Pacific Tuna Commission – Komisija za tune v zahodnem in osrednjem Tihem oceanu), ki pokriva zahodni in osrednji del Tihega oceana (območje Oceanije in Azije). Ustanovljena je bila leta 2004.

2.10 Različna nacionalna ministrstva in generalni direktorati Evropske komisije izvajajo številne upravne preglede evropske flote. Da lahko ladja pluje in trži svoje proizvode pod zastavo države članice EU, mora izpolniti upravne zahteve, ki so potrebne za pridobitev certifikatov v zvezi s tonažo, ladijskim trupom, stroji, hladilnimi napravami, posadko, plovno sposobnostjo, reševanjem na morju, varnostjo in zdravjem pri delu, veterinarsko odobritvijo, posebnimi ribolovnimi kartami, dovoljenji za ribolov v različnih državah, v katerih se dejavnost izvaja, satelitskim nadzorom, nadzorom, ki ga izvajajo opazovalci na krovu, nadzorom ribolova prek elektronskega ladijskega dnevnika, nadzorom prodaje itd. Za ohranitev veljavnosti teh certifikatov, kart in dovoljenj je potrebno tekoče upravljanje, ki vključuje vsakoletno podaljšanje in redne preglede, s čimer se nobeni drugi ribolovni floti na svetu ni treba ukvarjati tako intenzivno. Vse te zahteve znatno zvišujejo stroške obratovanja evropskih flot.

⁽¹⁾ Iz angleščine „Gross Tonnage“ (bruto tonaža): mera za prostornino ali tonažo plovila.

2.11 Poleg tega mora evropska flota za ribolov tunov izpolnjevati določbe skupne ribiške politike, kar pa ne velja za flote tretjih držav. Uporaba načel te politike, ki temelji na odgovornem ribištvu, priporočilih regionalnih ribiških organizacij, izpolnjevanju zdravstvenih standardov, standardov plovbe, varnosti, okolja in socialnega varstva zaposlenih, pomeni visoke stroške za evropske lastnike ladij ter zmanjšuje njihovo konkurenčnost v primerjavi s plovili iz držav, v katerih te obveznosti ne veljajo ali pa se izvajajo manj strogo.

2.12 Poleg tega se evropska flota v zadnjih letih sooča s težavami, ki so posledica piratstva v Indijskem oceanu. To stanje zbuja strah in negotovost pri posadkah na plovilih za ribolov tunov pri opravljanju njihove legitimne gospodarske dejavnosti, prav tako pa vodi v zmanjšanje ulova in višje stroške obratovanja, ki nastajajo zaradi zaposlovanja varnostnih služb na krovu plovil.

2.13 Večina proizvodnje tropskih tunov se uporabi v konzervni industriji, za katero velja, da je pri predelavi rib vodilna v svetu. Evropa je največji trg na svetu, saj se na njem letno zaužije 800 000 ton konzerviranega tropskega tuna, od katerega se več kot polovica uvozi iz tretjih držav.

3. Razvoj evropske flote za ribolov tropskih tunov

3.1 Razvoj evropske flote za ribolov tropskih tunov je v zadnjih 50 letih potekal vzporedno z razvojem evropske industrije za predelavo tropskega tuna.

3.2 Tun je bil prvi ribiški proizvod, ki je bil v celoti oproščen tarif Skupnosti za zaščito predelovalne industrije. Takratna EGS je določila kompenzacijsko nadomestilo, s katerim se je lastniku ladje plačala razlika med prodajno ceno in 93 % referenčne cene, določene na letni osnovi. Ko se je ta odstotek znižal na 87 %, se v zadnjih letih nadomestilo evropskim lastnikom ni več plačevalo, zato je danes povsem neučinkovito.

3.3 Evropska flota in evropska konzervna industrija že več let v okviru trgovinske politike EU prispevata h gospodarskemu razvoju tretjih držav. V zvezi s tem so sporazumi iz Yaundeja, Lomeja in Cotonouja zagotovili stabilen okvir za trgovino med državami AKP in EU. Prav tako je SSP+ spodbudil trgovino med EU in njenimi trgovinskimi partnerji iz Srednje Amerike in Andske skupnosti.

3.4 V okviru sporazumov o gospodarskem partnerstvu imajo države AKP pri izvozu proizvodov tropskega tuna (celega, v

filetih in konzerviranega) prost dostop na evropski trg z 0-odstotno tarifo. Te razmere so evropski industriji za predelavo tunov omogočile, da neposredno vlaga v Slonokoščeni obali, Gani, na Madagaskarju, Sejšelih in Mauritiusu, posredno pa v Keniji in Senegalu. Te naložbe so prispevale k ustvarjanju več kot 40 000 delovnih mest v teh državah in spodbudile prenos tehnologije.

3.5 Podobno je EU vzpostavila splošni sistem preferencialov plus (SSP+), da bi te ugodne trgovinske pogoje razširila na države Srednje in Južne Amerike ter tako za ribiške proizvode uporabila tarifo 0 %. Evropske naložbe so bile usmerjene v države, kot so Ekvador, Salvador, Gvatemala, Brazilija (splošen SSP ali za tretje države s 24-odstotno tarifo za konzervirane proizvode) in Čile (prek sporazuma o prosti trgovini z EU), posredno pa v Kolumbijo in Venezuelo, kar je prispevalo k ohranitvi 50 000 neposrednih delovnih mest v industriji tunov.

3.6 S temi sporazumi so evropska podjetja del svojih plovil prenesla v tretje države v Afriki, Ameriki in Oceaniji pod zastavo držav, ki jih EU obravnava kot preferencialne partnerice Unije ter s podjetji katerih priporoča združitve ali oblikovanje mešanih družb.

3.7 Del teh 400 000 ton, ki jih ulovi evropska flota za ribolov tropskih tunov, se raztovori in predela v obratih v tretjih državah, s čimer se ustvarijo številna delovna mesta v pristanišču, plačujejo pristaniške pristojbine za raztovarjanje ali pretovarjanje rib, plovila v pristaniščih pa se oskrbujejo s proizvodi iz teh tretjih držav, kar znatno prispeva k njihovemu razvoju.

3.8 Če upoštevamo sektor tunov kot celoto, je razvoj flote in predelovalne industrije potekal hkrati, kar je zaradi količine skupnih interesov, ki združujejo evropsko industrijo, ustvarilo edinstven evropski ribiški sektor z medpanožno čezmejno strukturo. Kot je bilo navedeno zgoraj, je evropski sektor tunov izpeljal številne naložbe in v skladu s smernicami EU spodbudil gospodarsko dejavnost v tretjih državah, ki uživajo ugodnosti preferencialnih režimov EU.

4. Izzivi flote EU za ribolov tropskih tunov

4.1 Glavni izziv evropske flote in industrije tunov je nelojalna konkurenca drugih akterjev, ki so svoj cilj rasti usmerili v evropski trg, na katerem se zaužije 50 % svetovne proizvodnje (EU in tretje države) konzerviranega tropskega tuna.

4.2 Svetovna proizvodnja konzerviranega tuna znaša približno 1 600 000 ton, od katerih EU proizvede okoli 330 000 ⁽²⁾.

4.3 Največji konkurent evropski floti za ribolov tunov so azijske flote za ribolov s potegalkami, ki so dejavne na najbogatejšem ribolovnem območju na svetu, to je v Tihem oceanu, kjer se ulovi več kot 60 % tropskih tunov na svetu. Te flote v glavnem oskrbujejo največje območje predelave tropskih tunov, ki ga predstavlja trikotnik Tajske, Filipinov in Indonezije. Njihovi proizvodi, ki so slabše kakovosti, so cenovno izjemno konkurenčni na evropskem trgu, na katerem že imajo 35-odstotni delež kljub 24-odstotni tarifi.

4.4 Tudi industrija za predelavo tunov se podobno kot flota sooča s težavo izgube konkurenčnosti v primerjavi s tretjim državam, ki ne sodijo niti v AKP niti v SSP+. V večini primerov so nakup cenejših surovin, nižji davki, razlika v plačah in socialni zaščiti delavcev ter manj stroga zdravstvena jamstva za končne proizvode dejavniki, ki nedvomno znižujejo proizvodne stroške in omogočajo prodajo uvoženih proizvodov po cenah, ki so nižje od cen evropskih proizvodov.

4.5 Na splošno sta na svetu dva različna načina proizvodnje tunov. Prvi je sistem evropske flote ali evropskih naložb v tretje države (AKP ali SSP), ki oskrbuje evropsko predelovalno industrijo ali predelovalno industrijo AKP-SSP in za katerega veljajo najvišji standardi varnosti pri delu, socialne zaščite, zanesljive preskrbe s hrano, varstva okolja in spoštovanja načela odgovornega ribištva. Drugega, katerega uporaba se vedno bolj širi, se poslužujejo flote in industrije, ki zelo malo pozornosti namenjajo trajnosti in za katere so značilni nizki socialni, delovni in zdravstveni standardi.

4.6 Tako kot se od držav AKP in SSP pri dostopu do sistema preferencialov EU zahteva, da izpolnjujejo vrsto mednarodnih sporazumov, ki urejajo vse te vidike, bi morale tudi druge države, ki izvažajo v EU, pri dostopu do evropskega trga spoštovati iste standarde, kar bi zagotovilo pošteno konkurenco z evropskimi proizvodi in preferencialnimi partnerji EU.

4.7 Naslednja velika nevarnost za ohranitev dejavnosti evropskega ribolova tunov so spremembe evropske zakonodaje, ki ureja občutljivo ravnovesje na svetovnem trgu tunov. Ta zakonodaja je imela prek sporazumov o gospodarskem partnerstvu

ključno vlogo pri usmerjanju naložb in razvoja evropskega sektorja tunov v države, ki jih je EU določila kot prednostne partnerje.

4.8 Ta razvojni okvir, ki se je izkazal za posebno učinkovitega za sektor tunov, zdaj ogrožajo pogajanja v STO, možna pogajanja EU z drugimi državami ali skupinami držav v zvezi s sporazumi o prosti trgovini ter nedavna sprememba pravil o poreklu, ki Papuo Novo Gvinejo in Fidži izvemajo iz splošnih pravil o poreklu ⁽³⁾.

4.9 Tako v okviru STO kot tudi v dvostranskih pogajanjih je največja nevarnost za sektor tunov odprava carinskih tarif za proizvode, predelane iz tunov. Za uvoz celega zamrznjenega tuna že več kot 30 let velja popolna liberalizacija (z nično tarifo), da se omogoči oskrba evropske predelovalne industrije, zaradi česar je flota EU prisiljena, da zagotovi svoj obstoj v odprti konkurenci z drugimi flotami, ki izvažajo cele zmrznjene tune na evropski trg. Vendar bi nadaljnja liberalizacija predelanih proizvodov iz tuna zgolj postopoma poslabšala položaj evropske industrije ter povzročila izgubo delovnih mest in gospodarske dejavnosti v korist tujih konkurentov z nižjimi stroški.

4.10 Odobritev izjeme od pravil o poreklu za ribiške proizvode s Papue Nove Gvineje in Fidžija v okviru sporazuma o gospodarskem partnerstvu z državami Tihega oceana spreminja ravnovesje na svetovnem trgu tunov, kar ima katastrofalne posledice za evropsko industrijo ter druge države AKP in SSP. Odprava zahteve, da morajo tuni, ki se predelajo na Papui Novi Gvineji ali Fidžiju, izhajati iz držav AKP ali EU, da se omogoči njihov dostop na evropski trg po nični tarifi, spodbuja glavne konkurente, še posebej iz Azije, h graditvi novih obratov za predelavo na Papui Novi Gvineji.

4.11 Z dodelitvijo te koncesije EU spodbuja prekomerno izčrpavanje virov tuna v Tihem oceanu, v katerem so populacije že izčrpane do skrajnosti. Poleg tega so podjetja, ki bodo pridobila dostop do evropskega trga po nični tarifi, v glavnem azijska, spodbuja pa se jih k povečanju zmogljivosti proizvodnje konzerviranega tuna na trgu, kjer so se cene že znižale zaradi prekomerne ponudbe. Evropska flota je na območju zahodnega in centralnega Tihega oceana v skladu s politično željo držav *Forum Fisheries Agency* pod vodstvom Papue Nove Gvineje omejena na štiri plovila za ribolov tunov.

⁽²⁾ FAO 2007.

⁽³⁾ Uredba Sveta (ES) št. 1528/2007 z dne 20. decembra 2007 o uporabi ureditev za blago s poreklom iz nekaterih držav iz skupine afriških, karibskih in pacifiških držav (AKP), določenih v sporazumih, ki vzpostavljajo ali vodijo k vzpostavitvi sporazumov o gospodarskem partnerstvu – Priloga I, čl. 4(3)(a).

4.12 Poleg tega ta koncesija postavlja v slabši položaj preostale države AKP in SSP, ker daje Papui Novi Gvineji in Fidžiju izključno prednost pri pridobivanju surovin po nizkih cenah, saj morajo prve izpolnjevati pravila glede porekla, medtem ko drugi dve ne. Prav tako se lahko domneva, da bodo na ta način proizvodi, ki so rezultat nezakonitega ribolova, legalizirani.

4.13 Naslednji izziv, s katerim se sooča evropska flota za ribolov tropskih tunov, je ohranitev mreže sporazumov o partnerstvu v ribiškem sektorju. Ta mreža je ključna, saj zagotavlja evropski floti dostop do izrazito selitvenih ribolovnih virov v okviru pravne varnosti in preglednosti, ki je edinstven na svetu. Gibanje tropskega tuna v prostoru in času ne ustreza nobenemu stalnemu vzorcu, zato je za upravljanje flote za ribolov tunov potrebno čim večje število sporazumov o ribolovu na območju treh največjih oceanov.

4.14 Danes obstaja veliko pomanjkanje ribolovnih dovoljenj za zamrzovalna plovila, ki lovijo tune v Atlantskem oceanu, med drugim zaradi manjšega števila sklenjenih sporazumov v zadnjih letih ter zlasti zaradi piratstva v Indijskem oceanu, zaradi česar se nekatera plovila, ki so ribarila na tem območju, zatekajo na Atlantski ocean, kjer je še mogoče ribariti pod minimalnimi varnostnimi pogoji. Zato je nujno, da EU pri vseh sporazumih o partnerstvu v ribiškem sektorju za območje Atlantskega oceana od obalnih držav zahteva, da povečajo kvoto dovoljenj, kadar to omogoča stanje ribolovnih virov v skladu z najboljšimi razpoložljivimi znanstvenimi informacijami.

4.15 Glede na to, da bi se povečanje kvot lahko zavleklo dlje časa od načrtovanega, saj ni odvisno izključno od EU, EESO predlaga, da se čim prej preuči možnost uvedbe izjeme od klavzule o izključnosti iz sporazumov o partnerstvu v ribiškem sektorju (ki evropske lastnike ovira pri pridobitvi zasebnih dovoljenj za ribolov v državah, s katerimi so sklenjeni sporazumi o partnerstvu), da bo evropska flota lahko pridobila zasebna dovoljenja za ribolov, kadar bo to omogočalo stanje ribolovnih virov v skladu z najboljšimi razpoložljivimi znanstvenimi informacijami.

4.16 Predstavniki flote za ribolov tropskih tunov zato menijo, da mora Unija v skladu s sklepi Sveta iz leta 2004 v okviru reforme SRP okrepiti pomen sporazumov o partnerstvu v ribiškem sektorju in sprejeti politiko razširitve mreže sporazumov na najpomembnejše države v vsakem oceanu tako, da sklene nove sporazume z naslednjimi državami:

— Atlantski ocean: Senegal, Gvineja, Sierra Leone, Liberija, Gana, Ekvatorialna Gvineja in Angola.

— Indijski ocean: Kenija, Tanzanija, francoski otoki v Mozambiškem kanalu, britansko ozemlje Indijskega oceana in Jemen.

— Tihi ocean: Ekvador, Kolumbija, Peru, Panama, Kostarika in regionalni sporazum s *Forum Fisheries Agency*.

4.17 Po drugi strani predstavniki evropske flote za ribolov tropskih tunov menijo, da je sodelovanje EU v regionalnih ribiških organizacijah neizogibno, da bi lahko tudi v prihodnosti dajala zgled za odgovorno ribištvo, kot to počne zdaj (s podporo delovanja svoje flote za ribolov tunov).

4.18 EU je poleg Japonske in Koreje edina pogodbenica v vseh štirih regionalnih ribiških organizacijah za tune (ICCAT, IOTC, IATTC, WCPFC), zato mora izkoristiti mehanizme, s katerimi lahko skladno in objektivno spodbuja načela odgovornega ribištva.

4.19 EESO meni, da bi morala EU spodbujati čim bolj homogen in skladen sistem upravljanja v svetu, in sicer kot jasen odgovor na realnost popolnoma globaliziranega trga, kot je trg tropskih tunov, in s ciljem prihodnje ustanovitve mednarodne organizacije, ki bo pristojna za vsa horizontalna vprašanja, povezana s svetovni ribolovom tunov. Ta sistem globalnega upravljanja se je začel oblikovati v okviru procesa iz Kobeja za pregled delovanja regionalnih ribiških organizacij na področju tunov.

4.20 Kar zadeva piratstvo v Indijskem oceanu, je evropska flota za ribolov tunov zelo zaskrbljena zaradi naraščanja števila piratskih napadov na plovila za ribolov tunov v celotnem letu 2009 in tudi v letu 2010, ki se izvajajo vedno bolj stran od somalijskih teritorialnih vod, nekateri 1 000 morskih milj od somalijske obale, ter celo znotraj izključne ekonomske cone Sejšelov in drugih obalnih držav (Kenija, Tanzanija).

4.21 Flota za ribolov tunov je še posebej izpostavljena piratskim napadom. Za razliko od trgovskih ladij, ki so stalno na poti, plovila za ribolov tunov mirujejo dve do tri ure, ko ribarijo z razpetimi mrežami, kar zvišuje tveganje napadov in vkrcanja piratov. Poleg tega nizko nadvodje teh plovil in rampe na krmi olajšujejo vkrcavanje piratov.

4.22 Zato je treba spremeniti mandat operacije Atalanta (Skupni ukrep Sveta 2008/851/SZVP z dne 10. novembra 2008 o vojaški operaciji Evropske unije kot prispevku k odvratanju, preprečevanju in zatiranju piratstva in oboroženih ropov pred somalsko obalo), da se vključi zlasti zaščita flote za

ribolov tunov, ki je dejavna v Indijskem oceanu, ter s tem preprečijo napadi in ugrabitve, kot se je to zgodilo z ladjama Playa de Bakio (2008) in Alakrana (2009).

4.23 Zaradi pomanjkanja dovoljenj za ribolov v Atlantskem oceanu in zaradi kvotnih ukrepov, ki so jih uvedle regionalne ribiške organizacije Tihega oceana, imajo evropska plovila za ribolov tunov trenutno velike težave pri premikih iz Indijskega v druge oceane. Poleg tega je od dejavnosti flote za ribolov tunov v Indijskem oceanu odvisno veliko delovnih mest v ladjarskih družbah in tretjih državah, kjer so delavci zaposleni

tako v obratih za konzerviranje kot tudi v pristaniščih, v katerih so zasidrana plovila, zato bi umik iz Indijskega oceana povzročil veliko izgubo delovnih mest ne samo v EU, temveč tudi na Sejšelih, Madagaskarju, v Keniji, na Mauritiusu itd.

4.24 To so izzivi, s katerimi se soočajo flota EU za ribolov tropskih tunov ter predelovalna in konzervna industrija za tune v EU in ki vplivajo na njihovo stabilnost in nadaljnji obstoj na svetovni ravni; ti izzivi pa ne pomenijo nobenega finančnega bremena za Evropski sklad za ribištvo ter zahtevajo zgolj politične odločitve EU.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi K evropskemu prostoru varnosti v cestnem prometu – Strateške smernice za varnost v cestnem prometu do leta 2020 (mnenje na zaprosilo Evropskega parlamenta)

(2011/C 48/06)

Poročevalec: **g. RANOCCHIARI**

Evropska komisija je 2. junija 2010 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske Unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

K evropskemu prostoru varnosti v cestnem prometu – Strateške smernice za varnost v cestnem prometu do leta 2020

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 6. septembra 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 128 glasovi za, 4 glasovi proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO znova poudarja, da je bil cilj 3. evropskega akcijskega programa za varnost v cestnem prometu – v obdobju od 2001 do 2010 za polovico zmanjšati število smrtnih žrtev na cestah – zelo ambiciozen. Po uradnih podatkih iz leta 2008 se je število smrtnih žrtev na cestah v EU-27 v primerjavi s številom iz leta 2001 zmanjšalo za 28,4 %. Vendar novejši podatki Komisije kažejo presenetljiv napredek, na podlagi katerega bi bilo mogoče do leta 2010 doseči 40-odstotno zmanjšanje števila smrtnih žrtev v cestnem prometu.

1.2 50-odstotnega zmanjšanja števila žrtev ne bo mogoče doseči zaradi naslednje kombinacije dejavnikov:

1.2.1 Skupnost je na svoji ravni pristojna samo za akcijski program in smernice za izvajanje, medtem ko je izvajanje vseh ukrepov v okviru akcijskega programa prepuščeno različnim ravnam v državah članicah;

1.2.2 izvajanje in uveljavljanje ukrepov za varnost v cestnem prometu se med državami razlikujeta;

1.2.3 ni enotne razlage statističnih podatkov o varnosti v cestnem prometu v državah EU;

1.2.4 v zadnjem desetletju je bilo močno poudarjeno uveljavljanje predpisov, ne pa izobraževanje in usposabljanje vseh udeležencev v prometu;

1.2.5 za države članice niso bili določeni vmesni cilji, razlikam med državami članicami v smislu stopnje tveganja pa ni bila namenjena posebna pozornost, zaradi česar je potreben časovni načrt, prilagojen vsaki državi.

1.3 EESO v zvezi z ukrepi za „pasivno in aktivno varnost“ ugotavlja, da je v zadnjem desetletju prišlo do bistvenega izboljšanja, predvsem zato, ker se je v panogi začela uporabljati široka paleta tehničnih inovacij za varnost osebnih in težkih vozil. Varnostni standardi bi lahko bili v prihodnosti določeni na višji ravni; sprejeti je treba tudi ukrepe glede na to, da so se na trgu nedavno pojavila zelo poceni osebna vozila, ki komajda izpolnjujejo varnostne standarde.

1.3.1 Še slabše je stanje v zvezi s poceni mopedi in motornimi kolesi, v glavnem uvoženimi iz jugovzhodne Azije, ki pogosto niso v skladu z zahtevami za homologacijo v Evropi. To je bistvenega pomena, če upoštevamo, da je za voznike dvokolesnih motornih vozil 18 do 20-krat bolj verjetno, da se bodo huje poškodovali na cesti, kot za voznike avtomobilov, hkrati pa se zaradi prometnih zastojev v mestih vedno več vozačev odloča za dvokolesna motorna vozila.

1.4 Če pogledamo na napredek, dosežen v zadnjem desetletju pri izboljšanju varnosti cestne infrastrukture, EESO sklepa, da bi lahko bilo doseženo veliko več. Najpomembnejši korak naprej je bila direktiva Sveta o varnosti v predorih, ki je imela zelo pozitiven vpliv v vsej Evropi. Vendar ni bilo pomembnih izboljšav na podeželskih cestah in v sekundarnih omrežjih, kjer se zgodi več kot 50 % vseh prometnih nesreč s smrtnim izidom.

1.5 EESO priporoča, da je treba za večjo učinkovitost evropskega akcijskega programa za varnost v cestnem prometu do leta 2020 upoštevati naslednje vidike:

1.5.1 potrebno je močno politično vodstvo glede na to, da je pristojnost porazdeljena med EU in državami članicami;

1.5.2 potrebni so usklajeni in podrobni statistični podatki o varnosti v cestnem prometu v EU-27;

1.5.3 določiti je treba cilje glede hudo poškodovanih udeležencev v cestnem prometu ter sprejeti skupno opredelitev hudih telesnih poškodb;

1.5.4 potrebne so strožje politike Skupnosti za usklajevanje in regulacijo ukrepov za varnost v cestnem prometu kot tudi pomoč državam članicam, da bi te boljše in hitreje izvajajo ukrepe za varnost v cestnem prometu, vključno z obvezno uporabo vseevropskega sistema *eCall*, če prostovoljni pristop ne bo uspešen;

1.5.5 več pozornosti je treba nameniti diferenciranemu izobraževanju in usposabljanju vseh udeležencev v cestnem prometu, zlasti mlajših in starejših, vendar tudi drugih izpostavljenih udeležencev v cestnem prometu, kot so vozniki dvokolesnih motornih vozil, kolesarji in pešci;

1.5.6 vsi delodajalci (zlasti iz zasebnega sektorja), ki upravljajo avtomobilske vozne parke, bi morali biti vključeni v sedanje in prihodnje projekte na področjih, kot so spodbujanje dobre prakse za zmanjševanje števila prometnih nesreč v okviru dnevnega prevoza na delo in nazaj, spodbujanje osebja k prehodu na javni prevoz in oblikovanje politik za varnost voznih parkov. Pri tem bo zelo pomemben predvideni standard ISO 39001 za varnost v cestnem prometu, povezano z delom;

1.5.7 potrebna je zakonodaja EU za izpostavljene kategorije udeležencev v cestnem prometu. Na primer: za dvokolesna motorna vozila je potrebna nova vrsta homologacije, vključno z obveznimi ABS ali CBS za tiste z več kot 150 cm³, AHO (avtomatskim vklopom sprednjih luči) ter vključitev tehničnih pregledov in druge stopnje izobraževanja v revizijo direktive o vozniskem dovoljenju;

1.5.8 EESO v zvezi z razvojem infrastrukture priporoča, da je v novi akcijski program vključen cilj povečanja ravni varnosti v vseevropskem cestnem omrežju in da se na njegovo raven dvigne najmanj 25 % omrežij, ki so zunaj vseevropskega;

1.5.9 akcijski program bi moral vsebovati ambiciozne, vendar realistične cilje, ki bi obsegali ne le splošni cilj zmanjšati celotno število smrtnih žrtev, temveč tudi posebne cilje v zvezi s hudo poškodovanimi ljudmi in izpostavljenimi udeleženci v cestnem prometu, kot so pešci, kolesarji in vozniki dvokolesnih motornih vozil. EESO v zvezi z splošnim ciljem poudarja, da se stopnja tveganja znatno razlikuje po vsej EU, zato močno priporoča, da se na podlagi podatkov držav članic za leto 2010 določijo diferencirani cilji za zmanjšanje smrtnih primerov do leta 2020;

1.5.10 Odbor meni, da je za uresničitev ciljev, opredeljenih v akcijskem programu, potrebno spremljanje EU na letni osnovi. EESO zato predlaga ustanovitev posebne evropske agencije za varnost v cestnem prometu, ki bi v sodelovanju s pooblaščenimi predstavniki držav članic za varnost v cestnem prometu nadzorovala in spremljala izvajanje akcijskega programa.

1.6 Nenazadnje mora EU vzpostaviti močno in stalno povezano s pobudo „desetletje delovanja za varnost v cestnem prometu“, ki so jo sprejeli Združeni narodi, in bi si morala prizadevati, da postane vodilna v svetu na področju varnosti v cestnem prometu.

2. Uvod

2.1 Brian Simpson, predsednik odbora Evropskega parlamenta za promet in turizem (TRAN), je 28. aprila 2010 poslal dopis predsedniku Evropskega ekonomsko-socialnega odbora Mariu Sepiju, v katerem je v skladu s členom 124 poslovnika Evropskega parlamenta EESO zaprosil za raziskovalno mnenje o varnosti v cestnem prometu.

2.2 Gospod Simpson je v dopisu omenil novi delovni program Komisije 2010, ki je bil objavljen 31. marca 2010 in vključuje predlog za pripravo novega paketa za varnost v cestnem prometu, katerega cilj je vzpostaviti „evropski prostor varnosti v cestnem prometu“.

2.3 Gospod Simpson je EESO zaprosil, da obravnavana številna temeljna vprašanja v zvezi z zadnjim desetletjem: kako učinkovite so bile politike na ravni EU pri spreminjanju vedenja uporabnikov cest ter pri izboljšanju pasivne varnosti vozil in cestne infrastrukture; kako uspešno so države članice te politike izvedle in kaj bi bilo potrebno za to, da bi v vseh 27 državah članicah ustvarili pravi „prostor varnosti v cestnem prometu“.

2.4 Komisija je leta 2001 objavila belo knjigo o prometu in nato leta 2003 akcijski program, ki izhajata iz cilja za polovico zmanjšati število smrtnih žrtev na cestah do leta 2010.

2.5 Najnovejši razpoložljivi podatki za leto 2008 v primerjavi s podatki iz leta 2001 kažejo 36,8-odstotno zmanjšanje števila smrtnih žrtev v EU-15 in 28,4-odstotno zmanjšanje v EU-27. To je precejšnje znižanje, vendar 50-odstotni cilj Komisije žal ni dosežen. Pred kratkim je Komisija objavila podatke za leto 2009 in napovedi za leto 2010, ki niso daleč od prvotnega cilja, saj kažejo na več kot 40-odstotno skupno zmanjšanje do leta 2010.

2.5.1 Če bodo doseženi ti pomembni rezultati, bo to po mnenju EESO predvsem zaradi začetka veljavnosti nove zakonodaje o varnosti v cestnem prometu in izboljšanja varnosti vozil in manj zaradi sprememb načina vedenja udeležencev v cestnem prometu, glede katerega je treba še veliko narediti.

2.6 Da bi vedeli, katere ukrepe je treba vključiti v novo strategijo, moramo ugotoviti, katere politike in pobude so bile v zadnjem desetletju učinkovite in katere ne.

2.7 Akcijski program Komisije za prejšnje desetletje je bil osredotočen na tri ključne razsežnosti:

- spreminjanje vedenja posameznikov, npr. v zvezi z uporabo varnostnih pasov, otroških sedežev in mobilnih telefonov ter popolnim izogibanjem vožnji pod vplivom alkohola;
- podpora panožnim pobudam za razvoj in trženje varnejših vozil;
- ukrepi za izboljšanje infrastrukture, na primer z izboljšanjem načrtovanja cest in predorov ter z usklajevanjem naprednih sistemov nujne pomoči v vseh državah članicah.

2.8 Evropska komisija je med aprilom in julijem 2009 opravila javna posvetovanja, katerih cilj je bil spodbujanje evropskih državljanov, vladnih zainteresiranih strani na nacionalni, regionalni in lokalni ravni ter poslovnih in poklicnih sektorjev k prepoznavanju ključnih problemov varnosti v cestnem prometu, ki bi morali biti obravnavani v okviru akcijskega programa za varnost v cestnem prometu za obdobje 2011–2020 in določanju prednostnih ukrepov, ki bi jih lahko sprejeli za preprečevanje nesprejemljivih in dragih stopenj smrtnosti v cestnem prometu ter hudih telesnih poškodb po vsej EU.

2.9 EESO se strinja z odborom EP za promet in turizem, da je treba pred sprejetjem novega akcijskega programa za varnost v cestnem prometu oceniti učinkovitost preteklih politik, bele knjige Komisije o prometu iz leta 2001 in akcijskega programa iz leta 2003.

2.10 Ta ocena se lahko pridobi tudi na podlagi najnovejših informacij in stališč, ki jih je EESO v mnenjih na to temo podal v preteklih letih. Iz teh mnenj je razvidno stališče EESO, da je izboljšanje varnosti v cestnem prometu eno ključnih vprašanj prometne politike, ki bi moralo biti v ospredju načrtov držav članic tudi v času gospodarskih ovir.

2.11 Medtem se dogaja nekaj pomembnega po vsem svetu. Generalna skupščina Združenih narodov je po prvi svetovni

ministrski konferenci o varnosti v cestnem prometu v Moskvi novembra 2009 („Čas je za ukrepanje“) obdobje 2011–2020 razglasila za „desetletje delovanja za varnost v cestnem prometu“ s ciljem po vsem svetu najprej ustaviti zviševanje, nato pa zmanjšati število smrtnih žrtev v cestnem prometu. To danes predstavlja resnično epidemijo, saj vsako leto umre več kot milijon ljudi, približno 20 milijonov pa je hudo ranjenih, od katerih devetdeset odstotkov v državah z nizkimi in srednjimi dohodki. V svetovnem merilu so bile gospodarske posledice tovrstne „pandemije“ ocenjene med 1 % in 3 % BDP različnih držav. V Evropi so leta 2009 družbeni stroški znašali približno 130 milijard EUR.

2.12 EESO v zvezi z zgoraj navedenim meni, da bo EU z izkoriščanjem zagona na tem področju dobila priložnost, da z novim akcijskim programom za varnost v cestnem prometu postane vodilna na področju varnosti v cestnem prometu, in da te priložnosti ne bi smela zamuditi.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Odbor poudarja, da morajo biti za oceno učinkovitosti preteklih politik na področju varnosti v cestnem prometu na voljo dokumentirani in primerljivi kvantitativni in kvalitativni statistični podatki o varnosti v cestnem prometu iz držav EU-27. Zdaj vsaka država članica EU zagotavlja osnovne podatke o varnosti v cestnem prometu, vendar sta kakovost in poglobljenost predloženih informacij za več držav članic pomanjkljivi in še vedno ne omogočata diferenciacije uporabnikov cest, kategorij cest, vremenskih razmer in resnosti poškodb.

3.2 EESO ob upoštevanju, da se je promet na cestah EU v zadnjih tridesetih letih potrojil, pozdravlja precejšen napredek EU k cilju, da se do leta 2010 prepolovi število smrtnih žrtev na cestah. Kot je EESO poudaril v mnenju o varnosti v prometu v obdobju 2003–2010, sprejetem 10. decembra 2003, je bil ta cilj ambiciozen že v EU s 15 državami članicami, zato ga bo v razširjeni EU še težje doseči.

3.3 EESO poudarja, da je EU zastavila zelo ambiciozen cilj za zmanjšanje števila smrtnih žrtev na cestah, kar pa ne velja tudi za število hudo poškodovanih udeležencev cestnega prometa. Število hudo poškodovanih udeležencev cestnega prometa se je v EU-27 med letoma 2001 in 2008 zmanjšalo le za 18 %. Torej, da bi v zvezi s tem dosegli občutno zmanjšanje, bo moral novi akcijski program Komisije vključevati ukrepe v ta namen, ki bi jih morale države članice izvesti takoj, ko se doseže dogovor o skupni opredelitvi hujših in manjših poškodb.

3.4 V zvezi z vprašanjem, kako učinkovite so bile politike na ravni EU pri spreminjanju vedenja uporabnikov cest v zadnjem desetletju, se je treba zavedati, da se na ravni Skupnosti odloča samo o akcijskem programu in smernicah za izvajanje, medtem ko je v skladu z načelom subsidiarnosti izvajanje vseh ukrepov v okviru akcijskega programa prepuščeno različnim ravnem držav članic.

3.5 Če bi vse države članice izvedle ukrepe, zbrane v akcijskem programu, na enak način, bi imele manj težav, vendar so na žalost izkušnje pokazale, da to ne drži, saj so razlike med ravnmi varnosti v cestnem prometu v državah članicah EU še vedno velike. Izvajanje in uveljavljanje ukrepov na področju varnosti v cestnem prometu se med državami razlikujeta. Po mnenju EESO ni dvoma, da bi strožja politika Skupnosti dala učinkovitejše rezultate.

3.6 Zato EESO poudarja pomen priprave in izvajanja bolj ambicioznega programa usklajevanja in regulacije, povezanega s pomočjo državam članicam, da se zagotovi boljše in hitrejšo izvajanje ukrepov za varnost v cestnem prometu. Zato bi lahko bila ustanovitev evropske agencije za varnost v cestnem prometu pravi odgovor.

3.6.1 Dejstvo je, da agencija za varnost obstaja za vse vrste prometa, razen za cestnega. Agencija za cestni promet bi morala biti manjši izvršni organ, redno pa bi mu pomagali predstavniki za varnost v cestnem prometu, ki bi jih imenovala države članice.

3.6.2 EESO meni, da bi agencija, ki bi izkoristila obstoječe organe, kot je Evropski center za spremljanje prometne varnosti, bolj učinkovito opravila izvršilno delo na področju varnosti v cestnem prometu. Lahko bi na primer vsako leto preverila zemljevid „črnih točk“, na katerem so označene nevarne ceste, in o ugotovitvah obvestila uporabnike cest v EU, kar je EESO zahteval v enem od svojih prejšnjih mnenj ⁽¹⁾. Agencija bi lahko s spodbujanjem in razširjanjem najboljših praks v EU podpirala tudi nacionalne in lokalne skupine za varnost v cestnem prometu.

3.6.3 Poleg tega bi lahko agencija zagotovila povezanost varnosti v cestnem prometu z drugimi ustreznimi politikami EU, kot so izobraževanje, zdravje in okolje, ter pripravila načrt, ki bi določil kratkoročne in srednjeročne prednostne naloge, s čimer bi bila odpravljena ena glavnih pomanjkljivosti prejšnjega programa.

3.7 Glede na spremembe vedenja uporabnikov cest v zadnjem desetletju, se ni mogoče izogniti sklepu, da se lahko več kot polovica smrtnih žrtev pripiše neposredno vedenjskim dejavnikom, kot so nespoštovanje omejitev hitrosti, mladi in neizkušeni vozniki ter vožnja pod vplivom alkohola. EESO

meni, da so izobraževanje, uveljavljanje predpisov in usposabljanje enako pomembni in vplivajo drug na drugega, vsekakor pa je izobraževanje tisto, ki omogoča vsestranske koristi.

3.8 EESO poudarja, da je bila ena od treh ključnih razsežnosti akcijskega programa Komisije za zadnje desetletje „spreminjanje vedenja posameznikov“. Glede na povečanje števila vozil na cestah v zadnjem desetletju, je treba politiko na tem področju okrepiti.

3.9 Upoštevati je tudi treba, da so nekatere izpostavljene kategorije udeležencev v cestnem prometu, kot so motoristi, kolesarji in pešci, še vedno v nesorazmerno večji nevarnosti. EESO kot ukrep, ki bi vplival na obnašanje teh kategorij udeležencev v cestnem prometu, priporoča kombinacijo večjega obsega prometne vzgoje ter sprejetja izčrpane okvirne uredbe o homologaciji za dvokolesna motorna vozila in uvedbe druge stopnje usposabljanja za voznike teh vozil.

3.10 Poleg tega se je treba zavedati, da se prebivalstvo EU stara in da se mora politika varnosti v cestnem prometu osredotočiti na posebne ukrepe, kot so inteligentni prometni sistemi, prilagojena vozila in infrastruktura, ozaveščanje in izobraževanje.

3.11 EESO za naslednje desetletje priporoča, da se politika osredotoči na diferencirano izobraževanje, usposabljanje in testiranje vseh udeležencev v cestnem prometu, zlasti „ogroženih“ skupin (mlajši in starejši ljudje) ter izpostavljenih kategorij udeležencev v cestnem prometu, kot so motoristi, pešci in kolesarji.

3.12 Politika na ravni EU bi morala biti predstavljena v akcijskem programu za varnost v cestnem prometu, ki bi vseboval jasna in natančna priporočila ter smernice za izvajanje v državah članicah. Prav tako bi bilo treba Komisiji vsako leto zagotoviti povratne informacije v obliki dobro opredeljenih statističnih podatkov, da bi se bilo mogoče hitro odzvati. Hkrati bi morala Komisija pozvati države članice, naj v najkrajšem možnem času uveljavijo sedanjo in prihodnjo zakonodajo na področju varnosti v cestnem prometu.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Velik izziv za uspešno politiko varnosti v cestnem prometu je sodelovanje med oblastmi na ravni EU ter na nacionalni in lokalni ravni. Napredek pri tehničnih vprašanjih se lahko doseže s sprejetjem in izvajanjem zakonodaje EU, napredek pri spreminjanju vedenja uporabnikov cest pa se lahko doseže samo na nacionalni ravni. Zato se zdijo ključnega pomena natančne smernice EU in letne povratne informacije držav članic za Komisijo.

⁽¹⁾ UL C 80, 30.3.2004, str. 77-80.

4.2 Če pogledamo vpliv politike na ravni EU na spreminjanje vedenja uporabnikov cest v zadnjem desetletju, se EESO ne more izogniti sklepu, da politika EU zaradi subsidiarnosti in pomanjkanja možnosti za spremljanje ni bila popolnoma uspešna. Usposabljanje in stalno izobraževanje sta glavna načina pozitivnega vplivanja na vedenje, zlasti na vedenje mlajših voznikov in starejših udeležencev v cestnem prometu. Države članice so ta dva načina uporabljale različno in včasih neustrezno.

4.3 EESO je prepričan, da je treba v zvezi s tovrstnim vedenjem politiko v naslednjem desetletju osredotočiti na področje usposabljanja in izobraževanja vseh kategorij udeležencev v cestnem prometu in v vseh državah članicah. Na primer, v šole je treba uvesti obvezno minimalno prometno vzgojo, ljudi pa spodbujati, da na prostovoljni osnovi nenehno poglobljajo svoje znanje.

4.4 Države članice bi morale organizirati redne, ciljne kampanje za povečanje ozaveščenosti in vplivanje na vedenje uporabnikov cest. Kampanje bi bile namenjene uporabnikom cest in povezane z vprašanji varnosti, vključno z medsebojnim spoštovanjem, zaščitno opremo, hitrostjo ter s problematiko alkohola in drog, hkrati pa bi se bilo treba osredotočiti tudi na uveljavljanje predpisov.

4.5 Pri novem akcijskem programu bi bilo treba posebno pozornost nameniti različnim stopnjam varnostnega tveganja v cestnem prometu v evropskih državah. Leta 2008 je bila stopnja tveganja v državah z visokim tveganjem do štirikrat večja od stopnje v državah z nizkim tveganjem. Za države, v katerih je stopnja tveganja opazno nad povprečjem EU, bi moral biti cilj večje zmanjšanje števila smrtnih žrtev in hudo poškodovanih v cestnem prometu, obenem pa bi morale glede na leto 2010 določiti diferencirane cilje za zmanjšanje smrtnih primerov do leta 2020.

4.6 „Pasivna in aktivna varnost“ sta bili bistveno izboljšani v zadnjem desetletju, zlasti s široko paletto tehničnih varnostnih ukrepov v osebnih avtomobilih in težkih vozilih, ki so bili uvedeni v panogi. Raziskovalni in razvojni projekti, ki se financirajo v okviru programov EU, bi lahko spodbujali nadaljnje izboljšanje tehnologije za inteligentne prometne sisteme.

4.7 Zaradi gospodarske krize je prišlo do novega in vse bolj nevarnega pojava, tj. do uvajanja na trg zelo poceni osebnih vozil, ki komajda izpolnjujejo minimalne standarde varnosti. Za zagotovitev in izboljšanje varnosti je treba dvigniti raven varnosti obstoječega voznega parka z naknadnim opremljanjem vozil z novimi varnostnimi napravami, kadar koli je to mogoče. Potrebne so redne kontrole in letni pregledi. Stanje je še slabše v sektorju dvokolesnih motornih vozil, kjer so bistvenega pomena nadzor trga in redni pregledi⁽²⁾. EESO meni, da se mora EU odzvati z določitvijo višjih ravni varnostnih standardov.

4.8 V zvezi z zgoraj navedenim je potrebna nova zakonodaja EU za homologacijo dvokolesnih motornih vozil, vključno z uvedbo obveznega ABS ali CBS za vozila z več kot 150 cm³, ter vključitev tehničnih pregledov in druge stopnje izobraževanja za voznike dvokolesnih motornih vozil v revizijo direktive o vozniskem dovoljenju. Poleg tega mora EU podpirati kampanje ozaveščanja, da bi zagotovila skladnost s ključnimi varnostnimi predpisi.

4.9 Zasnova cest in bankin ima pri nesrečah pomembno vlogo. Raziskave na tem področju kažejo, da ima cestna infrastruktura določeno vlogo pri približno 30 % nesreč. Na tem področju se torej lahko veliko naredi. Izkazalo se je, da glavne ovire za večjo varnost niso povezane samo s finančnimi omejitvami, temveč tudi s splošnim pomanjkanjem ozaveščenosti. Statistični podatki kažejo, da so podeželske ceste pogosto najbolj nevarne. Finančna sredstva EU (vseevropsko cestno omrežje, strukturni skladi) bi morala biti pogojena z varnostjo cest. V vsakem primeru je bistveno, da se pri načrtovanju, gradnji in vzdrževanju cestne infrastrukture upošteva varnost dvokolesnih motornih vozil.

4.10 EESO ugotavlja, da je bil v zadnjem desetletju v okviru prizadevanja za povečanje varnosti infrastrukture najučinkovitejši eden od predlogov iz 3. akcijskega programa za varnost v cestnem prometu: direktiva o varnosti v predorih (2004/54/ES). Sprejetje te direktive je imelo velik vpliv po vsej Evropi.

4.11 EESO za naslednje desetletje priporoča, da se v zvezi z razvojem infrastrukture v akcijski program vključi cilj povečanja ravni varnosti v vseevropskem cestnem omrežju in da se na njegovo raven dvigne najmanj 25 % omrežij, ki so zunaj vseevropskega. Sklep Sveta o spremembi direktive o izboljšanju varnosti cestne infrastrukture, ki bi vseboval zavezujoče tehnične priloge in širše področje uporabe (tudi za ceste zunaj evropskega cestnega omrežja), ter sprejetje evropskih smernic za varnost mestne cestne infrastrukture bi tudi znatno prispevala k varnosti v cestnem prometu. Kratkoročno mora EU vse države članice spodbujati, da hitro sprejmejo štiri ukrepe iz direktive o infrastrukturi, to pa so ocena učinka na področju cestnega prometa, pregled varnosti v cestnem prometu, izboljšanje varnosti omrežja in varnostni pregledi.

4.12 EESO je glede na deljeno pristojnost prepričan, da je močno politično vodstvo predpogoj za ustvarjanje pravega „evropskega prostora varnosti v cestnem prometu“ v vseh 27 državah članicah. Nasilce odločitev na ravni EU ter na nacionalni in regionalni ravni v državah članicah je treba prepričati o pomembnosti sodelovanja pri izvajanju kratkoročnih in dolgoročnih zakonodajnih sprememb, ki bi jih spremljale obsežne informacijske kampanje. Z uporabo strokovnega znanja ključnih zasebnih akterjev na področju varnosti v cestnem prometu v Evropi bo poskrbljeno za podporo in stroškovno učinkovitost.

(²) UL C 354, 28.12.2010, str. 30.

4.13 Ob upoštevanju, da z delom povezana potovanja in prevoz na delo predstavljajo glavni vir tveganja, lahko delodajalci, ki upravljajo vozne parke podjetij, za zasebni sektor naredijo pomemben korak v pravo smer. Pravzaprav bi morali ukrepi za zmanjšanje števila smrtnih žrtev na cestah zajemati vse vrste vožnje na delo in nazaj razen cestnega tovornega prometa.

4.13.1 Delodajalci v zasebnem in javnem sektorju bi morali spodbujati dobre prakse za zmanjšanje števila prometnih nesreč v okviru dnevnega prevoza na delo in nazaj tako, da bi zaposlene spodbudili k prehodu na javni prevoz, kadar je to mogoče, oblikovali smernice za varnost voznega parka in spremljali njegovo varnostno učinkovitost. Dober primer na tem področju je projekt PRAISE⁽³⁾, ki ga sofinancira Evropska komisija, njegov namen pa je izboljšanje upravljanja varnosti v cestnem prometu, povezane z delom, ter zagotavljanje ustreznega strokovnega znanja in izkušenj za delodajalce. To bi lahko bilo zanimivo tudi za Evropsko agencijo za varnost in zdravje pri delu (EU-OSHA).

4.13.2 Podobno je z novim mednarodnim standardom ISO 39001 za varnost pri v cestnem prometu, povezano z delom, ki je zdaj v fazi priprave in ga je mogoče pričakovati konec leta 2011. Evropska komisija bi morala povabiti vse podpisnice listine o varnosti v cestnem prometu, da čim prej izpolnijo pogoje za pridobitev certifikata po standardu ISO 39001.

4.14 Drugi pogoji za „prostor varnosti v cestnem prometu“ so: več primerljivih statističnih podatkov o državah članicah, povratne informacije Komisiji iz držav članic na letni osnovi, ustanovitev centra in sistema za spremljanje na ravni EU v okviru Evropske agencije za varnost v cestnem prometu, ustrezno in hitro izvajanje zakonodaje EU v vseh državah članicah, večje osredotočenje na usposabljanje in stalno izobraževanje ter namenjanje posebne pozornosti mlajšim in starejšim udeležencem v prometu.

4.15 EESO predlaga akcijski program, ki bo vseboval ambiciozne, vendar realne cilje. Cilj za naslednje desetletje bi moral biti globalen zaradi političnih razlogov, znanih iz preteklosti. EESO glede zmanjšanja števila smrtnih žrtev ne bo posegel v razpravo s predlogom konkretnega odstotka, vendar pa močno priporoča, da se določijo posebni cilji tudi za zmanjšanje števila hudih poškodb ter števila bolj izpostavljenih uporabnikov cest, kot so pešci, kolesarji in vozniki dvokolesnih motornih vozil, udeleženi v prometnih nesrečah in poškodovani v njih.

4.16 Poleg tega – po možnosti prek Evropske agencije za varnost v cestnem prometu – bi morala EU določiti ne le dolgoročni cilj, temveč tudi vmesne cilje, hkrati pa začeti pripravljati program tehnične pomoči za podporo državam članicam, ki so manj uspešne pri pripravi nacionalne strategije za zmanjšanje števila smrtnih žrtev.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽³⁾ PRAISE: *Preventing Road Accidents and Injuries for the Safety of Employees* (preprečevanje nesreč v cestnem prometu za varnost delojemalcev), www.etsc.eu/PRAISE.php.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o strukturah financiranja malih in srednje velikih podjetij v sedanji finančni situaciji (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 48/07)

Poročevalka: **Anna Maria DARMANIN**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 26. februarja 2009 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Strukture financiranja malih in srednje velikih podjetij v sedanji finančni situaciji.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. julija 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra (seja z dne 16. septembra) s 121 glasovi za, 1 glasom proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO spodbuja Evropsko komisijo, naj okrepi instrumente financiranja malih in srednje velikih podjetij (MSP), in sicer tako, da jamstveno shemo okvirnega programa za konkurenčnost in inovativnost (CIP) ohrani tudi po koncu sedanjega obdobja financiranja, da malim in srednje velikim podjetjem omogoči preprost dostop do strukturnih sredstev in da jasno navede prednostna področja financiranja. Ker trenutno vsem primanjkuje lastnih sredstev, jamstvene ustanove svojim bančnim partnerjem v okviru sporazuma Basel II omogočajo koristno zmanjšanje kreditnega tveganja. Zato je treba podpreti ustanove za zagotavljanje vzajemnih jamstev.

1.2 EESO priporoča, da se za mikro-, mala in srednje velika podjetja oblikujejo platforme za trgovanje. Kotacija na najbolj priznanih borzah je povezana s preveč zahtevami po poročanju in dolgotrajnimi postopki, zato za MSP ni možna. Poleg tega so stroški običajno previsoki, vključno s stroški alternativne ali/in sekundarne kotacije (*secondary listings*). Majhne platforme, ki bi delovale na regionalni ravni in bi jih usklajevala evropska mreža, bi lahko postale novo orodje za zbiranje novega kapitala za mala podjetja. To bi naprej spodbudilo financiranje s tveganim kapitalom in financiranje prek poslovnih angelov, poleg tega pa bi malim upravljavcem tveganega kapitala pomagalo pri zagotavljanju podpore malim podjetjem.

1.3 MSP, predvsem mikropodjetja, težje dostopajo do finančnih sredstev. Poleg tega je družbi na splošno zelo nejasno, kam je šel ves denar za ukrepe reševanja bank. Verjetno ni primerno, da bi banke prisilili k objavi s tem povezanih podatkov; po mnenju EESO bi bilo bolj smiselno, da bi banke morale določeni odstotek teh sredstev (*v državah, ki dajejo takšna sredstva za reševanje*) nameniti za zagotavljanje kreditov malim in mikropodjetjem, predvsem za inovativne projekte.

1.4 EESO se zavzema za razvoj okvira, ki bi omogočil lažje ustanavljanje participativnih in etičnih mikrofinančnih ustanov.

Ta oblika financiranja je gotovo koristna za MSP, saj temelji na delitvi tveganja in dobička ter stabilnem financiranju in se izogiba špekulacijam. Komisija bi morala skrbno proučiti pojave, kot je „participativno bančništvo“, zato jo EESO poziva, naj pripravi zeleno knjigo, ki bi bila podlaga za razpravo o tej temi na evropski ravni. Pobude, ki so jih sprožile posamezne države, npr. Združeno kraljestvo, Francija, Nemčija, Italija, Luksemburg in Malta, so pozitivne, vendar lahko zavirajo nadaljnje povezovanje industrije finančnih storitev v EU. Poleg tega se lahko zgodi, da ločene in neusklajene pobude ne bodo prinesle tako učinkovitih rezultatov, kot bi jih lahko dosegli s to vrsto financiranja, npr. delitvijo tveganja in dobička ter financiranjem, ki upošteva socialni vidik. Spodbujanje islamskega mikrofinanciranja bi lahko sprožilo nove podjetniške dejavnosti, hkrati pa prispevalo k boju proti revščini v nekaterih regijah. Zato bi bilo treba pripraviti direktivo, v kateri bi predvideli, obravnavali in spodbujali alternativne metode financiranja, hkrati pa zagotovili, da bi zanje veljali enaki konkurenčni pogoji kot za druge, običajne načine financiranja.

1.5 EESO državam članicam predlaga, da odobrijo kredite neposredno MSP ali pa da finančnim institucijam dajo celotna ali delna jamstva ter jih tako spodbudijo k odobravanju kreditov za MSP. Med finančno krizo so se mnoge države članice odločile za takšno prakso, za katero se je izkazalo, da MSP dejansko olajša dostop do finančnih sredstev.

1.6 EESO meni, da bi moral Evropski investicijski sklad neposredno vlagati v MSP ali drugam prek podsklada za specifično področje, kot bi bil npr. sklad za mlade podjetnike, ki bi tudi spodbujal podjetniško kulturo. Poleg tega bi bilo treba sredstva Evropske investicijske banke (EIB) odobriti posrednikom, ki dajejo polno podporo MSP. EESO tudi predlaga, naj si posredniške banke in Evropska investicijska banka delijo tveganje, saj bi tako te banke spodbudili k uporabi sredstev EIB v korist MSP.

1.7 EESO priporoča bankam uporabo različnih oblik financiranja, kot je participativno, inovativno in etično financiranje. Oblike financiranja, kot ga npr. zagotavlja Grameen Bank v Bangladešu, so zaradi sporazuma Basel II možne le v omejenem obsegu. Finančne institucije se ne morejo ukvarjati s problemi namesto z rešitvami; to pomeni, da mora kreditni sistem temeljiti na analizi socialnega ozadja in ne na vnaprej določenem bančnem mehanizmu. Zato je potrebna hitra revizija sporazuma Basel II ali pa sklenitev sporazuma o financiranju, ki bo pomenil odmik od običajnih oblik financiranja.

1.8 V EU se pojavljajo mreže poslovnih angelov, ki pa na žalost niso regulirane in bi lahko dopuščale precejšnje zlorabe, kar bi podjetnike odvrnilo od uporabe tega pomembnega načina financiranja rasti. Zavzemati bi se bilo treba za pravni okvir, ki bi zagotovil spodbude za delovanje mreže poslovnih angelov ali za podobne dejavnosti.

1.9 EESO podpira zamisel, da države članice zagotovijo davčne spodbude za poslovne angele in njihove mreže, vključno z vlagatelji, ki so družinski člani, npr. starši. Mnogi mladi podjetniki so odvisni od finančne pomoči družine, saj drugih sredstev ni na voljo. Te vlagatelje bi bilo treba nagraditi in jih spodbujati z davčnimi olajšavami.

2. Uvod in ozadje

2.1 Pred državami članicami EU je velik izziv: spodbujati in pospeševati morajo podjetništvo. Evropski svet je na zasedanju v Lizboni marca 2000 ta izziv opredelil kot enega od ciljev, ki naj bi pomagali povečati stopnjo zaposlenosti, pospešiti gospodarsko reformo in okrepiti socialno kohezijo. 21. januarja 2003 je Evropska komisija objavila zeleno knjigo o podjetništvu v Evropi, v kateri je poudarila, da premalo Evropejcev ustanavlja lastna podjetja, in da obstoječa podjetja ne izkazujejo stalne rasti.

2.2 Razvoj podjetništva prinaša pomembne koristi, tako gospodarske kot družbene. Podjetništvo ni le gonilna sila za ustvarjanje delovnih mest, inovacije, konkurenčnost in rast, temveč tudi prispeva k osebni izpolnitvi in doseganju socialnih ciljev⁽¹⁾.

2.3 Povezanost med podjetništvom in uspešnostjo nacionalnega gospodarstva se kaže v preživetju podjetij, inovativnosti, odpiranju delovnih mest, tehnološkem napredku in povečanju produktivnosti ter izvoza. Zato je podjetništvo koristno ne le za posameznike, ki se z njim ukvarjajo, temveč tudi za celotno družbo.

2.4 Raziskava centra za podjetja in raziskave gospodarskega razvoja (*Centre for Enterprise and Economic Development Research*) je pokazala, da je financiranje ustanovitve podjetja ena najpogostejše omenjenih težav, ki pesti mlade podjetnike (poleg zakonsko določenih upravnih postopkov). Toda le približno 40 % specializiranih organizacij za podporo, ki so sodelovale v raziskavi, je menilo, da so te težave večje kot finančne ovire, s katerimi se ubadajo druga mala podjetja. Mnoga nova podjetja težko najdejo jamstvo za zavarovanje kredita, ki ga potrebujejo za ustanovitev podjetja, kar je lahko za mlade podjetnike večja ovira, ker imajo bolj omejene možnosti za zbiranje sredstev, ki bi jih lahko uporabili v ta namen. Seveda je to v različnih panogah in pri različnih poslovnih dejavnostih različno velika praktična ovira.

2.5 Sedanja gospodarska kriza odvrta od podjetništva, predvsem zaradi načina, kako vpliva na MSP. EESO je temeljito proučil izbruh in posledice finančne krize ter ključno vlogo bančnega sistema pri tem. Dejstvo je, da kriza še vedno zelo negativno vpliva na MSP, ki še vedno težko dostopajo do financiranja.

2.6 V sedanjih razmerah so bančni krediti še vedno izredno pičli (kljub velikim znižanjem temeljnih obrestnih mer), razlogi za to pa so:

— izgube, ki so posledica različnih računovodskih praks za posamezne trge (banke v svojih bilancah popravijo vrednost vrednostnih papirjev navzdol, ker za takšne papirje v bližnji prihodnosti ni trga);

— vse več slabih ali dvomljivih dolgov potrošnikov, ki so posledica recesije;

— pomanjkanje medbančnega tržnega financiranja; to stanje se kljub ukrepom številnih vlad doslej še ni izboljšalo;

— dejavnik stalne negotovosti – bančniki se bojijo za svoje službe, zato so manj pripravljeni tvegati in odobravati kredite, ki se zdijo tvegani.

2.7 Tako je kapital, ki ga ponujajo banke, namenjen samo obstoječim strankam, ki jih banka ne sme izgubiti, ali bolj kakovostnim instrumentom s fiksnimi obrestnimi merami, kot so državni papirji. Ker si morajo vlade izposojati vse več denarja za finančne injekcije v gospodarstvo, se je razpoložljivost sredstev za najem državnega dolga povečala, kar pomeni manj sredstev za podjetja in posojila potrošnikom.

⁽¹⁾ Flash Eurobarometer, raziskava o podjetništvu v EU (25 držav članic), Združenih državah, na Islandiji in Norveškem. Analitično poročilo.

3. Kratak pregled načina delovanja MSP brez upoštevanja uradne statistike

3.1 Za MSP so značilne mnoge posebnosti; tudi če bi navedli vse, ne bi mogli zajeti celotne dinamike teh podjetij. Kljub temu pa je smiselno na kratko opisati nekaj od teh značilnosti.

3.2 MSP so običajno v družinski lasti več generacij. Pri tem je družina pomemben vlagatelj v podjetje, vendar ne vedno zadosten. MSP običajno delujejo lokalno, kar vpliva na njihov način oddajanja del zunanjim izvajalcem in najemanja delavcev (ki je pogosto zelo premišljen). Med funkcijo vodenja podjetja in lastništvom ni velike razlike; osebe in lastniki podjetja so pogosto v tesnem odnosu (kar poveča medsebojno lojalnost). MSP so prilagodljiva, dinamična in hitro privzemajo inovacije. Tipična MSP se izogibajo tveganju pri upravljanju svojih denarnih tokov in preden se obrnejo na kreditne ustanove, raje posežejo po rezervah. Pri pridobivanju sredstev in kreditov se srečujejo z mnogimi birokratskimi ovirami.

3.3 Dojemanje MSP kot strank, ki jim je bolj tvegano posojati, deloma izhaja iz njihovih značilnosti: pogosto so to mlada podjetja, ki se izogibajo dolgotrajnim in birokratskim sistemom financiranja, nimajo dovolj jamstvenega premoženja in zaradi svoje majhnosti običajno tudi ne dovolj upravljavskih orodij za obvladovanje tveganja.

3.4 Treba je dodati, da so težave, s katerimi se soočajo MSP, za mikropodjetja še hujše.

4. Instrumenti financiranja

4.1 **Kotacija na borzi:** začetne javne ponudbe na borzi se običajno povezujejo z uveljavljenimi podjetji, ki želijo zbrati dolgoročni kapital v obliki delnic ali obveznic. To se na splošno zgodi pred fazo širitve podjetja, ko lastniki in/ali vlagatelji tvegane kapitala iščejo možnost za izhod. Obstajajo tudi sekundarni kreditni trgi, ki pa običajno niso primerni za mikropodjetja, saj se k njim lahko zatečejo le podjetja iz zgornjega segmenta MSP. Čeprav so stroški alternativnega kotiranja ponavadi manjši kot pri prvem kotiranju, za oba veljajo enake zahteve za razkritje. Stroški kotacije lahko znašajo od 500 000 EUR dalje.

4.2 **Novi viri financiranja, participativno bančništvo:** v Evropi prihaja do novega pojava, znanega kot participativno, etično ali islamsko bančništvo. Način, na katerega deluje, je v

sedanjih razmerah zanimiv in verjetno ustreza MSP in njihovim zahtevam. Ponuja različne instrumente in mnogi od njih niso neznani evropskim državam. Vendar pa nekateri predpisi, predvsem davčni, ovirajo razvoj te oblike financiranja. Žal je mogoče ugotoviti, da različne države EU (npr. Združeno kraljestvo, Francija, Luksemburg, Nemčija, Malta in Italija) sprejemajo ukrepe ločeno druga od druge, kar lahko ustvari ovire na notranjem trgu. Seveda pa bi participativne finančne ustanove lahko poiskale alternativne zakonodajne instrumente za prodor na trg EU ⁽²⁾.

4.2.1 Ta oblika financiranja je za MSP gotovo koristna, saj temelji na delitvi tveganja in dobička ter stabilnem financiranju, izogiba pa se špekulacijam in nekaterim vrstam naložb.

4.2.2 Resnično novo področje, ki se šele razvija, je t. i. islamsko mikrofinanciranje. Obsega vrsto finančnih storitev za ljudi, ki tradicionalno ne veljajo za kreditno sposobne, predvsem ker nimajo jamstev, s katerimi bi se finančna ustanova zaščitila pred tveganjem izgube.

4.2.3 Resnična novost pri mikrofinanciranju je dejstvo, da daje možnost ljudem, ki jim je bil zavržen dostop do finančnega trga, odpira nove priložnosti in ljudem omogoča, da končno uresničijo svoje projekte in zamisli z lastnimi sredstvi ter se tako izognejo pomoči, podpori in odvisnosti. Izkušnje z mikrofinanciranjem povsod po svetu so jasno pokazale, da revni potrebujejo širok spekter finančnih storitev, da so pripravljeni prevzeti z njimi povezane stroške in da so popolnoma vredni zaupanja bank. Ciljna skupina za mikrofinanciranje so revni, ki živijo na robu t. i. praga revščine, ki bi lahko lažje izboljšali kakovost svojega življenja in imajo podjetniške zamisli, vendar nimajo dostopa do formalnih načinov financiranja.

4.2.4 Na tem področju je bilo izvedenih le nekaj študij in izkušenj je še vedno razmeroma malo, kljub temu pa je že zdaj jasno, da ima ogromen potencial, saj lahko prispeva k boju proti revščini ter finančni in socialni izključenosti, pa tudi k temu, da bodo finančne ustanove v državah v razvoju z islamskim kulturnim ozadjem dobile več strank, ki bodo tudi imele več sredstev. Participativno bančništvo se torej ne osredotoča zgolj na finančni uspeh, temveč si z ustanavljanjem bolj zdravih finančnih ustanov, ki lahko tudi na najnižji ravni zagotavljajo učinkovito finančno pomoč, poleg tega prizadeva za čim večje družbene koristi.

⁽²⁾ Glej poročilo *Islamic Finance in a European Union Jurisdiction, Workshops Report*, ki so ga objavili malteški institut za menedžment, malteško združenje delodajalcev in malteška unija bančnih delavcev.

4.3 **Vladne sheme financiranja in sheme EU:** vlade prek svojih posrednikov spodbujajo podjetništvo z različnimi ukrepi, kot so davčne spodbude in sheme financiranja, npr. subvencije iz Evropskega sklada za regionalni razvoj in Evropskega investicijskega sklada.

4.3.1 Nekatere pobude za začetni in zagonski kapital se ne izvajajo v zaželenem obsegu.

4.4 **Poslovni angeli,** znani tudi kot zasebni vlagatelji ali neformalni vlagatelji tveganega kapitala, veljajo za netradicionalne vire financiranja in predvsem zagotavljajo lastniški kapital za podjetja v fazi zagona dejavnosti do zgodnje faze rasti.

5. Okvir za ukrepe, ki bi jih bilo treba sprejeti za blažitev investicijske in finančne krize ter lažji dostop MSP do kreditov

5.1 V sedanjih gospodarskih razmerah je odločilnega pomena hitro izvajanje Akta za mala podjetja, ki ga je pripravila Komisija in ki ga je EESO pozdravil, vendar zdaj znova opozarja, da je najpomembnejša naloga izvajanje predlaganih pobud.

5.1.1 V času, ko je likvidnost za MSP razkošje, Odbor poziva k spremembi direktive o boju proti zamudam pri plačilih, da bi MSP zagotovili pravočasno plačilo za vse storitve in spoštovanje 30-dnevnega roka. Toda uveljavljanje teh zahtev mora biti izvedljivo v praksi, pri čemer se morajo pravil držati predvsem dobavitelji (tako zasebni kot javni).

5.1.2 Tudi direktivo o znižani stopnji DDV za lokalne in delovno intenzivne storitve, ki jih večinoma zagotavljajo MSP, je treba začeti hitro izvajati. Čeprav je sprožila nekaj polemik, se ocenjuje, da bi MSP dala gospodarsko spodbudo; tako bi bila ta podjetja privlačnejša za končnega porabnika.

5.2 Po podatkih evropskih gospodarskih zbornic ima 30 % MSP težave z likvidnostjo, četrtnina zato, ker jim banke niso odobrile kredita. V času, ko so banke pod strogim nadzorom in izvajajo izredno konzervativno politiko financiranja, so MSP žrtve takšnega pristopa, kar bo škodilo celotnemu gospodarstvu.

5.2.1 EU je v okviru načrta za oživitev gospodarstva povečala sredstva Evropske investicijske banke in s tem tudi sredstva bank, namenjena MSP. Toda izkušnje MSP kažejo, da še vedno zelo težko dostopajo do bančnih kreditov. Čeprav je bil torej denar namenjen za kredite za MSP, dejansko ne pride v

njihove roke. Zato je pomembno, da izbrane posredniške banke, ki naj bi upravljale sredstva Evropske investicijske banke, v celoti podpirajo MSP. Če se večkrat dogaja, da posrednik ne daje sredstev MSP, bi ga morala Evropska investicijska banka zamenjati. Za spodbuditev posrednikov, da bi sredstva EIB resnično posojali MSP, bi tveganje morale prevzeti obe strani, namreč EIB in posredniki in ne samo slednji.

5.3 Pomembno vprašanje, zlasti pri ustanavljanju podjetij, je dostop do tveganega kapitala. Trg tveganega kapitala za podjetja v zgodnji fazi v Evropi znaša zgolj okrog 2 milijardi EUR letno, kar predstavlja le približno 25 % ameriškega trga. Le eno od 50 MSP se za sredstva obrne na družbo tveganega kapitala. Informacije o financiranju s tveganim kapitalom je lahko najti, vendar se tradicionalna MSP zelo pogosto ne zavedajo, da lahko resnično dobijo ta sredstva. To je povezano tudi s konzervativnim pristopom evropskih podjetnikov do tveganja, ki se raje zatekajo k bančnim storitvam kot financiranju s tveganim kapitalom.

5.4 Javni razpisi so pomembni za MSP, vendar so ta trenutno manj konkurenčna, ker imajo „velike ribe“ več izkušenj, pa tudi zaradi strogih določb v zvezi z bančnimi jamstvi in finančnimi izkazi o prometu. Javni razpisi bi morali vključevati več pobud, prijaznih za MSP, npr. manjše kapitalske zahteve, za katere so potrebna bančna jamstva. Spodbujati bi morali oddajanje ponudb MSP in podpirati grozde MSP.

5.5 Zmanjšanje birokracije je glavna prednostna naloga za MSP, ki morajo v primerjavi z večjimi podjetji nositi nesorazmerno veliko regulativno in administrativno breme. Dokazano je, da veliko podjetje na splošno porabi 1 EUR na zaposlenega za regulativne obveznosti, malo podjetje pa do 10 EUR. Komisija je na pravi poti glede zmanjšanja birokracije, vendar smo še vedno daleč od stanja, ki bi resnično pomagalo MSP.

5.6 Trajnostna konkurenca je prihodnost našega gospodarstva. MSP, ki spoštujejo načela trajnosti in delujejo na področju „zelenega gospodarstva“, bi bilo treba pomagati pri pridobivanju sredstev.

5.7 Za MSP, ki uporabljajo nove tehnologije, je na voljo obsežno in široko zastavljeno financiranje EU. MSP, ki ponujajo bolj tradicionalne izdelke ali storitve, bi bilo treba spodbujati k inovativnim pristopom, tudi na njihovem lastnem področju delovanja. Instrumente financiranja bi bilo treba še okrepiti, da bi podpirali tudi ta širok spekter dejavnosti MSP.

5.8 EESO priznava, da so imela združenja, kot je AECM (*Association européenne du cautionnement mutuel*), med krizo pomembno vlogo. EESO spodbuja Komisijo, naj še naprej zagotavlja ugodno okolje za takšne organizacije, da bi te s finančnimi jamstvi še naprej podpirale MSP.

5.9 Program za konkurenčnost in inovativnost je bil pomemben instrument za MSP, zato EESO spodbuja Komisijo, naj ohrani instrument jamstev za MSP v tem programu tudi v obdobju po letu 2013.

V Bruslju, 16. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi **Po koncu krize: nov finančni sistem za notranji trg (mnenje na lastno pobudo)**

(2011/C 48/08)

Poročevalec: **g. IOZIA**

Soporočevalec: **g. BURANI**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 18. februarja 2010 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Po koncu krize: nov finančni sistem za notranji trg.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. julija 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 16. septembra) s 160 glasovi za, 8 glasovi proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) želi v tem mnenju pokazati nekatere možne načine za reformo evropskega finančnega sistema ter raziskati, kako bi ga bilo treba regulirati in kako bi bilo mogoče izboljšati način njegovega delovanja, da bi zmanjšali sistemsko tveganje. Če divje špekulacije ne bodo preprečene in če vlade ne bodo našle odgovorov, ki bi jih morale najti že zdavnaj, se kriza lahko še bolj zaostri.

1.2 **Kakšen finančni sistem za notranji trg bo potreben po krizi?** ECB/ESCB, poslovne in investicijske banke, vzajemne in združne banke, etične banke, zavarovalnice, pokojninski skladi, naložbeni skladi, zasebni kapital, hedge skladi, bonitetne agencije; ustvarjalci, trgovci in prodajalci finančnih produktov in vrednostnih papirjev; borze, neregulirani trgi, regulatorji, nadzorni organi in agencije za ocenjevanje posojilnih tveganj so glavni akterji finančnega sistema, ki bodo morali spremeniti svoje vedenje, se pripraviti na strožje predpise in se organizacijsko prilagoditi novim nalogam.

1.3 **Za krizo niso odgovorni vsi udeleženci na trgu.** K sreči nekaterih pomembnih sektorjev, kot tudi ne nekaterih pomembnih transnacionalnih skupin podjetij, kriza ni neposredno prizadela, saj njihove dejavnosti niso imele nič opraviti z veliko igralnico financ. Zavarovalnice, združne in ljudske banke, hranilnice, pa tudi vodilne evropske in mednarodne poslovne banke niso bile prisiljene popravljati svojih bilanc zaradi finančnih izgub ali prositi svoje vlade za pomoč.

1.4 **„Vzrok za krizo je moralna beda.“ – Odbor se strinja s to mislijo Tomaša Bat'e iz leta 1932, in opozarja, da se žal ni nič spremenilo!** Delavci in upokoženci, podjetja, državljani,

organizacije civilne družbe, potrošniki in uporabniki: vsi si močno želijo, da bi se lahko zanašali na učinkovit, varen in cenovno dostopen finančni sistem, ki bi mu lahko mirno zaupali svoje prihranke, na katerega bi se lahko obrnili po pomoč v ekonomskih zadevah in ki bi lahko veljal za nepogrešljivo orodje gospodarske rasti in porok za pomembne socialne naloge, kot so pokojnine, zdravstvena in nezgodna zavarovanja ter zavarovanja proti škodi. Skrajno zaostrena finančna kriza je vse to ogrozila s splošno izgubo zaupanja.

1.5 **Ponovno je treba ustvariti kapital zaupanja do bank, pa tudi do političnih institucij ter regulatornih in nadzornih oblasti,** ki niso znale in zmogle preprečiti te katastrofe, ki je po najnovejših ocenah Mednarodnega denarnega sklada doslej stala 2300 milijard eurov.

1.6 **Javnost je bila močno vznemirjena.** Kriza likvidnosti, ki je sledila finančni krizi, je strahovito prizadela realno gospodarstvo: v decembru je bilo brezposelnih več kot 23 milijonov ljudi, stopnja brezposelnosti je presegla 10 % in se po povzpela najvišje v Latviji, na 22 %, in Španiji, na 19 %. Te številke se bodo še povečevale. Vsi javni proračuni so zabeležili velikanske primanjkljaje, ki jih bo treba zmanjšati s sanacijskimi ukrepi. To zagotovo ne bo prispevalo k rasti, pač pa bo zavrla okrevanje, za katero je že sicer kazalo, da bo počasno, torej brez pozitivnih učinkov na zaposlovanje.

1.7 EESO je v teh letih v več mnenjih predstavil nekatere predloge, ki pogosto niso bili upoštevani, bi pa v nasprotnem primeru nedvomno pomagali preprečevati ali vsaj blažiti uničujoče učinke krize.

1.8 **EESO poziva institucije EU, naj pospešijo proces reform.** Približno leto in pol po predložitvi poročila de Larosierjeve skupine evropski proces odločanja še ni prešel v končno fazo. Vlade so žal razvodenile predlog reforme, na primer s tem, da so izključile možnost posredovanja evropskega nadzornega organa pri transnacionalnih finančnih podjetjih.

1.8.1 **EESO pozdravlja sporočilo Komisije o zakonodajnih pobudah za izboljšanje ureditve in transparentnosti finančnega trga.** Ti predlogi, predloženi v času priprave tega mnenja, so korak v pravo smer. Najpomembnejša vidika sta izboljšanje nadzora nad agencijami za oceno posojilnih tveganj in začetek razprave o upravljanju podjetij. Sveženj dopolnjuje poročila o prejemkih direktorjev in plačni politiki. Komisija se je zavezala, da bo v šestih do devetih mesecih predstavila nadaljnje predloge za boljše delovanje trgov izvedenih finančnih instrumentov, ustrezne ukrepe za „prodajo na kratko“ in zamenjave neplačil (CDS) ter izboljšave direktive o trgih finančnih instrumentov (MiFID).

1.8.2 **EESO z velikimi zanimanjem pričakuje druge pobude, napovedane na področju odgovornosti:** revizijo direktive o sistemih zajamčenih vlog in direktive o sistemih odškodnin za vlagatelje. Direktivo o zlorabi trga in direktivo o kapitalski ustreznosti (CRD IV) naj bi spremenili; v pripravi je nov predlog o „paketnih naložbenih produktih za male vlagatelje“ (PRIIP). Da bi se izognili regulatorni arbitraži, bo Komisija predložila sporočilo o kaznih v finančnem sektorju.

1.9 **EESO meni, da je potrebno intenzivnejše delo za pripravo finančnega sistema za obdobje po krizi.** Sistem bo moral biti transparenten, družbeno in etično odgovoren, bolje nadzorovan in inovativen; njegova rast bo morala biti uravnotežena, združljiva z ostalimi deli gospodarskega sistema, usmerjena k ustvarjanju vrednosti v srednjeročnem in dolgoročnem obdobju in trajnostna.

1.10 **Finančni sektor zaposluje več milijonov ljudi. Velika večina je poštenih; delajo profesionalno in zaslužijo si spoštovanje.** Maloštevilna manjšina neodgovornih in brezvestnih posameznikov je postavila na kocko ugled celotne kategorije delavk in delavcev.

1.11 **EESO poziva k večji transparentnosti, zlasti pri prepoznavanju tveganj.** Izvenborzni prosti trgi (OTC) ne bi smeli biti na voljo za dvostranske transakcije, temveč bi morali delovati izključno z osrednjo nasprotno stranjo, ki s spremljanjem ravni celotnega tveganja lahko omeji dostop do transakcij preveč ogroženim stranem. Poleg tega bi morale transakcije

potekati na enotni platformi ali kvečjemu na opredeljenem številu platform, da bi tako izboljšali transparentnost trgov.

1.12 **Družbeno odgovornost podjetij na finančnem področju bi bilo treba upoštevati pri vseh dejavnostih. Obsegu prodaje so dajali prednost pred primernim investicijskim svetovanjem.** To pomeni vrnitev k visoki poklicni etiki in nujnost, da poklicna združenja izrecno obsodijo zlorabe; s preventivnimi ukrepi bi bilo treba zagotoviti pravilno obnašanje, podjetja, ki so spoznana za kriva zlonamernih dejanj, goljufij ali kaznivih ravnanj, pa bi bilo treba kaznovati.

1.13 **Bolj odprto in bolj demokratično upravljanje nacionalnih in evropskih regulativnih organov, ki bi morale nosilce interesov vključevati v regulativne in nadzorne dejavnosti.** Delavcem, podjetjem, potrošnikom in uporabnikom bi morali priznati vlogo pri upravljanju podjetja. EESO priporoča večje sodelovanje civilne družbe pri posvetovanju in oceni učinka. Nedavne odločitve Komisije v zvezi z izbiro skupin strokovnjakov kažejo, da se še naprej namenja prednost izključno industriji, ne da bi ustrezno vključevali potrošnike in delavce. EESO znova in posebej priporoča uravnoteženo zastopnost civilne družbe v okviru skupin strokovnjakov in odborov, ki jih organizira Komisija.

1.14 **Upravljanje podjetij, za katera naj se zahteve glede neoporečnosti in transparentnosti razširijo z direktorjev na delničarje, za kapital katerih je doslej po definiciji veljalo, da je zakonitega porekla, senzacionalni primeri pa so pokazali, da ni vedno tako.**

1.15 **Vloga managerjev je presegla vse razumne meje, tako kot tudi nekateri njihovi astronomski prejemki, ki so ostali neokrnjeni celo potem, ko so bila njihova podjetja s podržavljenjem rešena pred stečajem.** Potrebna je resna politika omejevanja bonusov, ki bi smeli biti izplačani samo, če so rezultati v srednjeročnem obdobju stabilni in presegajo povprečje sistema; potrebne so tudi spodbude za zaposlene, ki bi morale biti vezane na odgovorno prodajo in ne na kampanje za bančne produkte brez ustreznega upoštevanja potreb potrošnikov; spodbude bi morale ovrednotiti človeške vire z vidika uspešnosti dela, zadovoljstva strank in večje strokovnosti.

1.16 **EESO priporoča resne in učinkovite ukrepe nacionalnih nadzornih organov, ki se ne zdijo kaj prida prepričani v koristnost ukrepov, s katerimi naj ne bi okrepili le moralnih standardov, temveč bi skušali tudi za prihodnost ohraniti tako odprti kot skriti profil tveganja.** Številnim skrajno tveganim transakcijam, ki so bile izpeljane zato, da bi povečali dobičke in bonuse, bi se bilo mogoče izogniti.

1.17 **EESO poziva, naj se iz zakonodaje EU izločijo sklicevanja na bonitetne ocene glede razvrščanja naložb – uvedenega z načeli Basel II – in njihovega kritja v tveganih skladih.** Nacionalne oblasti poziva, naj spremenijo naložbeno politiko.

1.18 **Ocenjevanje tveganosti javnega dolga držav članic bi morala izvajati izključno nova neodvisna evropska agencija.** Napovedi zniževanja ocen tveganosti za dolgove posameznih držav so – kot pred kratkim v primeru Grčije in drugih držav v težavah – povzročile hude težave na trgih, saj so sprožile velikanske špekulativne napade na obveznice in poglobile vtis, da gre za resno krizo.

1.19 **Pomoč, dodeljena Grčiji, bo služila za zaščito mednarodnega finančnega sistema,** ki je prevzel jamstvo za več sto milijard evrov grških zadolžnic in se pri tem zanašal tudi na največjo poslovno banko v svetu, ki je prikrla velike zneske, saj ti v uradnih bilancah Aten niso bili prikazani. Samo francoske (76,45 milijarde evrov) in nemške banke (38,57 milijarde evrov) so zagotovile za 115 milijard evrov posojil. Vnovič bodo morali evropski davkoplačevalci poravnati račune za nezakonito ravnanje. Grški državljani bodo morali plačati visoko gospodarsko in družbeno ceno.

1.20 **EESO meni, da bi bilo treba obravnavati vprašanje obdavčitve nekaterih finančnih transakcij,** zlasti tistih, ki so izrazito špekulativne. Mnenje o tem vprašanju je bilo nedavno sprejeto.

1.21 **EESO priporoča oblikovanje integriranih sistemov kriznega upravljanja z učinkovitimi merili za zgodnje opozarjanje, preprečevanje in obvladovanje kriz.** Treba je razviti zanesljive mehanizme vzajemne odgovornosti med organi držav članic, zlasti za velike evropske skupine: v Srednji in Vzhodni Evropi so npr. finančni trgi skoraj izključno v rokah zahodnoevropskih bank in zavarovalnic.

2. Uvod

2.1 „Vzrok za krizo je moralna beda.

Prelomnica gospodarske krize? Ne verjamem v spontane prelomnice. To, kar običajno označujemo z izrazom gospodarska kriza, je samo druga beseda za etično bedo.

Moralna beda je vzrok, gospodarska kriza je samo posledica. V naši deželi ne manjka ljudi, ki menijo, da se lahko pred gospodarskim

propadom rešimo z denarjem. Bojim se posledic te zmote. V položaju, v katerem smo zdaj, ne potrebujemo bleščečih preobratov ali zvijač.

Potrebujemo moralen odnos do ljudi, dela in javne lastnine.

Nobene podpore več za stečaje, nobenih dolgov več, nikoli več tratenja vrednosti v zameno za nič, nikoli več izkoriščanja delavcev. Bolje bi bilo, če bi – namesto da smo se prepustili lenarjenju in zapravljanju – počeli kaj drugega, da bi premagali revščino po vojni in dosegli, da bi bilo delo bolj učinkovito, bolj zaželeno in bolj pošteno. Prav imaš: krizo zaupanja je treba preseči, ampak tega ne bomo dosegli s tehničnimi ali finančnimi sredstvi ali na kredit. Zaupanje je osebna stvar in ponovno ga je mogoče vzpostaviti le z moralnim ravnanjem in osebnim zgledom.“ Tomáš Bat'a, 1932.

2.2 Nič se ni spremenilo.

2.2.1 Ta – za mnenje Odbora nenavaden – navedek je lahko mnogo boljši uvod v temo kot pa še kakšna nadaljnja učena analiza krize ter napak politike, regulatorjev, bonitetnih agencij, finančnega sistema, pa tudi vlagateljev in delničarjev. Tema je več kot dovolj znana: tu naj povemo le, da so že izvedeni, trenutno preverjeni ali načrtovani ukrepi na področju makro- in mikronadzora v glavnem pravilni in razumni. Še vedno pa manjka organska in strukturna povezava med nadzorom trga (banke, zavarovalnice, finančni trgi) in nadzorom plačilnih sistemov. Tak nadzor – če se ga ustrezno tolmači – lahko zagotavlja dragocena opozorila o posameznih pomanjkljivostih ali sistemskih tveganjih. Oblasti bi morale razmisliti o možnosti vzpostavitve sistema za navzkrižno preverjanje.

2.2.2 Današnja civilna družba, za razliko od nekdanje, ni pripravljena prepustiti razprave o prihodnosti finančnega sistema strokovnjakom, tehnikom in politikom, pač pa želi dejavno sodelovati pri oblikovanju trajnostnega finančnega sistema, saj morajo posledice teh odločitev neizogibno nositi delavci, podjetja in državljani. Javni denar, uporabljen najprej za reševanje najbolj izpostavljenih bank, potem pa za potrebne ukrepe za oživiljanje gospodarstva, ki ga duši likvidnostna kriza brez primere, je povečal proračunske primanjkljaje in javne dolgove. Te je treba zdaj sanirati z nadaljnjimi korektivnimi ukrepi, ki bodo državljane vnovič obremenili z dajatvami in davki, za katere zagotovo ni bilo nobene potrebe.

2.2.3 Finančni sistem po krizi ne bo smel in ne bo mogel biti enak sistemu, ki se je izoblikoval v zadnjih dvajsetih letih. Odpovedati se bo treba stopnjam rasti, ki jih je kratkoročno naravnana politika pognala v astronomske višine.

2.2.4 Zelo visoka donosnost je najbolj ambiciozna podjetja spodbudila k valu združevanju, ki je bil še pred nekaj leti nepredstavljiv.

2.2.5 Te združitve sta olajševali liberalizacija in privatizacija v številnih državah, predvsem pa impulzi, ki so izvirali iz direktiv o notranjem trgu in niso odpravili samo geografskih mej, temveč tudi meje med različnimi specializiranimi področji: poslovnimi bankami, investicijskimi bankami, finančnimi družbami, borznimi družbami, trgovci z vrednostnimi papirji, upravljavci plačilnih sistemov, zavarovalnicami itd.

2.2.6 Za finančne konglomerate, ki so iz tega nastali, so značilne močna heterogenost, kompleksne strukture, navzkrižne delniške udeležbe in posebne delnice („golden shares“ – zlate delnice, še posebej za banke, ki so bile prej v državni lasti), kar zelo otežuje, če ne celo onemogoča celoten nadzor nad strukturami. Šele sedaj, po viharju, ki je pretresel trge, postaja jasno, da je treba ustvariti transnacionalne nadzorne strukture. Vendar procesi odločanja potekajo veliko prepočasi. Močne finančne organizacije poskušajo omejiti regulativne ukrepe oblasti, pri čemer jim je uspelo prepričati nekatere evropske vlade, da so njihove argumente podprle. De Larosièrjevo poročilo, iz njega izhajajoče direktive, revizija sporazumov Basel II in sprememba IASB napredujejo z velikimi težavami in zdi se, da se veliko obljub o spremembah spotoma izgublja.

2.3 Donosnost

2.3.1 Donosnost in rast

2.3.1.1 Visoka donosnost je bila od nekdaj znak zdravega poslovanja podjetja. S ponovnim vlaganjem dobička prispeva tudi k rasti v smislu velikosti. Če podjetje z 10-odstotno donosnostjo lastnega kapitala vложи ves svoj dobiček ter ohrani nespremenjeno razmerje med dolgom in lastnimi sredstvi, je možna 10-odstotna letna rast. Hitrejša rast podjetja pomeni, da se povečuje zadolženost ali pa da je bil povečan lastni kapital.

2.3.1.2 Iz tega je razvidno, da imajo zelo donosna podjetja boljše možnosti za rast in razvoj.

2.3.2 Donosnost in tveganje

2.3.2.1 Pogosto je treba za povečanje donosnosti pristati na večja tveganja: v zvezi s tem velja prepričanje, da je bistvena donosnost, „očiščena“ tveganja. Samo povečanje donosnosti, ki

je „očiščena“ tveganja, dejansko vodi k dodani vrednosti (seveda za delničarje, ne nujno za druge nosilce interesov).

2.3.2.2 Kdo odloča o donosnosti, ki je „očiščena“ tveganja? Finančni trg seveda.

2.3.2.3 Česa nas je kriza naučila? Tega, da se je zmožnost razlaganja in ocenjevanja številnih tveganj sicer izboljšala, da pa ju trg ne more vedno pravilno količinsko določiti.

2.3.2.4 Iz tega sledi, da so se nekateri modeli donosnosti in razvoja, tako podjetij kot celotnih gospodarstev, zdeli uspešni preprosto zato, ker tveganj niso pravilno ocenjevali.

2.3.2.5 Najpomembnejši nauk te krize, pa je, da nikoli ne bomo zmožni pravilno oceniti vseh tveganj.

2.3.3 Gonila donosnosti

2.3.3.1 Obe najpomembnejši gonili donosnosti – ne le za finančna podjetja – sta:

— povečanje učinkovitosti z ekonomijo obsega (rast v smislu velikosti) in ekonomijo povezanih izdelkov (rast obsega ponudbe proizvodov in storitev);

— inovacije: ponudba novih izdelkov in storitev, pri katerih je dobiček zaradi manjše konkurence večji.

2.3.3.2 Zato so mnogi akterji na finančnem trgu dolgo razglašali gesla, kot sta „kolikor večje, toliko boljše“ in „finančne inovacije so dobra stvar“. S tem povezana tveganja pa so bila dolgo podcenjena. Zato jih velja priklicati v spomin:

2.3.3.3 Velikost – ekonomija obsega: največja nevarnost je sistemsko tveganje „prevelik, da bi ga pustili propasti“ („too big to fail“).

2.3.3.4 Široka ponudba – ekonomija povezanih izdelkov: glavno tveganje je vedno sistemske narave in ga je mogoče strniti v naslednjo trditev: „Preveč povezani, da bi jih pustili propasti“ („too interconnected to fail“).

2.3.3.5 Finančne inovacije: to pomeni uvajanje novih produktov oziroma storitev za upravljanje novih tveganj ali za upravljanje znanih tveganj na nov način. Če bi šlo za banalne dejavnosti, bi jih že izvajali drugi. S tem povezana tveganja se pogosto ocenjujejo le zelo grobo.

2.4 Finančno krizo so povzročila slabo ocenjena tveganja finančnih inovacij. Ampak inovacije so pomembne za doseganje visoke donosnosti – z vidika stopenj rasti razvitih gospodarstev previsoke donosnosti. Pomembno se je lotiti vzroka problema, ne posledic: sprijazniti se moramo s stopnjami donosnosti in rasti, ki niso več dvoštevilčne – te niso veljale samo za legitimne, temveč tudi za potrebne. Kajti po definiciji je zelo verjetno, da zelo visoka donosnost v gospodarstvu, ki ne more več rasti kot pred 50 leti, prinaša nezanemarljiva tveganja. Če ne bomo jasno povedali, da si je v razvitem gospodarstvu nesmiselno in nezdravo prizadevati za dvoštevilčne naložbene dobičke, bomo še naprej gojili seme, ki nas je pripeljalo na rob prepada.

2.5 Posel poslovnih bank in finančnih posrednikov

Finančni sistem deluje kot posrednik za monetarne in finančne dejavnosti ter tveganja. Na področju tveganj se to nanaša predvsem na izvedene finančne instrumente (derivate), s katerimi se trguje večidel na izvenborznem prostem trgu (OTC). Monetarna politika lahko neposredno vpliva na monetarno in finančno posredništvo, vendar je pred derivati brez moči. Derivati namreč vežejo le malo gotovine.

2.6 Nevarnost derivatov ali nevarnost upravljanja tveganj

Finančni derivati so bili najpomembnejša finančna inovacija. Na trgu OTC je potekala delitev tveganj, pri kateri so bila tveganja, ki jih je prvotno prevzel en sam akter, prenesena in razdeljena v nešteto transakcij. Teoretično bi moralo to pripeljati do razdrobitve in s tem oslabitve prvotnih destabilizirajočih značilnosti tveganja. Vendar je bilo spregledano dejstvo, da je s številnimi prepletanji, ki jih prinašajo te transakcije, nastalo težko obvladljivo tveganje, ki je dejansko pripeljalo do večjega izgubljanja občutka za skupno tveganje in do pojava, kakršen je „*too interconnected to fail*“.

2.7 Na poti do bolj stabilnega finančnega sistema

Napačno je trditi, da je treba inovacije v finančništvu jemati kot nekaj negativnega, ker so prispevale k ustvarjanju pogojev za krizo. Vendar tudi ni mogoče trditi, da je to, kar se je zgodilo, preprosto le prometna nezgoda. Kaže namreč, da sistem, kakršen je bil, ni sprejemljiv.

Integriran sistem nadzora tveganj se mora premikati na treh oseh: instrumenti, trgi in institucije.

2.7.1 Instrumenti

Namesto prepovedi ustvarjanja novih instrumentov bi bilo treba uvesti nekakšen mehanizem za registriranje, ki bi določal, komu

jih je mogoče ponujati. Neregistrirane instrumente bi lahko uporabljali samo usposobljeni akterji. Uporabljati bi bilo treba enaka načela kot za zdravila: nekatera so praktično v prosti prodaji, druga na recept, nekatera pa na voljo samo v posebnih ustanovah.

2.7.2 Finančna podjetja

Konvencionalni mikronadzor, s katerim naj bi nadzorovali stabilnost posameznih posrednikov, ne zadošča. Da bi ustvarili okvir za makronadzor, je treba upoštevati dva pomembna zunanja učinka:

- Prepletenost. Finančna podjetja imajo skupne terjatve, kar krepí negativne učinke tveganj. Tu se spet soočamo z obema problemoma „*too big to fail*“ in „*too interconnected to fail*“;
- Procikličnost. Finančni sistem bi moral upravljati tveganja realnega gospodarstva. V resnici se pogosto dogaja, da dinamike enega krepijo dinamike drugega, in tako se razcveti in krize povečujejo, namesto da bi se zmanjševali.

2.7.2.1 S tako imenovanim „*bančnim sistemom v senci*“ se niso uresničevali le legitimni cilji večje prožnosti, temveč so z njim tudi poskušali zaobiti predpise o nadzoru. Subjekti, ki jih zajemajo ti predpisi – npr. banke – so ta sistem uporabljali za tako imenovano „*nadzorno arbitražo*“, z drugimi besedami za povečevanje zadolženosti, ki je v nasprotju s predpisi. Tudi ta sistem je treba zajeti v regulativno okolje. Banke ne bi smele imeti možnosti, da bi ta sistem uporabljale za izogibanje zahtevam v zvezi z njihovo kapitalsko ustreznostjo.

2.7.3 Trgi

Kriza je jasno pokazala, da se finančni trgi niso sposobni sami popravljati in tako v vseh položajih na novo dosegati ravnotežje. Zato lahko zelo hitro pride do prehoda iz velikega števila transakcij v nelikvidnost.

2.7.3.1 Če se gre za dvostranske transakcije, kot pri OTC, se stečaj finančnega podjetja lahko hitro razširi na veliko nasprotnih strank, s posledičnim sistemskim tveganjem. Da bi omejili sistemsko tveganja na trgih, je treba dvostranske transakcije nadomestiti s transakcijami z osrednjo nasprotno stranjo. Poleg tega bi morale transakcije zato, da bi zagotovili večjo transparentnost, potekati na isti platformi ali pa na opredeljenem številu platform. Izpolnjevanje teh pogojev bo verjetno zahtevalo večjo standardizacijo vrednostnih papirjev, ki se prodajajo; to pa ni nezaželen stranski učinek, temveč pozitivna posledica, ki bo izboljšala transparentnost trgov.

3. Upravljanje

3.1 Trge je najbrž že težko nadzorovati, vendar je še težje nadzorovati upravljanje (*governance*): zdi se, da je nadzor v rokah tistega, ki ima večino – dejansko ali prek sklepanja zavezništev – vendar pravne ureditve, med katerimi so nekatere bolj permissivne od drugih, v praksi omogočajo oblikovanje finančnih entitet nejasnega izvora. Poleg splošnega problema transparentnosti se pojavlja tudi kompleksna problematika: prodor skritih sil ali finančnega kriminala v finančni sistem. Gre za državne sklade ali sklade pod javnim nadzorom, pranje denarja, davčne utaje, davčne oaze – z drugimi besedami, za – ne nujno večinsko – prisotnost „neprozornih“ interesov. Problem se ne pojavlja samo v velikih skupinah podjetij, temveč morda v še večji meri v številnih finančnih podjetjih in investicijskih skladih, ne nujno velikih. Direktive predvidevajo določbe za sprejem oseb v upravne organe in za trgovanje z delnicami na borzi, nič pa ne povejo o naravi in izvoru kapitala, s čimer implicitno domnevajo, da je izvor zakonit. Tu ne gre za uvajanje novih predpisov, temveč za vzpostavljanje operativnih povezav med preiskovalnimi in nadzornimi organi.

3.2 Ahilova peta velikih skupin je pogosto prav pomanjkljivo upravljanje, prikrojeno predstavam in potrebam menedžerjev, ki so postali resnični gospodarji podjetij. Razvojenitev kapitala kot posledica vse močnejšega povezovanja med udeleženci na trgu je privedla do postopne slabitve referenčnih delničarjev, v nekaterih primerih do take mere, da se sovražni prevzemni ponudbi ni več mogoče upreti. Velike mednarodno dejavne skupine podjetij so njihovi tekmeci najprej kupili, nato pa oskubili, kar je imelo zelo negativne posledice za realno gospodarstvo in delavce.

3.3 „... v sorazmerno bližnji prihodnosti bo družba organizirana na podlagi povsem drugačnega sistema temeljnih gospodarskih, socialnih in političnih ustanov, v katerem bodo povsem drugačna tudi glavna družbena prepričanja in ideologije. V novi družbeni strukturi bo vladajoči ali vodilni razred druga skupina ali razred – menedžerji.“ (James Burnham, *The Managerial Revolution: What is Happening in the World* – Menedžerska revolucija: kaj se dogaja v svetu. New York, John Day Co, 1941 ⁽¹⁾).

3.4 Politika je – skoraj kot voljno orodje velikih bančnih menedžerjev – pomagala pri tej preobrazbi. Niti pri najnovejših – izsiljenih – prevzemih bank, ki so jih opravile nekatere države članice, politika ni zmogla ponovno narediti vsaj nekaj reda v odnosih med menedžerji in delničarji. Senzacionalni poraz predsednika Obame proti šefom AIG, ki so dobili 165 milijonov dolarjev neposredno iz 170 milijard dolarjev, ki jih je zagotovilo ameriško finančno ministrstvo, kaže obseg – v tem primeru brezsravno in arogantno izkoriščene – neizmerne moči menedžerjev.

V Združenih državah so se velike banke ponovno postavile na noge po zaslugi spodbujevalnega svežnja v znesku 787 milijard dolarjev, ki so ga financirali davkoplačevalci. Potem so svoje menedžerje zasule z bonusi (49,5 milijarde samo pri bankah Goldman Sachs, JPMorganChase in Morgan Stanley). Zdaj pa prav po zaslugi bonusov varčujejo še pri davkih: ker so ti prejemki davčno odbitne postavke, bo celoten sistem (kot računa Robert Willens LLC) prihranil kakih 80 milijard dolarjev. V Evropi so številke skromnejše, vendar pa je *Royal Bank of Scotland* razdelila 1,3 milijarde funtov. Nič se ni spremenilo!

3.5 Treba je resno pretehtati mehanizme upravljanja, prerazporediti moč delničarji in menedžerji v podjetjih ter vse ponovno vrniti tja, kamor sodijo.

3.6 Udeležba nosilcev interesov v upravljanju in bolj napredna gospodarska demokracija bi lahko prispevali k ponovni vzpostavitvi ravnovesja sil in preusmeritvi strategij podjetij s kratkoročnih na dolgoročne pristope, kar bi nedvomno koristilo celotnemu gospodarstvu.

3.7 Po lahkomišelni fazi dvoštevilčnih stopenj rasti bi moral biti finančni sistem po novem usmerjen k trajnim in stabilnim dobičkom, preudarnemu upravljanju tveganj in previdni naložbeni politiki.

4. Posojila: dejavnik rasti in družbena naloga

4.1 Nenadomestljiva vloga finančnega sistema pri dovajanju virov proizvodnim dejavnostim ima očitne pozitivne družbene učinke. Z delom in bogastvom, ki ga ustvarjajo podjetja, tudi s podporo bank, se v skupnosti porazdeljujejo blaginja in storitve. Stabilnost in varnost gospodarske dejavnosti je zagotovljena s tem, da del tveganja prevzemajo zavarovalnice.

4.2 Družbene naloge pa ne bi smeli zamenjavati z „socialno“ oceno tveganja. Banka je podjetje kot vsako drugo in mora odgovarjati za sredstva, ki so ji zaupana. Banka, ki financira podjetje na robu stečaja, tvega kazenski pregon, in zasebne stranke jo lahko obtožijo, da jih je potisnila v prezadolžitev.

4.3 Edino veljavno merilo za dodeljevanje posojil je stroga, objektivna in odgovorna ocena tveganja, seveda v povezavi z oceno družbenega namena sredstev, danih na voljo: obstaja razlika med sredstvi, dodeljenimi nekemu, ki želi povečati proizvodnjo ali preprečiti odpuščanja, ali nekemu, ki želi preseliti svojo gospodarsko dejavnost v tujino. To so univerzalna merila, veljavna za vse banke, velike in male, kot tudi za delniške družbe, zadruge ali hranilnice. Veljajo tudi za tiste, ki opravljajo naloge, razglašene za „socialne“, kot so mikroposojila oziroma etična ali družbeno odgovorna posojila.

⁽¹⁾ *Op.prev.:* besedilo ni na voljo v slovenščini.

5. Kakšen finančni sistem želimo po krizi?

5.1 Tomáš Bat'a je pred skoraj 80 leti pokazal pravo pot: odločno vrnitev k poklicni etiki, ponovno odkritje vrednot in načel, ki so sčasoma močno izgubila na pomenu, sprijaznjenje vlagateljev s skromnejšimi, a stabilnejšimi dobički v okviru dolgoročne politike, ločitev med dejavnostmi povsem špekulativne narave, ki morajo biti ločene od drugih finančnih dejavnosti in bolje regulirane.

5.2 Transparenten finančni sistem, ki zagotavlja dovolj informacij, da je mogoče prepoznati tveganja v zvezi s predlaganimi operacijami: od kreditnih kartic tipa „revolving“ (nekaterim velikim izdajateljem je bilo pred kratkim prepovedano še naprej prodajati svoje izdelke, ki pomenijo kršitev zakonov proti oderuštvi in pranju denarja!) prek enostavnih vse do najbolj zapletenih finančnih produktov.

5.3 Družbeno odgovoren finančni sistem. Iskanje hitrih dobičkov je številna finančna podjetja privedlo do tega, da so namenjala prednost količini in obsegu prodaje namesto kakovosti storitev za stranke. Mnogi so dopustili, da so nanje vplivali predlogi za nakup finančnih produktov, za katere se je izkazalo, da so popolnoma neprimerni glede na potrebe varčevalcev. To je bila prodaja v nasprotju z zdravo pametjo in temeljnimi profesionalnimi standardi – namesto prodaje na podlagi zanesljivega svetovanja. Da bi dosegli boljše rezultate, so jo pospeševali z nenehnim, vsakodnevnim pritiskom, ne samo z uporabo premij in bonusov, ampak so na tiste, ki jim ni uspelo dosegati zahtevanih, vse boljših rezultatov, pritiskali tudi z ravnanimi, primerljivimi s šikaniranjem. V zakonu zapisano

načelo v zvezi z goljufivim ravnanjem in skritimi napakami bi moralo veljati tudi za finančni sistem.

5.4 Družbeno odgovoren finančni sistem. Poklicna združenja bi morala dajati pobude za preprečevanje kršitev in prevzeti odgovornost za eksemplarično kaznovanje tistih podjetij, ki so spoznana za kriva zlonamernih dejanj, goljufij ali kaznivih ravnanj. Takšnih stališč doslej še ni bilo.

5.5 Bolje reguliran in nadzorovan finančni sistem. Akterjev v finančnem sistemu je vse več, medtem ko imajo nadzorni organi vse manj zmožnosti, da bi natančno spremljali dogajanja na trgu, zakonodajni pa, da bi ustvarjali red in preprečevali dostop na trg neprimernim akterjem ali celo kriminalnim združbam. To področje je treba nujno racionalizirati, ga počistiti in pospraviti. Čeprav se mora finančni sistem opirati na najnaprednejše modele upravljanja, ni ravno industrija kot vsaka druga. Deluje z zelo posebnim kapitalom, in sicer zaupanjem vlagateljev in strank, kar je za njegovo dejavnost bistvenega pomena. Zadoščalo je že, da so neko vrednotnico ocenili z AAA, da je bil vlagatelj povsem pomirjen. Dejstva so pokazala, da varnostni mehanizmi še zdaleč ne izpolnjujejo svoje naloge.

5.6 Inovativen finančni sistem. Iskanje novih finančnih instrumentov, ki naj bi bolje zadovoljevali potrebe trga, mora biti tudi v prihodnje gonilna sila gospodarstva. Zmanjševanje zadolženosti, povečanje možnosti za zavarovanje pred tveganji in sprijaznjenje s primernim dobičkom je pravi način naprej: nazaj v prihodnost. Po dveh korakih nazaj zaradi finančnih avanturistov je treba zdaj narediti tri korake naprej v prihodnost v znamenju trajnostnega razvoja.

V Bruslju, 16. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o ustvarjalnosti in podjetništvu: mehanizmi za izhod iz krize (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 48/09)

Poročevalka: **ga. SHARMA**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 18. februarja 2010 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Ustvarjalnost in podjetništvo: mehanizma za izhod iz krize.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 1. septembra 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 109 glasovi za, 2 glasovoma proti in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Uvod – „Most“

Da bo Evropa obvladala finančno krizo in se spopadla z izzivi, kot so brezposelnost, revščina, neenakost, globalizacija in podnebne spremembe, mora svoje državljane pripraviti do tega, da bodo zmožni drugačnega razmišljanja.

1.1 To mnenje obravnava **ustvarjalnost in podjetništvo** kot enega od mehanizmov za izhod iz krize, ki je osredotočen na vlaganje v **človeški kapital**, in sicer s krepitvijo in spodbujanjem **zaupanja v lastne moči**.

1.2 Podjetništvo v Evropi pogosto povezujejo z ustanavljanjem podjetij, MSP ter sektorjema zasebnega gospodarstva in socialne ekonomije. **Podjetništvo je „spodobnost posameznika, da uresniči svoje zamisli“**, zato njegove vrednosti za družbo, zlasti v času krize, ne smemo podcenjevati ali zanemarjati. Podjetništvo zajema:

- ustvarjalnost, inovativnost in pripravljenost za tveganje;
- sposobnost načrtovanja in upravljanja projektov za doseganje ciljev;
- podporo v vsakdanjem življenju doma in v družbi;
- delavce, ki se zavedajo konteksta svojega dela;
- sposobnost izkoriščanja priložnosti;
- temelj za bolj specifične spretnosti in znanja, ki jih „podjetniki potrebujejo za vzpostavitev socialne ali gospodarske dejavnosti“⁽¹⁾.

2. Sklepi in priporočila

2.1 Namen mnenja je opredeliti načine za vrednotenje in udejanjenje potenciala evropskih državljanov. Pri tem uporablja vključujoč pristop, da ustvarja možnosti za večje število ljudi ne glede na starost, spol, raso, sposobnosti ali socialne razmere. Seveda pa morajo posebni regionalni, nacionalni in evropski programi, ki spodbujajo ustvarjalnost in podjetništvo, upoštevati prikrajšane skupine, da bi se spopadli z neenakostmi v družbi.

2.2 Mnenje obravnava naslednja vprašanja:

- Kako ohraniti raznolikost Evrope, vendar jo hkrati prenesti v skupno identiteto?
- Kako spremeniti Evropo, da bo ustvarjala ugodne razmere in usposabljala državljane za delovanje?
- Kako ustvariti ponosno in ambiciozno Evropo, ki se zaveda vrednot in državljanov katere so ambasadorji, ki se veselijo svojih dosežkov?

2.3 EESO priznava, da je treba po finančni krizi spodbujati ustvarjanje delovnih mest ter oblikovati zdravo in trajnostno gospodarstvo v državah članicah. Za visokokakovostno delo je potrebno visokokakovostno podjetništvo ter naložbe v javni in zasebni sektor, da bo lahko konkurenčno v mednarodnem merilu. Podjetništvo je eno od orodij za spoprijemanje s tem izzivom in podlaga za realistično upanje na uspeh v vseh delih družbe. Prispeva tudi k pridobitvi bolj dinamične identitete za Evropo.

⁽¹⁾ COM(2005) 548, Priloga, točka 7.

2.4 Strategija Evropa 2020 predvideva tematske in usmerjene ključne pobude za naslednje prednostne naloge:

- ustvarjanje vrednosti z rastjo, ki temelji na znanju;
- krepitev vloge državljanov v vključujočih družbah; pridobivanje novih znanj, spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti, razvoj podjetništva in nemoteno prehajanje med delovnimi mesti bodo ključni v svetu, ki bo nudil več delovnih mest v zameno za večjo prilagodljivost;
- ustvarjanje konkurenčnega, povezanega in okolju prijaznejšega gospodarstva.

2.5 Kriza omogoča nastanek novih modelov razvoja, rasti in upravljanja. Izboljšani in usklajeni okvirni pogoji so ključni za spremembe ter so priložnost za socialne partnerje in civilno družbo, da prispevajo praktične in oprijemljive mehanizme.

2.6 Evropski človeški kapital bi lahko hitro izkoristili z uvedbo „SPODBUJEVALNEGA“ okolja, če bodo UDEJANJENA naslednja preprosta in izvedljiva priporočila:

10 temeljnih kamnov na poti do sprememb

1. VIZIJA – enotna vizija za Evropo;
2. IZOBRAŽEVANJE – spodbujanje ambicij;
3. MOBILNOST – ustvarjanje možnosti za organizirano učenje;
4. ZAVEST O TVEGANJIH – pripraviti Evropejce, da se ne bodo več tako bali tveganj;
5. SPODBUDA – spodbujanje podjetniškega duha;
6. POLAGANJE RAČUNOV – za evropske projekte;
7. SKUPNOST – spodbujanje aktivnega državljanstva;
8. IZVAJANJE – politike za podjetnike in MSP;
9. POSVETOVANJE – platforma za posvetovanje z akterji;
10. OGLAŠEVANJE – nove kulture v medijih in prek ambasadorjev.

2.7 Ta priporočila ne smejo ostati naloga enega samega akterja, temveč morajo biti zanje odgovorni vsi. V svetu hitrih

sprememb in kompleksnosti potrebujejo posamezniki nove sposobnosti in znanja, da se izognejo izključenosti. Socialni dialog lahko sproži spremembe, da bo mogoče doseči cilje strategije Evropa 2020 in razviti trajnostno podjetništvo. Povsod v Evropi je treba ustvariti tradicijo, ki utira pot podjetniškim pobudam posameznikov in organizacij.

2.8 Evropska dodana vrednost vlaganja v podjetništvo:

Če ti dam euro in tudi ti daš meni euro, ima vsak en euro,

če pa ti dam zamisel in tudi ti daš meni zamisel, imava dve zamisli.

Podjetništvo v Evropi = 500 milijonov ljudi + 500 milijonov zamisli + 500 milijonov dejanj

Koliko od teh zamisli bi nas lahko popeljalo iz krize?

3. Evropa danes

3.1 Evropa se je leta 2008 znašla v vrtincu finančne krize, ki se je sicer začela v ZDA, a je imela resne gospodarske in socialne posledice za družbo. Razlogi za krizo so natančno popisani, Evropa pa je med srednje- in dolgoročno najbolj prizadetimi deli sveta.

3.2 EU ima v letu 2010 več kot 20 milijonov brezposelnih. Večino tega neizkoriščenega človeškega kapitala tvorijo mladi, ženske, starejši delavci, priseljenci in druge ranljive skupine. Delovnih mest zanje ne bo zmogel sam kmalu ustvariti niti javni sektor, ki ima velikanske primanjkljaje, niti velika podjetja, ki se soočajo z izzivi krize in globalizacije. Brez strukturnih sprememb bo hitra vrnitev k močni rasti EU ostala mit, saj je brezposelnost v glavnem strukturni problem, ne pa problem gospodarskega cikla.

3.3 EU se mora osredotočiti na gospodarstvo, trajnostno podjetništvo, zaposlovalno in socialno politiko, toda globalizacija ne bo čakala, da jo EU dohiti, čeprav lahko veliko prispeva k razvoju drugih. Evropska razsežnost je vir priložnosti za izmenjavo izkušenj in orodje za ustvarjanje širše evropske identitete znotraj in zunaj Evrope.

3.4 Evropo danes tvori 27 nadarjenih, povezanih in produktivnih držav članic, sosednje države pa bi se Uniji zelo rade pridružile. Evropa ima veliko odlik – mir, stabilnost, raznolikost, sisteme pravil, dobro upravljanje in solidarnost – ter globoko spoštuje družbene vrednote in svoja ozemlja. Z gospodarskega vidika Evropa predstavlja trg 500 milijonov ljudi, njena podjetja pa imajo velike možnosti za rast.

3.5 Zdaj je prišel čas, da Evropa v polni meri pokaže naše skupne odlike.

4. Podjetništvo – evropska odlika in mehanizem za izhod iz krize

4.1 Pri podjetništvu gre za ustvarjanje bogastva, ki bo Evropo privedlo iz krize. Lizbonska pogodba priznava vlogo podjetništva in raznolikosti gospodarskih subjektov, zdaj pa je treba najti nove vrste trajnostnega podjetništva kot ključnega gonila rasti, da se ohrani konkurenčnost Evrope.

4.2 Pri tem gre za iskanje novih zamisli in pridobivanje zagona, iz česar bodo rasli zaupanje, verodostojnost in nenehna rast za prihodnost. Ustvarjeno bogastvo bo podpiralo naložbe v izobraževanje, delovna mesta, znanja, produktivnost, zdravje in socialne razmere, pri katerih sta ustvarjalnost in inovativnost temeljna instrumenta za napredek družbe.

4.3 Velik nabor raziskovalnih, teoretičnih, empiričnih in dejanskih poslovnih izkušenj je vzpostavil jasno povezavo med podjetništvom in rastjo. ⁽²⁾ Gospodarska združenja, sindikalna združenja, mednarodne razvojne agencije, Svetovna banka, Mednarodna organizacija dela, OECD in nevladne organizacije podpirajo spodbujanje podjetništva kot ključnega orodja za rast, razvoj, odpravljanje revščine in socialno vključevanje. EESO v številnih svojih mnenjih podaja priporočila, ki opozarjajo na vrednost podjetništva v družbi in številne države članice poznajo na tem področju primere dobre prakse.

4.4 Podjetništvo povsod po svetu velja za gonilo inovacij, naložb in sprememb, zato je ključno pri izhodu iz trenutnih gospodarskih razmer z visoko stopnjo negotovosti. V tem

kontekstu je priznavanje sposobnosti in znanj, pridobljenih s podjetništvom, eden od mehanizmov za reševanje problemov in razvoj na podlagi novih zamisli.

4.5 Gospodarski razvoj v EU je že od nekdaj uravnotežen z močno zavezanostjo socialni razsežnosti in to je treba z vpletanjem podjetniških dejavnosti v naše vsakdanje življenje ohranjati tudi v prihodnosti. Na negospodarskih področjih se to kaže na naslednje načine:

— Podjetništvo podpira socialno vključevanje in odpravljanje revščine, ker je „družba v osrčju analize inovacij“ ⁽³⁾, saj te spreminjajo predstave, postopke in institucije družbe.

— Okoljevarstvo temelji na trajnostnih virih energije in prilaganju podnebnim spremembam, kar bo vodilo v nove načine dela, okolju prijaznejše oblikovanje delovnih mest in ustvarjanje novih „zelenih“ delovnih mest in tehnologije.

— Turizem, preusmerjanje in preseljevanje, vključno s ponovnim oživljanjem podeželskih in prikrajsanih območij, bodo zahtevali podjetniške dejavnosti za ustvarjanje delovnih mest in infrastrukturne spremembe, še posebej na področjih, kot so oživljanje mest, kmetijstvo, gozdarstvo ter otoški ⁽⁴⁾ in kmečki turizem.

— Na področju izobraževanja je ustvarjalnost orodje za odkrivanje pomembnih „gonil“, ki sprožajo stremenje po znanju, kar zagotavlja, da se z učenjem ukvarjajo ljudje različnih izobrazbenih stopenj in starosti.

— Zdravstvo uporablja nove načine dela in nove tehnologije za vzpostavljanje optimalnega okolja za zdravstveno oskrbo, raziskave ter zagotavljanje zdravil in zdravljenja.

— Zaradi demografskega razvoja bodo potrebne socialne prilagoditve ter nove in ustvarjalne rešitve na področju infrastrukture, storitev, dela, družine in socialne zaščite.

— Dejavnosti nevladnih organizacij, vključno s projekti na terenu in projekti usposabljanja, so učinkovite in pionirske, saj na številnih področjih zahtevajo nove rešitve za premagovanje družbenih izzivov.

⁽²⁾ Audretsch, D. B., in R. Thurik (2001), *Linking Entrepreneurship to Growth*, OECD Science, Technology and Industry Working Papers, 2001/2, OECD Publishing. doi: 10.1787/736170038056.

⁽³⁾ EUCIS-LLL, Barcelona 2010.

⁽⁴⁾ Otok Bornholm, Danska.

— Zmogljivosti javnega sektorja bodo zahtevale rešitve, da bo mogoče z omejenimi sredstvi nuditi enake storitve in jih še izboljšati.

4.6 Vsak človek je nadarjen in ustvarjalen ter ima podjetniškega duha, ki se krepi v okolju, ki takšne dejavnosti spodbuja. Osredotočenost na posameznika ob upoštevanju raznolikosti je ključna, saj sta izključenost in diskriminacija usodna začarana kroga, ki še bolj zaostrita neenake možnosti: kolikor manj se možnosti ljudi uresničujejo, toliko manj bodo sami motivirani, da se razvijajo. ⁽⁵⁾ To lahko zlasti v današnji Evropi ponudi nove rešitve za zmanjšanje velikega števila nekvalificiranih in brezposelnih ljudi. Poleg tega lahko pristop na podlagi raznolikosti pomaga ustvarjati možnosti za večje število ljudi ne glede na starost, spol, raso, sposobnosti ali socialne razmere.

4.7 V vsaki življenjski razsežnosti vrsta kolektivnih dejavnikov ustvarja proaktivno okolje za uspeh, tudi pri premagovanju krize:

— jasna VIZIJA z uresničljivo MISIJO in dosegljivimi CILJI,

— PROJEKT s SKUPNIM NAMENOM/IDENTITETO,

— OSREDOTOČENOST in „ZAUPANJE V LASTNE MOČI“,

— VODSTVO, ki spodbuja individualnost hkrati z močnimi skupnimi VREDNOTAMI.

5. 10 TEMELJNIH KAMNOV – samozaupanje za ustvarjanje spodbujajočega okolja

Rasti ni mogoče ustvariti v vakuumu, temveč so zanjo potrebni enako misleči ljudje, mreže in akterji. Navsezadnje bo tradicija v družbi, na delovnem mestu in doma omogočila podjetništvo za posameznike in organizacije, vključno s spodbujanjem zaposlovanja v malih podjetjih in povečanjem števila usposobljenih delavcev. Akterji – delodajalci, sindikati, nevladne organizacije, javni sektor in nosilci odločanja – se bodo morali povezati, da bodo lahko obravnavali kulturne spremembe in omogočili

„podjetniško kulturo“, ki bo v korist VSEM. Tako bodo ne le pripomogli k izhodu iz krize, temveč tudi k obvladovanju dolgoročnih izzivov našega planeta.

5.1 Državljanom je treba posredovati **enotno in jasno vizijo za Evropo** ⁽⁶⁾ s strategijo in konkretnimi cilji. To mora vključevati politično vodstvo z dolžnostjo polaganja računov, odgovornostjo in čutom za resničnost. Treba je ponovno oživiti in zaključiti projekt enotnega trga, ki bo vsem prinesel gospodarsko blaginjo, izboljšano mobilnost, nova znanja, poslovne možnosti in večjo izbiro. Podjetništvo za vse mora prodreti na vsa področja politike.

5.2 **Izobraževanje o podjetništvu po vsej Evropi** v celotnem učnem načrtu in kot del vseživljenjskega učenja še vedno zahteva resnično zavezanost voditeljev. Treba je ceniti spodbujanje ambicij, pomen ustvarjalnosti in podjetništvo; ne sme se jih povezovati izključno s posli ali zaslužkarstvom. Ustvarjalnost se razvija z učenjem v formalnih in neformalnih sistemih. Izobraževalci morajo biti v celoti vključeni, da se zagotovi ustrezna komunikacija. Učitelji morda nasprotujejo ozki opredelitvi podjetništva, na primer v smislu ustanavljanja podjetij, bolj pa sprejemajo široko dojetje tega pojma kot ključno sposobnost za življenje. Tega „duha“ bi lahko prinesli v učilnice s pomočjo „podjetniških stopnic“, s katerimi bi razvili dejavnosti in učne procese. ⁽⁷⁾

5.2.1 Učitelji potrebujejo pionirske učne metode, eksperimentalno učenje in mehanizme, da bodo učencem predstavili sodobno strokovno znanje in tehnologije, ki odražajo globalizacijo. Razmisliti morajo o svoji vlogi „spodbujevalcev“, ki učencem pomagajo izboljšati neodvisnost in samoiniciativnost pri učenju. Učinkovito usposabljanje učiteljev, izmenjava primerov dobre prakse in mreže ⁽⁸⁾ ter metodologije in orodja lahko učitelje podprejo pri prilagajanju vsem učnim metodam. Za podpiranje prenosa znanja bi lahko razmislili o partnerstvu z delodajalci, sindikati in nevladnimi organizacijami.

⁽⁶⁾ Državljanji morajo biti zmožni prepoznati:

- I. vizijo za Evropo: Združene države Evrope, ki spoštujejo vse kulture in jezike ter so odprte do sveta;
- II. posebno moč Evrope: oblikovanje skupne in mirne skupnosti po stoletjih državljanskih vojn in konfliktov;
- III. da je EU pojem uspešne politične skupnosti, ki ponuja kar največ možnosti za uresničitev posameznikovih in skupnih sanj;
- IV. da biti Evropejec pomeni imeti skupne vrednote, večidel kot dobro zmes posameznikovih (dosežkov) in skupnih vrednot;
- V. koristi državljanstva EU: uporabljati razsežnost EU na kulturnem, gospodarskem in znanstvenem področju za razvoj lastnih sposobnosti in znanj za lastno prihodnost in prihodnost drugih.

⁽⁷⁾ UL C 309, 16.12.2006, str. 110.

⁽⁸⁾ Poročilo *Za izboljšano sodelovanje in usklajenost v podjetniškem izobraževanju (Towards greater cooperation and coherence in entrepreneurship education)*, Evropska komisija, marec 2010.

⁽⁵⁾ Hillman, 1997.

5.3 **Ustvarjanje možnosti za organizirano učno mobilnost** mora postati za Evropejce samoumevno. Dostop do učenja je ključen za socialno vključenost, politično udeležbo in uresničevanje državljanstva.⁽⁹⁾ Odbor bi lahko dal ambiciozno pobudo za izobraževalni program EU za 21. stoletje, ga obravnaval skupaj z akterji in ga nato predstavil nosilcem odločanja EU.

5.3.1 Trikotnik znanja (raziskave, izobraževanje in inovativnost) ima bistveno vlogo pri spodbujanju rasti in zaposlovanja za prihodnost. Erasmus, Leonardo, Socrates in drugi programi morajo biti odprti za vse, biti lažje dostopni, povzročati manjšo upravno obremenitev in dajati prave spodbude za udeležbo. EESO priporoča uvedbo Europassa, v katerem bi bile zabeležene vse posameznikove učne dejavnosti, opravljene v Evropi.

5.4 Pri razvoju produktivne družbe se je treba osredotočiti na to, da **Evropejcem preženemo strah pred tveganjem** in jim vlijemo zaupanje v lastne moči, skupaj s kulturo „ocenjenega“ tveganja. Koristi in zadovoljstvo, ki jih ustvarjalnost in inovativnost dajeta družbi, je treba podpreti z zavestnim prizadevanjem, da bi presegli v Evropi prevladujočo negativno kulturo porazov.

5.4.1 Treba je razmisliti o inovativnih mehanizmih za dostop do finančnih sredstev. To bi lahko bili med drugim mikrokreditni mehanizem (PROGRESS, ESF, JASMINE, JEREMIE in CIP) ter mikroposojila za kreditne zadrage in projekte Skupnosti.⁽¹⁰⁾ Ta orodja lahko poleg podjetnikov podpirajo tudi trajnostne pobude za skupnosti in razvoj, še posebej za nevladne organizacije.

5.4.2 Obstoječe instrumente za podporo inovacijam je treba prilagoditi, da bodo odražali spremembe (inovacije, usmerjene k storitvam in uporabnikom). Obvladovanje in zmanjševanje kompleksnosti, povečevanje prožnosti sistemov, olajševanje sodelovanja in hitrejši dostop do finančnih sredstev so mehanizmi, ki lahko pospešijo pretvorbo znanja v tržne proizvode.

5.5 **Spodbujanje velikih podjetij kot ustvarjalcev in gonil podjetniškega duha.** Treba je ceniti strokovno znanje in nadarjenost vseh delavcev, saj se v delovni sili skrivajo številne praktične in intelektualne sposobnosti. Odkrivanje strokovnega

znanja in netehničnih sposobnosti je treba spodbujati z razvojem novih orodij za lažje prepoznavanje teh sposobnosti.

5.5.1 Bolj se je treba zavzemati za zagotavljanje možnosti za opravljanje prakse ter za vajeniška mesta za študente in brezposelne ter te možnosti spodbujati.

5.5.2 Razvoj podjetniškega okvira za ustanavljanje novih podjetij (pri čemer velika podjetja inovatorjem nudijo podporo, mentorstvo in tržne priložnosti) bi lahko uporabili za to, da bi na trg uvajali prijavljene, a še neopažene patente. Pri razvijanju delovnih odnosov in spodbujanju optimalnega delovnega okolja je treba razmisliti o ukrepih za spodbujanje odborov za socialni dialog in socialnih partnerjev, da pripravijo ocene učinka v zvezi s strategijo zaposlovanja EU in strategijo Evropa 2020 oziroma prispevajo k tem ocenam učinka.

5.6 Za utemeljitev naložb je treba opraviti **oceno dolgoročnih ciljev evropskih projektov**. V ta namen bi lahko razmislili o trajnosti projektov, trženju uspešnih rezultatov in razvoju na podlagi teh rezultatov v korist širše družbe.

5.6.1 To bi lahko vključevalo uporabo **medgeneracijskih in medsektorskih projektov**, med drugim grozdov, da bi združevali izkušnje in nove zamisli ter izmenjevali nova znanja, obrtniške sposobnosti in znanja ter s pomočjo mentorjev oz. tutorjev skupno uporabljali mreže. Spodbujanje okolju prijaznih podjetnikov, ki se zavedajo izzivov podnebnihih sprememb ter omejenosti virov energije in fosilnih goriv, bo pri projektih trajnostnega gospodarstva opozorilo na varovanje okolja.

5.7 **Spodbujanje pobud Skupnosti in aktivnega državljanstva** za podporo evropsko usmerjenim projektom, ki koristijo skupnosti, in/ali projektov, ki jih je skupnost sprožila. Pri tem je treba upoštevati raznolikost in še posebej ranljive skupnosti ter to povezati z prostovoljnim evropskim mehanizmom certificiranja za družbeno odgovornost podjetij (DOP) in z možnostjo revizij pobud Skupnosti.

5.8 Odločna zavezanost izvajanju ukrepov je ključna za podpiranje spodbujajočega okolja za podjetnike, ki želijo ustanoviti podjetje. 98 % vseh podjetij v EU so mala in srednje velika podjetja; dolgo tradicijo MSP v okviru EU je treba ohraniti in izboljšati⁽¹¹⁾:

⁽⁹⁾ BIG ISSUE, ACAF, Španija.

⁽¹⁰⁾ www.european-microfinance.org: primeri projektov skupnosti in socialnega vključenja, ki temeljijo na podjetništvu.

⁽¹¹⁾ MSP pogosto veljajo za največjo skupino podjetnikov, priporočila za podporo njihove rasti pa so že večkrat podali Evropska konfederacija sindikatov (ETUC) in Evropsko združenje obrti ter malih in srednje velikih podjetij (UEAPME) ter EESO v številnih mnenjih.

- **Akt za mala podjetja v Evropi in načelo „najprej pomisli na male“** še vedno zahtevata odločno zavezanost v številnih državah članicah, ki še zdaleč ne dosega ravni, potrebne v krizi. Treba je zagotoviti boljši dostop MSP do projektov in javnih naročil EU in udeležbo MSP v njih, saj odprti trgi podpirajo rast podjetnikov. Podpore za interaktivna okolja je mogoče ustvariti s pomočjo inkubatorjev, grozdov, znanstvenih in tehnoloških parkov ter partnerstev z univerzami. To bi lahko obsegalo tudi „univerzalno okence“ EU („vse na enem mestu“), ki bi bilo vir informacij za podjetnike iz vseh sektorjev.
 - Treba je razmisliti o vzpostavitvi **socialne varnostne mreže** za samozaposlene, ki bo upoštevala posebnosti vodenja podjetij, zlasti v zvezi z materinstvom, otroškim varstvom in zapiranjem podjetij.
 - **Sprejetje statuta evropske družbe za MSP v Svetu**, da bi tako podprli projekt enotnega trga in MSP olajšali čezmejno poslovanje. Ta projekt, ki je nastal na pobudo EESO, ustvarja evropsko identiteto za nove podjetnike.
 - **Močnejše ozaveščanje o programu Erasmus za mlade podjetnike in večja podpora zanj** ⁽¹²⁾: Treba je najti rešitve za pridobitev večjega števila gostiteljskih podjetij in priznati njihov prispevek, da bo dosežen dejanski učinek. To bi bilo med drugim mogoče doseči s podeljevanjem nagrade za evropske podjetnike in evropske blagovne znamke ali z udeležbo v odmevnih dogodkih. Izkazi o sposobnostih podjetnikov so v primerjavi z izkazi za delavce redki, zato njihov prispevek družbi ostaja nepriznan.
- 5.9 **Treba je uporabljati strokovno znanje s pomočjo platforme za posvetovanje z akterji** o izboljšanju evropskega duha in kulture „ustvarjalnosti in inovativnosti“. Spodbujanje sodelovanja med akterji bi lahko prineslo usklajena in medsektorska politična priporočila na področjih, kot so izboljšanje odnosov med univerzami in industrijo, inovacijska dejavnost za komercialne in nekomercialne namene, mobilnost raziskovalcev, uporaba strukturnih skladov, globalni primeri dobre prakse

in oblikovanje okvira za obravnavo nujnih vprašanj. Civilni dialog za lažje spodbujanje podjetniškega duha na regionalni ravni lahko podpre evropski podjetniški profil, primeren za 21. stoletje.

5.10 **Spodbujanje nove kulture prek medijev s pomočjo mreže ambasadorjev in vzornikov**. Treba je spodbujati kulturo, ki prepozna podjetniško mišljenje in podpira pobude za ustanavljanje novih podjetij in za rastoča podjetja, podjetnike na področju socialne ekonomije, inovacijsko dejavnost v javnem sektorju, ustvarjalnost na delovnem mestu, načrtovanje nasledstva in udeležbo delavcev. Nova kultura podjetništva v Evropi potrebuje vodstvo in angažiranost predstavnikov ali „ambasadorjev“.

6. Kriza je gonilo, ki bo Evropo spodbodlo, da ne bo le prepoznala potenciala svojih državljanov, temveč bo v njih tudi spodbujala podjetniški duh in podjetniški način razmišljanja.

6.1 To ne bo edina kriza, s katero se bo soočila Evropa. Da bo Evropa pripravljena na prihodnje izzive, bo treba ustvariti zagon na podlagi desetih temeljnih kamnov kot mehanizem za razvoj, ki ga bodo dopolnjevali naslednji ukrepi:

- akcijski načrt;
- delovna skupina za evropsko podjetništvo;
- platforma akterjev;
- evropski vrh in vrh G20 o podjetništvu;
- pobuda inovativnost v Evropi (strategija Evropa 2020).

6.1.1 EESO bi lahko te zamisli v bližnji prihodnosti razvil skupaj z akterji.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹²⁾ Evropska komisija, GD za podjetništvo, program Erasmus za mlade podjetnike.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o odzivu EU na spremenjeno razmerje moči v svetovnem gospodarstvu (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 48/10)

Poročevalec: **Brian CALLANAN**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 18. februarja 2010 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Odziv EU na spremenjeno razmerje moči v svetovnem gospodarstvu (mnenje na lastno pobudo).

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter gospodarsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 20. julija 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 135 glasovi za, 4 glasovi proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Povzetek in sklepi

1.1 Evropske države članice preživljajo najhujšo gospodarsko krizo od tridesetih let prejšnjega stoletja in okrevanje gospodarstva ostaja še naprej neenakomerno, krhko in ranljivo. Po najgloblji krizi od 2. svetovne vojne se je svetovno ravnovesje spremenilo. Evropa mora ponovno opredeliti svoj položaj in strategije v tem novem okviru. Ker 85 % njene trgovine poteka znotraj Evrope, bo mogoče nekatere odgovore na nove izzive najti v notranjem okviru. Za to, da bo trajnostna EU lahko kos svetovnim izzivom, je ključnega pomena povečanje notranjega povpraševanja. EESO je o tem vprašanju pripravil več mnenj. To mnenje obravnava zunanjo razsežnost odgovora EU na svetovno gospodarsko krizo: novo usmeritev EU na svetovnem trgu; spremembe na področju gospodarske učinkovitosti EU na svetovnem trgu in mednarodne učinke nedavnega vzpona Kitajske ter drugih gospodarstev v vzponu; zastavlja vprašanja, ki naj bi spodbudila analizo teh tem in razpravo o njihovih posledicah za politične in trgovinske odnose EU s preostalim svetom; vsebuje razmišljanja in zamisli civilne družbe za politično razpravo, katere zaključki bodo imeli daljnosežne posledice.

1.2 Evropa se sooča s temeljnimi izzivi pri odzivanju na pretrese v svetovnih gospodarskih, političnih in trgovinskih odnosih, ki jih je recesija še okrepila. Pri tem se mora prilagoditi tako, da: spodbudi rast, ustvari več in boljša delovna mesta ter doseže, da bo gospodarstvo bolj zeleno in bolj inovativno; doseže cilj strategije 2020, 75-odstotno zaposlenost, ter zagotovi, da bodo pri tem vključene tvegane skupine, kot so mladi, ženske, osebe srednjih let in invalidi.

1.3 Doslej je evropski projekt večino svoje energije porabil za notranje zadeve: vzpostavljanje enotnega trga, prestrukturiranje institucij, razprave o denarnih vprašanjih, neskončna pogajanja o pogodbah. Da bi izšli iz recesije in se uspešno reorganizirali ter se spoprijeli z izzivi 21. stoletja, mora prihodnje

desetletje zaznamovati odprtost Evrope navzven. Pri tem se EU mora bolj zavedati razvoja, ki ga določa zlasti novo sodelovanje med ZDA in Kitajsko ter vpliv močnih skupin držav v razvoju, kot je BRIK, in se odzivati nanj.

1.4 Če bo ravnala tako, kot je poudaril predsednik Komisije Manuel Barroso, potem Evropa ima „vire, inteligenco, kritičnega duha, zgodovino, človeške, intelektualne in kulturne vire“, da bi uspela.

1.5 Komisija se v svojem delovnem programu zavzema za odpravo ovir v mednarodnih trgovinskih in naložbenih tokovih, zaključek sedanjih dvostranskih pogajanj, boljše uveljavljanje sedanjih sporazumov ter za pobude za odpiranje trgovine za področja rasti, kot so visoka tehnologija, storitve in okoljske storitve.

1.6 Zaskrbljujoče je dejstvo, da ni visokotehnološkega sektorja, v katerem bi bila Evropa vodilna v svetu, in da hkrati EU nima dovolj vodilnih visokotehnoloških podjetij, s katerimi bi ustrezno izkoristila ključne spodbujevalne tehnologije prihodnosti.

1.7 EESO opozarja na pomembnost vprašanj, ki sicer niso bila v središču pozornosti tega mnenja Odbora, posvečenega škodljivemu protekcionizmu in odzivanju na podnebne spremembe, in med katerimi so spodbujanje podjetnih in globalno usmerjenih mladih podjetij; podpora inovacijam v že uveljavljenih industrijskih vejah; podpora sektorjem, ki so za Evropo strateškega pomena; upoštevanje izvoznega potenciala javnih storitev, kot so zdravstveno varstvo in izobraževanje; in spodbujanje mest v EU k partnerstvu z drugimi mesti po svetu.

1.8 Ena od posledic svetovne recesije je večja privlačnost protekcionističnih politik. Generalni direktor Svetovne trgovinske organizacije Pascal Lamy je opozoril, da se morajo države tej skušnjavi izogniti.

1.9 Zunaj EU je treba uspešno dokončati krog pogajanj v Dohi, vendar je to težavno. Medtem EU oblikuje nov stroj dvostranskih odnosov in sporazumov tako z razvitimi državami kot z državami v razvoju, kar bo znatno vplivalo na globalne trgovinske politike.

1.10 Drugi pomembni cilji politike EU zajemajo: vzajemnost v novih dvostranskih sporazumih EU, po možnosti s spodbujanjem energetske varnosti; zagotovitev, da so predpisi prožni in da jih je mogoče prilagajati hitro spreminjajočim se okoliščinam; odpravo nevarinskih ovir, tudi „zunaj meja“; preglednost delovnih standardov in standardov kakovosti v skladu s standardi Mednarodne organizacije dela; sporazume o prosti trgovini (FTA) za okoljske dobrine in storitve.

1.11 Večstranski okoljski sporazumi se morajo dobro povezati s sporazumi v mednarodnem trgovinskem sistemu, tako da se bodo medsebojno podpirali in se ne bodo ovirali.

1.12 Energetska varnost je eden osrednjih izzivov, ki jih mora EU obvladati na področju podnebnih sprememb. Na primer s sodelovanjem na naslednjih področjih: s pogajanjmi o sporazumih o zunanji oskrbi (do kakršnih že prihaja v okviru dvostranskih trgovinskih sporazumov); s prodajo strokovnega znanja in tehnologije za izboljšave infrastrukture, kot so pametna omrežja ali nove generacije tehnologij za pridobivanje električne energije, ki namesto fosilnih goriv uporabljajo druge surovine; s skupno uporabo novih tehnologij, ki se razvijajo za pomoč pri doseganju cilja EU glede 20 odstotkov alternativne energije; z iskanjem priložnosti za izvoz strokovnega znanja za razvoj in izvajanje spodbud za zmanjšanje emisij CO₂.

1.13 Ker deli sveta postajajo vedno bolj medsebojno odvisni in povezani, se morajo zblížiti tudi načini razmišljanja nosilcev odločanja. Interakcija evropskega enotnega trga in trgovinske politike ni bila nikoli tako pomembna, kot je danes. Prav tako pa je treba poskrbeti za to, da bo posvetovanje znotraj EU ter med njenimi institucijami in državami članicami podpiralo učinkovit razvoj prožnejše trgovinske politike, strinjanje z njo in njeno izvajanje.

1.14 Na človeški ravni se je treba spoprijeti s strahom in negotovostjo, ki jih povzročata spremenjeno razmerje gospodarske moči. Organizirana civilna družba ima priložnost in nalogo, da ljudem, politikom in gospodarstvom pomaga skozi spremembe.

1.15 Nova strategija Komisije Evropa 2020 je prvi strateški politični odgovor na recesijo in na spremenjeno razmerje moči svetovnih gospodarskih sil. Uspeh strategije zahteva usklajen evropski odziv, tudi socialnih partnerjev in civilne družbe (navedek iz sporočila predsednika Barrosa o strategiji Evropa 2020). Da bi odgovorila na spremenjeno razmerje moči v svetovnem gospodarstvu, se mora EU za doseganje visoke gospodarske učinkovitosti in socialne kohezije opreti na svoje partnerstvo med državo in organizirano civilno družbo.

1.16 Vendar pa ima Komisija le malo neposrednih instrumentov, da bi lahko vplivala na napredek; pristojnost ostaja večinoma v rokah vlad držav članic, toda tudi te se srečujejo z večjim domačim finančnim, političnim in socialnim pritiskom.

2. Uvod

2.1 „Evropske države članice preživljajo najhujšo gospodarsko krizo od tridesetih let prejšnjega stoletja in okrevanje gospodarstva ostaja še naprej neenakomerno, krhko in ranljivo.“⁽¹⁾ Po najgloblji krizi od 2. svetovne vojne se je svetovno ravnoesje spremenilo. Evropa mora ponovno opredeliti svoj položaj in strategije v tem novem okviru. Ker 85 % njene trgovine poteka znotraj Evrope, bo mogoče nekatere odgovore na nove izzive najti v notranjem okviru. Za to, da bo trajnostna EU lahko kos svetovnim izzivom, je ključnega pomena povečanje notranjega povpraševanja. EESO je o tem vprašanju pripravil več mnenj.⁽²⁾ To mnenje obravnava zunanjo razsežnost odgovora EU na svetovno gospodarsko krizo: novo usmeritev EU na svetovnem trgu; spremembe na področju gospodarske učinkovitosti EU na svetovnem trgu in mednarodne učinke nedavnega vzpona Kitajske ter drugih gospodarstev v vzponu; zastavlja vprašanja, ki naj bi spodbudila analizo teh tem in razpravo o njihovih posledicah za politične in trgovinske odnose EU s preostalim svetom; vsebuje razmišljanja in zamisli civilne družbe za politično razpravo, katere zaključki bodo imeli daljnosežne posledice.

2.2 Evropa je odvisna od svetovnega gospodarstva in trenutno obvladuje številne svetovne trge, toda koliko časa bo še tako? Leta 1800 so Evropa ter njene naselbine v „novem svetu“ imele 12-odstotni delež v svetovnem prebivalstvu in približno 27-odstotni delež svetovnih prihodkov. Prevlada je dosegla vrh leta 1913, ko je bilo v državah z „razvitim“ gospodarstvom 20 % prebivalstva na svetu, te države pa so imele več kot 50 % celotnega dohodka. Danes je delež teh držav v svetovnem prebivalstvu 12-odstoten in se še zmanjšuje, vendar ohranjajo približno 45-odstoten delež dohodka na svetu.⁽³⁾

⁽¹⁾ Nekdanji predsednik Evropskega parlamenta Pat Cox v nedavnem časopisnem članku Europe must raise its game now and not later (Evropa se bo prej ali slej morala bolj potruditi): <http://www.irishtimes.com/newspaper/opinion/2010/0407/1224267827518.html>.

⁽²⁾ Glej npr.: Finančna kriza in njen vpliv na realno gospodarstvo UL C 255, 22.9.2010, str. 10; Evropski načrt za oživitev gospodarstva (dodatno mnenje) UL C 228, 22.9.2009, str. 149; Evropski načrt za oživitev gospodarstva UL C 182/2009, 4.8.2009, str. 71; Lizbonska strategija po letu 2010 UL C 128, 18.5.2010, str. 3.

⁽³⁾ Zgodovinar Niall Ferguson je v Financial Timesu (10. april 2010) pisal o reformi poučevanja zgodovine na srednješolski ravni v Veliki Britaniji.

Za učinkovito spoprijemanje z učinki sprememb, ki se trenutno pojavljajo na svetovnih trgih, bi nosilci odločanja v EU po mnenju EESO morali posvetiti večjo pozornost novim stvarnostim evropskih trgovinskih odnosov s preostalim svetom, zlasti izvoznim dosežkom Evrope.

3. Ozadje

3.1 Evropska trgovina

3.1.1 Skupna vrednost evropskega izvoza je ocenjena na 1,3 bilijona ameriških dolarjev. Če odštejemo trgovino med državami članicami, je bil delež EU v celotnem svetovnem izvozu leta 200816-odstoten, glavne izvozne partnerke pa so bile ZDA, Rusija, Švica, Kitajska in Turčija.

3.1.2 V globaliziranem svetu, v katerem so države EU pomebni akterji na velikih trgih, morajo politike, ki narekujejo odnose med evropskimi državami, odgovarjati na globalni razvoj, h kateremu sodi vpliv rastoče gospodarske moči trgovinskih partneric, Kitajske, Indije in Brazilije, na politične odnose. Toda kako naj bi se Evropa prilagodila? S tem, da EU sama prevzame večjo vlogo v svetu? Ali pa tako, da stori ravno nasprotno in pristane na to, da se hitro uveljavlja drugačna svetovna paradigma, v kateri ima prevladujoči vpliv nov „G2“, Washington in Peking?

3.1.3 Komisija v svojem delovnem programu priznava, da je mednarodna trgovina gonilo rasti za delovna mesta in naložbe v Uniji, in se zavzema za: odpravo ovir v mednarodnih trgovinskih in naložbenih tokovih, sklenitev sedanjih dvostranskih pogajanj; boljše izvajanje sedanjih sporazumov ter pobude za odpiranje trgovine za področja rasti, kot so visoka tehnologija in okoljske storitve. Ključnega pomena bo izboljšanje dvostranskih odnosov z ZDA, Kitajsko, Japonsko in Rusijo.

3.2 Evropska trgovina in svetovno gospodarstvo

3.2.1 Recesija na novo oblikuje ravnovesje gospodarske moči na svetu. Med letoma 2000 in 2007 so gospodarstva v vzponu, med njimi zlasti Kitajska, razširila svoje naložbe in so zdaj vodilna pri oživitvi svetovnega gospodarstva, v glavnem zaradi rasti izvoza (17,7 odstotka decembra 2009). V istem obdobju je bil izvoz EU neenakomeren, precej pa se je zmanjšal zlasti izvoz na nekatere dinamične trge v Aziji in Rusiji.

3.2.2 Gospodarsko okrevanje, do katerega na Kitajskem prihaja s pomočjo izvoza, v Evropi v veliki meri ostaja zgolj želja. Po predvidevanjih Komisije bo izvoz EU leta 2010 zrasel za 5 % in za 5,1 % leta 2011, k temu pa bo močno prispevalo

znižanje vrednosti eura v primerjavi z valutami naših glavnih trgovinskih partnerjev. Vendar to ni – ali še ne velja kot – spodbuda „nacionalnemu“ okrevanju gospodarstva z izjemo držav, kot sta Nemčija in Irska, ki sta že močno vključeni v mednarodno trgovino. (4)

3.2.3 V poročilu Evropske komisije je navedeno, da so bili dosežki EU na področju izvoza visokotehnoloških izdelkov skromni, kar vzbuja skrb o zmožnosti Evrope, da bi njena proizvodnja ostala vodilna glede visoke kakovosti in inovativnosti. (5) Dosežki na področju storitev so se zmanjšali, saj se je med letoma 2004 in 2006 zmanjšal tržni delež. Ta razvoj je zaskrbljujoč, kot je zaskrbljujoče tudi dejstvo, da ni visokotehnološkega sektorja, v katerem bi bila Evropa vodilna v svetu, hkrati pa EU nima dovolj vodilnih visokotehnoloških podjetij, s katerimi bi ustrezno izkoristila ključne spodbujevalne tehnologije prihodnosti.

3.2.4 Kljub tem slabostim je EU največji trgovinski partner na področju storitev, največji izvoznik in drugi največji uvoznik blaga ter glavni vir in prejemnik neposrednih tujih naložb. Za Evropo je zato izjemnega pomena, da ohranja in krepi svoj položaj v svetovni trgovinski areni, vendar bo to zahtevalo tudi novo razmišljanje, ki bo močno utemeljeno v stvarnostih drugačnega in veliko bolj kompleksnega svetovnega trgovinskega okolja.

3.2.5 EESO opozarja na pomembnost vprašanj, ki sicer niso bila v ospredju mnenja Odbora, posvečenega škodljivemu protekcionizmu in odzivanju na podnebne spremembe, in med katerimi so: spodbujanje podjetnih in globalno usmerjenih mladih podjetij; podpora inovacijam v že uveljavljenih industrijskih vejah; podpora sektorjem, ki so za Evropo strateškega pomena; upoštevanje izvoznega potenciala javnih storitev, kot so zdravstveno varstvo in izobraževanje; in spodbujanje mest v EU k partnerstvu z drugimi mesti po svetu.

3.3 Uravnoteženje gospodarske moči in politike

3.3.1 Stečaj ene izmed najstarejših investicijskih bank na Wall Streetu, Lehman Brothers, in kaos na trgu, ki je temu sledil – padec proizvodnje je bil največji od 2. svetovne vojne – je povzročil hitro nazadovanje svetovnega gospodarstva. Državne intervencije so preprečile verižni učinek v svetovnem bančnem sistemu, niso pa mogle preprečiti nenadnega in hitrega upada kapitalskih tokov.

(4) European Economic Forecast - Spring 2010 (Evropska ekonomska napoved – pomlad 2010), European Economy, 2 – 2010.

(5) Evropska komisija, GD za trgovino, Global Europe: EU Performance in the global economy, glej http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/october/tradoc_141196.pdf (4.2.2010).

3.3.2 Ker je bil dostop do posojil omejen in je potrošnja prebivalstva upadla, je to podjetja prisililo k zmanjšanju proizvodnje, kar je imelo takojšen učinek na trgovino. Vendar pa se je stopnja teh prilagoditev močno razlikovala med različnimi trgovinskimi sistemi: Kitajska je gospodarsko najhitreje okrevala, k čemur je veliko prispevala odločitev vlade o sprejetju fiskalne politike, ki je v gospodarstvo vložila 580 milijard ameriških dolarjev ter tako spodbudila njegovo hitro okrevanje.

3.3.3 Marca 2009 so bili sprejeti ukrepi v Pekingu, Londonu, Washingtonu in Frankfurtu. Voditelji G20 so obljubili 1 bilijon dolarjev pomoči Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne banke, kar je pomenilo ponovitev tega, kar so storile posamezne države, na svetovni ravni. Ob tem srečanju so zrelostni izpit opravili novi močni in/ali vplivni akterji na globalnem odru, ki so del nove svetovne gospodarske ureditve in pretresajo gospodarska razmerja, kar ima lahko močan vpliv na trgovinsko politiko EU.

3.3.4 Države s previsoko potrošnjo, kot so ZDA, so spodbudili k zmanjšanju porabe, države s presežnimi krediti in deviznimi rezervami pa k povečanju potrošnje. Poudarili so potrebo po trajnostni in uravnoteženi usmeritvi v svetovnem gospodarstvu ter interes EU, da tesneje sodeluje s preostalim svetom.

3.3.5 Kljub nedavni ponovni rasti obstajajo razlogi za previdnost. Ekonomisti ostajajo negotovi glede prihodnje usmeritve svetovnega gospodarstva. Zastavljajo se vprašanja o tem, kdaj in kako prenehati s fiskalnimi spodbudami, o njihovem dosedanjem učinku in dolgoročni vzdržnosti. Čeprav lahko pride do ponovne oživitve gospodarske rasti, obstaja tudi „človeška recesija“. ⁽⁶⁾ **Visoka brezposelnost pomeni, da je za svetovne voditelje zdaj prosto trgovino na politični, intelektualni in notranjepolitični ravni težje zagovarjati.**

3.3.6 V odgovor na spremembo svetovnega ravnotežja se mora proces odločanja EU soočiti z naslednjimi izzivi: hitro prilagoditvijo na njene posledice; razvojem za to potrebnega novega načina mišljenja; skupnim ravnanjem na bolj usklajen, premišljen in hitrejši način; podporo priložnostim za ustvarjanje delovnih mest, kot je „zeleno gospodarstvo“; pomočjo podjetjem pri preusposabljanju zaposlenih; pomočjo tistim, ki so izgubili

delo, pri prilagajanju na nove možnosti, saj so pretekle strukturne prilagoditve pokazale, da je podpora posameznikom pri prilagajanju najučinkovitejši politični odgovor. ⁽⁷⁾

4. Dve glavni vprašanji

4.1 Protekcionizem

4.1.1 Posledica svetovne recesije je večja privlačnost protekcionističnih politik. Generalni direktor Svetovne trgovinske organizacije Pascal Lamy je opozoril, da se morajo države tej skušnjavi izogniti. ⁽⁸⁾ EU ima veliko korist od jasnih in izvedljivih predpisov, ki pošteno in objektivno podpirajo in spodbujajo konkurenčno trgovinsko okolje. Po besedah evropskega komisarja za trgovino Karla De Guchta so doslej v sedanjih gospodarski krizi glavni trgovinski partnerji Unije sprejeli **280** omejevalnih ukrepov na področju trgovine. Obstaja skrb, da bi ti ukrepi lahko postali nov in stalen del splošnega trgovinskega okvira.

4.1.2 Ena izmed največjih trenutnih trgovinskih ovir je umetno nizek menjalni tečaj kitajskega renminbija ali juana, ki po mnenju vlade zagotavlja večjo konkurenčnost kitajskega izvoza. To je resna ovira za prosto in pošteno trgovino, zato so nedavna prizadevanja za izboljšanje razmer dobrodošla, potrebne pa so tudi dolgoročne in trajne spremembe politik kitajske vlade na področju menjalnih tečajev.

4.1.3 Spodbujevalni ukrepi prispevajo h gospodarski rasti, saj povečujejo povpraševanje, njihov prvi cilj pa je pomoč lokalnim podjetjem. Stranski učinek pri tem bi bil lahko ohranjanje nekonkurenčnih sektorjev. Predpisi o konkurenci in državni pomoči postavljajo EU v ugoden položaj, ki omogoča usklajevanje prizadevanj, da do tega ne bi prišlo. V celoti delujejo enotni trg ni skladen s potencialno škodljivim protekcionizmom.

4.1.4 Zunaj EU je treba uspešno dokončati krog pogajanj v Dohi, vendar je to težavno. Medtem EU oblikuje nov ustroj dvostranskih odnosov in sporazumov tako z razvitimi državami kot z državami v razvoju, kar bo znatno vplivalo na globalne trgovinske politike.

⁽⁶⁾ Falling Flat: More Evidence that America is Experiencing a Jobless Recovery, The Economist, http://www.economist.com/world/united-states/displaystory.cfm?story_id=15473802 (6.2.2010).

⁽⁷⁾ Mnenje EESO o evropskem načrtu za oživitev gospodarstva (UL C 228, 22.9.2009, str. 149) na primer navaja, da je „z vidika pričakovane demografskega razvoja potrebno pametno prestrukturiranje gospodarstva, pri katerem si je treba prizadevati, da podjetja ne odpuščajo zaposlenih, temveč jih obdržijo in jih naprej usposabljujejo, da bi, ko bo gospodarstvo pričelo okrevati, imela dovolj kvalificirane delovne sile. Podporo brezposelnim je treba povezati s programi prešolanja in pridobivanja kvalifikacij“.

⁽⁸⁾ http://www.wto.org/english/news_e/sppl_e/sppl101_e.htm „Lamy warns on protectionism“, WTO news.

4.1.5 Drugi pomembni cilji politike EU zajemajo: vzajemnost v novih dvostranskih sporazumih EU, po možnosti s spodbujanjem energetske varnosti; zagotovitev, da so predpisi prožni in prilagodljivi na hitro se spreminjajoče okoliščine; odprava necarinskih ovir, tudi „zunaj meja“; preglednost delovnih standardov in standardov kakovosti v skladu s predpisi Mednarodne organizacije dela; sporazumi o prosti trgovini (FTA) za okoljske dobrine in storitve.⁽⁹⁾

4.1.6 S sprejetjem Lizbonske pogodbe se procesi odločanja Unije spreminjajo, uporaba postopka soodločanja v Parlamentu je bila razširjena na poglobljena področja politike, vključno s trgovino. Pomembno je, da ti procesi, v katere so vključeni Svet, Parlament in Komisija, privedejo do hitrejših in prožnejših odgovorov, ki bodo povečali zmogljivost Unije za učinkovito in skladno odzivanje na pomembne strateške potrebe, pa tudi na manjše vsakodnevne potrebe trgovine.

4.2 Podnebne spremembe

4.2.1 V Evropi zdaj vlada soglasje, da podnebne spremembe zahtevajo takojšnje ukrepe. Presenetljiva posledica globalizacije je soodvisnost, ki jo povzroča. Neobvladane podnebne spremembe bodo obremenile prihodnje rodove in ovirale globalizacijo ter povzročile zvišanje cen virov in okoljske katastrofe, zlasti v državah v razvoju. Podnebne spremembe so zato gospodarsko vprašanje in imajo pomembno trgovinsko razsežnost.

4.2.2 EU je prevzela vodilno mednarodno vlogo pri prizadevanjih za omejitev globalnega segrevanja v okviru Kjotskega protokola. Izid kopenhavskega podnebnega vrha je pomenil korak nazaj pri evropskih prizadevanjih za okrepitev mednarodnega sodelovanja zlasti z gospodarstvi v vzponu, katerih emisije bodo do leta 2020 presegle emisije razvitih držav. EU izraža zaskrbljenost tudi nad tem, da bodo najrevnejši na svetu najbolj prizadeti zaradi sedanje faze podnebnih sprememb, za katere EU potrebuje celovit, stvaren in otipljiv političen odgovor, s katerim bi se izognili nevarnosti, da bodo prihodnji rodovi utrpeli negativne socialne in gospodarske posledice, ki bi se jim bilo mogoče izogniti.

4.2.3 Vključitev podnebnih sprememb v trgovinske in razvojne politike EU bi prinesla stroške in pomenila omejitve pri zasledovanju cilja, ki ga je mogoče doseči le, če bodo tudi drugi veliki trgovinski sistemi storili enake korake.⁽¹⁰⁾ Večstranski okoljski sporazumi se morajo dobro povezati s sporazumi v mednarodnem trgovinskem sistemu, tako da se

bodo medsebojno podpirali in se ne bodo ovirali. Je torej razumno prevzeti vodilno vlogo, če drugi ne bodo prisiljeni – dejansko jih ni mogoče prisiliti –, da bi sledili? Je Kitajsko na primer mogoče prisiliti, da bi svoj model za zmanjšanje emisij CO₂, ki temelji na načelu „potrošnik plača“, zamenjala z modelom „proizvajalec plača“? Ali je mogoče zaustaviti težnje Wall Streeta, ki si s pomočjo vlade v Washingtonu prizadeva zagotoviti vodilno vlogo na zelo razširjenem mednarodnem trgu za trgovanje z emisijami CO₂?⁽¹¹⁾

4.2.4 Energetska varnost je v osrčju izziva podnebnih sprememb EU. Medtem ko so se države članice nanjo odzvale prve, pa ima to vprašanje tudi dejansko in nezanemarljivo evropsko razsežnost, zlasti na področju trgovine. Na primer s sodelovanjem na naslednjih področjih: s pogajanjem o sporazumih o zunanji oskrbi (do kakršnih že prihaja v dvostranskih trgovinskih sporazumov); s prodajo strokovnega znanja in tehnologije za izboljšave infrastrukture, kot so inteligentna omrežja ali nove generacije tehnologij za proizvodnjo električne energije, ki namesto fosilnih goriv uporabljajo druge surovine; s skupno uporabo novih tehnologij, ki se razvijajo za pomoč pri doseganju cilja EU glede 20 odstotkov alternativne energije; z iskanjem priložnosti za izvoz strokovnega znanja za razvoj in izvajanje spodbud za zmanjšanje emisij CO₂.

5. Odziv

5.1 Spoprijemanje z izzivi in izkoriščanje priložnosti

5.1.1 Da bi ustvarili priložnosti za evropsko trgovino, je treba biti odkrit glede izzivov, ki jih drugačno globalno okolje zastavlja EU, njenim institucijam in državam članicam. Institucionalne reforme, ki jih je prinesla Lizbonska pogodba, je po mnenju EESO treba izvajati ob večjem sodelovanju in bolj učinkovito, da bi se lahko odzvali na izziv iskanja novih inovativnih poti za ohranjanje preteklih dosežkov EU in doseganje njenih prihodnjih ciljev.⁽¹²⁾ Za učinkovito ukrepanje je potreben celovit pogled, ki temelji na visoki stopnji sodobnega znanja, vpogleda in razumevanja.

5.1.2 Ker svet postaja bolj medsebojno odvisen in sopevezan, je treba tudi poenotiti način razmišljanja nosilcev odločanja. Interakcija evropskega enotnega trga in trgovinske politike ni bila nikoli tako pomembna, kot je danes. Prav tako pa je treba poskrbeti za to, da bo posvetovanje znotraj EU ter med njenimi institucijami in državami članicami

⁽⁹⁾ Predpisi o intelektualni lastnini trenutno niso na dnevnem redu, vendar bi jih veljalo proučiti.

⁽¹⁰⁾ Skupina delodajalcev EESO je denimo menila, da je „večje število tekmujočih težišč med svetovnimi akterji privedlo v zelo zapleteno interakcijo dvostranskih in večstranskih odnosov, ki med drugim zahtevajo nizkoogljične in varčevalne politike in ohranjanje odprtih trgov namesto prikritega protekcionizma“. A New Phase Ahead: Need for a Political and Economic Impetus, str. 10. Brošura je na voljo na <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.group-1-statements&itemCode=9894>.

⁽¹¹⁾ Na zgolj logični ravni je kitajsko stališče težko v celoti zavreči: zakaj naj bi sprejeli davek na proizvodnjo proizvodov, ki se zatem uporabljajo v razvitih državah, kjer pri potrošnji niso podvrženi posebnemu ogljičnemu davku?

⁽¹²⁾ Dober primer za potrebne inovacije je skupina komisarjev, ki jo je nedavno ustanovil predsednik Barroso in ki naj bi se ukvarjala z raziskavami in financiranjem razvoja, področjem, na katerem ima več generalnih direktorats posebej določeno vlogo, proračunska sredstva in pristojnosti, ki pa bi se lahko pokrivala in/ali vzajemno dopolnjevale.

podpiralo učinkovit razvoj prožnejše trgovinske politike, strinjane z njo in njeno izvajanje.

5.1.3 Na človeški ravni se je treba spoprijeti s strahom in negotovostjo, ki jih povzročata spremenjeno razmerje gospodarske moči. Organizirana civilna družba ima priložnost in nalogo, da ljudem, politikom in gospodarstvom pomaga skozi spremembe. Izvajanje protekcionističnih politik bi bilo glede na spremenjeno razmerje gospodarskih moči brezupno početje. Pomoč posameznikom, podjetjem in vladam pri prilagajanju na novo stvarnost je učinkovit način za obvladovanje strahu in negotovosti. Nizka rodnost in starajoče se prebivalstvo v Evropi na primer govorita o tem, da bo treba rešiti globoke strukturne probleme.

5.1.3.1 V skladu s cilji strategije Evropa 2020 je najpomembnejša politika povečati stopnjo zaposlenosti. Očiten ukrep je zagotoviti cenovno dostopno varstvo otrok za vse starše, ki to želijo. V praksi to pomeni, da lahko več žensk ostane na trgu dela. To bi bilo treba povezati z dolgoročnimi in dovolj visokimi plačili za starševski dopust. Posledično bi se morala rodnost povečati, kadar se gospodarsko breme za starše zmanjša.

5.1.3.2 Poleg tega se zaradi odsotnosti politik priseljevanja, s katerimi bi povečali pritek delovne sile, posamezna podjetja, ki izvažajo zunaj EU, srečujejo s hudo dilemo: ali naj omejijo širitev podjetij ali pa preselijo svoje dejavnosti tja, kjer je veliko delovne sile? ⁽¹³⁾ Zato je preudarno, utemeljeno in nujno razmisliti o celoviti in vključujoči politiki EU na področju priseljevanja, ki bo odgovor na demografske izzive Evrope.

5.1.4 Nova strategija Komisije Evropa 2020 je prvi strateški politični odgovor na recesijo in na spremenjeno razmerje moči svetovnih gospodarskih sil. Uspeh strategije zahteva usklajen evropski odziv, tudi socialnih partnerjev in civilne družbe (navedek iz sporočila predsednika Barrosa o strategiji Evropa 2020). Da bi odgovorila na spremenjeno razmerje moči v gospodarstvu, se mora EU za doseganje visoke gospodarske učinkovitosti in socialne kohezije opreti na svoje partnerstvo med državo in organizirano civilno družbo.

5.1.5 Vendar pa pobuda utegne naleteti na številne težave, s katerimi se je soočila že lizbonska strategija: prednostne naloge utegnejo biti preveč raznolike; izvajanje utegne biti problematično; Komisija ima malo neposrednih instrumentov, da bi lahko vplivala na napredek; pristojnost ostaja večinoma v rokah vlad držav članic, toda tudi te se srečujejo z večjim domačim finančnim, političnim in socialnim pritiskom. ⁽¹⁴⁾

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹³⁾ Številna podjetja so že sprejela odločitev in tista, ki so se preselila iz Evrope, izkoriščajo tudi nizke evropske carine na številno blago, uvoženo v EU, ta dejavnik pa namiguje na to, da je takšno razmerje med davki in carinskimi dajatvami treba uravnovesiti.

⁽¹⁴⁾ Irska bi kot eno izmed najmanjših, najbolj odprtih in od trgovine odvisnih gospodarstev lahko veljala za laboratorij pri spremljanju tega odgovora na nižji ravni, saj vlada pri podpori za oživitve gospodarstva, povezani s trgovino, spodbuja: naložbe v visokošolsko in podiplomsko stopnjo izobraževanja za spodbujanje znanosti, tehnologije in inovacij; znanstveni sistem, ki je konkurenčen na svetovni ravni in prenaša znanje iz raziskovalnih šolskih središč na trg; večjo konkurenčnost mednarodno dejavnih podjetij s sedežem na Irskem; zmanjšanje emisij CO₂ za 20 odstotkov; podporo državam v razvoju, ki se spoprijemajo z učinki podnebnih sprememb.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o oživitvi gospodarstva: pregled stanja in konkretne pobude (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 48/11)

Poročevalec: **g. NYBERG**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 18. marca sklenil, da v skladu s členom 29(2) svojega poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Oživitev gospodarstva: pregled stanja in konkretne pobude (mnenje na lastno pobudo).

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter gospodarsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela odbora na tem področju, je mnenje sprejela 20. julija 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 16. septembra) s 146 glasovi za, 45 glasovi proti in 16 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Finančna kriza leta 2008 in gospodarska kriza, ki ji je sledila, sta najhujši po drugi svetovni vojni. Ko so se na začetku leta 2010 kazali znaki okrevanja po recesiji, je nastopila kriza državnih obveznic, tokrat ne svetovna, temveč evropska. Potreba, da se javni proračuni razbremenijo stroškov zaradi podpore bankam in diskrecijskih ukrepov ter rast brezposelnosti in dodatni varčevalni ukrepi v številnih državah predstavljajo grožnjo gospodarski rasti. Glede na to EESO meni, da je treba v teh razmerah poiskati politične ukrepe ne le zato, da bi zagotovili oživitev gospodarstva, ampak tudi zato, da Evropa ne bi ponovno padla v recesijo.

1.2 Leta 2009 je bila gospodarska rast v EU negativna in je znašala - 4,1 %. Pred začetkom spomladanske krize državnih obveznic je bila pričakovana rast za leto 2010 ocenjena na 0,7 %. Brezposelnost naj bi bila leta 2010 10-odstotna, kar sovpada z 2-odstotnim zmanjšanjem udeležbe na trgu dela. Leta 2008 je proračunski primanjkljaj v povprečju znašal 2,3 %, leta 2009 se je povečal na 6,8 %, leta 2010 pa naj bi se bo povečal na 7,5 %. Med finančno krizo so likvidnost finančnega trga vzdrževala obsežna javna plačila. Pred krizo je prišlo do naglega porasta zasebnih posojil, ki ga je nadomestila velika potreba po posojilih javnemu sektorju. Istočasno zasebni sektor za povečanje povpraševanja še naprej potrebuje posojila. Ekonomski položaj se od ene do druge države članice zelo razlikuje. Javnoproračunski primanjkljaj je največji v Grčiji, drugih sredozemskih državah, v Združenem kraljestvu in na Irskem. Največjo stopnjo brezposelnosti beležijo baltske države in Španija. Istočasno so baltske države prve uspele v zelo kratkem času s strogimi gospodarskimi ukrepi zmanjšati visok javni primanjkljaj in negativno rast.

1.3 Vstopna strategija

Glede na velike gospodarske spremembe, kakršnim smo bili priča v zadnjih desetletjih, ni primerno govoriti o strategiji

izhoda. Da bi se pripravil načrt za prihodnjo družbo, je treba najti nove gospodarske in politične pobude, tj. strategijo vstopa.

1.4 Zasebna poraba bistvenega pomena za skupno povpraševanje

Zaradi omejevalnega učinka predlogov za zmanjšanje najvišjih javnih primanjkljajev na celotno evropsko gospodarstvo je samovzdržna rast predstavljena na kasnejši čas v prihodnost. EESO poudarja pomen skupnega povpraševanja, in še posebej zasebne porabe, za ohranitev procesa rasti. Da bi gospodarska podpora bistveno vplivala na rast, se mora osredotočiti na skupine z nižjim dohodkom. Te potrošijo večji del svojega dohodka, zato ga bodo manj namenile za okrepljeno varčevanje. Če se lahko več desetletni trend prehoda od dela h kapitalu obrne, bomo imeli vir prihodnje rasti. Seveda so za rast pomebne tudi naložbe in izvoz, vendar je ključnega pomena razvoj zasebne potrošnje glede na to, da predstavlja približno 60 % BDP, kar še posebej velja v sedanjih razmerah.

1.4.1 Ocena učinkov varčevalnih programov

Z visoko stopnjo brezposelnosti, zmanjšano delovno silo, slabo rastjo plač, zmanjševanjem javnih izdatkov ter s poviševanjem davkov in novimi varčevalnimi programi se bodo možnosti za rast zmanjšale. Komisija mora v teh razmerah brez odlašanja oceniti, kakšni so učinki vsega tega, in predlagati ukrepe z nasprotnim delovanjem, da bi se rast ohranila. Rast je potrebna tudi za druge cilje gospodarske politike. Zgolj pasivno čakanje, da se uresničijo omejevalni učinki varčevalnih programov, ni prava rešitev.

1.5 Merjenje povečanja konkurenčnosti

Vprašanje tekoče proračunske bilance ni bilo ustrezno obravnavano v okviru ciljev gospodarske politike. Glede na dolgotrajne primanjkljaje in presežke v nekaterih državah je postalo očitno, da se bodo slej ko prej pokazale težave, kakršne je v EU prinesla gospodarska kriza spomladi 2010. EESO opozarja na potrebo po zmanjšanju velikih razlik v bilancah tekočih transakcij. Naslednji osrednji cilj je konkurenčnost, merjena v realnih stroških dela na enoto, ki obsega spremembe plač in produktivnosti. V zadnjem desetletju se je konkurenčnost na Irskem, v Grčiji, Italiji, Španiji in na Portugalskem v povprečju zmanjšala za 10 %. Proračunski problemi so bili neizogibni.

1.5.1 Tekoča proračunska bilanca v okviru pakta za stabilnost in rast

V primeru različnega gibanja plač in produktivnosti znotraj posameznega valutnega območja je edina rešitev sprememba relativnih plač ali povečanje stopnje produktivnosti v zaostajajočih državah. EESO zato predlaga, naj Komisija pregleda bilance tekočih transakcij, kakor je to storila za javni primanjkljaj in dolg. Navedeni postopek je mogoče formalizirati s spremembo predpisov, ki urejajo pakt za stabilnost in rast. Bilance tekočih transakcij ter dejavnike, ki vplivajo nanjo, tj. gibanje plač in produktivnosti, je treba nadzirati v vseh 27 državah članicah, vendar z več pristojnostmi za ukrepanje v državah članicah euroobmočja. Tako se realno gospodarstvo uvaja v pakt za stabilnost in rast.

1.5.2 Statistični podatki o zasebnih posojilih in tujem deležu v državnem dolgu

Nove statistične podatke o zasebnih posojilih in tujem deležu v državnem dolgu je treba vključiti v razprave o paktu za stabilnost in rast.

1.6 Učinkovitejša regulacija in nadzorni postopki v finančnem sektorju

Za finančni sektor bi utegnilo biti smiselno, da ostane nekaj kapitala bank javnega, da bi se ohranilo nekaj vpogleda v bančništvo. Izkušnje na finančnem področju iz leta 2010 so pokazale, da predlagani finančni nadzor in regulacija ne zadostujeta. Potrebni so učinkovitejša regulacija in nadzorni postopki, zlasti glede na obnašanje finančnega sektorja med grško krizo, da bi spremenili takšno obnašanje in našli nove načine financiranja javnega dolga.

1.7 Javne naložbe v infrastrukturo in energijo

Naložbe je treba usmeriti v varstvo okolja in ukrepe proti podnebnim spremembam. EESO podpira davke kot instrument, ki lahko vpliva na trg tako, da se zmanjšajo škodljive emisije. Ko so poslovne naložbe pičle, je na javnem sektorju, da prevzame vlogo investitorja z naložbami v infrastrukturo in energijo. Naložb v skladu z revidiranim paktom za stabilnost in rast ni treba vključiti v izračun pretiranega čezmernega primanjkljaja.

1.8 Aktivne politike trga dela

Pri politikah trga dela bi se bilo treba osredotočiti na iskanje novih znanj za nova delovna mesta. Prav tako bi bilo treba dvigniti splošno raven izobrazbe. Za doseganje tega je pomembna strategija EU 2020. Ustrezna politika za zvišanje stopnje zaposlenosti bi bilo zagotavljanje visokokakovostnega otroškega varstva in zadostnega števila dni starševskega dopusta, ki bi bil ustrezno plačan.

1.9 Vstopna strategija za družinsko politiko in izboljšanje znanja

Ko se potreba po podpori za brezposelnost zmanjša, bi se morala javna sredstva ponovno nameniti za družinsko politiko ter razvoj znanj in veščin. Politika izhoda se spremeni v politiko vstopa. Struktura socialnih sistemov mora voditi k blaginji in zaposlovanju, čeprav seveda v okvirih finančnih zmožnosti.

1.10 Novi viri prihodkov – davek na finančne transakcije in CO₂

Nova možna vira javnih prihodkov sta davek na finančne transakcije in CO₂. Dvignila bi prihodke in zmanjšala kratkoročnost na finančnih trgih ter pripomogla k izboljšanju stanja okolja.

1.11 Dovoljenje Evropski investicijski banki, da izdaja euroobveznice

Z dovoljenjem Evropski investicijski banki za izdajo evroobveznic – ali bolje obveznic EU, ki bi pokrivalo vseh 27 držav članic – bi bilo mogoče zbrati nov kapital za javni sektor, ne da bi bili popolnoma odvisni od zasebnega finančnega sektorja. Finančna sredstva bi bilo treba pridobiti na začetku finančnih tokov, na primer iz institucij za poklicno pokojninsko zavarovanje, da bi EIB postala vmesnik med temi novimi viri kapitala in svojimi naložbami. Evroobveznice so tudi možni instrumenti za dolgoročne zasebne prihranke.

2. Trenutno stanje ⁽¹⁾

2.1 Finančna kriza leta 2008 in gospodarska kriza, ki ji je sledila, sta najhujši po drugi svetovni vojni. Ko so se na začetku leta 2010 kazali znaki okrevanja po recesiji, je nastopila kriza državnih obveznic, tokrat ne svetovna, temveč evropska. Potreba, da se javni proračuni razbremenijo stroškov zaradi podpore bankam in drugim sektorjem ter diskrecijskih ukrepov ter rast brezposelnosti in dodatni varčevalni

⁽¹⁾ Na podlagi dveh dokumentov Komisije: poročila o napredku pri izvajanju Evropskega načrta za oživitvev gospodarstva in vmesne napovedi iz februarja 2010.

ukrepi v številnih državah predstavljajo grožnjo gospodarski rasti. EESO meni, da je treba v teh razmerah poiskati politične ukrepe ne le zato, da bi zagotovili oživitve gospodarstva, ampak še zlasti zato, da Evropa ne bi ponovno padla v recesijo.

2.2 Negativna rast

2.2.1 Ko se je decembra 2008 odločalo o Evropskem načrtu za oživitve gospodarstva, je bila predvidena gospodarska rast za leto 2009 okrog 0 %. Vendar je na koncu znašala – 4,1 %. Načrt je temeljil na pretirano optimistični napovedi, toda brez davčnih spodbud bi bila rast še veliko slabša.

2.2.2 Raven gospodarske podpore držav članic je bila višja od pričakovanega 1,2-odstotnega deleža BDP. V letih 2009 in 2010 bi lahko znašala 2,7 % BDP. Zaznane potrebe držav članic so bile večje od načrtovane pomoči, ukrepi pa ob upoštevanju gibanja rasti še vedno preveč omejeni.

2.2.3 Gospodarske spodbude niso izhajale le iz javnih proračunov. Evropska centralna banka in druge centralne banke so znižale obrestne mere do ničelne stopnje in povečale likvidnost v gospodarskem sistemu na raven brez primere. Nekatere države članice so za reševanje nekaterih bank namenile velike zneske javnega denarja. Kljub temu ti ukrepi niso preprečili negativne rasti, ki smo ji bili priča leta 2009, kar kaže na resnost finančne in gospodarske krize.

2.2.4 Pred začetkom krize spomladi leta 2010 je bila rast za to leto ocenjena na 0,7 %, kar je manj v primerjavi z našimi svetovnimi konkurenti. Pozitivno plat zgodbe predstavlja dvig kazalcev zaupanja, povečanje rasti v drugih delih sveta in vrnitev obsega svetovne trgovine na prejšnjo raven. Negativni vidiki pa so naslednji: poslovne naložbe so se v četrtem četrtletju 2009 še naprej zmanjševale, industrijska proizvodnja se ni bistveno izboljšala, zadnji porast povpraševanja je bil zgolj posledica ustvarjanju zalog, zaradi izredno slabe izkoriščenosti zmogljivosti ni spodbud za naložbe, stanje bančnega sektorja ne dopušča manevrskega prostora za povečanje naložb, povrhu vsega pa je prišlo do pretresa na trgu državnih obveznic.

2.3 Trgovina

V zadnjem četrtletju leta 2008 je svetovna trgovina doživela zlom. Leto prej se je povečala za 20 %, vendar se je zdaj zmanjšala za 12 %. Upad se je v naslednjih četrtletjih nadaljeval. Največji upad v posameznem četrtletju je glede na enako četrt-

letje predhodnega leta znašal 30 %. V zadnjem četrtletju 2009 se je trend obrnil, saj je bila ugotovljena 4-odstotna rast. Podatki za EU so bili skoraj enaki. Nekoliko večji upad je bilo zaznati pri trgovini znotraj EU kot v zunanji trgovini EU.

2.4 Trg dela

2.4.1 Učinki na brezposelnost naj bi se še naprej povečevali, saj tovrstni učinki običajno zaostajajo za gibanji v realnem gospodarstvu. Leta 2010 bo stopnja brezposelnosti v EU znašala približno 10 %, kar pomeni 3-odstotno povečanje v enem letu – z velikimi razlikami med posameznimi državami članicami.

2.4.2 Brezposelnost je le ena od posledic. Drug pomemben učinek je zmanjšanje udeležbe delovne sile. Ta znaša približno 2 % delovne sile. Številnim delavcem se je skrčilo število delovnih ur, da bi se obdržala delovna mesta, kar po ocenah ustreza nadaljnjemu krčenju delovne sile za 1 %. V primeru okrevanja se bo ta učinek najverjetneje prvi vrnil na normalno stanje. Rast mora biti dovolj velika. Če ne bo, bo to „rast brez delovnih mest“.

2.5 Javni primanjkljaj

Proračunski primanjkljaj je leta 2008 v povprečju znašal 2,3 % BDP, leta 2009 se je povečal na 6,8 %, v letu 2010 pa naj bi znašal 7,5 %. Poslabšanje stanja je odvisno ne le od aktivnih ukrepov podpore, ampak tudi od povečevanja izdatkov in zmanjševanja davčnih prihodkov na podlagi delovanja samodejnih stabilizatorjev. Po navedbah OECD so ti ukrepi socialne zaščite v Evropi rešili več delovnih mest kot v drugih gospodarstvih.

2.6 Finančni trg

2.6.1 Razmere na finančnem trgu tudi leta 2010 niso jasne. Trenutno nimamo dokazov, ali je stalna nizka raven naložb pogojena s stalno premajhno likvidnostjo, z dejstvom, da se kreditne institucije izogibajo tveganju, ali s premajhnim povpraševanjem industrijskega sektorja.

2.6.2 Ponovna usmeritev trga posojil v bolj dolgoročne, in ne skrajno kratkoročne transakcije, je nujni del trajne oživitve gospodarstva. Navedeni argument je podrobneje obravnavan v mnenju EESO o davku na finančne transakcije ⁽²⁾.

⁽²⁾ Glej mnenje o davku na finančne transakcije.

2.6.3 Od leta 2006 pa vse do izbruha finančne krize smo bili priča velikemu povpraševanju po zasebnih posojilih⁽³⁾. Zasebni dolg se je podvojil v euroobmočju in ZDA. Zasebna poraba je bila visoka in je v posameznih državah ustvarila velike primanjkljaje v bilanci tekočih transakcij. Leta 2009 se je to strahovito povečanje kreditiranja končalo in so ga deloma nadomestili javni dolgovi. Veliki javni primanjkljaji se obetajo tudi v prihodnjih letih. Istočasno se pojavlja potreba po povečanju povpraševanja zasebnega sektorja, kar bi pripomoglo k oživitvi gospodarstva. V obeh primerih pa so potrebna posojila.

2.6.4 Znatno zmanjšanje vrednosti delnic je negativno vplivalo na pokojninske sklade; izguba se za leto 2009 ocenjuje na 24 % v realni vrednosti⁽⁴⁾. Raven dohodka upokojenecv je kritično nizka, kar bo ogrozilo možnost povečanja zasebnega povpraševanja. Pravice iz pokojninskih skladov so zelo dolgoročne, medtem ko so naložbe pokojninskih skladov bistveno bolj kratkoročne. Zato bi morali finančni trg nuditi dolgoročnejša posojila za pokojninske sklade in druge pokojninske institucije, kot so zavarovalnice.

2.7 Posebnosti držav

2.7.1 Med velikimi državami članicami sta najbolj strm padec BDP zabeležili Nemčija in Združeno kraljestvo. Kar zadeva najmanjše države članice, so vse tri baltske države članice utrpeli največji upad leta 2009, in sicer po več letih zelo visoke rasti BDP. V teh letih je bila izredno visoka tudi rast plač, ki je presegala rast produktivnosti, vendar so se te države, zlasti Litva, zelo hitro odzvale na krizo z zmanjšanjem plač. Največja rast plač v letu 2009 je bila zabeležena v Grčiji, vendar brez ustrezne visoke rasti produktivnosti. Izjema med vsemi državami je bila leta 2009 Poljska, kjer je bila rast pozitivna, in sicer 1,7-odstotna. Med razlogi za pozitivno rast so povečanje javnih naložb in zasebne porabe ter dobri rezultati na področju zaposlovanja.

2.7.2 Največji padci v stopnji zaposlenosti leta 2009 so bili prav tako v baltskih državah, sledita pa jim Bolgarija in Španija. V nobeni državi članici se stopnja zaposlenosti ni ohranila, vendar se je v Nemčiji zmanjšala le za 0,4 %. Stopnja brezposelnosti je bila leta 2009 najvišja v Latviji (21,7 %); sledijo ji Litva, Estonija, Španija, Slovaška in Irska.

2.7.3 V času pretresa glede državnih obveznic leta 2010 je javni primanjkljaj Grčije znašal okrog 13 % BDP, zaradi česar je prišlo do spekulativnih napadov na euro. Podoben primanjkljaj je bil zabeležen v Združenem kraljestvu. Primanjkljaj v Španiji

se je praktično „čez noč“ povečal na nevzdržno raven. Te države – kot tudi Poljska, Italija in Irska med drugimi – so, da bi se soočile z veliki primanjkljaji in visoko ravno javnih dolgov, sprejele varčevalne ukrepe.

3. Konkretna pobude za oživitev gospodarstva

3.1 Strategija vstopa – ne strategija izhoda

3.1.1 Veliko je bilo govora o strategiji izhoda, tj. o ukinitvi vsakršne izredne javne pomoči za gospodarstvo. Pravni razlogi so pravilo, ki terja manj kot 3 odstotke proračunskega primanjkljaja, ter omejitve proračunskega primanjkljaja na 60 %. Komisija je v sporočilu o strategiji Evropa 2020 upravičeno navedla: „v finančnem sektorju bi bilo treba ukrepe pomoči ukiniti šele potem, ko bo gospodarstvo spet samozadostno“⁽⁵⁾. Glede na negotov položaj naših gospodarstev bo težko določiti, kdaj bo njihovo okrevanje „samovzdržno“. Zaradi omejevalnega učinka predlogov za zmanjšanje najvišjih javnih primanjkljajev na celotno evropsko gospodarstvo je samovzdržna rast potisnjena v bolj oddaljeno prihodnost. Izhodna strategija v tem pogledu pomeni, da se bodo po ukinitvi teh ukrepov podpore ponovno vzpostavile razmere, kakršne so bile pred izbruhom krize, kar pa ni mogoče.

3.1.2 Prvič, v izvajanju ali pripravi je vrsta sprememb finančnega sektorja. Upati je, da bo ta postal bolj pregleden in odporen na krize. Poleg tega je treba spremeniti tudi stanje na drugih področjih gospodarstva, sicer nedvomno obstaja tveganje, da se bomo v prihodnosti spet soočali s problemi, ki so nas pestili v zadnjih letih.

3.1.3 Obravnavati je treba gospodarske spremembe v zadnjih desetletjih ter iskati nove gospodarske in politične pobude, ki bi zmanjšale tveganje v gospodarstvu. Vendar to ne more biti predlog za strategijo izhoda, ker se pri pripravi načrta zanjo odločamo tudi o pojavljajoči se družbi, torej se odločamo za strategijo vstopa.

3.2 Skupno povpraševanje

3.2.1 V teoriji je mogoče gospodarsko rast doseči na dva načina: z večjo proizvodnjo z istimi postopki ali z izboljšanjem postopkov za večji izkoristek obstoječih proizvodnih virov. Čemu dati prednost, je odvisno od gospodarskih razmer. V času visoke gospodarske rasti se uporabijo vsi viri, zato je rast mogoče dodatno povečati le z naložbami v inovativne proizvodne metode. V času recesije, kakršna se je začela leta 2008, je treba uporabiti nezasedene vire. Posledično mora biti politika usmerjena v povečevanje povpraševanja. Na žalost se skupno povpraševanje ne priznava več za pravo gibalno gospodarske rasti.

⁽³⁾ Center za evropske politične študije, št. 202, februar 2010.

⁽⁴⁾ OECD: Pensions at a glance, 2009.

⁽⁵⁾ COM(2010) 2020, točka 4.1 (prim. prev.: v dokumentu Komisije je uporabljen izraz „samozadostno“, tukaj pa uporabljamo „samovzdržno“).

3.2.2 Da bi ukrepi povečali povpraševanje, morajo ne le neposredno vplivati na potrošnjo in naložbe, ampak tudi povečevati zaupanje potrošnikov in vlagateljev. Kakor lahko samodejni stabilizatorji učinkujejo v času upadanja, tako lahko tudi večje zaupanje deluje v obdobju oživljanja. Zaupanje lahko poveča učinek javnih ukrepov, katerih namen je doseči samovzdržno okrevanje. V tem smislu ni ključen le znesek podpore, temveč tudi skupine, ki jim je ta podpora namenjena. Skupine z nizkim dohodkom potrošijo večji del svojega dohodka kot skupine z višjim dohodkom. Večji ko bo torej znesek podpore za skupine z nizkim dohodkom, manj te podpore se bo namenilo za varčevanje.

3.2.3 Kar zadeva prvotni načrt oživitve gospodarstva, bi bil lahko učinek manjši od pričakovanega, saj so številne države članice ukrepe načrtovale že prej, zato ti rasti niso dodatno spodbudili. Spomladi 2010 je Komisija pravilno izpostavila, da morajo biti ukrepi za povečanje rasti, družbeno učinkoviti. Za predvideno rast v EU leta 2010, ki naj bi bila manjša kod 1,5 %, številni gospodarstveniki menijo, da je potencialna rast v EU. Vendar se tudi pri 1,5-odstotni rasti stopnja brezposelnosti in proračunski primanjkljaji ne bodo dovolj hitro zmanjšali.

3.2.4 EESO želi poudariti pomen skupnega povpraševanja za nadaljnjo rast in zlasti na pomen zasebne potrošnje.

3.2.5 Pomembno je tudi povečevanje naložb. V skladu z revidiranim paktom za stabilnost in rast je mogoče izravnava čezmerne proračunskega primanjkljaja preložiti, če so dodatni izdatki namenjeni za naložbe. Toda naložbe niso vedno edino sredstvo za višje rasti.

3.2.6 Tudi povečevanje izvoza ni zadostno. Trgovina EU je usmerjena pretežno na trgovino med državami članicami. Zunanja trgovina oziroma izvoz v druge dele sveta je dolgo časa predstavljal 10 % BDP Evropske unije. Trgovina EU predstavlja tretjino svetovne trgovine. Če izvezemo trgovino znotraj EU, se njen delež zmanjša na 16 %. Trgovina je pomembna in je tudi pokazatelj svetovne konkurenčnosti. Sicer se kažejo znaki povečevanja izvoza v druge dele sveta, kar je pozitivno, vendar ob upoštevanju pomanjkanja naložb in slabšanja razmer na trgu dela ne dovolj spodbudno.

3.2.7 Po podatkih Mednarodne organizacije dela⁽⁶⁾ se v zadnjem desetletju soočamo s svetovnim prehodom z dela na kapital. Od leta 1999 do 2007 se je v EU 27 delež dobička povečal s 37 na 39 % BDP. V drugi polovici leta 2008 se je

⁽⁶⁾ Mednarodna organizacija dela, Global Wage Report 2009 Update, november 2009.

znatno zmanjšal, in sicer na 36 %, leta 2009 pa ponovno povečal na 37 %⁽⁷⁾. To so znaki vse večje neenakosti pri porazdelitvi dohodka.

3.2.8 Največji del BDP predstavlja zasebna potrošnja. Njen delež se bistveno razlikuje glede na to, katere storitve v skladu s političnim sistemom v posamezni državi opravljajo javni oz. zasebni subjekti. Kljub temu je sprememba deleža zasebne potrošnje lahko pokazatelj sprememb porazdelitve dohodka. Potrošnja v EU se je leta 2008 zmanjšala na 58 % BDP, medtem ko je leta 2005 predstavljala 60, leta 2000 pa 61 %. Čeprav gre za manjšo razliko v daljšem obdobju, ta kaže, da bi bilo možno povečati zasebno porabo in z njo skupno povpraševanje⁽⁸⁾, ki je še posebej pomembno v sedanjih gospodarskih razmerah.

3.2.9 Toda visoka stopnja brezposelnosti in zmanjšana udeležba delovne sile na trgu dela skupaj z nizko rastjo plač ne kažejo na povečanje porabe, ravno nasprotno. Iz tega razloga zmanjševanje javnih ukrepov podpore zdaj ne bi bila ustrezna politika. Glede na navedeni zaključek je razvidno, da so sedanje razmere (v letu 2010), ki jih zaznamujeta znatno zmanjševanje javnih izdatkov in poviševanje davčnih prihodkov, z vidika gospodarske politike zelo problematične. Zmanjševanje skupnega povpraševanja iz javnih proračunov, ki se mu ne bo mogoče izogniti, je nedvomno prociklično, saj zmanjšuje možnosti za rast. Njegov učinek zniževanja zlasti dohodka zaposlenih v javnem sektorju se bo razširil po vsem gospodarstvu kot zmanjšano povpraševanje. Rast ne bo mogla doseči svoje potencialne stopnje.

3.2.9.1 Zato so ocene možnih omejevalnih učinkov teh novih zmanjšanih javnih proračunov zelo pomembne za EU. Ti ukrepi so bili sprejeti odločno. Za EU bi morale biti pomembno tudi to, da bi države, ki niso v izjemno težkem položaju, sprejele ukrepe z nasprotnim delovanjem, tj. z zvišanjem ravni skupnega povpraševanja. Komisija mora brez odlašanja oceniti njegov obseg in nato predstaviti ustrezne predloge. Komisija namerava to oceno vključiti v gospodarsko napoved novembra 2010. To je prepozno. Rast v prvem četrtletju 2010 se je približala napovedani (0,7 %), vendar je to bilo pred varčevalnimi ukrepi. Zgolj pasivno čakanje, da se uresničijo omejevalni učinki strogih protikriznih programov, ni prava rešitev.

⁽⁷⁾ Eurostat, evroindikatorji, 61/2010, 30. april 2010.

⁽⁸⁾ Podatki temeljijo na izračunih Eurostata. Razlike med državami članicami so presenetljivo velike: od 46 % na Švedskem do 75 % v Grčiji. Medtem ko se je v večini držav delež potrošnje neznatno zmanjšal, so bile spremembe v nekaterih drugih zelo velike. V Združenem kraljestvu se je delež zasebne potrošnje v 8 letih zmanjšal z 72 na 60 %, kar je težko razložiti.

3.2.9.2 EESO meni, da so zaradi sedanjih gospodarskih razmer potrebne nove razprave. 3-odstotno omejitev za javni primanjkljaj bi bilo treba ohraniti, vendar jo je treba kombinirati z obravnavo velikih razlik v primanjkljajih, saj morajo države z izredno velikim primanjkljajem dokončno konsolidirati svoj javni proračun. Zahteve za druge države s 3-odstotnim (ali rahlo večjim) primanjkljajem bi morale biti milejše. Kjer še vedno obstaja možnost financiranja primanjkljaja ob relativno nizkih obrestnih merah, je v našem interesu, da se začasno vzdržimo pretirano restriktivnih proračunskih ukrepov. Ponovno branje revidiranega pakta za stabilnost in rast iz leta 2005 je pokazalo, da je to zelo v skladu s spremembami v tem času, zlasti glede javnih naložb ter obdobja močne recesije.

3.3 Tekoča proračunska bilanca je spet sestavni del političnih načrtov

3.3.1 Stabilnost cen, gospodarska rast in polna zaposlenost so že dolgo prevladujoči cilji gospodarske politike – pri prizadevanjih za napredek in blaginjo. Proračunsko ravnovesje in javni dolg sta vmesna cilja, ki naj bi zagotovila doseg dejanskih ciljev. Dva cilja že dolgo nista bila obravnavana: pravična porazdelitev dohodka in bilanca tekočih transakcij. Pomen tega cilja se je zmanjšal, kar je napaka. Na enotnem trgu in ob enotni valuti je ta cilj osrednjega pomena.

3.3.2 Z vidika bilance tekočih transakcij, tj. trgovinske bilance z drugimi državami, je bilo jasno, kaj se bo zgodilo v euroobmočju. V Grčiji je v bilanci tekočih transakcij postopoma nastal velik primanjkljaj. Nemčija, Nizozemska in Švedska pa že dolgo ustvarjajo presežek. Po drugi strani ima večina sredozemskih držav primanjkljaj, največji pa je v Bolgariji.

3.3.3 Vendar celo veliki kratkoročni primanjkljaji ali presežki v tekoči proračunski bilanci sami po sebi niso problematični. Težave nastopijo, če trajajo več let ali če se uvoženi kapital ne naloži primerno, kar pomeni, da ne pride do potencialnega povečanja produktivnosti. Največji primanjkljaji v euroobmočju imajo Grčija, Portugalska, Španija, Italija in Irska, v bistvu vse od uvedbe eura. Zunaj euroobmočja so izredno visok primanjkljaj imele baltske države in Bolgarija. Velik primanjkljaj se lahko zmanjša le z izjemno strogo gospodarsko politiko, kot na primer v Estoniji, Latviji in Litvi.

3.3.4 Glede na obseg razlik med posameznimi državami članicami EESO poudarja, da je treba večino teh odpraviti. Tu je treba kot osrednji cilj izpostaviti konkurenčnost. Konkurenčnost se meri glede na realne stroške dela na enoto, ki predstavljajo kombinirani učinek gibanja plač in produktivnosti. Znotraj euroobmočja sta svojo konkurenčnost z nižjimi realnimi stroški dela na enoto povečali zlasti Nemčija in Avstrija. Po drugi strani se je v Nemčiji od leta 2008 raven plač dvigovala hitreje kot produktivnost, zato se je zmanjšala konkurenčnost.

V zadnjem desetletju se je konkurenčnost Irske, Grčije, Italije, Španije in Portugalske v povprečju zmanjšala za 10 %⁽⁹⁾. Dolgotrajno slabšanje konkurenčnosti lahko povzroči proračunske težave, kar je postalo očitno leta 2010. Glavnemu razlogu, ki ga je iskati v spremembah konkurenčnosti, ni bilo namenjeno dovolj pozornosti.

3.3.5 Ker spremembe, ki zadevajo menjalne tečaje, niso več del nabora orodij euroobmočja, je treba vzroke in rešitve za spremembe relativne konkurenčnosti – z višjo ravno cen v primerjavi z drugim državami – iskati v „realnih deviznih tečajih“. V primeru različnega gibanja plač in produktivnosti znotraj posameznega valutnega območja sta edini rešitvi problemov sprememba relativnih plač med državami oziroma povečanje produktivnosti z naložbami v zaostajajočih državah. Absurdno bi bilo od držav z dobro produktivnostjo zahtevati, naj ta trend ustavijo.

3.3.6 Izkušnje iz krize spomladi 2010 kažejo, da bi bilo umestno Eurostat pooblastiti za izvajanje nadzora nad nacionalnimi statističnimi uradi. Točni statistični podatki bodo dobili še večji pomen, če bodo statistični podatki o bilanci tekočih transakcij ter o gibanjih plač in produktivnosti postali osnova za nove politične razprave na evropski ravni.

3.3.7 EESO predlaga, da se cilji za proračunsko ravnovesje in javni dog dopolnijo s bilanco tekočih transakcij. Uporaba ene same vrednosti v tem primeru ni možna. Pozitivno stanje bilance tekočih transakcij posameznih držav vedno ustreza negativnemu stanju bilance tekočih transakcij drugih držav. Težave nastopijo, če je razlika prevelika ali nastane prehitro ali če se uvoženi kapitala ne uporabi za produktivne naložbe.

3.3.8 EESO zato predlaga, naj Komisija pregleda bilance tekočih transakcij, kakor je to storila za javni primanjkljaj in dolg. To zamisel je predstavila tudi Komisija v svojih gospodarskih smernicah in v dokumentu o okrepljeni oživitvi gospodarstva. Ta vprašanja obravnava tudi posebna delovna skupina za gospodarsko okrevanje pod vodstvom Hermana van Rompuyja, predsednika Evropskega sveta.

⁽⁹⁾ Crisis in the euro area and how to deal with it. Center za evropske študije, februar 2010.

3.3.9 EESO meni, da bi bilo treba izboljšati značilnosti teh predlogov. Pristop k novemu cilju v zvezi s bilanco tekočih transakcij bi moral biti enak pristopu k ciljem iz pakta za stabilnost in rast. Nadzor nad stanjem bilance tekočih transakcij in razlogi zanj, kot sta gibanje plač in produktivnosti, bi morala v vseh 27 državah članicah izvajati Komisija. Pristojnosti za ukrepanje proti državam z negativnimi gibanji bi morale biti – kakor v primeru javnega primanjkljaja in dolga – večje v zvezi z državami euroobmočja. Dejavnosti EU bi se morale nanašati na smer sprememb politik, ne na njihovo izvajanje v praksi. To bo v skladu s načelom subsidiarnosti ostalo v nacionalni pristojnosti. Z enostavno spremembo predpisov, ki urejajo pakt za stabilnost in rast, bi se lahko vanj uvedel vidik realnega gospodarstva oziroma makroekonomski pogled.

3.3.10 Kriza je pokazala, da je treba še naprej razvijati tudi druge vidike pakta za stabilnost in rast. Statistične podatke o zasebnih posojilih in deležu tujih posojil v državnem dolgu bi bilo treba objaviti skupaj z običajnimi statističnimi podatki, ki jih zahteva pakt za stabilnost in rast. Ti novi podatki bi lahko služili kot sistemi zgodnjega opozarjanja in kot pritisk na države s problematičnimi gospodarskimi razmerami.

3.4 Druga področja, ključna za vzpostavitev novega evropskega gospodarstva

3.4.1 Javnofinančna podpora in finančni nadzor

3.4.1.1 Da bi se preprečila katastrofalna gibanja za vse sektorje gospodarstva, zlasti avtomobilsko industrijo, so bili dodeljeni visoki zneski javne pomoči. „Običajna“ politika EU glede državnih pomoči ni bila uporabljena za ustavitev takšnega dodeljevanja podpore v sedanjih razmerah.

3.4.1.2 Največ pomoči je bilo namenjeno finančnemu sektorju. V posameznih državah članicah in ZDA so bile nekatere banke deloma podržavljene. V tej politiki bo nedvomno prišlo do preobrata, vendar bo lahko za to potrebnih več let. Celo dolgoročno gledano bi bilo smiselno, da nacionalne finančne politike ohranijo nekaj bančnega kapitala v javni lasti, da se zagotovi vpogled v bančništvo.

3.4.1.3 Posamezni deli finančnega sektorja, ki so jim vlade dodelile podporo v zneskih brez primere, so nato med grško krizo agresivno vstopili na trg državnih obveznic. Finančni trg se je skušal polastiti pristojnosti za odločanje, ki jih imajo politiki. Po nastopu izjemno resne krize so politiki ponovno dobili to pristojnost. Politike je mogoče kritizirati, da niso ukrepali, preden je kriza nastopila, tako v primeru finančne krize kot tudi krize državnih obveznic. To je jasen pokazatelj, da zgolj predlagana regulacija in finančni nadzor ne zadostujeta. Da bi se

spremenilo vedenje finančnih institucij in našli novi načini financiranja javnih dolgov, so potrebni učinkovitejša regulacija in nadzorni postopki.

3.4.2 Ekologizacija gospodarstva

Dolgoročno je treba naložbe usmeriti v varstvo okolja in ukrepe proti podnebnim spremembam. Sestava naložb se mora začeti spreminjati takoj. Komisiji se zdi, da so naši mednarodni konkurenti bolj pripravljeni na spremembo. Sprememba je ključna ne le iz okoljevarstvenih razlogov, temveč tudi zaradi globalne konkurenčnosti Evrope. Ustvarijo se lahko nova delovna mesta, ki bodo nadomestila delovna mesta, ki izginjajo. Na tak način je mogoče uskladiti gospodarski, okoljski in družbeni trajnostni razvoj. Kakor Komisija v svojem predlogu širših smernic ekonomskih politik tako tudi EESO podpira davke kot instrument, ki lahko vpliva na trg tako, da se zmanjšajo škodljive emisije.

3.4.3 Infrastruktura in energetika

V času premajhnega števila poslovnih naložb mora javni sektor začeti z javnimi naložbami. To je potrebno ne le za spodbuditev rasti, ampak tudi zaradi velike potrebe po naložbah v infrastrukturo in energijo. Nova nepripravljenost bančništva, da prevzame tveganje glede zagotavljanja posojil podjetjem, je še zlasti problematično za mala in srednje velika podjetja. Kljub trenutnim težavam z državnimi obveznicami, so za državne obveznice v večini držav še vedno nižje obrestne mere, kar je ugodno za javne naložbe. Naložb v skladu z revidiranim paktom za stabilnost in rast ni treba vključiti v izračun čezmernega primanjkljaja.

3.4.4 Aktivne politike trga dela

Politike trga dela morajo biti aktivne, in ne omejene zgolj na gospodarsko podporo brezposelnim. Za preusposabljanje zaposlenih in delavcev, ki so izgubili zaposlitev, je bila uporabljena vrsta različnih shem. Cilj „izobrazba za vse“, ki je del programa Španije, Belgije in Madžarske, se zdi obetaven. Vključujoča politika ne pomeni le, da se bodo ljudje lahko zaposlili, temveč jim omogoča, da bodo imeli v družbi aktivnejšo vlogo.

3.4.4.1 Določitev cilja povečati stopnjo zaposlenosti – kakor v strategiji EU 2020 – nikoli ne zadostuje. Da bi se povišala stopnja zaposlenosti, je potrebno vzpostaviti nekatere osnovne politike.

— Med njimi so politike usposabljanja. Vseživljenjsko učenje je nuja. Problem je najti financiranje – naj bo to družba, delodajalci ali zaposleni? Pri financiranju morajo vsi na nek način sodelovati.

- Osnova za to je splošna raven izobrazbe. Evropa mora dvigniti splošno raven znanja.
- Primerna politika za zvišanje stopnje zaposlenosti bi bila vzpostavitev visokokakovostnega in poceni otroškega varstva v kombinaciji z zadostnim številom dni starševskega dopusta, katerega plačilo bi bilo zadostno za to, da bi ljudi spodbujalo k odločitvi za rojstvo otroka.
- Ljudje se pri prijavi na delovno mesto soočajo z vrsto ovir. Ko gre za vprašanje udeležbe delovne sile na trgu dela, utegne vsaka ovira terjati svojo politiko.

3.4.5 Socialne politike

3.4.5.1 Komisija v svojem poročilu⁽¹⁰⁾ o socialni zaščiti in vključevanju priznava, da so sistemi socialnega varstva pomembno ublažili socialni in gospodarski učinek krize. Socialni izdatki naj bi se med krizo v povprečju povečali z 28 na 31 % BDP držav članic. Ko se potreba po podpori za brezposelnost zmanjša, bi se morala javna sredstva ponovno nameniti za družinsko politiko ter razvoj znanj in veščin. To je primer, kako bi se izhodna strategija preoblikovala v vstopno.

3.4.5.2 Po mnenju Komisije sta pomembna ustrezna dohodkovna podpora ter dostop do trga dela in do kakovostnih socialnih storitev. Prispevek EU k reševanju socialnih vprašanj je le dopolnitev nacionalnih socialnih politik. Da bi spodbudila države članice k vzajemnemu učenju, je EU uporabila vrsto instrumentov, kot so na primer primerjalne analize, medsebojni pregledi in odprta metoda koordinacije. Vsi niso dosegli pričakovanega rezultata. EU držav članic ne more prisiliti, naj sledijo primerom dobre prakse. „Razkrivanje in kazanje na napake“ bi bil lahko eden od načinov povečanja javne ozaveščenosti o razlikah.

3.4.5.3 Varčevalne ukrepe je treba uravnovesiti. Ne smemo dopustiti, da se sistemi socialne varnosti podredijo doseganju proračunskega ravnovesja. Kriza je razkrila preostale razlike socialnih sistemov. Struktura družbenih sistemov mora omogočati blaginjo in zaposlovanje. Vendar tudi socialni sistemi imajo omejitve, saj morajo upoštevati finančne zmožnosti.

3.4.6 Novi viri dohodka⁽¹¹⁾

3.4.6.1 EESO v mnenju o postlizbonski strategiji kot notov vir javnega dohodka predlaga davek na finančne transakcije in emisije CO₂. Ta prinašata dvojno korist, saj bi povečala prihodke ter zmanjšala kratkoročnost na finančnih trgih oziroma pripomogla k izboljšanju stanja okolja. Trenutni vzrok za iskanje novih virov financiranja je potreba po zmanjšanju velikih javnoproračunskih primanjkljajev. Davku na finančne transakcije in emisije CO₂ je treba dati prednost pred dvigom drugih davkov, kot sta davek na delo in DDV. To bi zmanjšalo splošno povpraševanje, kar pa glede na sedanje razmere ni priporočljivo.

3.4.6.2 Drug način javnega financiranja so evroobveznice. Na podlagi le-teh bi bilo mogoče zbrati kapital za javni sektor, ne da bi bili popolnoma odvisni od zasebnega finančnega sektorja. Evroobveznice bi pritegnile finančna sredstva neposredno iz njihovih virov, kot so pokojninski skladi, ki iščejo možnosti za dolgoročno nalaganje svojih sredstev. Obstaja tudi možnost, da se omogoči zasebno dolgoročno nalaganje prihrankov pri EIB, da bi tako zagotovili nove vire za to banko. Tako bi EIB postala vmesnik med temi novimi viri kapitala in svojimi naložbami. Dolgoročni prihranki bi se nato namenili za dolgoročne javne naložbe, na primer v infrastrukturo. Evroobveznice so „koncept“, vendar bi moral zajemati vse države članice EU. Tudi to bi bila dvojna korist, saj bi se zmanjšale možnosti za špekuliranje z državnimi dolgovi.

V Bruslju, 16. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹⁰⁾ Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Predlogu za skupno poročilo o socialni zaščiti in socialni vključenosti za leto 2010 – COM(2010) 25 konč.

⁽¹¹⁾ Glej mnenje EESO o davku na finančne transakcije in o posledicah krize javnega dolga za upravljanje EU.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi Svetovnemu vrhu o trajnostnem razvoju leta 2012 naproti (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 48/12)

Poročevalec: **g. OSBORN**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 18. februarja 2010 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Svetovnemu vrhu o trajnostnem razvoju leta 2012 naproti.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 31. avgusta 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 116 glasovi za, 1 glasom proti in 7 vzdržanimi glasovi.

1. Povzetek in priporočila

1.1 EESO kot glasnik organizirane civilne družbe v Evropi priporoča, da Evropska unija prevzame vodilno vlogo pri pripravah na nov vrh Združenih narodov o trajnostnem razvoju, ki bo leta 2012 v Riu de Janeiru.

1.2 EU bi se morala močno zavzemati za ambiciozno agendo omenjenega vrha, s katero bi lahko po vsem svetu oživili agendo za trajnostni razvoj ter ji dali nov zagon tako na ravni vlad kot civilne družbe nasploh.

1.3 Na tem vrhu bi morali spet ustvariti razpoloženje, ki je prevladovalo v Riu, ter oživiti načela iz Ria in Agendo 21 kot instrumenta za pritegnitev zainteresiranih strani vseh vrst in bolj trajnosten razvoj sveta.

1.4 Vrh bi moral biti mejnik ter skrajni rok za doseganje dogovora in prevzem zavez glede prihodnjih korakov v tekočih pogajanjih o podnebnih spremembah in biotski raznovrstnosti, za dokončanje trenutnih pogajanj o živem srebru ter za začetek novih pogajanj o vključevanju trajnosti v upravljanje gospodarskih družb ter med naloge regionalnih in lokalnih oblasti.

1.5 Na vrhu bi bilo treba priznati in podpreti Listino o Zemlji (angl. *Earth Charter*) kot sredstvo za spodbujanje oblikovanja zavez ter delovanja posameznikov in organizacij po svetu.

1.6 EU bi morala vrh izkoristiti za ponovno ožvitev svojih procesov in struktur, da bi dosegla napredek na področju trajnostnega razvoja in hkrati spodbudila podobno oživljanje dejavnosti v zvezi s trajnostjo drugod po svetu. Odbor od Unije zlasti zahteva:

— naj opredeli in udejanji različne vidike okolju prijaznega gospodarstva v Evropi ter ustvari in financira nove poti za finančno pomoč ter prenos tehnologije in znanja, da bi državam v razvoju pomagala pri prehodu v trajnostno okolje;

— naj okrepi različne vidike upravljanja trajnostnega razvoja v Evropi;

— naj civilno družbo v vsej Evropi spodbudi, da bo prispevala k procesu iz Ria in ponovno oživila takratno vizijo ter politično in ljudsko podporo zanj.

1.7 Če želi EU doseči napredek v zvezi z okolju prijaznim gospodarstvom, bi morala v naslednjih 12 mesecih:

— pregledati in okrepiti svojo strategijo za trajnostni razvoj ter njene glavne cilje vključiti v izvajanje strategije Evropa 2020; za pogajanja na vrhu pripraviti vzporedne predloge z namenom vzpostavitve močnejšega mednarodnega okvira za spodbujanje in usklajevanje nacionalnih strategij za trajnost;

— dokončati trenutne dejavnosti v zvezi z zagotavljanjem boljših meril napredka na področju trajnosti in jih izrecno vključiti v glavni okvir za spremljanje strategije Evropa 2020; za pogajanja na vrhu pripraviti vzporedne predloge z namenom vzpostavitve in ohranitve bolj skladnih in konstantnih mednarodnih podatkovnih nizov za merjenje in spremljanje napredka na področju trajnostnega razvoja;

- dokončati svoje dolgoletne študije o trajnostni potrošnji in proizvodnji ter jih vključiti v vodilno pobudo o gospodarnem ravnanju z viri v okviru strategije Evropa 2020; pripraviti vzporedne predloge, ki bi jih vključila v pogajanja na vrhu;
- zbrati evropske izkušnje z ekološkimi davki in fiskalnimi instrumenti (vključno z oblikovanjem cen za emisije CO₂ in trgovanjem z njimi) ter jih vključiti v novo vseevropsko pobudo o ekoloških fiskalnih instrumentih; pripraviti vzporedne predloge za smernice ali okvire ZN na tem področju;
- zbrati evropske izkušnje s socialno razsežnostjo trajnostnega razvoja, vključno z možnostmi za ustvarjanje novih, okolju prijaznih delovnih mest namesto tistih, ki so bila izgubljena zaradi upada gospodarske aktivnosti, in z načini zmanjševanja socialne neenakosti ter jih vključiti v razpravo na vrhu o socialnem vidiku okolju prijaznega gospodarstva;
- vzpostaviti učinkovit mehanizem za spodbujanje trajnostnega razvoja v državah v razvoju in zagotoviti ustrezno finančno in tehnološko podporo.

1.8 Če želi EU okrepiti upravljanje trajnostnega razvoja:

- bi morala podpreti krepitev Programa Združenih narodov za okolje (UNEP) in Komisije ZN za trajnostni razvoj (UNCSD);
- bi se morala zavzemati za vključitev trajnostnega razvoja med naloge Svetovne banke, Mednarodnega denarnega sklada, Svetovne trgovinske organizacije (STO) in drugih ustreznih mednarodnih organov;
- bi morala spodbujati krepitev nacionalnih strategij za trajnostni razvoj in nacionalnih sistemov za njihovo oblikovanje, izvajanje in spremljanje, pa tudi mehanizmov, kot je strategija trajnostnega razvoja EU, katerih namen je krepitev in usklajevanje teh dejavnosti na nadnacionalni ravni tako v Evropi kot v mednarodnih pogajanjih;
- bi morala spodbujati krepitev regionalnih in lokalnih strategij za trajnostni razvoj ter mehanizmov za izvajanje tako v Evropi kot v mednarodnih pogajanjih;
- bi morala spodbujati vključitev trajnostnega razvoja v pravila in smernice za upravljanje gospodarskih družb v poslovnem sektorju tako v Evropi kot v mednarodnih pogajanjih.

1.9 Če želi EU zagotoviti polno vključenost in udeležbo civilne družbe:

- bi se morala zavzemati za polno udeleženo zainteresiranih strani v procesu ZN;
- bi morala sodelovati z EESO in drugimi predstavniki organizirane civilne družbe, da bi zagotovila polno vključenost civilne družbe v pripravljalni proces v Evropi in državah članicah;
- bi morala v Evropi in mednarodnih pogajanjih podpreti neodvisne pripravljalne procese v posameznih sektorjih civilne družbe, vključno s podjetji, sindikati, nevladnimi organizacijami, znanstvenimi in izobraževalnimi skupnostmi, kmeti, ženskimi skupinami in mladimi.

2. Uvod in ozadje

2.1 Generalna skupščina ZN (GS) je 24. decembra 2009 sprejela resolucijo, da se leta 2012 organizira Konferenca ZN o trajnostnem razvoju. Konferenca bo v Riu de Janeiru, in sicer 40 let po Konferenci ZN o človekovem okolju v Stockholmu, 20 let po Konferenci ZN o okolju in razvoju (UNCED) v Riu de Janeiru ter 10 let po Svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju v Johannesburgu.

2.2 V skladu z resolucijo GS bodo v sklopu konference obravnavani trije cilji:

- doseči ponovno politično zavezo k trajnostnemu razvoju;
- ovrednotiti dosedanji napredek in preostale vrzeli pri izvajanju sklepov pomembnejših vrhov, ki so bili organizirani na temo trajnostnega razvoja;
- obravnavati nove in porajajoče se izzive;

in dve posebni temi:

- okolju prijazno gospodarstvo v povezavi s trajnostnim razvojem in izkoreninjanjem revščine;
- institucionalni okvir za trajnostni razvoj.

2.3 EESO pozdravlja to pobudo, saj je jasno, da se je v preteklih letih globalni zagon na področju trajnostnega razvoja zmanjšal. Zato je za ponovno oživitve agende o trajnostnem razvoju potrebna nova spodbuda. V Evropi je pri trajnostnem razvoju še vedno opazen določen napredek, saj velja za krovni okvir pri pripravi politik, vendar so ga v minulih letih zasenčile posledice gospodarske krize in poudarek na okrevanju gospodarstva. Novi vrh v Riu bi lahko bil priložnost, da se trajnostnemu razvoju vrne njegova prava vloga, tj. vloga osrednjega gonila Evropske unije in njenih držav članic.

2.4 Predvidene so tri seje pripravljalnega odbora konference. Prva je potekala od 17. do 19. maja 2010, preostali pa bosta organizirani v letih 2011 in 2012.

Na prvi seji pripravljalnega odbora so bili oblikovani postopki, procesi in časovni raspored poteka konference ter opravljena predhodna razprava o zgoraj navedenih glavnih temah. Dogovorjeno je bilo, da bi se moral sekretariat ZN z državami članicami, ustreznimi mednarodnimi organi in pomembnimi skupinami (angl. *major groups*) posvetovati o omejenem številu ozkih vprašanj.

2.5 Civilno družbo je v pripravljalnem odboru zastopalo devet pomembnih skupin, ki jim ta status priznavajo ZN. Zaprošene so bile, da opravijo svoje priprave ter v naslednjih fazah pripravljalnega procesa in na konferenci dajo svoj prispevek. Več pomembnih skupin je dalo vedeti, da želijo proces, ki bo potekal leta 2012, izkoristiti za pripravo svoje ocene napredka na področju trajnostnega razvoja v svojih sektorjih. V Riu želijo predstaviti dosežke, priložnosti in izzive ter pri tem dobiti dodatno priznanje in podporo vlad, hkrati pa želijo slednjim predlagati, v kakšni obliki naj potekajo formalna pogajanja ter kakšni naj bodo cilji teh pogajanj.

2.6 Evropska unija je na prvi seji pripravljalnega odbora dejavno pomagala oblikovati pozitivno in izvedljivo agendo za proces v zvezi z vrhom ter še naprej aktivno izvaja lasten pripravljalni proces v sodelovanju z državami članicami. EESO je v imenu organizirane civilne družbe z veseljem sodeloval v delegaciji EU na prvi seji pripravljalnega odbora in namerava tudi v prihodnje igrati aktivno vlogo, in sicer tako, da bo najprej pripravil to začetno mnenje, nato pa tudi v nadaljnjem delu, ko se bodo priprave okrepile (glej točko 7.2).

3. Vizija in ambicioznost

3.1 Vrh v Riu leta 1992 je bil zaznamovan z visoko stopnjo ambicioznosti in uspešnosti, hkrati pa mu je uspelo zbrati podporo in spodbuditi ukrepe za trajnostni razvoj po vsem svetu. To je bilo možno zato, ker je otipljivo in konkretno agendo združil v okviru prepričljive in navdihujoče vizije, ki je spodbudila zanimanje ljudi in mobilizirala politično voljo.

3.2 Izziv trajnosti je resen kot vedno doslej, v številnih pogledih pa celo še bolj zaskrbljujoč. Kljub temu sta bili zavzetost in ambicioznost vlad na prvi seji pripravljalnega odbora pod pričakovanji. Nekatere so bile namreč bolj naklonjene temu, da se omilijo čezmerna pričakovanja kot pa okrepi odločenost za pozitivne spremembe.

3.3 Civilna družba je po drugi strani bolj ambiciozna. Številne različne zainteresirane strani so aktivno sodelovale na

prvi seji pripravljalnega odbora ter uradne delegate pozivale h konkretnim predlogom, hkrati pa so v zvezi s konferenco oblikovale svoje vzporedne procese. EESO meni, da se v Evropi različne zainteresirane strani želijo in so se sposobne še bolj uveljaviti ter si prizadevajo za pozitiven rezultat procesa v letu 2012. Odbor poziva EU in njene države članice, da v celoti izkoristijo ta potencial ter na vseh ravneh oblikujejo odprti in ambiciozen večstranski proces, da bo mogoče v celoti izkoristiti izkušnje različnih zainteresiranih strani.

3.4 Obema procesoma bi to koristilo, če bi bilo za pogajanja o podnebnih spremembah in biotski raznovrstnosti mogoče cilj in rok za oblikovanje konkretnih dogovorov določiti dovolj zgodaj, da bi ju lahko na vrhu v Riu leta 2012 odobrili svetovni voditelji. Takšna kombinacija ciljev se je v dvehletnem obdobju pred vrhom v Riu leta 1992 izkazala za zelo učinkovito pri spodbujanju napredka. Konferenca v letu 2012 bi lahko predstavljala rok za približanje tekočih pogajanj o podnebnih spremembah in biotski raznovrstnosti njihovem naslednjemu pomembnejšemu mejniku.

3.5 Priložnost, ki se ponuja z vrhom leta 2012, bi lahko nadalje izkoristili za hitrejše sprejemanje odločitev v zvezi s trenutnimi mednarodnimi pogajanj o živem srebru in pogajanj o procesu zmanjšanja emisij, ki so posledica krčenja in propadanja gozdov, pa tudi za začetek novih pogajanj o vključevanju trajnosti v upravljanje gospodarskih družb (glej točko 6.8 spodaj) in lokalnih ukrepov za trajnost (točka 6.9).

3.6 Na vrhu leta 1992 je bila oblikovana nova in navdihujoča vizija ubrane prihodnosti planeta, ki je bila izražena z novim diskurzom trajnostnega razvoja. Za spodbuditev vrha v Riu leta 2012 je treba na novo predstaviti to vizijo. EESO predlaga, da bi se v ta namen osredotočili na Listino o Zemlji in bi na vrhu formalno priznali ta navdihujoči dokument (kot je to storil že Unesco). Listina o Zemlji je v zadnjih letih po svetu deležna vse večje podpore. Če bi jo priznale vse države Združenih narodov, bi se povečala njena veljava v vseh delih sveta, kar bi pomagalo prebuditi duha ambicioznosti, ki je leta 1992 predramil svet.

4. Stanje pri izvajanju in preostale vrzeli

4.1 Pripravljalni odbor je ugotovil, da je napredek pri doseganju ciljev konference v Stockholmu iz leta 1972 ter vrhov na temo trajnostnega razvoja iz let 1992 in 2002 nezadosten in neenakomeren. Kljub nekaterim dosežkom, zlasti pri rasti dohodka in zmanjšanju revščine ter izboljšanju dostopa do izobraževanja in izboljšanju zdravja predvsem v državah v zaponu, veliki izzivi ostajajo nerazrešeni.

4.2 Pri izkoreninjanju revščine, varnosti preskrbe s hrano, dohodkovni neenakosti, ohranjanju biotske raznovrstnosti, boju proti podnebnim spremembam, zmanjšanju obremenitve ekosistemov in ribolovnih virov, dostopu do čiste vode in komunalnih storitev ter polni vključenosti žensk v doseganje mednarodno dogovorjenih ciljev se nenehno pojavljajo vrzeli pri izvajanju, kar odraža neenoten pristop k doseganju ciljev na področju trajnostnega razvoja. Po konferenci UNCED tudi ni bilo večjih sprememb pri vzorcih potrošnje in proizvodnje, čeprav so za svetovni trajnostni razvoj nujno potrebne korenite spremembe.

4.3 Prizadevanja za doseganje trajnostnega razvoja, vključno z razvojnimi cilji tisočletja, so bila dodatno okrnjena zaradi nedavne finančne in gospodarske krize, ki je negativno vplivala na gospodarsko uspešnost, spodjedla težko doseženi napredek in povečala število ljudi, ki žive v skrajni revščini.

4.4 V Evropi (in drugod v razvitem svetu) je bil v preteklih 20 letih sicer dosežen napredek pri nekaterih okoljskih ciljih, vendar bo pri ključnih vprašanih porabe virov in emisij CO₂ potrebnega še veliko dela, poleg tega pa posledice izčrpanja virov in onesnaževanja v Evropi, ki vplivajo na preostali svet, ostajajo na netrajnostni ravni. Na socialnem področju se vzorci netrajnosti kažejo tudi v stopnjah brezposelnosti ter vse večji neenakosti v skupnostih in med njimi.

4.5 Pripravljalni odbor ni odkril vprašanj v zvezi s trajnostjo, ki bi bila v celoti neznana. Vendar je opozoril, da se številna tovrstna vprašanja, ki so bila ugotovljena že v Riu leta 1992, vse bolj zaostčujejo, kar je razvidno iz nedavnih in sedanjih kriz na področju financ, gospodarstva, energije, vode in hrane. Tudi pri drugih problemih, kot so podnebne spremembe in zmanjšanje biotske raznovrstnosti, se kaže, da so nujnejši in resnejši, kot je veljalo prej. Poleg tega nenehna rast svetovnega prebivalstva še dodatno poslabšuje druge probleme.

4.6 V razvijajočem se svetu se kažejo vse večje razlike med državami v vzponu, katerih hitra rast še dodatno obremenjuje svetovne vire in okolje, ter najmanj razvitimi državami, v katerih revščina in propadanje okolja ostajata dejavnika, ki kritično ogrožata trajnost. Razvite države – z izjemo nekaterih – še vedno niso izpolnile svojih zavez glede obsega uradne razvojne pomoči, čeprav so pogosto obljubljale, da bodo državam v razvoju pomagale razviti se na bolj trajnosten način.

4.7 Glede na vse te izzive je naloga EU predvsem ugotoviti, kako je mogoče izboljšati trajnost njenega lastnega gospodarstva ter tudi zbrati zadostno finančno in tehnično podporo, da bo lahko državam v razvoju, predvsem pa najmanj razvitim državam, pomagala, da se bodo lahko uspešneje lotevale svojih

izzivov na področju trajnostnega razvoja. EU bi morala vrh izkoristiti za ponovno oživitve svojih procesov in struktur, da bi dosegala napredek pri teh vprašanih. Odbor od Unije zlasti zahteva:

- naj opredeli in udejanji različne vidike okolju prijaznega gospodarstva v Evropi ter ustvari in financira nove poti za finančno pomoč ter prenos tehnologije in znanja, da bi državam v razvoju pomagala pri prehodu v trajnostno okolje (poglavje 5);
- naj okrepi različne vidike upravljanja trajnostnega razvoja v Evropi (poglavje 6);
- naj civilno družbo v vsej Evropi spodbudi, da bo prispevala k procesu iz Ria ter ponovno oživila takratno vizijo in politično ter ljudsko podporo zanj (poglavje 7).

5. Okolju prijazno gospodarstvo v povezavi s trajnostnim razvojem in izkoreninjanjem revščine

5.1 Okolju prijazno gospodarstvo bo ena glavnih tem konference. O pomenu izraza *okolju prijazno gospodarstvo* je še vedno veliko različnih mnenj, vendar pa obstaja soglasje, da ga je treba razumeti v okviru trajnostnega razvoja. Okolju prijazno gospodarstvo oziroma proces, s katerim postane gospodarstvo okolju prijaznejše, je mogoče razumeti kot enega glavnih načinov za določitev poti do bolj trajnostnega razvoja v prihodnosti.

5.2 Okolju prijazno gospodarstvo lahko s tem, ko spodbuja bolj učinkovito rabo naravnih virov in energije ter uporabo novih tehnologij, ki omogočajo čistejšo energijo in proizvodnjo, ustvari nove priložnosti za gospodarsko rast in nova delovna mesta. Za spodbujanje prehoda na okolju prijazno gospodarstvo, podpiranje trajnostnih vzorcev potrošnje in proizvodnje ter prilagajanje gospodarske dejavnosti zmogljivosti ekosistemov bo treba vzpostaviti ustrezne nacionalne politične okvire.

5.3 Trajnosten razvoj in trajnostne spremembe morajo upoštevati naravne omejitve ter varovati naravne vire in kulturno dediščino. Vendar pa trajnostni razvoj ne pomeni stagnacije, temveč ravno nasprotno zahteva nenehne spremembe in razvoj. Na energetske področju bo na primer treba v naslednjih 40 letih radikalno spremeniti način proizvodnje in rabe energije, je v svojem nedavnem poročilu o scenarijih tehnološkega razvoja do leta 2050 pokazala Mednarodna agencija za energijo. Drug primer kaže, da je bilo v kemični industriji že veliko narejenega, da bi vzorce proizvodnje usmerili v bolj učinkovito in trajnostno smer ter to spremembo spremenili v prodajno korist.

5.4 Politične instrumente, ki bi jih lahko uporabili v povezavi z okolju prijaznim gospodarstvom, lahko združimo v naslednje kategorije:

- ustrezna cenovna politika;
- politike javnih naročil;
- reforme ekološkega davka;
- javna vlaganja v trajnostno infrastrukturo;
- usmerjena javna podpora za raziskave in razvoj okolju prijaznih tehnologij;
- socialne politike, ki bi usklajevale socialne cilje z gospodarskimi politikami.

5.5 Na tem področju so Združeni narodi na svetovni ravni že sprožili nekatere pobude, ki bi lahko bile izhodišče za UNCSO leta 2012. Njihova pobuda za okolju prijazno gospodarstvo (angl. *Green Economy Initiative*) je namenjena temu, da bi vladam pomagala preoblikovati politike, vlaganja in izdatke ter jih usmeriti v različne sektorje, kot so čiste tehnologije, energija iz obnovljivih virov, storitve v zvezi z vodo, okolju prijazen prevoz, ravnanje z odpadki, okolju prijazne stavbe ter trajnostno kmetijstvo in gozdarstvo. Osrednja projekta te pobude sta ekonomija ekosistemov in biotske raznovrstnosti (angl. *Economics of Ecosystems and Biodiversity*) ter globalni *New Deal* za okolje (angl. *Global Green New Deal*).

5.6 Razvite države trenutno sorazmerno največ prispevajo k podnebnim spremembam, saj imajo višjo raven emisij toplogrednih plinov na prebivalca. Zato stojijo pred največjim izzivom, tj. preoblikovati svoje gospodarstvo tako, da bo postalo nizkoogljično. Hkrati pa imajo prednost v obliki napredne tehnologije in finančnih sredstev, kar jim omogoča, da prevzamejo vodilno vlogo pri tem preoblikovanju, če se bodo nemudoma posvetile temu izzivu.

5.7 Med državami v razvoju obstaja nekaj pomislekov, da je okolju prijazno gospodarstvo koncept Severa, ki bi dejansko utegnil upočasniti proces razvoja in bi lahko bil deloma tudi protekcionističen. Zato bo odločilnega pomena pokazati, katere koristi bodo imele od njega države v razvoju in kako bo prispeval k njihovem razvoju. Pri tem bo ključno, kako resno bodo razvite države vzele svoje zaveze glede podpore okolju prijaznega gospodarstva v državah v razvoju.

5.8 Če bodo razvite države leta 2012 želele zagotoviti dober rezultat v zvezi s preoblikovanjem svetovnega gospodarstva tako, da bo to postalo okolju bolj prijazno, bodo morale pokazati, da tak pristop uporabljajo tudi za svoje gospodarstvo in da

so pripravljene državam v razvoju ponuditi otipljivo pomoč v obliki financiranja, prenosa tehnologije in izgradnje zmogljivosti.

5.9 EU je že dosegla določen napredek v zvezi z okolju prijaznim gospodarstvom, vendar ta še ni zadosten. Po mnenju EESO ne bo dovolj, da EU v Riu preprosto zavzame stališče do skromnega napredka, ki ga je dosegla v preteklih 20 letih, in različnih elementov strategije Evropa 2020, ki se nanašajo na trajnost. Če želi imeti za leto 2012 pripravljeno trdnejše stališče, priporočamo, da v naslednjih 12 mesecih:

- pregleda in okrepi svojo strategijo za trajnostni razvoj ter njene glavne cilje vključi v izvajanje strategije Evropa 2020;
- dokonča trenutne dejavnosti v zvezi z zagotavljanjem boljših meril napredka na področju trajnosti in jih izrecno vključi v glavni okvir za spremljanje strategije Evropa 2020;
- dokonča svoje dolgoletne študije o trajnostni potrošnji in proizvodnji ter jih vključi med cilje vodilne pobude o gospodarnem ravnanju z viri v okviru strategije Evropa 2020;
- zbere evropske izkušnje z ekološkimi davki in fiskalnimi instrumenti (vključno z oblikovanjem cen za emisije CO₂ in trgovanjem z njimi) ter pripravi predloge za smernice ali okvire ZN na tem področju;
- zbere evropske izkušnje s socialno razsežnostjo trajnostnega razvoja, vključno z možnostmi za ustvarjanje novih, okolju prijaznih delovnih mest namesto tistih, ki so bila izgubljena zaradi upada gospodarske aktivnosti, in načini zmanjševanja neenakosti.

Podobni ukrepi so potrebni tudi na ravni držav članic. Glede na napredek v Evropi pri teh vprašanjih bi imela EU dobro izhodišče, da se zavzame za globalno agendo o okolju prijaznem gospodarstvu, ki bi imela podobne elemente.

5.10 Na področju **financiranja** si bo brez dvoma treba močno prizadevati za angažiranje javnih in zasebnih virov, da bo mogoče do konca izpeljati agendo o razvojnih ciljih tisočletja in dati zagon novi agendi o okolju prijaznem gospodarstvu. Cilji v zvezi z uradno razvojno pomočjo, zastavljeni v Riu, še niso bili doseženi. Mednarodne finančne institucije, Program Združenih narodov za razvoj (UNDP), STO, Konferenca Združenih narodov za trgovino in razvoj (UNCTAD) ter ministrstva za finance, gospodarstvo in trgovino iz vsega sveta morajo biti polno vključeni v iskanje podpore ter vse druge vidike prehoda na okolju bolj prijazno svetovno gospodarstvo. EU mora razviti skladen in dosleden predlog glede ciljev teh mednarodnih prizadevanj za okolju prijaznejše gospodarstvo ter izpolnjevanja dolgoletnih zavez glede obsega pomoči.

6. Institucionalni okvir za trajnostni razvoj

6.1 Vseobsežno se priznava, da upravljanje trajnostnega razvoja na mednarodni ravni ni preveč uspešno in da bodo za njegov vnovični zagon potrebne precejšnje spremembe. Tudi upravljanju trajnostnega razvoja na nacionalni, regionalni in lokalni ravni bi nova spodbuda dobro delala.

6.2 Na mednarodni ravni je treba brez dvoma nemudoma okrepiti okoljsko pristojnost UNEP ter sposobnost UNCSD ali organa, ki bi jo nasledil, da sporočilo trajnostnega razvoja ponese v različne sektorje svetovnega gospodarstva in vse mednarodne agencije. Dolgo že potekajo tudi pogovori, da bi UNEP preoblikovali v Svetovno okoljsko organizacijo s širšim mandatom. Takšna organizacija mora skrbeti za širšo, zanesljivo in dostopno znanstveno podlago. Potrebuje večje zmogljivosti, da bo lahko tvorno sodelovala z drugimi deli sistema ZN, usklajevala večje število različnih večstranskih okoljskih sporazumov ter podpirala razvoj zmogljivosti na področju okoljskih vprašanj v državah v razvoju ter drugih državah članicah. Prav tako potrebuje večje in zanesljivejše vire. Leto 2012 bi lahko bila priložnost za uresničitev teh zamisli.

6.3 Trajnostni razvoj potrebuje več veljave in vpliva tudi znotraj sistema ZN. To bi denimo lahko dosegli tako, da bi obravnavo trajnostnega razvoja povzdignili na raven samostojnega sveta ZN. Druga možnost je, da bi UNCSD pripojili razširjenemu Ekonomskemu in socialnemu svetu ZN, ki bi imel širši mandat za spodbujanje trajnostnega razvoja v sistemu ZN, Svetovni banki in Mednarodnem denarnem skladu. Glede na delo nove Skupine na visoki ravni za podnebne spremembe in razvoj, ki jo je pred kratkim ustanovil generalni sekretar ZN, pa bi se lahko ponudilo še več raznorodnih možnosti.

6.4 Glede na skorajšnje nadaljnje razprave EESO priporoča, da EU upošteva tri splošne cilje:

— vključevanje trajnostnega razvoja med naloge nekaterih ključnih agencij, vključno s samimi Združenimi narodi, Ecosocom, Svetovno Banko, Mednarodnim denarnim skladom in STO, pa tudi organi, ki se bolj poglobljeno ukvarjajo s trajnostnim razvojem, kot so UNCSD, UNEP, UNDP itd.;

— krepitev UNCSD in njene zmogljivosti za usklajevanje dela na področju trajnostnega razvoja v celotnem sistemu ZN, in sicer zlasti tako, da bi dobila status in poslanstvo, ki bi ji omogočala, da za skupno mizo zbere predstavnike ministr-

stev za gospodarstvo in finance z namenom vključevanja trajnostnega razvoja v vodenje globalnih gospodarskih politik;

— krepitev UNEP in njegove zmogljivosti za spremljanje kritičnih sprememb v svetovnem okolju in spodbujanje učinkovitih varovalnih ukrepov.

6.5 Okrepiti je treba tudi upravljanje trajnostnega razvoja na nacionalni, regionalni in lokalni ravni ter v gospodarskih družbah. Pregledati ali ponovno oživiti je treba nacionalne, podnacionalne in lokalne strategije za trajnostni razvoj. Pri upravljanju gospodarskih družb je treba trajnostnemu razvoju nameniti več pozornosti. Ustanoviti ali oživiti je treba nacionalne svete za trajnosti razvoj ali podobne organe, da bi trajnostni razvoj še bolj spodbudili. Civilna družba mora biti bolj aktivno vključena. V EU je bil z evropsko strategijo za trajnostni razvoj določen okvir za razvoj vseh teh elementov, vendar nato ni bil dovolj zavzeto izvajan. Treba je oživiti njegove ključne elemente in jih vključiti v osrednjo strategijo Evropa 2020, nato pa jih pozorno spremljati.

6.6 Pomembne civilnodružbene skupine, katerih vloga v sistemu ZN je bila okrepljena na vrhu v Riu leta 1992, bodo proučile svoje izkušnje s temi vprašanji ter primere dobrih praks predstavile v Riu. Hkrati se bodo zavzele za priznanje in krepitev dobrih praks, npr. v okviru nacionalnih in lokalnih strategij za trajnost, pobud za odgovornost gospodarskih družb itd.

6.7 EESO priporoča, naj se EU močno zavzame za to, da bi lahko civilna družba in pomembne skupine v velikem obsegu prispevale k procesu v letu 2012. Te skupine bi bilo treba spodbuditi, da predstavijo dosedanje dosežke in morebitne predloge za krepitev in utrditev svoje vloge.

6.8 V industrijskem sektorju bi bilo treba odgovornost glede trajnosti kodificirati v nastajajočih okvirih za družbeno odgovornost gospodarskih družb. Pogajanja o novi mednarodni konvenciji na to temo bi lahko začeli leta 2012 v Riu.

6.9 Regionalne vlade in druge podnacionalne oblasti imajo pri izvajanju številnih vidikov trajnostnega razvoja vse večjo vlogo. Podobno velja tudi za številna mesta in druge lokalne oblasti. To bi lahko kodificirali v novem sporazumu, ki bi dajal izrecen mandat (in potrebne vire) za izvajanje določenih delov agende o trajnostnem razvoju, tako da bi lahko posamezni zgledni primeri postali splošna praksa.

7. Vloga, ki jo lahko imata EU in EESO

7.1 EU bo imela brez dvoma glavno vlogo pri razvoju strategije za leto 2012. Mednarodni skupnosti bi morala pokazati, kako prehod na okolju prijazno gospodarstvo koristi tako Severu kot Jugu, in podpreti institucionalne spremembe, ki bi omogočile spodbujanje upravljanja trajnostnega razvoja. EU in njene države članice bi morale konferenco izkoristiti tudi za to, da spodbudijo svoj prehod na okolju prijaznejše gospodarstvo, izboljšajo svoje upravljanje in vodenje trajnostnega razvoja ter okrepijo sodelovanje s civilno družbo v teh procesih.

7.2 EESO je pripravljen, da prevzame pomembno vlogo v obliki pomoči pri pripravi prispevka civilne družbe k evropskemu in mednarodnemu procesu ter s prizadevanji za ambiciozen rezultat. Tesno sodelovanje s civilno družbo je bistveno za ustvarjanje zagona in pritiska, ki ga potrebujemo, če želimo v Riu doseči prepričljiv rezultat. EESO namerava v naslednjih 12 mesecih izvesti naslednje dejavnosti:

- v Bruslju organizirati nadaljnja posvetovanja z zainteresiranimi stranmi o ciljnih vrha v Riu leta 2012 in vzpostaviti skupno platformo, če bo mogoče;
- navezati stike, da bi zagotovil prispevek civilne družbe v državah članicah prek nacionalnih svetov za trajnostni razvoj, mreže Evropskih svetovalnih svetov za okolje in trajnostni razvoj (EEAC) ter nacionalnih ekonomsko-socialnih svetov;
- pripraviti vrsto sektorskih študij o tem, kaj je potrebno, da bi v osrednjih sektorjih, kot so energija, prevoz, gradbeništvo in kmetijstvo, ter v okviru splošne gospodarske politike začeli razmišljati o okolju prijaznem gospodarstvu;
- navezati stik prek stalnih regionalnih in bilateralnih delegacij, da bi primerjali in usklajevali prispevek civilne družbe v Evropi z ukrepi civilne družbe v drugih delih sveta.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o izboljšanju modelov participativnega javno-zasebnega partnerstva pri zagotavljanju e-storitev za vse v EU 27 (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 48/13)

Poročevalec: **g. CAPPELLINI**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 16. julija 2009 sklenil, da v skladu s členom 29 (2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Izboljšanje modelov participativnega javno-zasebnega partnerstva pri zagotavljanju e-storitev za vse v EU 27.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 6. septembra 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 16. septembra) s 102 glasovoma za, 1 glasom proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja digitalno agendo Evropske komisije in predloge iz poročila o notranjem trgu, da je treba zagotoviti trajnostne gospodarske in socialne koristi digitalnega enotnega trga s pomočjo ultra hitrih internetnih povezav, ki bodo državljanom in MSP v podeželskih in oddaljenih območjih omogočile uporabo aplikacij. EESO se strinja z Evropsko komisijo, Evropskim parlamentom in Odborom regij, da je potreben dodaten nadzor za zagotovitev, da bi imeli vsi koristi od fiksne in brezžične širokopasovne povezave do leta 2013. Več je treba vlagati na vseh ravneh; preučiti je treba tudi možnosti javno-zasebnih partnerstev za podeželska in oddaljena območja ter za posodabljanje omrežij.

1.2 EESO podpira skupni politični okvir EU in držav članic za doseganje ciljev strategije Evropa 2020, zato poziva Evropsko komisijo, da ustanovi *ad hoc* posvetovalno skupino, ki bi lahko državam članicam, državam kandidatkam in zainteresiranim zasebnim subjektom pomagala pri boljšem nadzoru širokopasovnega dostopa v podeželskih in oddaljenih območjih.

1.3 Tržne pomanjkljivosti pri zagotavljanju cenovno dostopnih visokohitrostnih širokopasovnih omrežij v oddaljenih območjih so velike. Zato se mora Evropska komisija zavzemati za vse politike, ki bodo državnemu in javnemu sektorju olajšale vzpostavljanje odprtih omrežij. EU mora v celoti proučiti razvoj e-storitev v javnem in zasebnem sektorju, da se pripomore k izboljšanju lokalnih in regionalnih storitev v zdravstvu in izobraževanju, nujnih storitev splošnega pomena, storitev varovanja ter socialnih storitev. Če bi vse oblasti uporabljale javno-zasebna partnerstva, bi to lahko bila priložnost za strateško podporo malim in srednje velikim podjetjem, specializiranim za javne storitve na področju informacijske in komunikacijske

tehnologije (IKT), ter podporo znanju mladih podjetnikov na tem področju.

1.4 Zasebne naložbe in javno-zasebna partnerstva v oddaljenih podeželskih območjih z nizkimi prihodi je treba spodbujati v okviru strukturnih skladov, in sicer skupaj z Evropsko investicijsko banko (EIB) in Evropskim investicijskim skladom (EIS), da se ranljivim državljanom ter malim in srednje velikim podjetjem zagotovi internetna povezava po primerni ceni. Namenske programe in ukrepe Evropske komisije je treba usmeriti v spodbujanje lokalnih javno-zasebnih partnerstev v okviru medregionalnih in čezmejnih pilotnih projektov; promovirati je treba tudi evropski dan e-storitev za vse.

1.5 EESO pripisuje velik pomen oblikovanju močnejših partnerstev med javnimi in zasebnimi ponudniki javnih e-storitev za zagotavljanje boljših in učinkovitejših storitev. Potrebujemo več transparentnosti in aktivnega sodelovanja državljanov, vendar tudi ohranitev pristojnosti za naložbe v javno infrastrukturo in nadzor nad izvajanjem. Javne storitve se pogosto zagotavljajo na regionalni in lokalni ravni, kjer bi lahko mala in srednje velika podjetja ter njihova združenja sodelovala v partnerstvih z javnim sektorjem – bodisi kot neposredni ponudniki bodisi v konzorciju, če so potrebna precejšnja finančna sredstva ali obsežnejše strokovno znanje. To se že dogaja v nekaterih regijah Francije (Auvergne), Italije (Trentino-Gornje Poadižje (Južna Tirolska) in Lombardija) in drugih držav članic EU.

1.6 Dostop do visokokakovostnega brezžičnega širokopasovnega dostopa po razumnih cenah lahko poveča dostopnost in kakovost storitev, ki jih zagotavljajo organi oblasti, ter omogoči povečanje konkurenčnosti malih in srednje velikih podjetij na trgu. Hitrejši dostop do širokopasovnih storitev bo najbolj koristil oddaljenim regijam in skupnostim.

1.7 EESO poudarja potrebo po izrednih naložbah v razvoj splošnega in visokohitrostnega dostopa do fiksne in mobilne širokopasovne povezave za vse državljane in potrošnike. Okvir državne pomoči, ki bi zagotavljal večjo podporo na ravni EU in bi bil skladen s predpisi EU za konkurenčnost, bi – vključno z boljšim usklajevanjem med različnimi politikami in programi EU – prispeval k temu, da lahko izbira potrošnikov prispeva k dosegu načrtovanih ciljev v zvezi z dostopom do e-storitev za vse državljane in lokacije.

1.8 EESO se strinja, da bi morale imeti vsako gospodinjstvo do leta 2013 dostop do širokopasovnega interneta po konkurenčnih cenah. Digitalno dividendo je treba promovirati ter uporabiti za širitev mobilne širokopasovne pokritosti in povečanje kakovosti storitev. Države članice morajo posodobiti nacionalne cilje za širokopasovno in visokohitrostno pokritost, da bi spodbudili oblasti in zasebne akterje, da skupaj podprejo strategijo za širokopasovni visokohitrostni dostop. Že na samem začetku je treba v pobudo EU „prihodnost interneta“ vključiti regionalne oblasti, posvetovalne institucije EU in/ali držav članic, organizacije malih in srednje velikih podjetij ter druge akterje.

1.9 EESO podpira rešitve javno-zasebnih partnerstev, saj lahko modeli njihovega financiranja zagotovijo stroškovno učinkovit in pravočasen širokopasovni dostop državljanov na podeželskih območjih in v čezmejnih regijah. Glede na to EESO poudarja, da je računalniško znanje – zlasti za mala in srednje velika podjetja ter mlade podjetnike na podeželju in v najbolj oddaljenih območjih – ključnega pomena za vključujočo digitalno družbo, zlasti tam, kjer dostop do e-storitev ustvarja digitalni razkorak za starejše osebe, prikrajšane skupine in osebe z nizkimi dohodki. Obravnavati je treba tudi sedanje težave glede dostopa.

1.10 Institucije EU bi morale v celoti proučiti razvoj e-storitev v javnem in zasebnem sektorju, da bi pripomogle k izboljšanju lokalnih in regionalnih storitev v zdravstvu in izobraževanju, nujnih storitev in storitev varovanja ter širših storitev splošnega pomena in socialnih storitev.

2. Splošni okvir

2.1 Internet je postal ena strateško najpomembnejših infrastruktur 21. stoletja in je osrednja obveznost v okviru uveljavljanja univerzalne storitve v Evropski uniji, predvidenega v Lizbonski pogodbi. Kljub temu se je stanje na podeželskih in oddaljenih območjih komaj kaj izboljšalo, zato težko govorimo o evropskem trgu e-storitev⁽¹⁾. Glede na to, da zasebni sektor ne kaže zanimanja za izpolnjevanje povpraševanja po storitvah

in da se vlade same ne morejo spopasti s tem izzivom, bi bila primerna rešitev vključitev obeh strani (javne in zasebne) v delitev koristi in tveganj v okviru javno-zasebnih partnerstev na tem področju. V tem procesu ima lahko pri zagotavljanju e-storitev ključno funkcijo aktivno sodelovanje in vloga organizirane civilne družbe v javno zasebnih partnerstvih.

2.2 Namen tega mnenja na lastno pobudo je proučiti to vprašanje ter v ospredje postaviti razpravo o ugotavljanju trajnostne rešitve za uvajanje e-storitev povsod in za vsakogar v Evropi, zlasti v njenih najmanj dostopnih območjih in za njene najbolj ranljive skupine.

2.3 Glede na to so splošni cilji tega mnenja naslednji:

— ob pomoči EESO ter zainteresiranih javnih in zasebnih organizacij analizirati, kako so lahko javno-zasebna partnerstva sprejeta pri spodbujanju e-storitev za vse, zlasti za posameznike, podjetja ali regionalne oz. lokalne oblasti;

— poudariti možnosti za večjo socialno vključenost ranljivih skupin in gospodarskega povezovanja oddaljenih območij s sprejetjem trajnostne in učinkovite uporabe javno-zasebnih partnerstev za uvajanje e-storitev v Evropi⁽²⁾;

— institucijam EU in njenim oblikovalcem politik ter zainteresiranim javnim in zasebnim akterjem, ki želijo sodelovati v javno-zasebnih partnerstvih na področju e-storitev, pomagati z opredelitvijo težav in možnih rešitev v okviru analize vpliva e-storitev na ponudbo in povpraševanje v zvezi s potrebami civilne družbe, da se proučijo ustrezne zahteve glede zaposlovanja in usposobljenosti, vendar tudi dobre politične in programske prakse na ravni EU, ki bi se lahko prenesle na nacionalno oz. regionalno raven.

2.4 IKT vplivajo na več vidikov naše družbe. Ne postaja zabrisana le meja med telefonom, internetom, televizijo in mobilnim telefonom ter drugimi komunikacijskimi storitvami, temveč tudi meja med industrijskim in javnim sektorjem ter med politikami EU in nacionalnimi politikami. Pravzaprav nacionalne in regionalne politike niso bile uspešne pri učinkovitem zagotavljanju dostopa do teh storitev.

⁽¹⁾ Javno-zasebno partnerstvo za internet prihodnosti, COM(2009) 479 konč.

⁽²⁾ Glavna težava glede e-storitev v EU je v tem, da ni skupne opredelitve izraza. Ponavadi so e-storitve razumljene v ožjem pomenu IKT, vključno s storitvami, kot so e-uprava, e-poslovanje, e-zdravje, informacije javnega sektorja, e-učenje, e-vključenost in e-javna naročila.

2.5 Neelie Kroes, nova komisarka za digitalno agendo, je v zvezi s tem začela razpravo o posvetovanjih, da ugotovimo, „ali je treba posodobiti predpise, da bodo vsi državljani EU imeli dostop do osnovnih telekomunikacijskih storitev, tudi do hitrega interneta. Zagotoviti moramo, da nihče ne bo izključen iz digitalne družbe“. Poleg tega nedavno sporočilo Evropa 2020 potrjuje cilj zagotavljanja trajnostnih gospodarskih in socialnih koristi enotnega digitalnega trga na podlagi hitrega in ultra hitrega interneta ter interoperabilnih aplikacij – s širokopasovnim dostopom za vse do leta 2013.

2.6 Že pri lizbonski strategiji je bilo ugotovljeno dejstvo, da potrebujemo dostop do sodobnih digitalnih naprav (npr. interneta, GPS) in tako imenovanih e-storitev. Glede na to mora posodobitev javnih storitev vključevati:

- zagotavljanje kakovostnejših in bolj zanesljivih storitev za prebivalstvo;
- odziv na zahteve podjetij, zlasti malih in srednje velikih podjetij, ki zahtevajo manj birokracije in večjo učinkovitost;
- zagotavljanje stalnosti storitev splošnega pomena (vključno s civilno zaščito), ki je ključna za ohranjanje mobilnosti v Evropi in socialno kohezijo v državah članicah.

2.7 V sedanjem regulativnem okviru EU (v skladu z direktivo EU o univerzalnih storitvah⁽³⁾ iz leta 2002) morajo države članice zagotoviti, da se lahko vsi državljani priključijo na javno telefonsko omrežje na fiksni lokaciji in da imajo dostop do javnih telefonskih storitev za glasovne in podatkovne komunikacije ter funkcionalen dostop do interneta. Potrošniki morajo imeti dostop do storitev iskanja, imenikov in javnih telefonov, za invalide pa je treba sprejeti posebne ukrepe.

2.8 Nedavno sporočilo Evropske komisije je opredelilo javno-zasebno partnerstvo kot eno od možnosti pri „pospeševanju“ uporabe interneta v Evropi in zagotavljanju e-storitev državljanom EU. Javno-zasebna partnerstva so način omogočanja evropskim državljanom, da ob bolj celostnem pristopu bolje uporabijo sedanje in nastajajoče tehnologije. Javno-zasebna partnerstva bi lahko pomagala tudi pri ugotavljanju ovir, ki jih ustvarjajo netehnična vprašanja, ter spodbudila strategijo za njihovo reševanje⁽⁴⁾. Izraz „javno-

zasebno partnerstvo“ obsega zelo različne možnosti, zato so njegove definicije v literaturi različne, kot na primer v smernicah ZN⁽⁵⁾ in v praksi EIB.

2.9 Evropska komisija je izvedla vrsto javnih posvetovanj, ki EESO vključujejo v zvezi s temami, kot so:

- dostopovna omrežja naslednje generacije,
- izkoriščanje digitalne dividende za družbeno korist in gospodarsko rast v Evropi,
- načela univerzalne storitve v e-komunikacijah.

2.10 Komisija s sporočilom Javno-zasebno partnerstvo za internet prihodnosti (COM(2009) 479 konč.) želi zagotoviti okvir, znotraj katerega bi se pripravili za „pametno“ družbo in za povečanje konkurenčnosti evropske informacijsko-komunikacijske tehnologije. Priprava na začetek pobude glede javno-zasebnega partnerstva na področju interneta prihodnosti, kar spodbujajo nekatere države članice in industrijski akterji, bo zahtevala več sodelovanja civilne družbe in regionalnih oblasti.

3. Splošne ugotovitve – javno-zasebna partnerstva in uvajanje e-storitev

3.1 V naši družbi sta zagotovljena dobava in dostop do hrane, vode, izobraževanja, zdravstvenega varstva, gibanja in javnih organov, zdaj pa je treba prav tako ugotoviti in sprejeti najbolj trajnostne rešitve in najbolj učinkovite politike, da državljanom in podjetjem EU zagotovimo enako obravnavanje v informacijski družbi, zlasti na podeželskih in oddaljenih območjih EU.

3.2 Doslej to ni bilo doseženo povsod v EU in še vedno obstajajo območja in družbene skupine, ki jim grozi „digitalna izključenost“. Digitalna izključenost je lahko povezana z demografskimi (starost, spol, vrsta gospodinjstva itd.), družbeno-gospodarskimi (izobraževanje, zaposlitev, status, dohodek itd.) ali geografskimi (bivališče, kraj, regionalne ali lokalne značilnosti, geopolitični dejavniki itd.) dejavniki. Razlogi za tržni neuspeh e-storitev so odvisni od posameznega primera in lahko vključujejo neugodno okolje, redko poseljenost, sistem visoke obdavčitve, ali pa vse od teh. Na takih območjih ni dovolj povpraševanja in transakcij, zato se lahko zasebniki pogosto odločijo, da ne investirajo.

⁽³⁾ UL L 108, 24.4.2002, str. 51–77.

⁽⁴⁾ Bela knjiga o javno-zasebnem partnerstvu za internet prihodnosti, januar 2010.

⁽⁵⁾ Guide book on promoting good governance in Public-Private Partnership – Združeni narodi, New York in Ženeva, 2008.

3.3 Ne glede na to v središču pozornosti ne sme biti samo geografska, temveč tudi družbena izključenost, ki je povezana s premajhno kupno močjo ali omejenim znanjem nekaterih skupin uporabnikov ⁽⁶⁾. Zato je treba univerzalne storitve razširiti, da bi bile dostopne vsem uporabnikom ne glede na njihov geografski, finančni ali družbeni položaj.

3.4 Potrebna so izredna politična prizadevanja in ukrepi, da se zagotovijo ugodnosti za ranljive skupine, zlasti za nemestna območja.

3.5 EESO je več mnenj in ključnih priporočil namenil različnim temam, povezanim z e-storitvami ter z njihovo interoperabilnostjo in infrastrukturo IKT ⁽⁷⁾.

3.6 EESO meni, da bi lahko bila sredstvo za uvajanje e-storitev v EU tudi javno-zasebna partnerstva, kar je novo obetavno področje z odločilnimi področji delovanja.

3.7 Analiza je pokazala, da glavni argumenti v prid takega pristopa vključujejo:

- izboljšanje kakovosti e-storitev za ranljive skupine;
- izboljšanje stroškovne učinkovitosti z izkoriščanjem inovacij, izkušenj in prilagodljivosti zasebnega sektorja;
- povečanje naložb v javno infrastrukturo, da se razširi izvajanje e-storitev;
- trajnost povečane prilagodljivosti zasebnih partnerjev in dostopa do sredstev;
- izboljšanje na področju kakovosti javnih izdatkov;
- povečanje učinkovitosti in konvergence storitev splošnega pomena.

⁽⁶⁾ UL C 139, 11.5.2001, str. 15; UL C 123, 25.4.2001, str. 53; UL C 108, 30.4.2004, str. 86.

⁽⁷⁾ UL C 77, 31.3.2009, str. 60; UL C 175, 28.7.2009, str. 92; UL C 175, 28.7.2009, str. 8; UL C 317, 23.12.2009, str. 84; UL C 218, 11.9.2009, str. 36; UL C 224, 30.8.2008, str. 50; mnenje EESO na temo Kako digitalno dividendo pretvoriti v družbeno korist in gospodarsko rast, poročevalka: ga. DARMANIN (TEN/417).

3.8 Tudi naložbe v nujne infrastrukturne projekte so pomembno sredstvo za ohranitev gospodarskih dejavnosti – zlasti v sedanji krizi – in bi lahko prispevale k hitri vrnitvi k vzdržni gospodarski rasti. V tem smislu bi lahko javno-zasebna partnerstva zagotovila učinkovite načine za izvajanje infrastrukturnih projektov ter storitev splošnega pomena in podpornih storitev za podjetja, ki bi v nekaterih regijah EU zagotovila lokalni razvoj in oživitve gospodarstva ⁽⁸⁾.

3.9 Z javno-zasebnimi partnerstvi za e-storitve so povezana tudi tveganja. Eno od njih je tveganje, da storitve ne bi bile na voljo na oddaljenih območjih, saj ta za zasebnega ponudnika storitev pogosto pomenijo izgubo. Zato bi moralo biti za vsa javno-zasebna partnerstva obvezno, da te storitve zagotavljajo tudi na oddaljenih območjih.

4. Odločilna vprašanja pri uvajanju e-storitev

4.1 V tem mnenju obravnavamo tudi razporeditev e-storitev, tj. širjenje zmogljivosti in zagotavljanje enakega dostopa do njih po vsej EU. To vključuje ustvarjanje nove, „pametne“ infrastrukture, kjer je potrebna, ali izboljšanje že obstoječe. Pri tej problematiki se pojavlja nekaj kritičnih vprašanj, ki se nanašajo na:

- **učinkovitost:** sam obstoj infrastrukture ne pomeni vedno, da deluje učinkovito ali da je enako dostopna vsem ustreznim družbenim skupinam. Najnovejši primer je zagotovila raziskava Eurobarometra o seznanjenosti s številko za nujne primere 112. Čeprav storitev že obstaja in se izvaja v dvajsetih državah EU, je delež ljudi, ki to številko poznajo, zelo nizek, saj jo pozna le 32 % vprašanih ⁽⁹⁾. Izboljšanje je mogoče doseči z boljšim obveščanjem ljudi in boljšo uporabo učnih e-tehnologij.
- **podeželska območja:** znotraj EU so še vedno razlike glede dostopa do e-storitev ⁽¹⁰⁾. Podeželska območja še vedno nimajo dostopa do IKT, saj 23 % ljudi na teh območjih nima dostopa do fiksnih širokopasovnih omrežij ⁽¹¹⁾.

⁽⁸⁾ COM(2009) 615 konč., Aktiviranje zasebnih in javnih naložb za oživitve gospodarstva in dolgoročne strukturne spremembe: razvijanje javno-zasebnih partnerstev.

⁽⁹⁾ Flash Eurobarometer 285 – Evropska številka za klic v sili 112, analitično poročilo, val 3, februar 2010.

⁽¹⁰⁾ Telekomunikacije: posvetovanje o prihodnjih univerzalnih storitvah v digitalni dobi, IP/10/218, Bruselj, 2. marec 2010 (glej http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomms/doc/library/public_consult/universal_service2010/index_en.htm).

⁽¹¹⁾ COM(2009) 103 konč., Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu – Boljši dostop podeželskih območij do sodobne informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT).

4.2 V okviru pristopa resnično „odprtega trga“ je treba od samega začetka uporabiti model javno-zasebnega partnerstva z vključevanjem oblasti na vseh ravneh (EU, nacionalni, regionalni), socialnih partnerjev, organizirane civilne družbe, organizacij malih in srednje velikih podjetij, združenj potrošnikov in zainteresiranih strani (izvajalcev, prodajalcev, ponudnikov storitev informacijske tehnologije, vertikalnih trgov in trgov aplikacij itd.).

4.3 Primeren začetek bi lahko bili obstoječi strukturni skladi, EIB, Evropski investicijski sklad in nekateri posebni programi, kot so mehanizmi okvirnega programa v prihodnjih programih dela za IKT (za obdobje 2011–2013), katerim so namenjena proračunska sredstva v višini približno 300 milijonov EUR.

4.4 V tem okviru bi lahko javno-zasebna partnerstva izkoristila delo petih evropskih tehnoloških platform z navzkrižnim povezovanjem internetne problematike in njihovih strateških raziskovalnih programov. Bistvena značilnost takšnega javno-zasebnega partnerstva bi bil razvoj odprtih, standardiziranih in medsektorskih storitvenih platform.

4.5 Sektorji, kot so zdravstvo, mobilnost, okolje in upravljanje z energijo, so z evropskega političnega vidika kandidati, ki jim bo nova „pametna“ (z internetom opremljena) infrastruktura najbolj koristila, kar bo omogočilo, da milijoni uporabnikov in potrošnikov storitve hitro sprejmejo in začnejo uporabljati.

V Bruslju, 16. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi Kakšne storitve splošnega pomena potrebujemo za odgovor na krizo? (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 48/14)

Poročevalec: **g. HENCKS**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 18. marca 2010 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Kakšne storitve splošnega pomena potrebujemo za odgovor na krizo?

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 6. septembra 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 119 glasovi za, 11 glasovi proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Uvod

1.1 Nedavna finančna in nato gospodarska kriza je države članice resda zajela v zelo različni meri, vendar bo imela dolgotrajne posledice na socialnem področju, kar se kaže v vse večji brezposelnosti, negotovosti, izključenosti in revščini, ki že danes pesti vsakega šestega Evropejca.

1.2 Skoraj 80 milijonov ljudi, kar pomeni 16 % prebivalstva Evropske unije, živi pod pragom revščine in se srečuje z velikimi težavami pri iskanju zaposlitve in stanovanja ali pridobivanju socialnih podpor in dostopa do osnovnih storitev, zlasti zdravstvenih in socialnih. Prikrajšane skupine prebivalstva (invalidi, priseljenci) so in bodo še naprej močno prizadete, še posebej zato, ker se bo znašel pod vprašajem napredek pri vključevanju v družbo in delo, ki je bil dosežen v zadnjih dveh desetletjih.

1.3 Naraščajoče nasilje, problemi v predmestjih, razmah kriminala in nesocialnega vedenja ter v določeni meri izguba duha solidarnosti so dodatna znamenja, ki kažejo, da je gospodarska in finančna kriza povzročila socialno krizo.

1.4 Neznatno gospodarsko okrevanje ne zadostuje, da bi to socialno krizo obvladali. Še huje: na podlagi izkušenj iz prejšnjih kriz (1993-1996 in 2002-2004) lahko pričakujemo, da bo socialne posledice čutili še dolgo po gospodarskem okrevanju.

1.5 Povečanje revščine in socialne izključenosti bo sprožilo vse močnejše zahteve po socialnih storitvah, zlasti na področjih zdravja, stanovanj, izobraževanja, energije, prevoza in sredstev komuniciranja.

2. Vloga storitev splošnega pomena v času krize

2.1 Ta kriza je pokazala, da so sodobne in učinkovite storitve splošnega pomena (SSP) z več kot 500 000 podjetji, ki delujejo na tem področju (javna, zasebna, mešana), zaposlujejo

več kot 64 milijonov delavcev (več kot 30 % delovnih mest v EU) in ustvarjajo več kot 26 % BDP EU, dejavnik gospodarske stabilizacije (Raziskava Določanje javnih storitev – *Mapping of the public services* –, ki jo je maja 2010 objavilo Evropsko središče delodajalcev in ponudnikov javnih storitev).

2.2 SSP lahko poleg tega blažijo najhujše socialne in ozemeljske, pa tudi okoljske posledice, če se uporabljajo za to, da se vsem državljanom zagotovi dostop do osnovnih dobrin in storitev ter temeljnih pravic. So eden ključnih elementov za spodbujanje gospodarske, socialne in teritorialne kohezije ter trajnostnega razvoja.

2.3 V zgodovini so države članice – v okviru graditve Evrope in v imenu skupnega ali splošnega interesa, ter z zelo različnimi oblikami in postopki – sprejele posebne ureditve za SSP, kot dopolnilo skupnemu konkurenčnemu pravu in pravilom trga. Te ureditve je mogoče redno preoblikovati in ali revidirati, zlasti v okviru Lizbonske pogodbe.

2.4 V skladu s svojo vlogo stebra evropskega socialnega modela in socialnega tržnega gospodarstva morajo SSP z interakcijo in povezovanjem gospodarskega in socialnega napredka

— zagotavljati pravico vseh državljanov do dostopa do osnovnih dobrin in storitev;

— zagotavljati ekonomsko, socialno, teritorialno in kulturno kohezijo;

— skrbeti za socialno pravičnost in vključenost, ustvarjati solidarnost med območji, generacijami in/ali družbenimi skupinami, spodbujati splošni interes skupnosti;

— zagotavljati enako obravnavo vseh državljanov in prebivalcev;

— ustvarjati razmere za trajnostni razvoj.

2.5 Kriza je pokazala, da tržni mehanizmi ne zadoščajo za zagotavljanje univerzalnega dostopa vseh državljanov do teh pravic, zato javne naložbe danes niso le široko sprejete, temveč tudi priporočene na mednarodni ravni.

3. Nevarnost zmanjševanja proračunskih sredstev v času krize

3.1 Zaradi finančne in gospodarske krize nekatere države članice vse teže ohranjajo svoje proračune v ravnovesju, kar lahko ogrozi njihovo sposobnost izpolnjevanja nalog na področju splošnega pomena.

3.2 Sredstva, ki jih države članice namenjajo za storitve splošnega pomena, so tako izpostavljena močnemu pritisku, čeprav se sposobnost zadovoljevanja vse večjega povpraševanja po SSP med posameznimi državami članicami močno razlikuje.

3.3 Te proračunske omejitve lahko privedejo do znižanja storitev in socialnih ugodnosti ter sistemov socialne zaščite in subvencij, kar bi imelo zelo hude posledice za najbolj ranljive posameznike in škodovalo dosedanemu napredku na področju zmanjševanja revščine in neenakosti ter izboljševanja socialne kohezije.

3.4 Zdi se, da bi morala Komisija nujno zavzeti stališče do potreb po financiranju, ne izključno s kratkoročnim in zgolj konkurenčnim pristopom (državne pomoči), ampak zato, da se za SSP zagotovi finančna sposobnost preživetja in izpolnjevanje njihovih nalog, kot ga zahteva Lizbonska pogodba.

3.5 Zato je pomembno, da države članice ob podpori Evropske unije prilagodijo svoje proračune, da ohranijo ali razširijo svoje storitve splošnega pomena za učinkovito odzivanje na izzive, ki jih prinaša socialna kriza.

3.6 Odbor odobrava, da je Komisija podprla mehanizme usposabljanja držav članic z omilitvijo pravil o sofinanciranju Evropskega socialnega sklada. Sklad za socialno kohezijo bi bilo

treba v večji meri uporabljati za izboljšanje socialne razsežnosti gospodarstev držav članic, da bi zmanjšali socialne razlike in stabilizirali gospodarstva.

4. Vloga Evropske unije

4.1 V skladu z načelom subsidiarnosti in kot s poudarkom določa Lizbonska pogodba, mora vsaka država članica prosto določati, organizirati in financirati storitve, ki so v splošnem interesu in zadovoljujejo osnovne potrebe, pri čemer izhajajo iz socialnega in državljanskega delovanja oziroma ga upošteva.

4.2 Vse storitve splošnega pomena – gospodarske ali negospodarske – zaradi svoje narave in poslanstva prispevajo k uresničevanju ciljev Evropske unije, zlasti k stalnemu izboljševanju blaginje državljanov, zagotavljanju njihovih pravic in razmer za njihovo uveljavljanje.

4.3 Zato mora Unija, ki je odgovorna za doseganje teh ciljev, prevzeti tudi odgovornost za instrumente za njihovo uresničevanje.

4.4 Unija mora torej – v skladu z načeloma subsidiarnosti in sorazmernosti ter v okviru deljene odgovornosti z državami članicami – prispevati in zagotoviti učinkovite in dostopne SSP, ki vsem ponujajo kakovostne storitve po dostopnih cenah.

4.5 Čeprav so za opredelitev SSP načeloma pristojne države članice, pa to EU ne odvzema pristojnosti, da opredeli storitve skupnega gospodarskega pomena (SSGP) na ravni Evropske unije, kadar je to potrebno za doseg ciljev EU.

4.6 Zato se je EESO v več mnenjih zavzel za to, da bi morale institucije EU – ne da bi pri tem posegale v status gospodarskih akterjev – priznati obstoj storitev splošnega pomena v EU in potrebo po teh storitvah na področjih, kjer bi cilje učinkoviteje dosegli z ukrepi na ravni EU kot s posameznimi ukrepi držav članic. EESO je v zvezi s tem zlasti predlagal, da se opravijo študije o izvedljivosti evropske SSP za energijo.

5. Obveznosti javne službe in univerzalna storitev

5.1 Čeprav se predvideva, da dostop do služb splošnega gospodarskega pomena delno zagotavljajo tržne sile in prosta konkurenca, morajo EU in države članice v skladu s členom 14 Pogodbe o delovanju EU v okviru svojih pooblastil zagotavljati, da te službe izpolnjujejo svoje naloge.

5.2 Če nočemo, da bi zgolj uporaba tržnih pravil ponudnike storitev privedla do tega, da bi si prizadevali samo za donosne storitve na račun manj donosnih, za gosto poseljena območja na račun odročnih ali prikrajšanih ter za plačilno najspodobnejše potrošnike na račun enake obravnave potrošnikov, sta se z liberalizacijo gospodarskih panog, povezanih z omrežji (telekomunikacij, energetike, prometa, pošte), na ravni EU pojavila dva nova koncepta: koncept obveznosti javne službe in koncept univerzalne storitve.

5.3 Ta dva koncepta se dopolnjujeta in poskušata uporabnikom ponuditi celo vrsto jamstev: bolj ali manj širok razpon storitev, ki jih je treba – na tistih področjih, kjer je bila opredeljena univerzalna storitev (telekomunikacije, poštna storitve, oskrba z elektriko) – v skladu z določenimi standardi kakovosti in po dostopnih cenah zagotavljati v vsej EU; posebne vidike, ki jih lahko zagotovi Unija ali države članice in ki se ne nanašajo zgolj na storitve, opravljene za uporabnika, temveč tudi na vprašanja varnosti, med drugim v zvezi z varnostjo oskrbe, neodvisnostjo Unije, načrtovanjem dolgoročnih naložb, varstvom okolja itd. za obveznosti javnih služb. V obeh primerih obstaja možnost izvetja iz konkurenčnih pravil, če bi uporaba teh pravil preprečila zagotavljanje navedenih storitev.

5.4 Ta koncept univerzalnega dostopa po dostopnih pogojih bi moral tvoriti nekakšno „jedro“ skupnih pravil za vse storitve splošnega pomena v Evropski uniji in določati minimum obveznosti, ki jih morajo spoštovati države članice in lokalne oblasti, ki pa svojih nalog na področju splošne koristi zato ne bi smele omejevati, temveč jih širiti in namenjati prednost njihovem financiranju.

5.5 Koncept univerzalnega dostopa torej posameznim državam članicam ne odvzema možnosti, da ne glede na minimalne standarde zagotavljajo druge elemente storitev splošnega pomena, zlasti na področju obveznosti javnih služb.

6. Potrebni ukrepi

6.1 Z Lizbonsko pogodbo je Unija spravila v tek dinamiko temeljnih pravic in njihovega zagotavljanja, ki naj bi – s konkretnim uresničevanjem vseh pravic (in ne samo dostopa do služb splošnega gospodarskega pomena), ki jih Listina Evropske unije o temeljnih pravicah zagotavlja vsem državljanom EU – tvorila temelj skupnih načel za močnejše družbeno urejanje.

6.2 Pravica do univerzalnega dostopa do storitev splošnega pomena se zato ne sme omejevati zgolj na storitve, ki jih ponujajo gospodarske panoge, vezane na omrežje, ampak se mora razširiti na vse, kar je potrebno za dostojno življenje, ohranjanje socialne kohezije in zagotavljanje temeljnih pravic.

6.3 Zato je treba po eni strani preučiti, ali glede na sedanjo krizo in v smislu trajnosti zdaj veljavne določbe (telekomunikacije, poštna storitve, elektrika) zadostujejo, da bi preprečili poslabšanje kakovosti storitev in širjenje pojavov, kot so marginalizacija, socialne motnje in revščina. Po drugi strani pa je

treba raziskati, ali za nova področja ne bi bilo treba zagotoviti „visoke ravni kakovosti, varnosti in cenovne dostopnosti, enako obravnavo in spodbujanje splošnega dostopa ter pravic uporabnikov“, ki jih Protokol št. 26, priložen Lizbonski pogodbi, opredeljuje kot načela EU.

6.4 Ni dvoma, da državljani hočejo več varnosti na svojih poklicnih poteh, boljše zavarovanje pred brezposelnostjo in revščino, več enakosti pri dostopu do vseživljenjskega izobraževanja in poklicnega usposabljanja ter do socialnih storitev in boljše varstvo velikih ekoloških ravnovesij za današnje in prihodnje rodove.

6.5 Tako bi si lahko predstavljali univerzalno pravico do dostopa do

- bančnega računa in plačilnih olajšav,
- dostopnih posojil s pomočjo državnih mikroposojil ali jamstev,
- dostojnih stanovanj,
- nege na domu,
- mobilnosti,
- socialnih storitev,
- posebnih ponudb za invalide itd.,
- energije ter
- varnega dostopa do digitalnih storitev.

6.6 Sedanja kriza, pa tudi iskanje najbolj učinkovitih sredstev za spopadanje z njo, mora skupaj z izvajanjem Lizbonske pogodbe (člen 14 PDEU, Listina o temeljnih pravicah, Protokol št. 26) spodbuditi institucije EU, da ponovno preučijo, ocenijo in na novo opredelijo položaj in vlogo storitev skupnega pomena v tem kontekstu.

6.7 EESO predlaga, da se spodbudi skupen razmislek z vsemi nosilci interesov in civilno družbo v zvezi z vprašanjem, ali bi bile lahko nove „obveznosti javne službe“ oziroma nove storitve splošnega pomena lahko koristne kot odgovor na krizo in zato, da bi med seboj sinergijsko povezali tri doslej preveč ločeno obravnavane razsežnosti kohezije – gospodarsko, socialno in ozemeljsko, ter predlagali primerne ukrepe, ki omogočajo uravnotežen razvoj.

6.8 V zvezi s tem se EESO zavzema za poročilo o „spodbujanju univerzalnega dostopa do pravic EU in do storitev splošnega pomena“ ter za opredelitev novih ciljev, ki bi jih bilo mogoče uresničevati v okviru boja proti revščini in socialni

izključenosti ter širše v okviru strategije Evropa 2020, kot tudi za spodbujanje trajnostnega razvoja in zeleno gospodarstvo.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o novi energetske politiki EU: izvajanje, učinkovitost in solidarnost za državljane (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 48/15)

Poročevalec: g. HERNÁNDEZ BATALLER

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 18. marca 2010 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Nova energetska politika EU: izvajanje, učinkovitost in solidarnost za državljane.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 6. septembra 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 16. septembra) s 44 glasovi za, 2 glasovoma proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi

1.1 Treba je okrepiti vse vidike delovanja notranjega trga z energijo, povezane z infrastrukturo, sistemom javnih naročil, pravilnim delovanjem trga in varstvom potrošnikov. V ta namen EESO vztraja, da je temeljnega pomena razviti energetska infrastrukturo in vseevropska omrežja, da bi vzpostavili notranji trg z energijo.

Tako je treba še zlasti uvesti mehanizme za določitev meril za oblikovanje cen, da bi preprečili znatne in neupravičene razlike, ki se pogosto napačno utemeljujejo z vrsto uporabljene energije, viri oskrbe in distribucijskimi kanali.

Podobno bi bilo treba uvesti merila in ukrepe za racionalizacijo pridobivanja energije v državah članicah, pri čemer bi bilo treba zagotoviti trajnostno rabo virov ter izkoristiti geografske in podnebne elemente z določanjem najboljših obdobj za delovanje fotovoltaičnih in vetrnih elektrarn ter elektrarn na podlagi plimovanja.

1.1.1 Za pravilno delovanje energetskih trgov je potrebna transparentnost, da imajo lahko konkurenčna podjetja dostop do energetskih omrežij in odjemalcev. Zato morajo oblasti preprečevati izključevalna ravnanja, zlorabe prevladujočega položaja in dogovarjanje med podjetji z namenom omejevanja konkurence. Politika glede konkurence si mora prizadevati tudi za koristi potrošnikov in izboljševanje njihovega položaja, pri čemer mora upoštevati posebne dejavnike, kot so potreba, da se zagotovi zanesljivost oskrbe, prenos energije in končna distribucija. EESO opozarja na svoja mnenja o univerzalni storitvi in storitvah splošnega pomena, v katerih je zavzel

trdno stališče o varstvu potrošnikov in poudaril, da je treba jasno opredeliti pojem univerzalne storitve, da bi uvedli skupna pravila za zagotavljanje storitev splošnega pomena.

1.1.2 Zlasti kar zadeva postopke javnih naročil, je treba preprečiti, da bi naročniki zlorabljali svoja pooblastila s pristranskimi razlagami pravic suverenosti iz člena 194(2) PDEU ⁽¹⁾, tako da bi določali težje ali diskriminatorne pogoje za dostop do omrežij za prenos zemeljskega plina ⁽²⁾ ali za dostop do omrežja za čezmejno trgovanje z električno energijo ⁽³⁾. In končno, Unija bi si morala institucionalno čimbolj prizadevati za okrepitev in izboljšanje postopkov za zagotavljanje transparentnosti cen za industrijske končne porabnike plina in električne energije ⁽⁴⁾.

1.1.3 V tem okviru je mogoče pričakovati, da bo prišlo do ponovne opredelitve vloge storitev splošnega gospodarskega pomena v delovanju notranjega trga. V skladu z Lizbonsko pogodbo lahko te storitve učinkoviteje izvajajo naloge, ki jim jih lahko dodelijo nacionalne, regionalne ali lokalne oblasti ⁽⁵⁾. To je zlasti pomembno na področju energije zaradi prevladujoče vloge storitev, ki jih izvajajo veliki omrežni ponudniki.

⁽¹⁾ Nadnacionalni pravni okvir je trenutno določen z Direktivo 2004/17/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31.3.2004 (UL L 134), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2005/51/ES (UL L 257) in Uredbo 2083/2005/ES (UL L 333).

⁽²⁾ Določbe Uredbe 715/2009/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13.7.2009 (UL L 211) bodo začele veljati leta 2011, da se olajša prosta konkurenca.

⁽³⁾ Tudi določbe Uredbe 714/2009/ES Evropskega parlamenta in Sveta (UL L 211) bodo začele veljati leta 2011.

⁽⁴⁾ V skladu s cilji direktiv 90/377/EGS Sveta z dne 29.6.1990 (UL L 185), 2003/54/ES in 2003/55/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26.6.2003 (UL L 176) in predloga direktive Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29.11.2007 (COM(2007) 735 konč.).

⁽⁵⁾ Protokol št. 26 o storitvah splošnega pomena, priložen PEU in PDEU, dopolnjuje člen 14 PDEU in ponuja Sodišču dodatno podlago za razlago člena 36 listine o tem vprašanju.

1.1.4 Zato bo kočljivo oblikovati uravnotežen pravni okvir med – na eni strani – širokim poljem proste presoje, priznanim nacionalnim organom (glej člen 1 Protokola št. 26, priloženega PEU in PDEU, skupaj s členom 194(2) PDEU), in – po drugi strani – svobodnim delovanjem konkurence na notranjem trgu. Še toliko bolj, ker je sodna praksa Sodišča pred začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe, brez poseganja v pristojnosti držav članic za zagotavljanje dostopa do storitev splošnega gospodarskega pomena ⁽⁶⁾, poudarila, da mora biti ta dostop v skladu s pogodbami ⁽⁷⁾ in da je treba možna izvzetja iz določb Pogodbe, ki izhajajo iz notranjega uresničevanja pristojnosti na tem področju, v vsakem primeru razlagati restriktivno ⁽⁸⁾.

2. Uvod

2.1 Evropski energetski sektor se bo moral v prihodnjih 40 letih soočiti s številnimi izzivi, zaradi katerih bodo potrebne temeljne spremembe na področju oskrbe z energijo, njenega prenosa in porabe. Za spopad s temi izzivi na evropski ravni se Evropska komisija trenutno posvetuje o pripravi nove energetske strategije za obdobje 2011–2020 in akcijskega načrta za leto 2050. Odbor pa pripravlja mnenje o obeh pobudah.

2.2 Za razvoj celovite in integrirane evropske strategije, s pomočjo katere se bo mogoče lotiti prihodnjih izzivov, mora Evropska unija v polni meri uporabiti nove pristojnosti, ki jih ji podeljuje Lizbonska pogodba na področju energije, in države članice spodbuditi k tesnemu sodelovanju pri nekaterih vprašanjih, ki – s pravnega vidika – sodijo v področje nacionalnih ali deljenih odgovornosti. Nekatera aktualna vprašanja bi lahko zahtevala nadaljnje spremembe pogodb ali celo novo pogodbo (npr. predlog Jacquesa Delorsa za novo pogodbo za ustanovitev evropske skupnosti za energijo). To mnenje se omejuje na Lizbonsko pogodbo in tiste ukrepe, ki so potrebni, da se z njo določene deljene pristojnosti izvajajo tako, da se zagotovi celovit pristop, ter ob spoštovanju pravic potrošnikov in različnih pristojnosti, ki jih Pogodba daje EU in državam članicam.

2.3 Člen 194 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) ⁽⁹⁾ določa novo podlago za nadnacionalno ukrepanje na področju energije, za katero pa veljajo nekatere omejitve, ki izvirajo iz regulativnega okvira – te izrecno določata veljavno primarno in

institucionalno pravo – in iz njegove prihodnje skladnosti z nekaterimi pravicami iz Listine EU o temeljnih pravicah (v nadaljevanju „Listina“).

2.4 V tem smislu bo energetska politika EU lahko svoje cilje – delovanje energetskega trga, zanesljivost oskrbe z energijo, energetska učinkovitost, varčevanje z energijo in inovativnost, medsebojno povezovanje energetskih omrežij – uresničevala samo, če bodo v celoti skladni z delovanjem notranjega trga in združljivi z izboljšanjem okolja (člen 194(1) PDEU). Komisija želi doseči zlasti cilje zagotavljanja zanesljivosti oskrbe z energijo, trajnostne rabe energetskih virov ter dostopa do energije po konkurenčnih in potrošnikom sprejemljivih cenah, saj povezovanje evropskega energetskega trga ni cilj sam po sebi, temveč bistven korak za doseg navedenih ciljev.

2.5 Tako tudi ukrepi, ki jih bo za doseganje teh ciljev EU v prihodnje sprejemala po rednem zakonodajnem postopku, ne bodo vplivali na pravico držav članic, da določijo pogoje za izkoriščanje svojih energetskih virov, na izbiro med različnimi viri energije in na splošno strukturo njihove oskrbe z energijo (člen 194(2) PDEU).

2.6 Navedena določba, ki izrecno ohranja področja suverenosti držav članic, jim zagotavlja tudi širok manevrski prostor pri ukrepanju v skladu s členom 2(6) PDEU ⁽¹⁰⁾, ne da bi jih pri tem ovirala, da ravnajo po „duhu solidarnosti“ med državami članicami, kot navaja člen 194(1) PDEU.

2.7 Ob upoštevanju, da energija zdaj sodi med področja deljene pristojnosti (člen 4(2)(i) PDEU) in zato, da bi, kjer je to mogoče, preprečili prihodnja navzkrižja med splošnim interesom EU, nacionalnimi interesi držav članic ⁽¹¹⁾, posebnimi interesi podjetij s področja energetike, pravicami državljanov ter pravicami potrošnikov in uporabnikov, je primerno, da Evropski ekonomsko-socialni odbor predloži svoje uradno stališče o tej zadevi.

⁽⁶⁾ Zato je Sodišče državam članicam med drugim priznalo pravico, da storitve splošnega gospodarskega pomena, ki jih zaupajo določenim podjetjem, pogojujejo s cilji svojih nacionalnih politik; sodba z dne 23.10.1997, zadeva C-159/94, Komisija proti Franciji, Zbirka odločb I-5815, točka 49.

⁽⁷⁾ Sodba Sodišča z dne 23.5.2000, zadeva C-209/98, Sydhavnens Stens, Zbirka odločb I-3743, točka 74.

⁽⁸⁾ Sodba Sodišča z dne 17.5.2001, zadeva C-340/99, TNT Traco, Zbirka odločb I-4109, točke 56–58.

⁽⁹⁾ UL C 83, 30.3.2010, str. 47.

⁽¹⁰⁾ Ta člen določa: „Obseg in načini izvajanja pristojnosti Unije so določeni z ustreznimi določbami za vsako področje iz Pogodb.“

⁽¹¹⁾ Še zlasti zapleteno utegne biti razmerje med regulativnimi režimi in upravnimi praksami glede na vsebino člena 2(2) PDEU, ki za zavezujoče odločanje na tem področju pooblašča tako EU kot države članice in slednjim priznava izvajanje njihove pristojnosti, če EU ni uporabila svoje ali če se je odločila, da jo bo prenehala izvajati. Poleg tega edini člen Protokola št. 25 (o izvajanju deljenih pristojnosti), priloženega PEU in PDEU, določa: „Kadar Unija ukrepa na posameznem področju, [...] zajema obseg izvajanja pristojnosti le elemente, ki jih ureja zadevni akt Unije, in torej ne zajema celotnega področja.“

2.8 Komisija je predstavila sklop obsežnih predlogov, s katerimi naj bi izpolnili obveznosti EU na področju boja proti podnebnim spremembam in spodbujanja obnovljivih virov energije do leta 2020. V ta namen sta se Svet in Parlament zavezala za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov za 20 %, določitev 20-odstotnega deleža obnovljivih virov energije in izboljšanje energetske učinkovitosti za 20 %. Zato je Komisija sprejela novo splošno uredbo o skupinskih izjemah, v skladu s katero so državne pomoči za obnovljive vire energije in energetska učinkovitost izvzete iz priglasitve, če izpolnjujejo določena merila.

2.9 Med ključnimi vprašanji, ki jih Komisija obravnava v dokumentu za novo energetska strategijo za Evropo 2011–2020, so poleg varstva državljanov kot potrošnikov in dostopa do energetskih storitev in delovnih mest, ki jih ustvarja gospodarstvo z nizkimi izpusti CO₂, tudi naslednja:

- izvajanje že odobrenih ukrepov za liberalizacijo trga z energijo ter boj proti podnebnim spremembam in strateški načrt za energetska tehnologijo (*Strategic Energy Technology Plan, SET*),
- časovni načrt za zmanjševanje izpustov CO₂ v energetiki do leta 2050,
- tehnološke inovacije,
- okrepitev in usklajevanje zunanje politike ter
- zmanjšanje potreb po energiji (akcijski načrt za energetska učinkovitost), zlasti razvoj potrebne infrastrukture za oskrbo z energijo in distribucijo, da bi oskrbo uskladili s povpraševanjem na notranjem trgu z energijo.

2.10 Ti predlogi Komisije, med katerimi so nekateri še v postopku sprejemanja na Svetu in v Parlamentu, ter njihovo prihodnje izvajanje v državah članicah (npr. distribucija zemeljskega plina, razširitev uporabe obnovljivih virov energije in ukrepi za energetska učinkovitost v prometu, gradbeništvu itd), odražajo logiko, ki si prizadeva uresničevati cilje strategije 20-20.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Vendar pa je treba opredeliti ukrepe, ki so – ker pogodbi ne dajeta zadostne pravne podlage – potrebni za to, da bi v kratkem času ustvarili pravo energetska politiko v skladu z izzivi EU v 21. stoletju. V tem smislu so bile že priporočene nekatere pobude, kot je predlog Jacquesa Delorsa za sklenitev

nove pogodbe o ustanovitvi evropske skupnosti za energijo, ki bi Evropski uniji dala pristojnosti za spodbujanje ustvarjanja novih in boljših transnacionalnih omrežij energetske infrastrukture ter za skupne sklade in sredstva za raziskave, razvoj in inovacije na področju energije ali – med drugim – poslovnih instrumentov za skupno delovanje na mednarodnih trgih energentov⁽¹²⁾.

3.2 Po drugi strani – in v zvezi z že omenjenim členom 194 PDEU – kaže razmisliti o obsegu treh področij, na katera bodo vplivali javni ukrepi na nacionalni in nadnacionalni ravni, in sicer: varstvo in razvoj pravic državljanov EU, skladnost uporabe izjem zaradi nacionalne varnosti držav z nadnacionalno varnostjo oskrbe z energijo, ter združljivost nacionalnih ukrepov z vzpostavitvijo in delovanjem notranjega trga z energijo, predvsem kar se nanaša na prometno infrastrukturo in distribucijo, povezave energetskih omrežij, sistem javnih naročil in pravice potrošnikov.

3.3 Zagotovo je jedro pravic, ki so najtesneje povezane s prihodnjimi ukrepi EU na področju energije, priznana v Naslovu IV (*Solidarnost*) Listine: v členih 36 (*Dostop do storitev splošnega gospodarskega pomena*), 37 (*Varstvo okolja*) in 38 (*Varstvo potrošnikov*). Kazalo bi proučiti, kakšne bi bile možne posledice, če bi vse države članice ratificirale Protokol 14 *Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin* (EKČP), ki skupaj z Lizbonsko pogodbo odpira vrata za pristop EU k EKČP.

3.3.1 Te določbe opredeljujejo načela za institucionalne ukrepe EU, vendar ne priznavajo izrecno pravic državljanov kot posameznikov⁽¹³⁾, čeprav v primeru varstva okolja in potrošnikov obstaja trden evropski pravni okvir za varovanje interesov posameznikov in tako imenovanih „razpršenih interesov“. Ne glede na to pa bo izvajanje Protokola št. 26 o storitvah splošnega pomena v prilogi k PEU in PDEU predvidoma izboljšalo dostop državljanov do različnih energetskih virov, s čimer se upošteva še posebej položaj najbolj prikrajšanih skupin.

3.3.2 Iz navedenih razlogov je možno pričakovati pravne napetosti med EU in državami članicami zaradi težkega usklajevanja nadnacionalne naloge liberalizacije in/ali usklajevanja ključnih elementov delovanja trga z energijo v Evropi in naloge države, da ohranja socialno blaginjo⁽¹⁴⁾. Vendar pa Komisija nasprotno meni, da bo sodelovanje med državami članicami povečalo nacionalno varnost.

⁽¹²⁾ Glej raziskovalno mnenje CESE 990/2010 o energetski revščini v povezavi z liberalizacijo in gospodarsko krizo.

⁽¹³⁾ Glej BENOÎT ROHMER, F., in drugi, *Commentary of the Charter of Fundamental Rights of the European Union*, Bruselj, 2006, str. 312 in naslednje, ter LUCARELLI, A., in drugi: *L'Europa dei diritti. Commento alla Carta dei diritti fondamentali dell'Unione Europea*, Bologna, 2002, str. 251 in naslednje.

⁽¹⁴⁾ Glej MOREIRO GONZÁLEZ, C. J.: *El objetivo del bienestar social en el contexto de crisis económica mundial*, Gaceta Jurídica de la UE y de la Competencia, Nueva Época, 11.5.2009, str. 7 in naslednje.

3.3.3 To še posebej zato, ker – kot je znano – Listina določa le minimalne standarde za zaščito pravic in svoboščin, ki jih priznava ⁽¹⁵⁾, in zanjo poleg tega veljajo omejitve pri uporabi na ozemlju nekaterih držav članic ⁽¹⁶⁾. Gre za to, da bi – kolikor je mogoče – ohranili socialno kohezijo, da bi pri dostopu do energije zagotavljali pravice do solidarnosti ekonomsko najšibkejšim slojem prebivalstva, ranljivim skupinam in invalidom.

3.3.4 Še posebej zato, ker zaradi uničujočih učinkov sedanje svetovne gospodarske krize na zaposlovanje (izgube delovnih mest), plače (spremembe plač) in zmožnosti oblasti za ohranjanje socialnih storitev grozi, da bodo veliki deli prebivalstva ostali brez dostopa do energije in se bo porajala „energetska revščina“.

3.4 Drugo vprašanje, ki ga treba rešiti, je skladnost med strategijami nacionalne varnosti držav članic in potrebo po zagotavljanju zanesljivosti oskrbe z energijo na nadnacionalni ravni.

3.4.1 Viri in oskrbovalne poti za energijo v EU morajo prispevati k zanesljivosti oskrbe EU kot celote in vsake države članice posebej. Zanesljivost oskrbe bo v prihodnosti odvisna od tega, v kakšno smer se bo razvijalo razmerje med gorivi, od razvoja proizvodnje v EU in tretjih državah, ki jo oskrbujejo, ter od naložb v skladiščne zmogljivosti in oskrbovalne poti v EU in zunaj nje.

3.4.2 Ker člen 4(2) Pogodbe o EU (PEU) priznava, da je nacionalna varnost „temeljna državna funkcija“ in državam članicam izrecno in izključno podeljuje odgovornost za njeno zaščito, bo treba vzpostaviti okvire za politično in zakonodajno usklajevanje med EU in državami članicami, da bi dosegli sinergije in komplementarnosti iz člena 194(1) PDEU.

⁽¹⁵⁾ Glej člena 51 in 52 Listine ter Izjavo št. 1 držav članic o Listini, priloženo Sklepni listini medvladne konference, ki je 13.12.2007 sprejela Lizbonsko pogodbo, UL C 83, 30.3.2010, str. 337, in razlage Listine, ki jih je pripravil prezidij Evropske konvencije; prezidij je Listino pripravil in jo posodobil, UL C 303/2, 14.12.2007, str. 17 in naslednje.

⁽¹⁶⁾ Kot določajo Protokol št. 30, priložen PEU in PDEU, o uporabi Listine na Poljskem in v Združenem kraljestvu, in izjave št. 61 in 62 Republike Poljske ter št. 53 Češke republike, priložene Sklepni listini medvladne konference, ki je sprejela Lizbonsko pogodbo.

3.4.3 V ta namen bo treba raziskati načine za institucionalno krepitev agencije za sodelovanje energetskih regulatorjev ⁽¹⁷⁾, naloge katere vključujejo spodbujanje izmenjave dobrih praks in sodelovanje med regulativnimi organi in gospodarskimi akterji, izdajanje mnenj o skladnosti katerekoli odločitve, ki jo sprejmejo nacionalni regulatorji, z nadnacionalnimi obveznostmi, in – v določenih okoliščinah – odločanje o načinih in pogojih za dostop in operativno varnost infrastrukture za elektriko in plin, ki povezuje vsaj dve državi članici. To zahteva usklajevanje in sodelovanje med državami članicami pod nadzorom agencije. Vendar mora biti vsaka razširitev ali sprememba pristojnosti agencije v skladu s splošnimi omejitvami, ki jih je Sodišče opredelilo v sodni praksi, zlasti v svoji sodbi v primeru Meroni ⁽¹⁸⁾.

3.4.4 Gre za zagotovitev izvajanja sedanje pravne ureditve EU na področju zanesljivosti oskrbe z energijo – ki je bila pripravljena in sprejeta pred že omenjenim členom 4(2) PEU in ki zajema tako izključno nadnacionalne ukrepe ⁽¹⁹⁾ kot tudi ukrepe na področju skupne zunanje in varnostne politike ter *ad hoc* stališče spomladanskega zasedanja Evropskega sveta 2010 o zanesljivosti oskrbe z energijo ⁽²⁰⁾ – in zagotovitev njene skladnosti z nekaterimi določbami Evropske energetske listine v zvezi z uporabo infrastrukture za prenos energije ter tranzit energetskih snovi in proizvodov ⁽²¹⁾.

3.4.5 Za okrepitev zanesljivosti oskrbe in solidarnosti med državami članicami v nujnih primerih Skupnosti in zlasti za podporo tistim državam članicam, kjer so geografske ali geološke razmere manj ugodne, morajo države članice pripraviti skupne načrte preventivnih ali nujnih ukrepov na nadnacionalni ali celo transnacionalni ravni. Te načrte bi bilo treba redno

⁽¹⁷⁾ Agencija je bila ustanovljena z Uredbo (ES) št. 713/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13.7.2009, UL L 211, 14.8.2009.

⁽¹⁸⁾ V zvezi s tem je treba opozoriti, da po sodni praksi Sodišča ni dopustno prenesti na Komisijo pravnih pooblastil ali izvršnih pristojnosti, razen če so te pristojnosti izrecno predvidene v Pogodbi (sodba v zadevi Meroni z dne 17. julija 1959, Zbirka odločb str. 331).

⁽¹⁹⁾ Glej npr. Sporočilo Komisije o drugem strateškem pregledu energetske politike: akcijski načrt EU za varnost preskrbe in solidarnost pri preskrbi z energijo, COM(2008) 781 konč., v katerem Komisija med drugimi ustreznimi ukrepi predlaga spremembo Direktive 2006/67/ES o strateških rezervah nafte, kar je privedlo do sprejetja Direktive Sveta 2009/119/ES z dne 14.9.2009, UL L 265, in Direktive 2004/67/ES o varnosti oskrbe z zemeljskim plinom; zeleno knjigo Varnemu, trajnostnemu in konkurenčnemu evropskemu energetskemu omrežju naproti (COM(2008) 782 konč.), itd.

⁽²⁰⁾ Sklepi Evropskega sveta, Bruselj, 25. in 26.3.2010, dok. Co EUR 4, CONCL 1.

⁽²¹⁾ Sklep 98/181/ES, ESPJ in Euratom Sveta in Komisije (UL L 69, 23.9.1997) in Sklep 2001/595/ES Sveta (UL L 209, 13.7.2001).

posodabljati in objavljati. Kohezijski sklad in strukturni skladi bi bili lahko v prihodnosti pomemben element za finančno podporo tem načrtom.

3.4.6 Za boljše varovanje navedenih ciljev bi kazalo čimprej – v skladu s členom 122 PDEU – sprejeti ukrepe, ki bi urejali dobavo nekaterih energetskega proizvodov v primeru resnih težav, v katerih bi se lahko znašle države članice, in opredeliti postopek za določitev finančne pomoči državam članicam, prizadetih zaradi naravnih nesreč ali izrednih dogodkov. Poleg bi bilo treba pretehtati uporabo člena 149 PDEU kot dodatne

pravne podlage za doseganje navedenih ciljev, če bi se to zdelo primerno zaradi posebnih okoliščin, ki bi upravičevale sprejetje nadnacionalnih ukrepov.

3.4.7 Glede na izzive in cilje EU na področju energije se zdi potrebno, da bi se zavzeli za opredelitev resnične „evropske javne službe za energijo“, ki bi – ob upoštevanju načela subsidiarnosti – med drugim imela nalogo, da vzpostavi javni register o navadah glede porabe energije v državah članicah, vrstah porabljene energije v teh državah, sredstvih za preprečevanje nesreč, povezanih z uporabo in prenosom energije, usklajevanju civilne zaščite v te namene itd.

V Bruslju, 16. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

PRILOGA

k Mnenju Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Naslednji deli besedila v mnenju strokovne skupine so bili v korist amandmajev, ki jih je plenarna skupščina sprejela, zavrjnjeni, a so prejeli vsaj četrtino glasov:

Točka 1.1, 4. stavek

„Trebja je okrepiti vse vidike delovanja notranjega trga z energijo, povezane z infrastrukturo, sistemom javnih naročil, pravilnim delovanjem trga in varstvom potrošnikov. V ta namen EESO vztraja, da je temeljnega pomena razviti energetska infrastrukturo in vseevropska omrežja, da bi vzpostavili notranji trg z energijo.

Tako je treba še zlasti uvesti mehanizme za določitev meril za oblikovanje cen, da bi preprečili znatne in neupravičene razlike, ki se pogosto napačno utemeljujejo z vrsto uporabljenih energij, viri oskrbe in distribucijskimi kanali.

Podobno bi bilo treba uvesti nadnacionalna merila in ukrepe za racionalizacijo pridobivanja energije v državah članicah, pri čemer bi bilo treba zagotoviti trajnostno rabo virov ter izkoristiti geografske in podnebne elemente z določanjem najboljših obdobjev za delovanje fotovoltaičnih in vetrnih elektrarn ter elektrarn na podlagi plimovanja.“

Rezultat glasovanja

27 glasov za črtanje besede „nacionalna“, 17 glasov proti in 2 vzdržana glasova

Točka 1.1.5

„Za to bi bilo treba proučiti možnost sprejetja uredbe, ki bi vključevala pravice iz evropske listine o pravicah odjemalcev energije (COM(2007) 386 konč., CESE 71/2008, poročevalec g. Iozia) ⁽¹⁾, in posebnosti storitev splošnega pomena, na katere se lahko sklicujejo države članice na tem področju, s skupnimi minimalnimi standardi za obveznosti javnih služb, ki morajo biti jasno določene ter transparentne, objektivne in nediskriminatorne. To pomeni, da je treba razlikovati med pravicami državljanov in možnostmi držav članic, da uvedejo ali ohranijo obveznosti javnih služb pri zagotavljanju storitev splošnega gospodarskega pomena.

Uredba je bolj primeren instrument kot direktiva iz naslednjih razlogov:

- uredba velja neposredno za pristojne organe v državi članici, energetska podjetja in odjemalce;*
- ne zahteva dolgotrajnega postopka prenosa v nacionalno zakonodajo;*
- zagotavlja jasnost in skladnost pravil in obveznosti v vsej EU;*
- neposredno opredeljuje sodelovanje institucij EU.*

⁽¹⁾ Sporočilo Komisije Evropski listini o pravicah odjemalcev energije naproti (COM(2007) 386 konč.).“

Rezultat glasovanja

28 glasov za črtanje točke, 16 glasov proti in 2 vzdržana glasova

Točka 3.4.5

„Za okrepitev zanesljivosti oskrbe in solidarnosti med državami članicami v nujnih primerih Skupnosti in zlasti za podporo tistim državam članicam, kjer so geografske ali geološke razmere manj ugodne, morajo države članice pripraviti skupne načrte preventivnih ali nujnih ukrepov na nadnacionalni ali celo transnacionalni ravni (trgovinske sporazume med podjetji, povečanje izvoza, klirinške mehanizme itd.). Te načrte bi bilo treba redno posodabljati in objavljati. Kohezijski sklad in strukturni skladi bi bili lahko v prihodnosti pomemben element za finančno podporo tem načrtom.“

Rezultat glasovanja

30 glasov za črtanje besedila v oklepaju, 11 glasov proti in 3 vzdržani glasovi

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o odnosih med EU in Kanado (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 48/16)

Poročevalec: **g. RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 26. februarja 2009 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Odnosi med EU in Kanado.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 3. septembra 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje soglasno sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 16. septembra).

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropska in kanadska civilna družba imata nekatere skupne vrednote, tudi gospodarske, na katerih tudi v 21. stoletju temelji njuna identiteta. Združevanje njunih načel lahko prinese dodano vrednost tako Evropski uniji kot Kanadi, s tem pa tudi celotni mednarodni skupnosti.

1.2 Zato mora Kanada postati ključna partnerica EU. Obstoječi odnosi so ustrezni, vendar bi jih težko opisali kot velikopotezne. EESO v zvezi s tem z zadovoljstvom pozdravlja začetek pogajanj o celovitem gospodarskem in trgovinskem sporazumu, ki zbuja velika pričakovanja ne le v zvezi s prihodnjimi odnosi med EU in Kanado, temveč čezatlantskimi odnosi nasploh. Treba je spomniti, da so ZDA in Kanada skupaj z Mehiko podpisnice sporazuma NAFTA, Kanada pa bi tako lahko zagotovila pomemben dostop na trg ZDA.

1.3 EESO pozdravlja rezultate nedavnega zasedanja na vrhu med EU in Kanado, ki je bilo 6. maja 2010. EESO izraža zadovoljstvo, da so se voditelji držav in vlad zavezali k rešitvi spornega vprašanja o izdajanju vizumov, prav tako pa meni, da bi moral načrt Kanade, da ponovno preuči svojo azilno politiko, prispevati k olajšanju izdaje vizumov za vse državljane EU v okviru popolne vzajemnosti.

1.4 EESO meni, da bo vključitev posebnih ureditev za udeležbo in soglasje provinc, ozemelj in civilne družbe v pogajanjih ključnega pomena za uspešno izvajanje sporazuma. Odprtje trgov javnih naročil je eno najpomembnejših vprašanj za EU. Kanadske province imajo na tem področju zelo velike pristojnosti, zato jih je treba vključiti v pogajanja o tem vpra-

šanju. Posamezni socialno-gospodarski partnerji imajo o tem različna stališča, zato EESO meni, da je na pogajanjih o tem vprašanju nujna aktivna udeležba socialnih partnerjev.

1.5 EESO podpira zamisel, da bi se Evropski parlament vključil v ta pogajalski proces z ustreznimi ukrepi spremljanja in obveščanja, in ne zgolj, kot to predvideva Lizbonska pogodba, z odobritvijo in ratifikacijo končne različice.

1.6 Primerno bi bilo, da bi po sklenitvi sporazuma skupni odbor za sodelovanje med EU in Kanado izvajal funkcije po zgledu čezatlantskega ekonomskega sveta, ki obstaja med EU in ZDA, da se med drugim doseže približevanje zakonodaje med EU in Kanado.

1.7 EU mora doseči soglasje o ambicioznem sporazumu, ki obravnava vse vidike trgovinskih odnosov med EU in Kanado, vključno z javnimi naročili. V zvezi s tem je zlasti pomembno, da se čim prej odpravijo dejanske ovire, s katerimi se soočajo podjetja, in sicer prek uskladitve zakonodaje in odprave netrgovinskih ovir.

1.8 Okoljske vidike in vidike trajnostnega razvoja je treba v sporazumu ohraniti.

1.9 EESO meni, da niti EU niti Kanada ne bi smeli zamuditi priložnosti za vzpostavitev tesnejših odnosov, saj bodo koristili družbam obeh držav. V ta namen morata obe strani vzdrževati odprt dialog s predstavniki organizacij civilne družbe, ne le med pogajanjmi, temveč tudi zato, da bosta lahko spremljali izvajanje in rezultate prihodnjega sporazuma ter ga po potrebi izboljšali.

1.10 EESO predlaga, da se v okviru sporazuma ustanovi skupen posvetovalni organ organizacij civilne družbe iz EU in Kanade. Ta organ bi imel svetovalno vlogo v prihodnjem skupnem organu, ustanovljenem kot glavni politični organ za nadzor sporazuma, in bi lahko pripravljala mnenja o različnih zadevah s področij v okviru sporazuma, o katerih bi ga za nasvet prosil ta prihodnji skupni organ. Ta posvetovalni odbor bi lahko deloval po modelu drugih skupnih posvetovalnih organov civilne družbe, med katerimi je najnovejši skupni posvetovalni odbor, ustanovljen s pridružitvenim sporazumom med EU in Srednjo Ameriko iz leta 2010.

2. Uvod

2.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor je odnose med Evropsko unijo in Kanado preučeval leta 1996⁽¹⁾. Od takrat so kontekst teh odnosov spremenili številni dogodki, zato je treba pripraviti novo mnenje.

2.2 Evropska in kanadska civilna družba imata skupne vrednote, na katerih tudi v 21. stoletju temelji njuna identiteta. Združevanje njunih načel lahko na področjih, kot so gospodarstvo, okoljska politika, varnost, priseljevanje itd., prinese dodano vrednost tako Evropski uniji kot Kanadi, s tem pa tudi celotni mednarodni skupnosti. Poleg tega bi bilo zaželeno, da se okrepi večstransko sodelovanje na področjih, kot so gospodarsko upravljanje, podnebne spremembe in reševanje sporov.

2.3 V tem pogledu se mnogi gospodarski sektorji teh držav močno dopolnjujejo, obe pa imata tudi skupne gospodarske vrednote, ki bi lahko olajšale izvajanje sporazuma. Tako je bil najpomembnejši dosežek srečanja na vrhu med EU in Kanado, ki je potekalo v Pragi 6. maja 2009, začetek pogajanj o celovitem gospodarskem in trgovinskem sporazumu med obema stranema (CETA: Comprehensive Economic and Trade Agreement).

2.4 EESO pozdravlja začetek pogajanj o sporazumu in upa, da bo ta sporazum zaznamoval začetek novega obdobja v odnosih med EU in Kanado ter tako spodbudil sodelovanje v korist obeh strani. Hkrati bo poslal jasno sporočilo mednarodni skupnosti, da tako EU kot Kanada v času gospodarske in finančne krize zavračata protekcionistični pristop. Poleg tega je okrepitev čezatlantskih odnosov brez polne udeležbe Kanade nepredstavljiva.

2.5 Treba je tudi omeniti, da bo sklenjeni sporazum prvi trgovinski sporazum, ki ga je v zadnjem obdobju podpisala skupina držav, od katerih je večina članic OECD in ki so

enako dovzetne za gospodarsko rast in ustvarjanje delovnih mest. Zato se pričakuje, da bo sporazum vzpostavil trdne temelje za trajnosten gospodarski, družbeni in okoljski razvoj, posvetovanje s civilno družbo in spremljanje izvajanja trgovinskega sporazuma.

3. Civilna družba v Kanadi

3.1 Kanadski sistem posvetovanja s civilno družbo je drugačen od evropskega. S civilno družbo se *ad hoc* posvetujejo parlamentarni odbori in zvezni ministri. Redno posvetovanje je obvezni sestavni del parlamentarnih postopkov v Kanadi, v okviru katerih je treba dokazati, da je to posvetovanje dejansko potekalo. Zelo razširjeno je tudi posvetovanje s civilno družbo na ravni provinc.

3.2 V Kanadi je v sindikate včlanjenih približno 4,6 milijona⁽²⁾ delavcev, kar je 26,1 % delavcev. Čeprav je število članov sindikatov v zadnjih desetih letih zraslo za več kot pol milijona zaradi sorazmernega povečanja števila delovnih mest, se odstotek v sindikate včlanjenih delavcev skoraj ni spremenil ter je v tem obdobju ostajal na približno enaki ravni.

3.3 Kanadski delavski kongres⁽³⁾ je osrednji nacionalni predstavnik sindikalnega gibanja. Vanj je včlanjena večina nacionalnih sindikatov v Kanadi, kar zajema 12 provincialnih in ozemeljskih združenj ter 136 delavskih svetov, ki zastopajo približno 3 milijone v sindikat včlanjenih delavcev. Kongres se zavzema za sprejemljivejše plačilo in delovne razmere; strožje zdravstvene in varnostne predpise; pošten sistem obdavčitve in socialne programe, vključno z otroškim varstvom, zdravstvenim zavarovanjem in pokojninami. Poziva tudi k boljšim programom usposabljanja in ustvarjanju novih delovnih mest.

3.4 Kanadski svet izvršnih direktorjev⁽⁴⁾ je osrednja organizacija delodajalcev v državi. Sestavlja ga okoli 150 članov iz vodilnih kanadskih podjetij in uglednih poslovnežev iz vseh gospodarskih sektorjev. Glavna naloga te organizacije je, da zastopa mnenja delodajalcev na treh ravneh: v Kanadi, Severni Ameriki in svetu. V Kanadi je njeno delo osredotočeno predvsem na notranje zadeve, na primer monetarno in davčno politiko, okolje, konkurenčnost, pravo gospodarskih družb ter zakonodajo. Na ravni Severne Amerike se organizacija ukvarja predvsem z gospodarsko soodvisnostjo ZDA in Kanade ter Severnoameriškim sporazumom o prosti trgovini (NAFTA). Na svetovni ravni je njeno delo usmerjeno v mednarodna davčna vprašanja, trgovino, naložbeno in razvojno politiko ter dvo- in večstranske odnose.

⁽¹⁾ Mnenje EXT/142 o odnosih med EU in Kanado, Bruselj, 27. november 1996.

⁽²⁾ *Labour Force Survey 2008* (Raziskava o delovni sili leta 2008); kanadski državni statistični urad.

⁽³⁾ <http://canadianlabour.ca>.

⁽⁴⁾ <http://www.ceocouncil.ca/en/>.

3.5 Kanadska zveza neodvisnih podjetij⁽⁵⁾ ima 105 000 članov, ki prihajajo s celotnega ozemlja države in iz vseh sektorjev, njen cilj pa je zastopanje interesov malih in srednjih podjetij na zvezni, provincialni in teritorialni ravni. Vpliven organ na nacionalni ravni je tudi kanadska gospodarska zbornica⁽⁶⁾.

3.6 Zveza potrošnikov Kanade⁽⁷⁾ je verjetno najbolj reprezentativna potrošniška organizacija, njen glavni cilj pa je obveščanje potrošnikov⁽⁸⁾ ter posredovanje njihovih stališč vladi in podjetjem za reševanje potrošniških sporov.

3.7 V Kanadi so tudi številne organizacije kmetov. Največja je Kanadska zveza za kmetijstvo⁽⁹⁾ z več kot 200 000 člani. Ustanovljena je bila leta 1935, da bi enotno zastopala stališča kanadskih kmetov. Je krovna organizacija, ki zastopa provincialne organizacije in nacionalne skupine proizvajalcev. Zavzema se za interese kanadskega kmetijskega in kmetijsko-živilskega sektorja.

3.8 Ribiški sektor zastopa predvsem Kanadski svet za ribištvo⁽¹⁰⁾. Svet zastopa ribiško industrijo na nacionalni ravni, vanj pa je včlanjenih okoli 100 podjetij, ki predelajo večino kanadske proizvodnje rib in morskih sadežev.

4. Nova spodbuda za odnose med EU in Kanado: gospodarska izmenjava in politični odnosi

4.1 Kanada je z BDP v višini 1,51⁽¹¹⁾ bilijona USD štirinajsto največje gospodarstvo na svetu. Vodilni sektor kanadskega gospodarstva je storitveni sektor, ki je v letu 2008 ustvaril več kot 69,6 %⁽¹²⁾ BDP, v njem pa so bile zaposlene tri četrtine celotnega kanadskega aktivnega prebivalstva⁽¹³⁾.

4.2 Kanadska trgovinska bilanca za leto 2009 naj bi po ocenah izkazovala primanjkljaj v znesku 34.309 milijonov USD, v primerjavi s presežkom 7606 milijonov USD v letu 2008. Glavne izvozne postavke so: avtomobili in avtomobilski deli, industrijski stroji, letala, telekomunikacijska oprema,

kemični proizvodi, umetne mase in gnojila. V skladu s skupnim poročilom EU-Kanada iz marca 2009 je vsako peto delovno mesto v Kanadi povezano s trgovino.

4.3 Uradni odnosi med EU in Kanado segajo vse v leto 1959, ko je bil podpisan sporazum o sodelovanju na področju miroljubne uporabe jedrske energije. Od tedaj sta državi podpisali vrsto sporazumov in izjav. Na vrhu EU-Kanada decembra 1996 sta bila v skladu z novo transatlantsko agendo, podpisano leta 1995 z Združenimi državami, sprejeta skupna politična izjava in akcijski načrt z dvojnimi ciljem: razviti dvostranske politične in gospodarske odnose ter olajšati sodelovanje pri multilateralnih vprašanjih. Načrt je predvideval organizacijo dveh letnih srečanj na vrhu, na katerih naj bi dvostranske odnose pregledali in nadalje spodbujali.

4.4 Gospodarski odnosi med EU in Kanado so zelo pomebni. Leta 2009 je vrednost blagovne menjave med državama znašala 40,2 milijarde EUR⁽¹⁴⁾, vrednost menjave na področju komercialnih storitev (brez javnih storitev) pa 18,8 milijarde EUR. Poleg tega je bilo gibanje v zadnjih letih v splošnem pozitivno, saj se je blagovni izvoz EU v Kanado med letoma 2000 in 2009 povečal z 21,1 na 22,4 milijarde, izvoz kanadskega blaga v EU pa se je v enakem obdobju zmanjšal z 19 na 17,8 milijarde. Tako se je presežek EU v blagovni menjavi v zadnjem desetletju povečal z 2,1 milijarde na 4,7 milijarde EUR. Glavno izvozno blago EU v Kanado so zdravila, motorna vozila in motorji za letala. Glavno izvozno blago Kanade v EU pa so letala, diamanti, železova ruda, zdravila in uran. EU je leta 2009 zabeležila tudi presežek v trgovini na področju storitev, ki je znašal 2,5 milijarde EUR.

4.5 Eden največjih interesov EU na gospodarskem področju je liberalizacija trga javnih naročil. Medtem ko kanadska podjetja uživajo prost dostop do evropskih javnih naročil, saj sta tako Kanada kot tudi EU podpisnici sporazuma STO o javnih naročilih (1994), evropskim podjetjem ni zagotovljena enaka obravnava v Kanadi. Za področja, kot so energija, okolje, promet in zdravje, so pristojne province. Zato je pomembno, da so vključene v proces pogajanj za sklenitev zadovoljivega sporazuma, ki bo gospodarsko ugoden za EU. Kanada je v začetku letošnjega leta podpisala trgovinski sporazum z Združenimi državami Amerike ter tako odprla svoje trge javnih naročil na podregionalni ravni. Kanada je predlog uvedla kot odziv na protekcionistične ukrepe „Buy America“ (*kupujte ameriško blago*), ki so jih ZDA sprejele za spodbujanje svojega gospodarstva. Sporazum ponazarja, da so province pripravljene odpreti svoje trge javnih naročil za mednarodno konkurenco.

⁽⁵⁾ <http://www.cfib.org>.

⁽⁶⁾ <http://www.chamber.ca>.

⁽⁷⁾ <http://www.consumer.ca>.

⁽⁸⁾ Druge organizacije potrošnikov v Kanadi so Consumers' Council of Canada, Society of Consumer Association Professionals of Canada, Option consommateurs in Union des consommateurs.

⁽⁹⁾ <http://www.cfa-fca.ca/>.

⁽¹⁰⁾ <http://www.fisheriescouncil.ca/>.

⁽¹¹⁾ V letu 2009 naj bi po ocenah znašal 1,3 bilijona, v letu 2008 pa 1,4 bilijona. MDS. Podatkovna zbirka *World Economic Outlook Database*, oktober 2009.

⁽¹²⁾ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ca.html>.

⁽¹³⁾ Vir: Instituto Español de Comercio Exterior – ICEX.

⁽¹⁴⁾ Eurostat.

4.6 Dvostranski odnosi med EU in Kanado temeljijo predvsem na naslednjih instrumentih:

— Okvirni sporazum o gospodarskem in trgovinskem sodelovanju iz leta 1976.

— Izjava o čezatlantskih odnosih iz leta 1990, ki je ustvarila institucionalni okvir tako za srečanja na vrhu med EU in Kanado kot za ministrska srečanja.

— Akcijski načrt in politična izjava o odnosih med EU in Kanado iz leta 1996, ki vsebuje tri osnovna poglavja o gospodarskih in trgovinskih odnosih, zunanji in varnostni politiki ter nadnacionalnih vprašanjih.

— Na srečanju na vrhu v Ottawi marca 2004 je bil sprejet nov partnerski program, ki je odnose med partnericama razširil na nova, do tedaj neraziskana področja (mednarodno usklajevanje, skupna udeležba v mirovni misijah, razvojno sodelovanje, znanstveno sodelovanje, pravosodje in zunanje zadeve itd.), vključno s potrditvijo okvira za pogajanja o sporazumu o spodbujanju trgovine in naložb (TIEA).

4.7 Na splošno je mogoče reči, da so odnosi med Kanado in EU odlični. Največja politična trenja v odnosih med Kanado in EU povzročajo vprašanja v zvezi z Arktiko, evropska prepoved trgovanja s proizvodi iz tujljev ter kanadske zahteve po vizumih za državljane iz nekaterih držav članic EU.

Neposredno odprtje plovnihi poti na Arktiki postavlja vrsto vprašanj glede suverenosti, saj se do zdaj ni zdelo možno, da bi se to območje izkoriščalo v komercialne namene. Po ocenah naj bi se v tej regiji nahajalo 20 % svetovnih rezerv nafte in plina, poleg tega pa naj bi regija nudila nove alternativne in zelo privlačne trgovske poti. Vprašanje pomanjkanja multilateralne zakonodaje ali ureditve je treba obravnavati na srednji rok, preden bo prišlo do razhajanj ali sporov glede suverenosti nad ozemljem. Svet EU je decembra 2009 določil tri glavne cilje politike EU za območje Arktike: 1) zaščita in ohranitev Arktike v soglasju z njenimi prebivalci, 2) spodbujanje trajnostne rabe virov in 3) prispevek k upravljanju Arktike na več ravneh na podlagi Konvencije Združenih narodov o pomorskem pravu (UNCLOS).

Poleg tega Kanada zahteva vizume za državljane Češke republike, Romunije in Bolgarije zaradi zlorab pri prošnjah za azil za državljane teh držav. Ob upoštevanju, da vizumska politika EU temelji na vzajemnosti, je treba nujno najti rešitev, preden bo EU prisiljena uvesti podobne ukrepe. Bolgarija in Romunija si prizadevata za izpolnjevanje meril, ki jih je Kanada določila za odpravo vizumov. Kar zadeva Češko republiko, Kanada še ni določila konkretnih ukrepov za odpravo zahteve po vizumu.

Kanada utemeljuje, da so njeni ukrepi potrebni, ker ni zaščite pred ponarejenimi prošnjami za azil. Trenutno se pripravljata reforma zakonodaje, vendar bo trajalo še nekaj časa, preden bo predlog predstavljen v parlamentu.

4.8 EESO v zvezi s tem pozdravlja rezultate nedavnega zasedanja na vrhu med EU in Kanado, ki je bilo 6. maja 2010 in na katerem so se voditelji držav in vlad zavezali k rešitvi tega vprašanja, in meni, da bi moral načrt Kanade, da ponovno preuči svojo azilno politiko, pozitivno prispevati k olajšanju izdaje vizumov za vse državljane EU.

5. Ocena celovitega gospodarskega in trgovinskega sporazuma med EU in Kanado

5.1 Na vrhu EU-Kanada 6. maja 2009 v Pragi je bil sprejet dogovor o začetku pogajanj za sklenitev celovitega gospodarskega in trgovinskega sporazuma.

5.2 V skladu s študijo o stroških in koristih tesnejšega gospodarskega partnerstva med EU in Kanado, ki sta jo partnerici pripravili skupaj, naj bi imeli obe strani velike koristi od odprave tarif, liberalizacije trgovine na področju storitev ter zmanjšanja nekaterih netarifnih ovir za blago in naložbe.

5.3 V skladu s tem poročilom so najpomembnejša področja, ki naj bi jih urejal sporazum, blagovna menjava; sanitarna in fitosanitarna vprašanja; tehnične ovire trgovanja; spodbujanje trgovine; carinski postopki; čezmejno trgovanje s storitvami; naložbe; javna naročila; regulativno sodelovanje; intelektualna lastnina; gibanje oseb; politika konkurence; institucionalne ureditve in reševanje sporov ter trajnostni razvoj. Najpomembnejša vprašanja, ki bodo obravnavana na pogajanjih, bodo netrговinske ovire in zakonodajna ureditev.

5.4 Liberalizacija trgovine z blagom in storitvami med obema stranema bi lahko obseg dvostranskih trgovinskih tokov povečala za 20 %. Prav tako je bilo ocenjeno, da bi bili 7 let po začetku veljavnosti tovrstnega sporazuma dejanski prihodki EU večji za 11,6 milijarde EUR, Kanade pa za 8,2 milijarde EUR. Do leta 2014 naj bi se celoten izvoz iz EU v Kanado povečal za 24,3 % ali 17.000 milijonov EUR, kanadski izvoz v EU pa za 20,6 % ali 8600 milijonov EUR.

5.5 V skladu s študijo obstaja možnost za povečanje sodelovanja na področju znanosti in tehnologije, in sicer s pripravo skupnega raziskovalnega programa, zlasti na strateških področjih, kot so energija in okolje, čisti premog ter zajemanje in sekvenciranje ogljika, energija iz biomase ter proizvodnja električne energije in inteligentna energetska omrežja.

5.6 Druga področja za tesnejše sodelovanje v okviru sporazuma bi med drugim lahko bila varnost, socialno varstvo, sistem za vzajemno priznavanje kvalifikacij ter sodelovanje v Organizaciji za ribištvo severozahodnega Atlantika.

5.7 Videti je, da z vidika trgovine tarife ne povzročajo zapletov pri pogajanjih. Pomemben predmet pogajanj bo usklajevanje zakonodaje, saj je zaradi usmeritve h gospodarstvu, temelječem na storitvah, in k tujim naložbam regulativni okvir pomembnejši kot kdaj koli prej. Vendar je sistem, v katerem si zakonodajne pristojnosti delijo zvezna država, province in ozemlja, lahko ovira v pogajanjih o določbah sporazuma na tem področju.

5.8 V zvezi s tem je bila provincam izjemoma odobrena neposredna udeležba v procesu pogajanj, pri čemer je EU podprla njihovo prisotnost. Za pogajanja je pristojen predstavnik zvezne vlade, vendar bi tako med samimi provincami kot tudi med njimi in zvezno vlado lahko prišlo do razhajanj na področjih deljenih ali izključnih pristojnosti.

5.9 Kanada nima dejanskega enotnega trga. Zvezna vlada in province se zavedajo potrebe po oblikovanju notranjega trga, vendar za zdaj obstaja samo trdna politična volja. Svetovna gospodarska kriza pa Kanado kljub temu sili k čim prejšnji sklenitvi sporazuma, s čimer bo povečala raznovrstnost svojih zunanjih trgov prek meja Združenih držav.

5.10 Kar zadeva najbolj občutljive sektorje, je avtomobilski sektor glavna sporna točka trgovine med EU in Kanado. Nasprotno so odnosi na področju ribištva dobri, zato ta sektor ne bo eno osrednjih vprašanj na pogajanjih. EU želi na področju energije razširiti mrežo svojih dobaviteljev energije, zato razmišlja o sklenitvi posebnega sporazuma na področju energije, ki pa je zaenkrat šele predlog. Drugi sektorji, v katerih se evropska podjetja pri poslovanju v Kanadi soočajo s težavami, so letalska industrija, bančništvo in javna naročila. EU in Kanada imata različna stališča tudi glede geografskih označb in kmetijskih zadev.

5.11 Zvezna vlada in vlade provinc morajo oblikovati še skupno stališče o okoljskih vprašanjih, zlasti glede emisij toplogrednih plinov. Stališča provinc se razlikujejo: Québec, Ontario, Britanska Kolumbija in Manitoba so del zahodne pobude o podnebnju in izvajajo ukrepe za lajšanje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, Alberta in Nova Fundlandija, katerih gospodarstvu sta močno odvisni od proizvodnje nafte, pa te pobude ne podpirata. To vprašanje ostaja nerešeno in ni verjetno, da bi ta del pogajanj privedel do zavezujočega sporazuma na tem področju, kar pa v nobenem primeru ne sme

voditi v sprejetje stališč, na podlagi katerih se bo konkurenčnost evropskih podjetij poslabšala. Vendar se je Kanada zavezala, da bo vlagala v tehnologije čiste energije in si prizadevala za vzpostavitev dvostranskega sodelovanja na področju strategije za jedrsko energijo.

6. Stališča civilne družbe do sporazuma med EU in Kanado

6.1 Delodajalci

6.1.1 Evropski delodajalci (BUSINESSEUROPE) zahtevajo odpravo tarifnih in netarifnih ovir (pri čemer ne sme biti izjema nobena tarifna postavka); bistveno lažji dostop do javnih naročil na vseh ravneh (nacionalni in podnacionalni); zavezo približevanju zakonodaj v prednostnih sektorjih; večjo zaščito intelektualne lastnine (vključno z zaščito označb porekla, zlasti alkoholnih pijač); mehanizem za reševanje sporov in večjo mobilnost delovne sile, vključno z vzajemnim priznavanjem kvalifikacij zaposlenih in nekaterih poklicev, kot so medicinske sestre ali odvetniki.

6.1.2 Sporazum odpira nove možnosti za trgovino med partnerjema, ki imata podobno raven razvoja in primerljiv pristop k trgovinski politiki. Blaginja je postala tesno povezana z gospodarsko politiko, ki temelji na liberalizaciji trgovine in privabljanju neposrednih tujih naložb. Zdaj je bolj kot kdajkoli prej pomembno, da so trgi odprti, saj je to pomembna spodbuda za konkurenčnost, inovacije in rast.

6.1.3 Poslovna skupnost je prepričana, da morajo multilateralne trgovinske pravila urejati mednarodno trgovino, vendar prav tako meni, da obstajajo možnosti za nadaljnji napredek, in sicer s pomočjo ambicioznejših dvostranskih sporazumov, ki omogočajo hitrejšo odpravo ovir, zlasti netarifnih, trgovanje s storitvami in naložbe.

6.1.4 Ambiciozen in daljnosežen sporazum med EU in Kanado bo ugodno vplival na utrditev gospodarskih odnosov med obema stranema, ki so se v zadnjih letih okrepili ne samo na področju izvoza, temveč tudi na področju kompleksnejših poslov v sektorju storitev in pri ustanavljanju podjetij.

6.1.5 Sporazum bo pomenil spodbudo za povečanje dvostranskih gospodarskih in trgovinskih tokov. Pogajanja morajo voditi v ustvarjanje poslovnih priložnosti v sektorjih, v katerih so podjetja jasno pokazala svoje konkurenčne sposobnosti na svetovnem trgu, kot so energija, zlasti njen segment obnovljivih virov, upravljanje infrastrukture, finančne storitve, gradbeništvo, okoljske storitve in tehnologije ter telekomunikacije.

6.1.6 Splošni cilj je ustvariti več priložnosti z manj ovirami, tj. nuditi podjetjem nove možnosti trgovanja prek odprave ovir za izvoz blaga, storitev in kapitala.

6.1.7 Sporazum bo odločilno prispeval k tesnejšemu povezovanju gospodarstev Evropske unije in Kanade, kar bo prek povečanja trgovinskih in naložbenih tokov spodbudilo gospodarsko okrevanje obeh strani v obdobjih krize.

6.1.8 Mednarodna trgovina lahko ima in mora imeti ključno vlogo gonilne sile rasti in razvoja na svetovni ravni, zato mora biti trgovinska politika prek odpiranja trgov pomemben del gospodarske politike EU.

6.2 Sindikati

6.2.1 Evropski in mednarodni sindikati (EPSU, ETUC, ITUC) so oblikovali priporočila z zvezi s pravicami delavcev in spoštovanjem osnovnih konvencij Mednarodne organizacije dela (MOD) o delu, in sicer št. 98 (pogajanja o kolektivnih pogodbah), št. 138 (minimalna starost), št. 94 (določbe o delu v javnih pogodbah) in št. 29 (prisilno delo), kot tudi drugih sestavnih delov dostojnega dela. Pozivajo obe strani, naj objavljata redna poročila o napredku pri izpolnjevanju teh obveznosti. V zvezi s tem poudarjajo, da kanadski delavski kongres pogosto vlaga pritožbe pri MOD zaradi neizpolnjevanja konvencij o delu v Kanadi na ravni provinc. Čeprav zvezni zakoni pravzaprav zagotavljajo pravico delavcev do sodelovanja v sindikatih, pa različne pravne ureditve v provincah uvajajo omejitve pravic sindikatov v celotni državi ter so zato tarča kritik MOD.

6.2.2 Prav tako se morata obe strani zavezati, da bosta spoštovali smernice OECD o multinacionalnih podjetjih ter tristransko deklaracijo MOD o multinacionalnih podjetjih in socialni politiki in da ne bosta znižali delovnih standardov, da bi privabili tuje naložbe.

6.2.3 Evropska konfederacija sindikatov (ETUC) bi želela, da se v sporazum vključi obsežno poglavje o trajnostnem razvoju, ki bo vsebovalo zavezujoči mehanizem, ki zagotavlja izvajanje osnovnih konvencij o delu.

6.2.4 Po drugi strani pa EPSU zahteva, da sporazum zaščiti sedanje in prihodnje javne storitve in da se v ta namen zagotovi nacionalna regulacija.

6.2.5 Med kanadskimi sindikati zlasti kanadski delavski kongres močno podpira uporabo javnih naročil za doseganje ciljev socialnega, okoljskega in gospodarskega razvoja ter zato nasprotuje odprtju področja javnih naročil za kanadska javna podjetja (Crown Corporations) in podzvezne vlade.

6.2.6 Kanadski delavski kongres je zelo zaskrbljen zaradi grožnje, ki bi jo lahko morebitna navzkrižja interesov med vlagatelji in državo predstavljala za javne storitve in notranjo ureditev, in zaradi vpliva prekomerne zaščite intelektualne lastnine zlasti na cene farmacevtskih izdelkov.

6.2.7 Obstajati mora zavezujoči mehanizem, v okviru katerega se bodo organizacije delodajalcev in delavcev obeh strani lahko pritožile proti ukrepom vlade.

6.2.8 Sindikati pozivajo k ustanovitvi foruma za trgovino in trajnostni razvoj, ki bi se na uravnotežen način posvetoval z delavci, delodajalci in drugimi organizacijami civilne družbe. Kanadske delavske organizacije so prepričane, da postopek posvetovanja trenutno poteka v prid stališčem podjetij.

6.2.9 Prav tako zahtevajo oblikovanje strogih klavzul na področju spoštovanja večstranskih sporazumov o okolju, vključno s Kjotskim protokolom. Menijo, da je treba v takšno poglavje vključiti spoštovanje konvencij o človekovih pravicah, vključno s političnimi in državljanskimi pravicami, saj so zelo pomembne za socialno razsežnost trajnostnega razvoja.

6.3 Razne dejavnosti

6.3.1 Kmetijski sektor zahteva, da pogajalci EU upoštevajo občutljive proizvode na tem področju. Kar zadeva pravila o poreklu, priporoča, naj kot vzorec služi sporazum z Južno Korejo. Sektor mleka in mlečnih izdelkov je ključen in upati je, da bo sporazum ustvaril nove tržne priložnosti za evropske proizvajalce. Interesi EU v sektorju proizvodnje mesa so defenzivni, proizvajalci pa zahtevajo uvedbo kvot za svinjino, perutnino, jajca in jajčne proizvode. Kmetijski sektor pa ima zelo ofenzivne interese, kar zadeva žito, zlasti pšenico, in nasprotuje povečanju kvot Kanade. Poleg tega bi bilo primerno, da bi kanadska vlada Svetovno trgovinsko organizacijo obvestila o predpisih, ki bi lahko pomenili oviro za trgovanje, tako da bi lahko Odbor za tehnične ovire v trgovini analiziral njihovo skladnost, kakor je bilo to v primeru kanadskega zakona C-32 o sestavinah tobačnih izdelkov.

6.3.2 Kar zadeva izobraževanje in usposabljanje, EESO opozarja, da je bila možnost sodelovanja med EU in Kanado na tem področju omenjena že v skupni izjavi iz novembra 1990. EU in Kanada sta leta 2006 razširili sporazum na področju visokošolskega izobraževanja, usposabljanja in mladih za obdobje 2006–2013. Gre za prvi dvostranski sporazum, ki ga je podpisala EU, v katerem je omenjeno sodelovanje v korist mladih zunaj visokošolskega izobraževanja. Vendar se zdi, da ta sporazum ni prejel ustrezne finančne podpore. EESO poziva, da se navedeni ukrepi financirajo na ustrezen način in da se zagotovi finančna pomoč številnim socialnim delavcem, ki delajo z otroki in mladimi v EU in ki bi bili pripravljeni sodelovati pri izmenjavi izkušenj in skupnih dejavnostih s podobnimi organizacijami iz Kanade.

7. Stališče Evropskega ekonomsko-socialnega odbora do celovitega gospodarskega in trgovinskega sporazuma

7.1 EESO podpira rast in liberalizacijo trgovinske menjave ter s tega vidika z zadovoljstvom pozdravlja začetek pogajanj o sporazumu med EU in Kanado, kljub temu pa obžaluje neuspeh pogajanj iz Dohe ter poudarja, da daje prednost večstranskim pogajanjem in zavrača trgovinski protekcionizem.

7.2 EESO podpira vse ukrepe, namenjene odpravi tistih nekaj dejavnikov trenj, ki še obstajajo v dvostranskih odnosih (dostop do Arktike, vizumi, trgovanje s proizvodi iz tujlnjev), ter opozarja na pomen tega sporazuma za spodbujanje trgovinske menjave EU s celotno severnoameriško regijo v okviru sporazuma NAFTA. V zvezi s tem priporoča, da Evropski parlament

ustrezno spremlja vse faze pogajanj o sporazumu, kar bo olajšalo končno potrditev tega sporazuma v Parlamentu.

7.3 EESO pozdravlja odlične odnose med EU in Kanado ter obe strani poziva, naj ti odnosi služijo za utrditev zaveznitva za doseganje multilateralnih ciljev na političnem področju, zlasti za odločne in konkretne ukrepe v podporo okrevanju svetovnega gospodarstva, ter drugih ciljev, kot so neširjenje jedrskega orožja, boj proti podnebnim spremembam ali skupno obvladovanje krize (mirovne misije, naravne nesreče).

7.4 EESO je odločen zagovornik evropskega modela socialnega in civilnega dialoga. Zato vztraja, da je treba socialnim partnerjem in organizirani civilni družbi prisluhniti ter jih vključiti in zagotoviti njihovo sodelovanje v procesu pogajanj o sporazumu in v poznejšem izvajanju tega sporazuma.

7.5 EESO meni, da bi moral prihodnji sporazum vsebovati ustanovitev mešanega posvetovalnega odbora EU in Kanade, ki ga bodo sestavljali predstavniki organizirane civilne družbe, katerih naloga bo spodbujati dialog in sodelovanje na gospodarskem, socialnem in okoljskem področju odnosov med EU in Kanado v okviru izvajanja sporazuma. Ker v Kanadi ni Odboru podobnega institucionalnega predstavnika organizirane civilne družbe, EESO predlaga, da se skupaj z organizacijami civilne družbe Kanade preuči najboljši način za določitev sodelovanja v omenjenem prihodnjem odboru.

V Bruslju, 16. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o položaju invalidov v državah Euromeda

(2011/C 48/17)

Poročevalec: **Meelis JOOST**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 16. julija 2009 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Položaj invalidov v državah Euromeda.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 3. septembra 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje soglasno sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 16. septembra).

1. Sklepi

1.1 EESO z zadovoljstvom ugotavlja, da so Konvencijo Združenih narodov o pravicah invalidov ratificirale številne sredozemske partnerske države, s čimer so postavljeni temelji za izboljšanje kakovosti življenja invalidov.

1.2 EESO opozarja, da bi bilo treba organizacije civilne družbe, ki zastopajo invalide v sredozemskih partnerskih državah, bolj učinkovito kot doslej vključiti v sodelovanje v okviru evro-sredozemskega partnerstva. Za aktivno udeležbo teh organizacij v razvoju civilne družbe je treba zagotoviti ustrezna finančna sredstva.

1.3 EESO poziva sredozemske partnerske države, da pri oblikovanju okolja, v katerem ljudje živijo, spodbujajo načelo „oblikovanje za vse“, saj uporabniku prijazno okolje brez fizičnih ovir prispeva zlasti k razvoju turističnega potenciala.

1.4 EESO Evropsko komisijo poziva k zagotovitvi, da bodo finančna sredstva, namenjena sredozemskim partnerskim državam, na voljo tudi organizacijam civilne družbe, ki zastopajo invalide, in da se bodo finančna sredstva iz programov Evropske sosedske politike uporabljala tako, da ne bo dodatnih ovir za enakopravno udeležbo invalidov v družbenem življenju.

1.5 Ob upoštevanju kulturnega ozadja sredozemskih partnerskih držav in dolžnem spoštovanju prizadevanj, ki jih dobrodelne organizacije vlagajo v izboljšanje kakovosti življenja invalidov, EESO poziva zainteresirane strani, da sprejmejo ukrepe za uporabo pristopa, ki temelji na pravicah, da družba

prevzame svojo odgovornost za dobro počutje in življenjski standard invalidov, ter da ustvari okolje in storitve, ki bodo izpolnjevali potrebe vseh uporabnikov. Tovrstni pristop je v skladu s Konvencijo Združenih narodov o pravicah invalidov.

1.6 Sredozemske države morajo vložiti več prizadevanj v spodbujanje izobraževalnih tečajev, prilagojenih invalidom, da ustvarijo visokokakovostna delovna mesta in zagotovijo, da usposobljenost delovne sile izpolni zahteve trga. Poleg tega morajo ublažiti negativne posledice množičnega izseljevanja iz podeželja, kar se odraža v stopnji zaposlenosti in migracijskih valovih.

1.7 Na podlagi statistične ugotovitve, da invalidi predstavljajo najmanj 10 % prebivalstva, je mogoče sklepati, da v sredozemskih partnerskih državah živi do 25 milijonov invalidov. EESO poziva nosilce odločanja v sredozemski regiji, da si prizadevajo za vzpostavljanje enakih možnosti za vse in da med drugim spodbujajo tudi vključevanje invalidov na trg dela.

1.8 Za izboljšanje kohezije v državah na obeh straneh Sredozemlja bi bilo treba sredozemske partnerske države vključiti v čim večje število pobud, vključno z evropskimi tematskimi leti ⁽¹⁾, kulturno prestolnico Evrope in najnovejšo pobudo za letno imenovanje evropske prestolnice splošne dostopnosti ⁽²⁾.

2. Uvod

2.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor je v svojih prejšnjih mnenjih proučeval socialni razvoj v partnerskih sredozemskih državah.

⁽¹⁾ Leto 2010 je evropsko leto boja proti revščini in socialni izključenosti.

⁽²⁾ UL C 354, 28.12.2010, str. 8.

2.2 Odbor je sklenil, da pripravi to mnenje na lastno pobudo, da bi opozoril na okoliščine invalidov na sredozemskem območju in prispeval k izboljšanju njihovega položaja. Socialno področje je trenutno v odločilni fazi razvoja z velikimi izzivi po vsem svetu.

2.3 Barcelonski proces, ki se je začel leta 1995, je dal nov zagon odnosom med EU in njenimi sredozemskimi sosedami ⁽³⁾ in utrl pot vzpostavljanju območja miru in gospodarske blaginje v tej regiji. Petnajst let po sprejetju barcelonske deklaracije pa je jasno, da ni bilo velikega napredka.

2.4 Pobuda za Unijo za Sredozemlje iz leta 2008 je dala nov zagon sodelovanju, ki ga sredozemske partnerske države lahko uporabijo za dosegó uravnoveženega razvoja v regiji. Pomembno vlogo v zvezi s tem ima lahko razvoj socialnega področja, vključno z izboljšanjem položaja invalidov.

2.5 Evropska komisija bi lahko vidiku razvoja v socialnem sektorju dala večjo težo v okviru sporazuma o partnerstvu in še jasneje opozorila, da je treba nujno izboljšati socialno kohezijo.

2.6 Oktobra 2002 je bilo v Libanonu razglašeno Arabsko desetletje invalidov, ki se bo zaključilo leta 2012. Otvoritve Arabskega desetletja invalidov se je udeležilo 19 arabskih držav in predstavniki več kot sto arabskih organizacij civilne družbe za invalide. Deklaracija, ki je bila ob tej priložnosti sprejeta, je bila plod dolgih posvetovanj med ministri udeleženih držav, pristojnimi za socialne zadeve.

2.7 Nekatere sredozemske države ⁽⁴⁾, so ratificirale Konvencijo Združenih narodov o pravicah invalidov, katere cilj je zagotoviti pravice invalidov in izboljšati kakovost njihovega življenja. Proces ratifikacije Konvencije je v EU povezan z osnutkom protidiskriminacijske direktive, v zvezi s katero je EESO že pripravil mnenje. Ta direktiva, ki je namenjena boju proti diskriminaciji na različnih področjih življenja, še ni sprejeta, vendar so postopki v teku, saj EU v pravnem varstvu invalidov dela velike korake.

⁽³⁾ V Uniji za Sredozemlje so poleg 27 držav članic EU še naslednje sredozemske države: Alžirija, Maroko, Tunizija, Turčija, Egipt, Izrael, Palestinska nacionalna oblast, Sirija, Libanon, Jordanija, Hrvaška, Albanija, Črna gora, Bosna in Hercegovina, Monako, Mavretanija in Libija (ki ima status opazovalke).

⁽⁴⁾ <http://www.un.org/disabilities>.

2.8 Sodelovanje na področju razvoja človeških virov je pokazalo pozitivne rezultate. Indeks človekovega razvoja (*Human Development Index*) je zrasel z 0,694 v letu 1995 na 0,736 v letu 2007 ⁽⁵⁾. Trenutna kriza negativno vpliva na ta razvoj, zaradi česar je treba posebno pozornost nameniti enakim možnostim v okviru družbenega in gospodarskega razvoja sredozemskih partnerskih držav.

2.9 Stanje glede pravic in kakovosti življenja invalidov se razlikuje med posameznimi sredozemskimi partnerskimi državami. Namen tega mnenja je usmeriti pozornost držav v potrebo po izboljšanju položaja invalidov in učinkovitosti organizacij civilne družbe, ki delujejo na tem področju, kakor tudi vključiti predstavnike teh organizacij dejavneje kot doslej v tekoče civilnodružbeno sodelovanje med EU in sredozemskimi partnerskimi državami. Primeri posameznih držav in sklici na študije, ki so jih te izvedle, ter zbrani podatki, jasno ponazarjajo, da se te države resno lotevajo vključevanja invalidov in da so sprejele ukrepe za izboljšanje socialne kohezije.

3. Socialno vključevanje in enake možnosti

3.1 Namen barcelonskega procesa iz leta 1995 je tesnejše približanje družbenogospodarskih gibanj na obeh straneh Sredozemlja. Pri tem pa niso bile upoštevane posebne potrebe določenih skupin ljudi. Kohezijska politika EU je pokazala, da lahko spodbujanje enakih možnosti za ogrožene skupine ljudi in izboljšanje socialne kohezije prineseta koristi celotni družbi.

3.2 Pri ustvarjanju skupnega območja proste trgovine je še posebej pomembno, da se življenjsko okolje in življenjski standard invalidov čedalje bolj približujeta standardom EU. Za doseganje tega cilja je treba invalide bolj učinkovito vključevati v procese odločanja na nacionalni, regionalni in lokalni ravni.

3.3 Vključujoči izobraževalni sistem, politika zaposlovanja, regionalno uravnovežen razvoj in udeležba v procesih odločanja prispevajo k zmanjševanju revščine, hkrati pa povečujejo privlačnost partnerskih sredozemskih držav kot ugodnega okolja za življenje in delo ter tako preprečujejo izseljevanje. Končni rezultat socialnega vključevanja je izboljšanje mobilnosti oseb. Invalidnim otrokom v številnih sredozemskih partnerskih državah je nujno potreben dostop do izobraževanja onemogočen, zato trg dela zanje v veliki meri ostaja zaprt, ko dosežejo starost delovne aktivnosti.

⁽⁵⁾ UNDP.

3.4 V večini šol v državah Euromeda primanjkuje izobraževalnih zmogljivosti za invalidne otroke. Približno polovica vseh invalidnih otrok živi ločeno od svojih družin v negovalnih ustanovah. Invalidi ne morejo uveljavljati svoje pravice do udeležbe na trgu dela, čeprav so v državah Euromeda sprejeli zakone, ki jim zagotavljajo podporo in dostop do zaposlitvenih možnosti na trgu dela. Raziskava, ki jo je leta 2003 izvedla Zveza libanonskih invalidov (*Lebanese Physically Handicapped Union - LPHU*) jasno ponazarja, da ustanove, ki prejemajo velik del javnih sredstev za invalide, slednjim ne zagotavljajo izobraževanja, ki ga potrebujejo za vključevanje na trg dela.

Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov na evro-sredozemskem območju

3.5 Konvencijo Združenih narodov o pravicah invalidov so ratificirale naslednje sredozemske partnerske države, ki niso države članice EU: Alžirija, Bosna in Hercegovina, Maroko, Tunizija, Turčija, Egipt, Sirija, Jordanija, Hrvaška in Črna gora. Konvencije doslej še niso ratificirali Izrael, Palestinska nacionalna uprava, Libanon, Albanija, Mavretanija, Monako in država opazovalka Libija. Tudi nekatere države članice EU še niso ratificirale konvencije.

3.6 Členi konvencije invalidom zagotavljajo zaščito pred diskriminacijo na vseh področjih življenja: pri zaposlovanju, dostopu do prevoza, javnih objektov in stanovanjskih prostorov. V konvenciji sta posebej poudarjeni razpoložljivost storitev in ustrezna socialna zaščita tako v mestih kot tudi na podeželju.

3.7 Konvencija pripisuje poseben pomen zlasti dostopu do izobraževanja, pravici do proste izbire kraja bivanja, pravici do družinskega življenja in udeležbi v političnem življenju. Ločena poglavja konvencije se ukvarjajo z invalidnimi ženskami in invalidnimi otroki, skupinama, ki sta zelo pomembni za izboljšanje socialne kohezije v okviru sodelovanja med EU in sredozemsko regijo.

3.8 Osnovno besedilo konvencije spremlja tudi neobvezujoč protokol. Države, ki so podpisale in ratificirale konvencijo, so se zavezale, da bodo spremljale njeno izvajanje. Z ratifikacijo konvencije so se podpisnice tudi zavezale, da bodo Združenim narodom poročale, v kolikšnem obsegu položaj invalidov izpolnjuje zahteve konvencije.

3.9 Ratifikacija konvencije je prvi korak na dolgi poti spreminjanja odnosa do invalidov in njihovega življenjskega okolja, in sicer tako v državah članicah EU kot tudi v sredozemskih partnerskih državah. Današnji družbeni in gospodarski položaj nekaterih skupin prebivalstva, med katerimi spadajo tudi invalidi, v južnih sredozemskih državah ni v skladu z zahtevami konvencije.

Vidik enakih možnosti v okviru regionalnega razvoja

3.10 Regionalno sodelovanje med sredozemskimi partnerskimi državami ima pomembno vlogo pri izboljšanju vsakdanjega življenja invalidov. Mobilnost, razširjanje informacij, storitve za invalide in izvajanje skupnih projektov je treba spodbujati veliko bolj učinkovito kot doslej. Regionalna kohezija znotraj držav, ki se odraža v trajnostnem razvoju podeželskih območij in razpoložljivosti storitev za invalide, in to ne samo na mestnih območjih, krepi konkurenčnost sredozemskih partnerskih držav.

3.11 Medsebojno razumevanje, katerega sestavni del je strpnost med različnimi skupinami prebivalstva, in boj proti diskriminaciji bi morala narekovati odnose med sredozemskimi partnerskimi državami in odnose v okviru evro-sredozemskega partnerstva.

3.12 Socialna krhkost sredozemskih podeželskih območij se kaže v revščini, brezposelnosti, pomanjkljivi infrastrukturi, degradaciji tal in odseljevanju s podeželja. Države bi morale narediti vse, kar je v njihovih močeh, da ustavijo ta negativni razvoj dogodkov.

Organizacije civilne družbe, ki zastopajo invalide, in njihova družbena vloga

3.13 V večini držav članic EU obstajajo krovne organizacije, ki povezujejo različna združenja invalidov. Obstoj krovnih organizacij za invalide pomaga različnim skupinam invalidov, da bolje razumejo potrebe drugih skupin in da pri oblikovanju politik nastopajo enotno. Sredozemske partnerske države bi morale podpreti ustanavljanje in krepitev tovrstnih krovnih organizacij.

3.14 Sredozemske partnerske države, v katerih so že ustanovljene krovne organizacije za invalide, so: Maroko, Jordanija, Tunizija in Egipt.

3.15 Organizacija *Handicap International* je razpisala natečaj za nepridobitne organizacije, s ciljem vključiti invalide v njihove dejavnosti.

Tunizija in Jordanija sta vključeni v program Združenih narodov za razvoj (*United Nations Development Programme – UNDP*). V Jordaniji je bila kot partnerica UNDP ustanovljena organizacija za osebe s fizično invalidnostjo *Al Hussein Society for the Habilitation and Rehabilitation of the Physically Challenged*. Organizacija si prizadeva, da z vzpostavitvijo informacijsko-tehnoloških zmogljivosti, opremljenih s posebnimi računalniškimi programi, ki med drugim vključujejo tudi grafične aplikacije in organizacijo računalniških tečajev IT, tem osebam zagotovi uporabo informacijskih tehnologij.

3.16 Mednarodna krovna organizacija za invalide DPI (*Disabled Peoples International*) je na svoji spletni strani zapisala, da razvija šesto regijo, ki zajema arabske države. Po podatkih organizacije je željo po članstvu izrazilo že deset držav, pripravljeno delo pa naj bi bilo končano v dveh do treh mesecih.

4. Izboljšanje kakovosti življenja invalidov s povezovanjem dobrodelne dejavnosti s pristopom, ki temelji na pravicah

4.1 Zaradi kulturnega ozadja v Sredozemlju na odnos do invalidov in njihovo vlogo v družbi močno vpliva religija. Različna pojmovanja vzrokov invalidnosti bi bilo treba nadomestiti z znanstveno preverjenimi podatki, kar bi prispevalo k vzpostavljanju na pravicah zasnovanega pristopa do problema invalidnosti. Na sredozemskem partnerskem območju se odnos družbe do invalidov s prirojenimi ali pridobljenimi hibami razlikuje od države do države, pri čemer se z največjo diskriminacijo spoprijemajo osebe s prirojenimi in vidno posebej izraženimi hibami. Zato je treba javnost nujno poučiti o različnih oblikah invalidnosti ter poudarjati sposobnosti in znanja invalidov.

4.2 Tako na primer v Maroku invalidnost v najsplošneje opredeljenih oblikah prizadene približno 25 % družin. Dostop do storitev je zlasti otežen v primeru ljudi z vidno izraženo invalidnostjo. Pomembna vloga, ki jo imata religija in družina v Maroku, je razlog za razširjeno osredotočenost na dobrodelne dejavnosti v družbi. Plemenito načelo, da je treba ljudem v stiski pomagati, pa samo po sebi ni dovolj, da bi ljudem omogočilo shajanje z različnimi oblikami invalidnosti ali kroničnih bolezni.

4.3 Poleg izboljšanja kakovosti življenja invalidov z dobrodelnimi dejavnostmi bi bilo treba poskrbeti tudi za stalne

izboljšave storitev in življenjskega okolja. Združenja invalidov in druge organizacije civilne družbe bi lahko – s pomočjo ustrezne podpore družbe – uspešno dopolnjevali dobrodelne dejavnosti na podlagi modela, ki temelji na pravicah. Invalidi morajo biti vključeni v procese odločanja, ki vplivajo na razvoj socialnega sistema. Tako na primer v Maroku obstaja težnja, da se model, ki temelji na dobrodelnih dejavnostih, nadomesti s pristopom, ki temelji na pravicah.

4.4 Dober primer, kako lahko država ali lokalna oblast v sredozemskih partnerskih državah uporabi ta model, so projekti organizacije *Handicap International* (HI) v Maroku. *Handicap International* je nevladna organizacija, ki je v Maroku dejavna od leta 1993. Raziskava o položaju invalidov, ki zajema tudi invalidne otroke in njihove družine in je bila opravljena leta 2004 s finančno podporo ministrstva za socialne zadeve, je pokazala, da 70 % invalidov ni imelo dostopa do izobraževanja in da je bilo v šolski sistem vključenih samo 30 % invalidnih otrok. Raziskava je pokazala, da sta najbolj problematična pomanjkanje socialnih storitev in specialistov ter dejstvo, da je izključnost iz šolskega sistema v 50 % primerov vzrok za negativen odnos družbe do invalidnih otrok. V sklepnem delu raziskave so bila podana naslednja priporočila:

- družba kot celota mora spremeniti svoj odnos do invalidov;
- v Maroku in Tuniziji sta bili za obdobje od leta 2006 do leta 2011 pripravljene celoviti državni strategiji, katerih cilj je razširiti obseg storitev, ki so na voljo invalidom, s povezovanjem lokalnih središč;
- v ospredju strategije je bilo usposabljanje ponudnikov storitev (npr. vzpostavitev mreže fizioterapevtov v sodelovanju z ministrstvom za zdravje);
- v delo mreže za invalide naj bi bile vključene vse lokalne interesne skupine;
- poleg priprave ukrepov za medicinsko rehabilitacijo je treba več prizadevanj vložiti v spodbujanje lokalnega, skupnostnega (*community-based*) razširjanja ustreznega znanja.

4.5 V sredozemskih partnerskih državah je treba posebno pozornost nameniti položaju invalidnih otrok in družin, v katerih živijo invalidi. Invalidi in družine, ki skrbijo zanje, bi morali biti udeleženi v odločanju o potrebnih novih storitvah in vzpostavljanju ustreznih rehabilitacijskih objektov in drugih služb. V sedanjem sistemu za socialno skrbstvo in rehabilitacijo je družina partner lokalne oblasti, predstavnikov nacionalnih oblasti in ponudnikov storitev. Vloga predloge za storitve, vključena je v oblikovanje storitev in je cenjena svetovalka v zvezi z vsemi vprašanji, povezanimi z invalidnostjo. Spričo pomanjkanja razvite mreže storitev je možno ta pristop uporabiti na podlagi rehabilitacije, ki temelji na skupnosti (*community-based rehabilitation* – CBR), v podporo invalidov pa vključiti neformalne skupine in nepridobitna združenja (pravne osebe), ki delujejo na tem področju.

Ekonomsko-socialni trendi in ukrepi za izboljšanje življenjskih pogojev invalidov

4.6 Invalidi lahko obvladujejo vsakdanje življenje in uveljavljajo svoje pravice samo, če imajo sistematično in stalno podporo. Glede na dejstvo, da razlike v stopnji ekonomsko-socialnega razvoja v posameznih sredozemskih državah in trenutna kriza puščajo zelo malo manevrskega prostora za razvoj storitev, bi se morali invalidi dejavno vključevati v iskanje rešitev.

4.7 Družbeno vključevanje je najuspešnejše, kadar je poskrbljeno za zaposlitvene možnosti. V zvezi s tem je treba premisliti tako o zaposlovanju na glavnem, odprtem trgu dela, kakor tudi o zaščitenih in subvencioniranih delovnih mestih. Evropska unija je že naredila korake k izboljšanju zaposlitvenega položaja invalidov z zakonodajnimi ukrepi in uporabo preskušanih postopkov. Ob Evropskem letu invalidov 2003 so združenja socialnih partnerjev v EU vnovič potrdila svojo skupno deklaracijo o spodbujanju zaposlovanja za invalide. Glavni namen te deklaracije, ki se osredotoča na sposobnosti in ne na invalidnost, je služiti kot koristna podlaga za uvajanje potrebnih korakov za spodbujanje zaposlovanja invalidov v sredozemskih partnerskih državah, zlasti prek podjetij socialnega gospodarstva.

4.8 V sredozemskih partnerskih državah vključevanje invalidov na trg dela lahko podpre sporazum, ki so ga leta 1993 sklenile arabske države za spodbujanje zaposlovanja in rehabilitacije invalidov. Sporazum poudarja, da je treba ustvariti delovno okolje brez ovir in invalidom omogočiti ustrezno koriščenje javnega prevoza. Poleg tega je predlagana uvedba obvezne stopnje zaposlenosti za invalide, ukrep, ki se v nekaterih državah članicah že uporablja za izboljšanje zaposlitvenega položaja invalidov.

4.9 Invalidi želijo dati svoj prispevek družbi, vendar je za to potrebno ustvariti ustrezno okolje, ki temelji na pravicah in ponuja možnosti polnega vključevanja v družbo. Poleg tega je treba tudi podpirati dejavnosti invalidskih združenj. Država bi morala sistematično skrbeti za ljudi, vključno z invalidi, ki so najšibkejši člen v družbi.

4.10 Ženske se na splošno dejavno vključujejo v izvajanje ukrepov za izboljšanje kakovosti življenja invalidov, bodisi zasebno v družini ali v okviru družbenih ukrepov. Vloga žensk pri izvajanju teh dejavnosti zasluži priznanje. Istočasno pa breme izvajanja socialnih ukrepov ne sme biti izključno na ramenih družin. V sredozemskih partnerskih državah so v družinah, v katerih živijo invalidni otroci, ženske, tj. matere otrok, tiste, ki pogosto prevzamejo največji delež bremena nege otrok, kar je običaj, ki ga dodatno utrujejo verska prepričanja in kulturne značilnosti.

Splošni položaj žensk in otrok, pa tudi manjšin v sredozemskih partnerskih državah, je opisan v poročilu o človeškem razvoju v arabskem svetu iz leta 2002 (*Arab Human Development Report*), po katerem je bilo leta 2000 okrog 53 % žensk nepismenih, odstotek, ki bo leta 2015 predvidoma še vedno znašal 37 %.

4.11 Dober primer programa socialnega skrbstva na sredozemskem območju so projekti organizacije *Handicap International* (HI) za razvoj socialnega varstva in solidarnosti, ki se izvajajo v Tuniziji in v katerega so vključeni tako mrežno povezani strokovnjaki kot končni uporabniki, tj. invalidi in njihove družine. V obdobju med letoma 1998 in 2002 je bil izveden projekt za preprečevanje invalidnosti pri otrocih, z namenom izboljšati kakovost storitev za invalidne otroke z usposabljanjem strokovnjakov na področju rehabilitacije in zagotavljanjem ustrezne opreme za specializirane centre. V obdobju med letoma 1998 in 2003 sta bili v okviru ločenega projekta ustanovljeni dve rehabilitacijski kliniki skupaj z rehabilitacijskim centrom, delavnicami za tehnično pomoč in dvema mobilnima delavnicama za tehnični servis. Cilj projekta *Handicap International* za spodbujanje samoodločbe invalidov v Magrebu, ki je bil med letoma 2004 in 2006 izveden v Maroku, Alžiriji in Tuniziji, je bil sprožiti lokalne pobude za spodbujanje družbenega vključevanja invalidov ter slednjim vliti več samozavesti in dostojanstva. V projektu so med drugim sodelovali tudi tunizijsko ministrstvo za socialne zadeve in različna združenja za invalide.

4.12 Nazoren primer projekta na tem področju, ki ga je EU izvedla v eni od sredozemskih partnerskih držav z namenom spremeniti odnos do invalidov, je mladinski program EuroMed (*EuroMed Youth Programme*), ki je eden od stebrov mladinskega dela, ki ga izvaja Evropska komisija v državah tretjega sveta. Gre za enega od regionalnih programov v tretjem poglavju barcelonskega procesa, katerega cilj je razviti neformalno izobraževanje in medkulturni dialog v 27 partnerskih državah na območju Euromed. Število sodelujočih držav se bo v kratkem povečalo na 37. Mladinski program Euromed je konkretna pobuda v okviru evro-sredozemskega partnerstva. Sredstva, ki so na voljo v okviru te pobude, se lahko uporabijo za izboljšanje medsebojnega razumevanja med mladimi v sredozemskih partnerskih državah, spodbujanje demokratizacije civilne družbe, povečanje državljskega poguma mladih, zlasti mladih žensk, zagotoviti večji vpliv mladinskih organizacij ter spodbuditi izmenjavo informacij in izkušenj med mladinskimi organizacijami. Spremembo odnosa do invalidov in kronično bolnih oseb je mogoče doseči prav s tovrstnimi ukrepi. Program je bil uveden leta 1999, nanj pa je mogoče gledati kot na podaljšek mladinskega programa Evropske komisije v tej regiji.

5. Oblikovanje za vse – vzpostavitev okolja brez ovir na sredozemskem območju

5.1 Oblikovna zasnova stavb in promet v sredozemskih partnerskih državah še vedno nista naravnana na izpolnjevanje potreb invalidov. Ne smemo pozabiti, da uporabniku prijazno okolje brez ovir ne koristi zgolj invalidom, temveč tudi drugim družbenim skupinam, kot so družine z otroki, starejše osebe in osebe, katerih mobilnost je začasno omejena zaradi posledic nesreče.

5.2 „Oblikovanje za vse“ pomeni, da je treba izdelke in življenjsko okolje oblikovati tako, da jih lahko uporabljajo vsi ljudje čim bolj neomejeno, in sicer brez potrebe po prilagajanju ali posebnih rešitvah. Univerzalno oblikovanje je učinkovito v kombinaciji z drugimi družbenimi cilji in je sestavni del celovitega pristopa k iskanju rešitev.

5.3 Temeljna načela koncepta „oblikovanje za vse“, ki jih je treba upoštevati pri oblikovanju našega življenjskega okolja, so naslednja:

- enakopravna uporaba za različne skupine prebivalstva;
- vprašanje človekovih pravic zavzema osrednje mesto v konceptu „oblikovanje za vse“;
- uporabniku prijazna/prožna uporaba – možnost hitre uvedbe sprememb;

— preprosto in intuitivno – upošteva način razmišljanja uporabnika;

— razumljive informacije za uporabnika;

— trdnost – okolje, ustvarjeno na ta način, je odporno proti uničenju in obrabi;

— okolje in z njim povezani pripomočki ne zahtevajo velikih fizičnih naporov;

— na ta način ustvarjeno okolje je prostorno in primerno za osebe, ki uporabljajo različne pripomočke.

5.4 Poleg vzpostavitve fizičnega okolja je pomemben tudi odnos ljudi. Prometna varnost v mestih je v veliki meri odvisna od pozornosti, ki jo udeleženci v prometu namenjajo drugim udeležencem. Pri ustvarjanju uporabniku prijaznega okolja brez ovir imajo pomembno vlogo promocijske dejavnosti.

5.5 V nekaterih sredozemskih partnerskih državah (npr. v Jordaniji, Maroku in Tuniziji) je pravni okvir že vzpostavljen. Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov jasno določa, da nespoštovanje načela dostopnosti za invalide predstavlja diskriminacijo. Zelo pomembni sestavini sta tudi neoviran dostop do delovnih mest in varnost zaposlitve.

5.6 Ustroj javnega prevoza je invalidom bolj prilagojen tam, kjer spodbujajo in posodablajo železniški promet. Železniški promet v Maroku je na primer dobro razvit, tako da lahko invalidi uporabljajo vlak, če imajo omogočen dostop do železniških postaj in peronov.

5.7 Poudarjati je treba dobre primere neoviranega dostopa v prometnem sektorju in drugih projektov, ki se izvajajo v sredozemskih partnerskih državah v okviru pobude „oblikovanje za vse“.

5.8 V Jordaniji so bili denimo sprejeti ukrepi, s katerimi se v vsakdanjem življenju zagotavlja spoštovanje zakonskih določb, ki invalidom jamčijo dostop do javnih prostorov. V ta namen so mestne oblasti širšega območja Ammana v sodelovanju s Svetom za invalide izvedle dvodnevno posvetovanje. Primerljive pobude bi bile dobrodošle v celotni regiji.

Okolje brez ovir kot gonilo turističnega sektorja

5.9 Sredozemske partnerske države EU vsako leto obišče več kot 40 milijonov turistov. Okolje brez ovir in spoštovanje načela „oblikovanje za vse“ sta zelo pomembna za turistični sektor. Prikladnost in dostopnost sta pomembna dejavnika, na podlagi katerih se turisti odločajo o počitniški destinaciji. Bolj priljubljene so načeloma regije, ki si prizadevajo za ustvarjanje okolja brez ovir.

5.10 Pri izvajanju skupnih projektov, ki jih financira EU, je treba upoštevati vsa načela, povezana s pristopom „oblikovanje za vse“. Spodbujati je treba tudi neoviran dostop v prometnem sektorju: <http://www.euromedtransport.org>.

5.11 Poročilo Sveta Evrope o *doseganju polne vključenosti z univerzalnim oblikovanjem* navaja nekaj dobrih primerov, kako je mogoče izkoristiti prednosti univerzalno dostopnega okolja za vključevanje invalidov. Sredozemske partnerske države EU bi se lahko zgledovale po teh pozitivnih primerih.

5.12 Spoznanje, da ima lahko okolje brez ovir, ki temelji na načelih, povezanih s pristopom „oblikovanje za vse“, pozitivne učinke na gospodarski razvoj družbe, je pomemben argument pri prepričevanju nosilcev odločanja, da si začnejo prizadevati za ustvarjanje okolja, ki bo dostopno vsem ljudem in tako tudi invalidom.

5.13 Pri uporabi koncepta „oblikovanje za vse“ je treba upoštevati številne ovire, s katerimi se soočajo slušno in vidno prizadete osebe. Tovrstne ovire je treba odstraniti in tako vsem ljudem zagotoviti enake pravice pri dostopanju do proizvodov in storitev na vseh področjih življenja.

6. Krepitev sodelovanja na področju invalidov med EU in sredozemskimi partnerskimi državami

6.1 EU ima svoja predstavništva v vseh sredozemskih partnerskih državah. S tem je zagotovljeno lažje seznanjanje s posebnimi tematskimi področji in politikami EU. Ta predstavništva bi morala služiti kot zgled in biti odprta za organizacije invalidov. Poskrbeti je treba, da so prostori predstavništev EU, predvideni za javno uporabo, oblikovani tako, da so v skladu s konceptom „oblikovanje za vse“.

6.2 Boj proti diskriminaciji invalidov je ena od glavnih tem EU že od sprejetja Amsterdamske pogodbe leta 1999. Protidiskriminacijska direktiva EU, o kateri je EESO pripravil mnenje, je trenutno v obravnavi ⁽⁶⁾. Leto 2010 je Evropsko leta boja proti revščini in socialni izključenosti, ki ga je treba, zlasti ob upoštevanju socialnih razmer v sredozemskih državah, izkoristiti za nadaljnji razvoj sodelovanja s temi državami. Civilne družbe in vlade sredozemskih partnerskih držav bi se lahko bolje vključile v dejavnosti, ki so načrtovane v okviru tega tematskega leta.

6.3 Organizacije civilne družbe v sredozemskih partnerskih državah, ki delujejo na socialnem področju in se ukvarjajo z vprašanji, povezanimi s človekovimi pravicami in bojem proti diskriminaciji, bi lahko za svojo promocijo izkoristile priložnosti, ki jim jih ponujajo evropska tematska leta in druge pobude, namenjene seznanjanju širše javnosti s prednostnimi nalogami Evropske unije. Promocijske dejavnosti so zelo pomembne za spreminjanje vedenjskega vzorca v družbi ter kakovosti življenja invalidov in drugih prikrajšanih skupin.

6.4 Najnovejši predlog, dodelitev naslova Evropske prestolnice splošne dostopnosti, in sicer na podlagi modela Evropske kulturne prestolnice, bi moral biti vsekakor vključen v proces Euromed, da bodo lahko tudi mesta v partnerskih državah tekmovala za ta naslov.

6.5 Poleg tega Odbor meni, da je treba spodbujati naložbe v raziskave in razvoj, ustvarjanje novih tehničnih pripomočkov ter izdelkov in storitev, ki temeljijo na IKT, in tako prispevati k izboljšanju kakovosti življenja invalidov, zmanjšanju zdravstvenih in socialnih stroškov, olajšanju dostopa do trga dela in ustvarjanju novih delovnih mest.

6.6 Spodbujanje sodelovanja med evropskim forumom za invalide (*European Disabled Forum – EDF*) in invalidskimi združenji v sredozemskih partnerskih državah ter vzpostavljanje neposrednih stikov med invalidskimi združenji v državah članicah EU in sredozemskih partnerskih državah bi lahko pozitivno vplivala na razvoj krovnih organizacij v državah, v katerih je doslej tovrstnih organizacij primanjkovalo.

⁽⁶⁾ UL C 182, 4.8.2009, str. 19.

6.7 Evropski forum za invalide sodeluje z arabsko organizacijo za invalide, ki jo je leta 1989 v Kairu ustanovilo več arabskih držav kot neodvisno krovno organizacijo združenj civilne družbe, ki se ukvarjajo z invalidi. Naser Al-Mahmood, predsednik

arabske organizacije za invalide, se je leta 2010 kot vodja delegacije udeležil generalne skupščine evropskega foruma za invalide v Madridu. To sodelovanje je zelo pomembno za izboljšanje položaja invalidov v sredozemskih partnerskih državah.

V Bruslju, 16. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o politiki večjezičnosti EU (dodatno mnenje)

(2011/C 48/18)

Poročevalka: **ga. LE NOUAIL MARLIÈRE**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 14. julija 2009 v skladu s členom 29(a) izvedbenih določb poslovnika sklenil, da pripravi dodatno mnenje o naslednji temi:

Politika večjezičnosti EU

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 9. julija 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 145 glasovi za, 2 glasovoma proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Uvod

1.1 V zadnjih nekaj letih je Evropski ekonomsko-socialni odbor za evropske institucije pripravil dve mnenji o evropski strategiji na področju večjezičnosti:

1) prvo mnenje, *Nova okvirna strategija za večjezičnost*, je obravnavalo pripravo nove strategije, ki jo je leta 2005 predložila Evropska komisija ⁽¹⁾;

2) drugo pa je bilo pripravljeno na podlagi zaprosila komisarja Orbana z dne 4. februarja 2008 za raziskovalno mnenje pred pripravo sporočila Komisije *Večjezičnost: prednost Evrope in skupna zaveza* ⁽²⁾.

1.2 Politika večjezičnosti je ena od prednostnih nalog EESO in programa predsedstva Odbora za obdobje 2008–2010, saj prispeva k izboljšanju konkurenčnosti gospodarstva, uresničevanju ciljev lizbonske strategije in h krepitvi evropskega povezovanja s pomočjo medkulturnega dialoga („združeni v različnosti“).

1.3 Politika večjezičnosti, ki je bila opredeljena leta 2006, je v fazi razvoja in izvajanja; namen dodatnega mnenja je zato tako spremljati razvoj na tem področju, ukrepe, ki jih je sprejela Komisija, natančneje GD EAC, kot tudi dopolniti in posodobiti priporočila EESO, zlasti o vseživljenjskem učenju, usposabljanju odraslih in zaposlovanju ter o trajnih gospodarskih, kulturnih in družbenih učinkih.

⁽¹⁾ COM(2005) 596, 22. novembra 2005. UL C 324, 30.12.2006, str. 68.

⁽²⁾ COM(2008) 566 z dne 18. septembra 2008. UL C 77, 31.3.2009, str. 109.

2. Večjezičnost v Evropi: trenutno stanje

2.1 Svet (za izobraževanje, mladino in kulturo) je 21. novembra 2008 sprejel sklepe o spodbujanju kulturne raznolikosti in medkulturnega dialoga v zunanjih odnosih Unije in njenih držav članic in tudi resolucijo o evropski strategiji za večjezičnost ⁽³⁾.

2.2 Komisija in Svet sta upoštevala več predlogov Evropskega ekonomsko-socialnega odbora:

— spodbujanje raznolikosti rabe in ponudbe izobraževanja;

— spodbujanje medkulturnosti in jezikov priseljencev;

— razširjanje evropskih jezikov v kulturnih odnosih s tretjimi državami;

— spodbujanje vseživljenjskega učenja in raznolikosti v gospodarstvu in podjetjih;

— podpiranje prevajanja in tolmačenja.

2.3 Komisija je doslej vzpostavila dve platformi za posvetovanje; ena je namenjena združenjem in nevladnim organizacijam, ki so dejavne na področju izobraževanja in kulture, druga pa gospodarskim interesom, v okviru katere sodelujejo socialni partnerji in univerze ⁽⁴⁾ ter EESO v vlogi opazovalca.

⁽³⁾ Resolucija, UL C 320, 16.12.2008, str.1.

⁽⁴⁾ Platforma podjetij za večjezičnost.

2.4 Od leta 2006 dalje so tudi sindikati organizirali več pobud oziroma so v njih sodelovali, in sicer konference o uporabi jezikov pri delu, pridobivanje izrečenih sodb sodišč v prid spoštovanju pravice dela v svojem jeziku in proti diskriminaciji ter različno sodelovanje v okviru frankofonije (otvoritev frankofonskega elektronskega portala s quebeškimi delavci aeronavtskega sektorja).

2.5 Komisija je na svojih javnih posvetovanjih pridobila več odgovorov lokalnih (8) in poklicnih sindikatov, a do leta 2009 ni nikoli sklicala pravega posvetovanja z Evropsko konfederacijo sindikatov.

2.6 EESO je sodeloval na Evropski konferenci o večjezičnosti, ki jo je junija 2009 v Berlinu organiziral Evropski observatorij za večjezičnost, mreža združenj, ki povezuje predstavnike podjetij in univerz. Ekonomsko-socialni sveti in njegovi sektorski socialni partnerji so prav tako sodelovali na tej konferenci.

2.7 Na nacionalni ravni lahko omenimo letno poročilo o uporabi francoskega jezika, ki ga Parlamentu francoski minister za kulturo in komunikacije predloži v skladu z Zakonom št. 94-665⁽⁵⁾; ki predvideva popis stanja francoskega jezika na nacionalni ravni in prisotnosti francoskega jezika v mednarodnih organizacijah. Poročilo iz leta 2009 ugotavlja, kakšno je stanje francoskega jezika v institucijah EU in mednarodnih organizacijah v Afriki. Obravnava tudi uporabo francoskega jezika in večjezičnost v okviru javnih storitev, pri delu, v jezikovnih strategijah podjetij, socialnem življenju in znanstveni sferi ter tudi nepismenost, vključevanje priseljencev in usposabljanje zaposlenih posebej v javnih in zasebnih sektorjih.

2.8 Ekonomsko-socialni svet bo izvedel projekt financiranja študije vpliva in bo ob tej priložnosti ustanovil delovno skupino (*Task Force*) na temo *jezikov in delovnih pogojev*, in sicer z obravnavo različnih vidikov uporabe jezika pri delu:

— povezovanja delavcev na področju znanja, profesorjev in učiteljev, ki poučujejo odrasle, pa tudi tolmačev in prevajalcev ter znanstvenikov, da bi upoštevali njihove posebne zahteve in splošni interes;

— zagovarjanja uporabe nacionalnega jezika na delovnem mestu ter sorazmernega in nediskriminatornega spoštovanja meril znanja tujih jezikov pri zaposlovanju;

— preučevanja gospodarskih prednosti, ki jih imajo države, katerih jezik se pogosteje uporablja na čeznacionalni ravni;

— okrepitve pravic pristojnih organov, kot so evropski sveti delavcev, ki imajo trenutno letno na voljo zgolj okoli dvajset ur za jezikovno usposabljanje;

— posvečanje prednostne pozornosti vidikom varnosti delavcev in uporabnikov, kar zadeva sredstva, ki so na voljo, zahteve glede priznavanja kvalifikacij, jezikovnih spretnosti in s tem povezane plače.

2.9 Komisija (GD EAC) je objavila javni razpis, ki je namenjen zgolj udeležencem posvetovalnih platform, ki jih je vzpostavila z namenom:

— podpreti projekte storitev v podjetjih;

— sestaviti seznam usposabljanj, ki so potrebna za izboljšanje jezikovnih spretnosti, ter razviti dobre prakse in konkretne predloge;

— razviti projekte, ki omogočajo boljše vključevanje „prikrajšanih“ skupin, kot so „priseljenci, osebe, ki so predčasno opustile šolanje, in starejši“;

— razširiti metode poučevanja, modele, ki temeljijo na novih tehnologijah;

— na splošno udejanjiti ukrepe, sprejete v strategiji Komisije in v priporočilih Sveta.

2.10 Obžalovanja vredno je, da so vsi *delovni dokumenti posvetovalnih platform in javni razpisi za spodbujanje večjezičnosti objavljeni samo v enem jeziku. Priporočilo št. 1 Komisiji: Komisija bi morala biti za zgled, učinkovita in dosledna s svojo strategijo varovanja in spodbujanja večjezičnosti v odnosu do čim večjega števila državljanov ter spoštovati temeljne pravice udeležencev posvetovalnih platform, ki jih je vzpostavila in jih sestavljajo predstavniki organizacij in civilne družbe in/ali socialnih partnerjev, tako da jim zagotovi opravljanje ustnega dela in v povezavi s pisnimi dokumenti v njihovem jeziku ali v enem od jezikov Unije⁽⁶⁾ in s tem namenom zagotovi uporabo vsaj treh ali štirih vmesnih jezikov, vključi pa naj tudi vsaj enega od jezikov držav članic, ki so k Uniji pristopile med širitvama v letih 2004 in 2007.*

⁽⁵⁾ Zakon z dne 4.8.1994 o uporabi francoskega jezika.

⁽⁶⁾ Člen 22 Listine o temeljnih pravicah navaja: „Unija spoštuje kulturno, versko in jezikovno raznolikost“.

2.11 Komisija je objavila tudi vodnik 2010 po programu vseživljenjskega učenja ⁽⁷⁾, katerega poseben cilj št. 7 je spodbujati učenje jezikov in jezikovno raznolikost. Program vključuje štiri področne programe: COMENIUS, ki se nanaša na šolsko izobraževanje; ERASMUS za višje in visokošolsko izobraževanje; LEONARDO DA VINCI za poklicno usposabljanje in GRUNDTVIG za izobraževanje odraslih z različnimi medsektorskimi razsežnostmi, med katerimi se *ključna dejavnost* št. 2 nanaša na jezike. V programu poleg držav članic EU lahko sodelujejo tudi države EGP, Turčija, čezmorske države in ozemlja, Hrvaška in Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija v okviru faze pripravljanih ukrepov ter partnerice iz tretjih držav, na katere se nanaša evropska sosedstva politika ali pa „pomenijo posebno prednost v kontekstu razvoja strateške politike dialoga na področju izobraževanja, usposabljanja ali večjezičnosti“. Odbor namenja veliko pozornost enotnemu evropskemu referenčnemu okviru za zagotavljanje kakovostnega vseživljenjskega učenja in organizacije civilne družbe spodbuja k preučitvi prvega dela vodnika, ki je na voljo. Z zanimanjem pričakuje drugi del vodnika, da se seznanimo z razdelitvijo sredstev, namenjenih večjezičnosti, tako glede deležev kot zneskov. **Priporočilo št. 2:** Odbor Komisijo ponovno opozarja, da bi **kljub nekaterim izboljšavam glede na prejšnje programe globalna vizija prispevala k lažjemu razumevanju vodnika za dostop do programov in postopkov**, ki ostajajo zapleteni in slabo spodbujajo sodelovanje organov, ki se niso zmožni dobro pripraviti na postopke in so lahko ne glede na njihovo velikost ali upravno zmogljivost zanimivi zaradi izkušenosti ali inovativnosti za ciljne upravičence. Nekateri javni organi opozarjajo tudi na postopkovne in organizacijske omejitve, ki so slabo prilagojene na pomanjkanje administrativnih sredstev, s katerim se ti organi soočajo, in na nezadostnost sredstev, dodeljenih za posamezne programe, kar lahko vpliva na usposabljanje mladih tolmačev (mobilnost, stapljanje z jezikovnim okoljem) oziroma njihovih učiteljev.

2.12 Letno poročilo za proračunsko leto 2008 Evropskega računskega sodišča ⁽⁸⁾ ugotavlja, da je bilo iz evropskih skladov dodeljenih 1060 milijonov EUR za izobraževanje, kulturo, vključno z večjezičnostjo, in sicer v okviru centraliziranega (evropske agencije) in decentraliziranega upravljanja (nacionalne agencije), zaradi velikega števila neposrednih ponudnikov, upravičenih do teh sredstev, pa so bile izvedene različne neposredne in posredne oblike nadzora, pri čemer pa kljub temu ni bil podrobno določen delež dodeljenih sredstev za večjezičnost. Zato ni lahko ali pa je kar nemogoče ugotoviti, kakšni so tako evropski kot nacionalni deleži in nasploh tudi finančna prizadevanja, namenjena različnim vidikom evropske strategije za večjezičnost. **Tako strategije ni mogoče niti predhodno niti naknadno oceniti in to je pomanjkljivost, ki bi jo morala Komisija zdaj preučiti in odpraviti. Priporočilo št. 3: treba bi bilo sestaviti jasen pregled stanja prizadevanj za**

večjezičnost, in sicer tako v proračunu predvidenih kot tudi dejansko uresničenih prizadevanj na evropski in nacionalni ravni.

3. Politika večjezičnosti v EESO

3.1 EESO in OR imata v okviru skupnih služb lastno prevajalsko službo (delež zunanjega prevajanja je trenutno okoli 4–6 %), uporabljata pa tudi medinstitucionalne storitve tolmačenja, ki jih zagotavlja Komisija (GD za tolmačenje – SCIC) in ima okoli 49–52 % samostojnih tolmačev, ki niso uslužbenci, da lahko zadosti sezonskim potrebam in upošteva pogostnost slednjih glede na posamezno institucijo.

3.2 EESO in OR sta vsak posebej podpisala sporazum o storitvah (Service Level Agreement – SLA), ki določa pogoje zagotavljanja tolmačev v okviru GD za tolmačenje (SCIC), merila za zaračunavanja teh storitev in odgovornosti obeh strani. Delovne pogoje in nadomestila samostojnih tolmačev ureja medinstitucionalni dogovor, ki so ga izpogajale vključene evropske institucije ter AIIC (Mednarodno združenje konferenčnih tolmačev).

3.3 Skupne službe obeh odborov so za *pokrivanje dodatnih jezikovnih potreb* zaradi 11 novih uradnih jezikov (462 možnih jezikovnih kombinacij) po širitvah v letih 2004 in 2007 uvedle režim *vmesnih jezikov* ⁽⁹⁾. Poleg tega sta generalna sekretarja obeh odborov 25. maja 2010 sprejela *kodeks ravnanja v zvezi s prevajanjem*, ki ob upoštevanju posebne narave dokumentov, ki jih pripravita skupščini ali upravi obeh institucij, zlasti omogoča določanje prednostnih nalog in rokov.

3.4 Služba za prevajanje, ki želi okrepiti sodelovanje s člani na jezikovnem področju, je zanje in za poročevalce pripravila informativno zbirko. Ta zlasti izpostavlja uporabnikom prilagojene storitve prevajalske službe, ki poročevalcem pomagajo pri pripravi izvornih različic dokumentov, zlasti kadar ti dokumentov ne pišejo v maternem jeziku. Ta ureditev in možnost, da se dokumenti jezikovno pregledajo, še preden se posredujejo službi za prevajanje, zagotavlja boljše kakovost dokumentov in s tem delovnih pogojev za prevajalce ter krajšanje rokov.

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc78_en.htm – program vseživljenjskega učenja.

⁽⁸⁾ UL C 269, 10.11.2009.

⁽⁹⁾ 2009-106 z dne 23.11.2009.

3.5 Takšno izboljšano sodelovanje za zagotovitev boljših storitev in pogojev za poročevalce, člane in prevajalce bi moralo v okviru kontaktne skupine, ki jo sestavljajo člani ali njihovi predstavniki, člane srednjeročno še močneje vpeti v že obstoječe stike med službo za prevajanje, upravnima službama in generalnima sekretariatoma, da se z vključitvijo kvalitativnih in kvantitativnih vidikov (priporočilo št. 4) zagotovi nujen, pregleden in dolgoročnejši globalni premislek o jezikovni politiki odborov.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Posvetovanje med AIIC (Mednarodnim združenjem konferenčnih tolmačev) in sindikatom evropskih uradnikov je pokazalo, da je poleg zaščite interesov zaposlenih ali samostojnih tolmačev v zvezi s problemi glede obsega osebja, delovnika ter materialnih pogojev (delovni prostor in kabine) naloga organizacij tudi zagotavljanje poklicnih pravil. Tolmači in prevajalci v skladu z dogovori, doseženimi na pogajanjih z evropskimi institucijami, uživajo enake pravice in obravnavo kot uslužbenci, ki zasedajo enake položaje, za razliko od samostojnih tolmačev in prevajalcev, ki imajo ta enakopravni položaj zgolj med delovnimi dnevi in za posamezno poslovno pot, kar v praksi pomeni, da obstajajo dejanske razlike. Vendar pa dogovori določajo tudi standarde kakovosti za opravljene storitve in tolmači, ki so člani AIIC, se običajno pogajajo za celotno skupino, kadar so tolmači, ki jih institucije za določeno nalogo povabijo k sodelovanju, člani združenja. Doslej so evropske institucije kot glavne oblikovalke predpisov imele pozitivno vlogo in so dopolnile vlogo AIIC na področju socialnih in poklicnih standardov tolmačev.

4.2 Glede na raznolikost povpraševanja se pojavlja vrsta praks, nekatere stranke niso tako pozorne na akreditacijo in kakovost ter celo privolijo v storitve „kabine +“, v okviru katerih ponudniki dajejo v najem material (kabine in aparature za tolmačenje) ter storitve tolmačev, ki so obračunane v enem samem računu, kar ima dve posledici:

- na eni strani nezakonito najemanje osebja in nezakonito zaračunana provizija (podjetje ni prijavljeno kot agencija začasno najemanje osebja in mu niti po evropskem pravu niti z vidika mednarodnih konvencij ni dovoljeno odtegniti provizije od plač);
- na drugi pa pomanjkanje nadzora kakovosti opravljenih storitev, za katere se trdi, da so storitve na „evropski“ ravni, s čimer se nepošteno zavaja, da gre za storitve tolmačenja, ki so jih kot ustrezne ocenile institucije.

4.3 Ko gre za institucije, je AIIC Generalni direktorat za tolmačenje opozoril na nekatere javne razpise, ki so jih za zagotovitev storitev tolmačenja nekajkrat objavili generalni direktorati Komisije in so ponekod vključili storitve tolmačenja,

ki niso upoštevale določb dogovora. Po posvetovanju s pravno službo je GD za tolmačenje o tem obvestil druge generalne direktorate Komisije.

4.4 Poklic tolmačev ni zakonsko urejen. AIIC v zvezi s tem opozarja, da bi bilo glede na raznolikost povpraševanja (podjetja, socialni sektor itd.) treba začeti premislek o spodbujanju poklica z določitvijo jasnih meril uporabe naziva tolmača (univerzitetna diploma, poklicna merila, izkušnje itd.), da se prepreči negativni vpliv na celoten tolmaški poklic in uporabnike oziroma stranke zaščiti pred zlorabami (visokim obračunavanjem storitev, ki so manj kakovostne kot dogovorjeno). Komisija bi v zvezi s tem lahko začela evropsko posvetovanje s socialnimi partnerji (priporočilo št. 5). Poleg tega se vsi institucionalni in samostojni tolmači in prevajalci med sogovorniki strinjajo, da je treba priznati, kako nujno je spodbujanje pozitivne in privlačne podobe obeh poklicev za zagotovitev srednjeročnega in dolgoročnega nadomeščanja starega osebja z novim.

4.5 Evropski parlament ima za obe področji lastni službi in kodeks ravnanja⁽¹⁰⁾, uporablja pa tudi storitve samostojnih prevajalcev in tolmačev (40 % v letu 2010, kar znaša 22 milijonov EUR).

4.6 V okviru ureditve institucij glede jezikov je Evropsko računsko sodišče pripravilo dve posebni poročili⁽¹¹⁾ o odhodkih za tolmačenje (RS 5/2005) in prevajanje (RS 9/2006) Evropskega parlamenta, Komisije in Sveta.

5. Jezikovna ureditev in kulturna raznolikost po sprejetju Lizbonske pogodbe

5.1 Razen števila jezikov in jezikovnega okvira posredovanja osnutkov zakonodajnih aktov nacionalnim parlamentom (Protokol št. 1, člen 4) Lizbonska pogodba ni znatno spremenila jezikovne ureditve EU, temveč je potrdila cilj spoštovanja evropske kulturne in jezikovne raznolikosti⁽¹²⁾.

5.2 Ureditev glede jezikov v institucijah Unije določi Svet z uredbami, sprejetimi soglasno, ne da bi posegal v določbe, ki jih vsebuje statut Sodišča Evropske unije (člen 324 PDEU, prejšnji člen 290 PES). Pravila o jezikovni ureditvi na Sodišču Evropske unije se prav tako določijo z uredbo, ki jo Svet sprejme soglasno (Protokol št. 3, člen 64). Člen 3 PEU (prejšnji člen 2 PEU) med drugim določa, da Unija „spoštuje svojo bogato kulturno in jezikovno raznolikost ter skrbi za varovanje in razvoj evropske kulturne dediščine“.

⁽¹⁰⁾ PE 413.599/BUR z dne 18.11.2008.

⁽¹¹⁾ UL C 291, 23.11.2005 in UL C 284, 21.11.2006.

⁽¹²⁾ Glej tudi: EP 431.591.0 Etude sur les politiques structurelles et de cohésion après le Traité de Lisbonne (Študija o strukturnih politikah in kohezijski politiki po sprejetju Lizbonske pogodbe), 15.2.2010.

5.3 Člen 55 PEU (prejšnji člen 53 PEU) določa, v katerih jezikih je sestavljena in v katere jezike je prevedena pogodba. Kot navaja izjava št. 16 o členu 55(2) PEU, „Konferenca meni, da možnost prevoda Pogodb v jezike iz člena 55(2) ⁽¹³⁾ prispeva k uresničevanju cilja spoštovanja bogate kulturne in jezikovne raznolikosti Unije, kot je določeno v četrtem pododstavku člena 3(3). V tej zvezi Konferenca potrjuje, da je Unija zavezana kulturni raznolikosti Evrope in da bo še naprej namenjala posebno pozornost tem in drugim jezikom.“

5.4 V poglavju o nediskriminaciji in državljanstvu Unije (drugi del PDEU) je določeno, da se imajo državljani Unije pravico obrniti na institucije in posvetovalne organe Unije v katerem koli jeziku Pogodb in prejeti odgovor v istem jeziku (člen 20 PDEU, prejšnji člen 17 PES).

5.5 Pod naslovom XII – Izobraževanje, poklicno usposabljanje, mladina in šport, je določeno, da „Unija prispeva k razvoju kakovostnega izobraževanja s spodbujanjem sodelovanja med državami članicami ter po potrebi s podpiranjem in dopolnjevanjem njihovih dejavnosti, pri čemer v celoti upošteva odgovornost držav članic za vsebino poučevanja in organizacijo izobraževalnih sistemov, pa tudi njihovo kulturno in jezikovno raznolikost“ (člen 165 PDEU, prejšnji člen 149 PES).

5.6 Na področju skupne trgovinske politike člen 207(4) PDEU (prejšnji člen 133 PES) predvideva, da „Svet prav tako odloča soglasno o pogajanjih in sklenitvi sporazumov: a) na področju trgovine s kulturnimi in avdio-vizualnimi storitvami, kadar obstaja nevarnost, da bi ti sporazumi utegnili poseči v kulturno in jezikovno raznolikost Unije; [...]“.

5.7 Listina o temeljnih pravicah med razlogi za diskriminacijo, ki je prepovedana, ohranja jezik, in določa, da je prepovedana „vsakršna diskriminacija na podlagi spola, rase, barve kože, etničnega ali socialnega porekla, genetskih značilnosti, jezika, vere ali prepričanja, političnega ali drugega mnenja, pripadnosti narodnostni manjšini, premoženja, rojstva, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti“ (člen 21), v členu 22 pa, da „Unija spoštuje kulturno, versko in jezikovno raznolikost“.

5.8 **Glede na to bi moral tudi EESO dati prednost vsebini pred obliko in se bi moral pred vsakršno spremembo svojega spletišča prepričati, da so vse strani in dokumenti na voljo oziroma že prevedeni v evropske jezike, proračunska sredstva, namenjena spremembam na spletišču, pa bi bilo mogoče deliti s službo za prevajanje, ki ima prav tako in celo bolj kot druge službe nalogo komuniciranja (priporočilo št. 6).**

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹³⁾ Tj. „v druge jezike, ki jih določijo države članice, če ti v skladu z njihovim ustavnim redom uživajo status uradnega jezika na njihovem celotnem ozemlju ali delu tega ozemlja“.

III

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

465. PLENARNO ZASEDANJE 15. IN 16. SEPTEMBRA 2010

Mnenje

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

o

sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Tretji strateški pregled boljše pravne ureditve v Evropski uniji

(COM(2009) 15 konč.)

delovnem dokumentu Komisije – Zmanjševanje administrativnih bremen v Evropski uniji – Priloga k 3. strateškemu pregledu boljše zakonodaje

(COM(2009) 16 konč.)

delovnem dokumentu Komisije – Tretje poročilo o napredku strategije za poenostavitev zakonodajnega okolja

(COM(2009) 17 konč.)

(2011/C 48/19)

Poročevalec: **g. CAPPELLINI**Soporočevalka: **ga. ANGELOVA**

Evropska komisija je 15. julija 2009 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjih dokumentih:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Tretji strateški pregled boljše pravne ureditve v Evropski uniji

COM(2009) 15 konč.

Delovni dokument Komisije – Zmanjševanje administrativnih bremen v Evropski uniji – Priloga k 3. strateškemu pregledu boljše zakonodaje

COM (2009) 16 konč. in

Delovni dokument Komisije – Tretje poročilo o napredku strategije za poenostavitev zakonodajnega okolja

COM(2009) 17 konč.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. julija 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 103 glasovi za in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Povzetek sklepov in priporočil

1.1 Podjetja in civilna družba potrebujejo pravni okvir, ki bo razumljiv in enostaven za uporabo. Boljša pravna ureditev prispeva k večji konkurenčnosti tako, da odpravlja nepotrebne stroške in bremena tega pravnega okvira.

EESO odločno podpira to politiko in meni, da je z boljšo pravno ureditvijo mogoče podpreti podjetništvo v sedanjem obdobju gospodarske krize, ne da bi pri tem nastali dodatni stroški in naložbe.

1.2 Z boljšo pravno ureditvijo bi bilo treba izboljšati kakovost, skladnost ter izvedbo sorazmernega in ciljnega pravnega odziva na tržne nepopolnosti kot tudi strategije EU 2020. Boljša pravna ureditev se lahko doseže z zmanjšanjem količine nepotrebni predpisov, kar pa ne pomeni popolne deregulacije⁽¹⁾. Njen namen je zagotoviti pravila, ki bodo enostavnejša, učinkovitejša in cenovno dostopnejša za uporabnike in davkoplačevalce. Boljša pravna ureditev bi morala spodbuditi hitro in učinkovito sprejemanje odločitev ter učinkovito izvajanje; treba bi bilo tudi spremljati postopke za zagotavljanje polne odgovornosti.

1.3 Boljšo pravno ureditev je treba obravnavati kot enotno in skladno politiko, ki zajema celoten sklop načel, kot je načelo „najprej pomisli na male“ iz Akta za mala podjetja, pri tem pa bolj redno in sistematično kot do zdaj izvajati „test MSP“. EESO predlaga, da se oblikuje obsežna in dosledna politika, ki se bo v ta namen bolj sistematično sklicevala na zainteresirane strani. Posvetovanja morajo temeljiti na jasnih prednostnih nalogah ter biti pristna, vključujoča in dosledna.

1.4 Boljša pravna ureditev bi močno napredovala, če bi bilo to področje manj tehnokratsko in bi temeljilo na informacijah, pridobljenih na podlagi široke udeležbe civilne družbe na vseh ravneh zakonodajne dejavnosti. Ekonomsko-socialni sveti na nacionalni ravni in ravni EU bi morali pravočasno prejeti ocene učinka, prav tako pa bi morali imeti na voljo celotno bazo podatkov. Predpisi EU bi imeli koristi od inovativnih rešitev, večje ozavešenosti in legitimnosti, ki izhajajo iz teh razprav.

1.5 Prehod z direktiv na uredbe bi znatno izboljšal preglednost, izvajanje in uveljavljanje. Številni zakonodajni problemi se pojavijo med prenosom v nacionalno zakonodajo. Države članice ne bi smele podvajati ali povečevati zapletenosti zakonodaje EU, Komisija in vsi socialni partnerji pa bi jih morali pri tem natančno spremljati⁽²⁾.

1.6 Odbor spodbuja Komisijo, naj pri uporabi in upravljanju evropskih sredstev v državah članicah uporabi načelo boljše pravne ureditve, zlasti s preprečevanjem nepotrebni ali nepriemernih nacionalni pravil in upravni postopkov, ki ovirajo ustrezno in hitro dodeljevanje takšni sredstev⁽³⁾.

1.7 EESO lahko podpre boljšo pravno ureditev tako, da civilni družbi in drugim organom predstavi uspehe kot tudi izzive te politike. To bi zagotovilo oprijemljive dokaze o vlogi EESO v participativni demokraciji, ki je opisana v členu 11 Lizbonske pogodbe⁽⁴⁾.

2. Uvedba boljše pravne ureditve

2.1 Uredba je osrednji element politike EU. Pravni instrumenti EU so ustvarili enoten evropski trg, povečali konkurenčnost, razširili izbiro za potrošnike ter izboljšali njihovo varstvo, znižali transakcijske stroške, izboljšali varstvo okolja ter zagotovili vrsto drugih ugodnosti za podjetja in državljane EU. Prav tako so zagotovili pravno gotovost na trgu tako, da so celo vrsto nacionalni predpisov nadomestili z jasnimi sklopi skupni pravil, po katerih se lahko podjetja ravna in delujejo v skladu z njimi ter od katerih lahko imajo državljani, zaposleni in potrošniki po vsej Evropi koristi.

2.2 Uspeh zakonodajne reforme je povečal povpraševanje po zakonodaji, ki ureja neekonomski tveganja. Medtem ko praksa uporabe zakonodaje za doseganje socialni ciljev v državah članicah ni nova, razvoj zakonodajni predpisov na ravni EU povzroča težave z vidika izvajanja, prekrivanja, pretirane natančnosti in nesporazumov. Predpisi lahko ovirajo tudi uporabo nezakonodajni instrumentov. Verodostojnost EU je odvisna od usklajenega izvajanja njenih politik, zato je strategija za boljšo pravno ureditev trenutno ključnega pomena.

2.3 Z boljšo pravno ureditvijo bi bilo treba izboljšati kakovost, skladnost ter izvedbo sorazmernega pravnega odziva na tržne nepopolnosti, saj trgi ne dosežejo vedno najboljših rezultatov ter pogosto ne upoštevajo vseh zunanjih stroškov. Za odpravo pomanjkljivosti pri dodeljevanju sredstev, ki iz tega izhajajo, je treba učinkovito zaščititi interese ključni uporabnikov (kot so potrošniki, delavci ter mala in srednje velika podjetja), obvladovati ključna tveganja (okolje, zdravje, varnost in socialne potrebe) ter pri tem v celoti ohraniti konkurenčnost in podjetniški duh. Zato boljše pravne ureditve nikoli ne bi smeli enačiti z deregulacijo, tudi če je njen namen zagotoviti pravila, ki bodo enostavnejša, učinkovitejša in stroškovno ugodnejša za uporabnike in davkoplačevalce. Pravna država je temeljni element vsake organizirane družbe, vendar lahko njena slaba zasnova ovira ustrezno delovanje družbe in privede do neenake obravnave državljanov, delavcev in podjetij.

⁽¹⁾ UL C 175, 28.7.2009, str. 26, točka 4.4; UL C 24, 31.1.2006, str. 39; UL C 93, 27.4.2007, str. 25.

⁽²⁾ UL C 277, 17.11.2009, str. 6; UL C 24, 31.1.2006, str. 52; UL C 204, 9.8.2008, str. 9; UL C 93, 27.4.2007, str. 25.

⁽³⁾ Na primer pravila o državni pomoči ali javni naročili, ki se uporabljajo za podjetja.

⁽⁴⁾ UL C 354, 28.12.2010, str. 59.

2.4 Ustrezno posvetovanje je ključno. Dobro oblikovana in ciljno usmerjena zakonodaja omogoča gotovost tako, da zagotavlja jasnost in skladnost pravil ter olajšuje njihovo spoštovanje in uveljavljanje. V zakonodaji morajo biti opredeljeni njeni cilji ter najučinkovitejši, najmanj okorni in najcenejši načini za njihovo doseganje. Boljša baza podatkov, ki temelji na širšem razponu kazalnikov, je koristna, vendar večine politik ni mogoče ocenjevati zgolj na tej osnovi. Obsežno posvetovanje z zainteresiranimi stranmi in strokovnjaki je ključno pri vzpostavljanju ravnovesja med doseganjem ciljev politik ter zmanjševanjem upravnih obremenitev za podjetja in posameznike. Če ravnovesje ne bo vzpostavljeno, lahko to vodi v zapletena pravila, ki jih je težko uporabljati, spoštovati ali uveljavljati in ki vključujejo nesorazmerne stroške. Boljše posvetovanje bo povečalo ozaveženost in tako izboljšalo uporabo.

3. Ukrepi Komisije

3.1 Tretje poročilo Komisije o napredku pri izvajanju sporočila iz leta 2005⁽⁵⁾ ocenjuje napredek pri izboljšanju obstoječe zakonodaje, zmanjšanju upravnih obremenitev za podjetja in posameznike ter uvedbi novih pobud, ki spodbujajo boljšo zakonodajno kulturo.

3.2 Poročilo ponazarja dosežene rezultate in nove cilje v zvezi s procesom dopolnitve, posodobitve in poenostavitve⁽⁶⁾. Po oceni v sporočilu bo poenostavitev na 13 prednostnih področjih, opredeljenih leta 2007, zmanjšala upravne stroške za 115–130 milijard EUR. Izvzetje MSP iz statističnega poročanja bo od leta 2010 prihranilo več kot 200 milijard EUR. Odstranjevanje ovir za elektronsko izdajanje računov v okviru direktive o DDV ter oblikovanje brezpapirnega okolja na področju carine EU bosta prav tako omogočila znatne prihranke.

3.3 Pregled ponazarja, kako celovite ocene učinka izboljšujejo kakovost in skladnost pravnega okvira EU. Ta mehanizem ocene učinka se bo dodatno izboljšal in okreпил. Poročilo poudarja, da mora boljša pravna ureditev postati prednostna naloga na vseh ravneh v EU ter v vseh institucijah in organih. Prav tako je kljub doseganemu omejenemu napredku pomembno sodelovanje z državami članicami, da se izboljša uporaba zakonodaje Skupnosti. Poročilo poudarja tudi potrebo po tesnejšem sodelovanju s trgovinskimi partnerji EU in po približevanju za vzpostavitev svetovne ureditve prek oblikovanja agende G-20 na tem področju.

3.4 EESO pozdravlja rezultate Komisije in njene nove prednostne naloge za povečanje učinkovitosti. Zaveza k spodbujanju te politike prispeva h konkurenčnosti in ustvarjanju delovnih

mest ter bo tako pomagala pri okrevanju gospodarstva, vendar je treba vanjo čim prej in bolj vključiti tudi tiste, ki imajo koristi od teh politik.

4. Boljša pravna ureditev in oblikovanje politik EU

4.1 Boljša pravna ureditev je samostojno področje politike. Njen namen je na obsežen in usklajen način zmanjšati obremenitve za podjetja ter spremeniti sprejemanje zakonodaje v učinkovit instrument za sorazmeren in učinkovit odziv na potrebe družbe. Zajemati bi morala celoten sklop načel, kot je načelo „najprej pomisli na male“ iz Akta za mala podjetja, izbirati prednostne naloge na pregleden način ter v tesnem sodelovanju in z obsežnim posvetovanjem z zainteresiranimi stranmi sprejemati hitre in učinkovite odločitve ter spremljati izvajanje in postopke za zagotavljanje polne odgovornosti.

4.2 Za boljšo pravno ureditev si je treba prizadevati na skladnejši in celovitejši način, saj posamezne pobude ne prinašajo dodane vrednosti. Sporočilo vsebuje opis ukrepov in posebnih načrtov, vendar ne omogoča pregleda nad tem, kako ti načrti vzajemno delujejo in se odzivajo na pomanjkljivosti, ugotovljene v prvotnem načrtu⁽⁷⁾. Če naj bo boljša pravna ureditev skladna, mora biti način njenega oblikovanja jasnejši. EESO meni, da bi morale vse institucije EU, zlasti pa Komisija, znotraj katere se lahko rezultati razlikujejo, to vprašanje obravnavati skupaj.

4.3 Izboljšanje obstoječe zakonodaje zajema več kot le zmanjšanje obsega Uradnega lista in števila pravnih aktov. EESO zato pozdravlja prizadevanja Komisije za celovitejši pristop, katerega namen je preprečevati prekrivanja, odvečno zakonodajo, vrzeli in nedoslednosti ter zlasti zmanjšati upravne obremenitve⁽⁸⁾. V zvezi s tem sta ključni področji učinkovito zmanjšanje števila zahtev po informacijah ali razkritjih, zlasti za MSP, na področjih, kot so statistični podatki, DDV ali pravo družb. EESO podpira osnovno izhodišče, ki je v ozadju teh novih ukrepov za poenostavitev, posodobitev in izboljšanje obstoječe zakonodaje.

4.4 EESO pozdravlja pregled v okviru postopka za oceno učinka, saj omogoča obsežnejšo oceno potrebe po novih pravilih. EESO prav tako pozdravlja kakovostno delo, ki ga je opravil odbor za oceno učinka. Neodvisen pregled, ki ga izvaja ta organ, je skupaj s preglednostjo in širšim posvetovanjem z zainteresiranimi stranmi ključnega pomena za boljšo pripravo zakonodaje. EESO podpira izboljšave, predvidene v okviru tega ukrepa.

4.5 Vendar pa dokončanje pregleda, ki ga izvaja Komisija,

⁽⁵⁾ COM(2005) 535 konč., 25.10.2005.

⁽⁶⁾ Tukaj so med drugim zajeti tekoči program za poenostavitev, pregled pravnega reda, kodifikacija in prenova ter razveljavitev zastaralih aktov.

⁽⁷⁾ COM(2005) 535 konč., 25.10.2005; COM(2007) 23 konč., 24.1.2007.

⁽⁸⁾ COM(2009) 16 konč.

jasno zahteva politični sklep o tem vprašanju ⁽⁹⁾. Ker sporočilo tega ne omenja, se postavlja vprašanje, ali Komisija meni, da je to nalogo že opravila.

5. Boljša pravna ureditev v državah članicah

5.1 EESO z zaskrbljenostjo ugotavlja, da načrti za usklajevanje prizadevanj z državami članicami zaostajajo. To zmanjšuje učinkovitost pobude. Države članice morajo pred sprejetjem predpisov, kadar je mogoče, ob uvedbi bistvenih sprememb izvesti oceno učinka, njihove organe za oceno učinka pa je treba bolj vključiti v razprave na ravni EU. Za zmanjšanje obsega birokracije je ključno usklajevanje nacionalnih programov, vsaka zamuda pri tem pa ogroža konkurenčnost evropskega gospodarstva. Spodbujanje tega načrta bi bilo treba obravnavati kot vprašanje splošnega interesa.

5.2 Boljša pravna ureditev se ne bi smela omejiti zgolj na izboljšanje priprave zakonov ali preprečevanje zakonodajne inflacije. Odražati mora alternativne načine za doseganje podobnih rezultatov tako, da se spodbujata koregulacija in širša uporaba kodeksov ravnanja prek posvetovalnih metod ⁽¹⁰⁾. Pri obravnavi tega zapletenega vprašanja je treba primere dobre prakse iskati v standardizaciji tehnični zahtev, pri kateri se ne uporabljajo toge direktive o usklajevanju, ki ne dohitevajo potreb potrošnikov in podjetij. Dosežki na področju proizvodnje industrijskega blaga bi se morali odražati v drugih dejavnostih, zlasti storitvah ⁽¹¹⁾.

5.3 Medtem ko Komisija ne spodbuja takšnih dopolnilnih ukrepov, se zakonodajna vrzel polni z naraščajočim številom nacionalnih pravil, ki spodkopavajo skladnost notranjega trga. Dvoumnostim v nacionalni zakonodaji se je treba izogibati. V zvezi s tem je treba spodbujati izmenjavo najboljših praks in primerjavo med državami članicami. Boljša pravna ureditev lahko privede do oprijemljivih koristi za državljane samo, če bodo nacionalni organi v celoti vključeni v proces. Pri prenosu bi bilo treba ohraniti duh poenostavitve in boljše priprave zakonodaje tako, da se prepreči ponovno uvajanje ovir in bremen skozi stranska vrata.

5.4 Ovire na nacionalni ravni prepogosto izničijo dosežke notranjega trga. Analiza rezultatov kaže, da „je verjetno zelo velik del administrativnih bremen rezultat neučinkovite javne in zasebne upravne prakse (med 30 % in 40 %)“ ⁽¹²⁾. Vendar v sporočilu niso navedene nobene takšne prakse, prav tako pa niso predvideni nobeni ukrepi za obravnavo takšnih neupravičenih dejanj. EESO je zaskrbljen, da bi lahko uvedba dodatnih zahtev prek prenosa direktiv v nacionalno zakonodajo ovirala

uvajanje skupnih pravil na notranjem trgu. EESO meni, da je treba na ravni EU storiti več za zmanjšanje obsega možnih obremenitev, ki bi jih lahko uvedli nacionalni organi. Zdi se, da je potreben obsežnejši pristop k boljši pripravi zakonodaje, ki bo omogočil tesno sodelovanje nacionalnih organov, zasebnih teles in zainteresiranih strani. Direktive ne bi smele samo določati minimalnih zahtev, temveč tudi omejiti diskrecijsko pravico držav članic pri oblikovanju zakonodaje. Primer so pravila na področju telekomunikacije, kjer so bile takšne omejitve uvedene za preprečevanje enostranskih ukrepov.

5.5 EESO tudi meni, da države članice ne bi smele prenašati pravil EU v nacionalno zakonodajo, kadar to ni potrebno, saj to povzroča negotovost in lahko vodi v neskladja. V prvotnem načrtu iz leta 2005 je bilo predlagano, da se direktive spremenijo v uredbe, kadar je to mogoče in izvedljivo v okviru Pogodbe. Ta zamisel se ni razvijala, prav tako pa se sporočilo nanjo ne sklicuje. Uredbe ustvarjajo večjo gotovost, enake pogoje delovanja in lahko zagotovijo sočasno izvajanje ukrepov, kar pa za direktive pogosto ne velja. Kadar se uredbe in smernice o državnih pomoči prenesejo v nacionalno zakonodajo z drugačnim besedilom in pomenom, mora Komisija države članice pri tem usmerjati. V nekaterih primerih bi se lahko tukaj uporabil 28. režim ⁽¹³⁾.

6. Večja vloga civilne družbe in socialnih partnerjev pri pobudi za boljšo pravno ureditev

6.1 EESO je opravil obsežno analizo načrta za boljšo pravno ureditev in ji namenil veliko časa. Pripravil je splošna in ciljno usmerjena mnenja o izboljšanju priprave zakonodaje EU ter natančno preučil predloge Komisije. Predložil je natančne predloge o tem, kako izboljšati zakonodajne postopke EU, zakonodajo in izvajanje, da bi se okrepil pravni okvir EU ⁽¹⁴⁾. Spodbujal je celovit pristop k oblikovanju zakonodaje tako, da je poudarjal pomen proaktivnega pristopa, večje preglednosti in posvetovanja ter institucionalne odgovornosti ⁽¹⁵⁾. Prav tako je v načrt za boljšo pravno ureditev vključil nacionalno zakonodajo kot nujno dopolnilo prizadevanjem na ravni EU ⁽¹⁶⁾.

6.2 Opazovalna skupina EESO za notni trg je posredovala stališča in pobude zainteresiranih strani za prikaz dobrih praks na področju boljše priprave zakonodaje. Kot institucionalni forum za izražanje stališč organizirane civilne družbe je opazovalna skupina tesno sodelovala z institucijami EU ter zlasti

⁽⁹⁾ COM(2009) 17 konč., točka 6.2.

⁽¹⁰⁾ UL C 175, 28.7.2009, str. 26.

⁽¹¹⁾ COM(2005) 535 konč., 25.10.2005, odst. 3d.

⁽¹²⁾ Glej točko 2.3 COM(2009) 16 konč.

⁽¹³⁾ CESE 758/2010, (INT/499, še ni objavljeno v UL).

⁽¹⁴⁾ UL C 24, 31.1.2006, str. 39, UL C 24, 31.1.2006, str. 52.

⁽¹⁵⁾ UL C 175, 28.7.2009, str. 26.

⁽¹⁶⁾ UL C 277, 17.11.2009, str. 6.

s Komisijo, pri čemer je nudila svetovanje in podporo pri vprašanjih o boljši pravni ureditvi. To mnenje temelji na prejšnjih prispevkih, vsakodnevnem sodelovanju ter dobri praksi.

6.3 Člen 11 PEU dodeljuje EESO posebno vlogo pri uresničevanju vertikalnega in horizontalnega dialoga⁽¹⁷⁾. Posvetovanje z zainteresiranimi stranmi za zmanjšanje upravnih obremenitev še vedno ni zadovoljivo. Skupina zainteresiranih strani na visoki ravni sicer zagotavlja dragocen prispevek, vendar bi bilo treba evropska združenja in organizacije, ki zastopajo najpomembnejše zainteresirane strani (delodajalce, zaposlene, potrošnike, okoljevarstvenike in druge interesne skupine), prav tako bolj vključiti v proces posvetovanja. Prek spleta je bilo poslanih zgolj 148 odgovorov, v poročilih in dopisih pa je bilo podanih samo 237 predlogov glede zmanjšanja obsega birokracije⁽¹⁸⁾. Skupine civilne družbe je treba bolj vključiti v načrt za boljšo pravno ureditev. Te skupine so dejavne na številnejših področjih, posredujejo svoje vrednote državljanom, podjetjem in delavcem ter poudarjajo zavezo Evrope k oblikovanju politik, ki so razumljive in enostavne za uporabo.

6.4 S tega vidika je oblika sporočila preveč tehnokratska. Iz sporočila ni dovolj razvidno, kakšne koristi prinaša pobuda za boljšo pravno ureditev državljanom in podjetjem v Evropi. Organizirana civilna družba lahko k temu prispeva z razširjanjem rezultatov in izražanjem zahtev po politiki, ki bo spremljala in spodbujala izvajanje načel boljše pravne ureditve na nacionalni ravni in ravni EU⁽¹⁹⁾.

6.5 EESO meni, da si je treba za doseganje bolj uravnoteženega pregleda prizadevati za tesnejše sodelovanje s civilno družbo in socialnimi partnerji. Zainteresirane strani prepogosto zastopajo posebne interese, ki jih je treba povezati s splošnejšimi interesi civilne družbe kot celote. Opazovalna skupina za enotni trg in Odbor regij imata pri tem že dejavno vlogo, EESO pa poudarja svojo pripravljenost na tesnejše sodelovanje pri pripravi trdne baze podatkov za podporo odločitvam.

6.6 EESO podpira stališče, da bi morale vse institucije EU uskladiti svoje pristope za boljšo pravno ureditev. Zakonodajni

organi morajo nujno čim prej sprejeti ukrepe za poenostavitev in spremeniti prvotne predloge, da bodo jasno navedeni stroški in koristi skladnosti z zakonodajo.

6.7 Zato bi bilo treba pripraviti obsežne in primerjalne ocene učinka ne glede na to, katera institucija jih izvaja. V okviru teh ocen bi bilo treba razviti različne baze podatkov, da se analizira učinek predpisov na gospodarskem, socialnem in okoljskem področju.

6.8 EESO predlaga, da se pobuda za boljšo pravno ureditev bolj osredotoči na sektor visokega izobraževanja ter tako razširi njena baza podatkov pri pripravi ocen učinka. Znanstveniki izvajajo raziskave ter izobražujejo študente za pridobivanje visokokakovostnih objektivnih podatkov, ki se pogosto potrjujejo prek strokovnih ocen. Vendar večina teh vprašanj ni predmet političnih razprav. To bi povečalo sposobnosti za doseganje rezultatov v okviru boljše pravne ureditve, hkrati pa bi se vzpostavilo sodelovanje s širšim delom evropske družbe.

7. Posebna vprašanja

7.1 Učinkovito uporabo sredstev EU pogosto ovirajo nacionalna pravila o državni pomoči ali javnih naročilih, ki znatno presegajo zahteve Skupnosti. EESO poziva Komisijo, naj za rešitev tega vprašanja prednostno obravnava izboljšanje pravnega okvira, ki ureja sredstva EU. Nizka stopnja absorpcije in težave pri dodeljevanju sredstev kažejo, da predpisi, ki jih uvaja nacionalna zakonodaja, ovirajo koriščenje sredstev EU.

7.2 EESO pozdravlja pripravljenost, da se vzpostavi svetovna ureditev, na katero se sklicuje sporočilo, in praktične ukrepe, ki so bili sprejeti za zagotavljanje boljšega sodelovanja z našimi trgovinskimi partnerji. Evropa bi morala imeti vodilno vlogo na tem področju in pri tem nuditi svoje strokovno znanje za razvoj bolj celovitega in skladnega svetovnega zakonodajnega okolja. Evropa bistveno vpliva na oblikovanje finančnih reform ter bi morala nadaljevati prizadevanja na vseh področjih, zlasti z olajšanjem trgovine prek skupnih standardov ter povečanjem pravne gotovosti za podjetja in neposredne naložbe po svetu.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹⁷⁾ UL C 354, 28.12.2010, str. 59 (člen 11).

⁽¹⁸⁾ V skladu s členom 5.1. COM(2009) 16 konč.

⁽¹⁹⁾ UL C 204, 9.8.2008, str. 9.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Priprave na prihodnost: razvoj skupne strategije za ključne spodbujevalne tehnologije v EU

(COM(2009) 512 konč.)

(2011/C 48/20)

Poročevalec: **g. MORGAN**

Evropska komisija je 30. oktobra 2009 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Priprave na prihodnost: razvoj skupne strategije za ključne spodbujevalne tehnologije v EU

COM(2009) 512 konč.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. julija 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 112 glasovi za, 2 glasovoma proti in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO podpira predlagano usmeritev v ključne spodbujevalne tehnologije (KST). Hkrati poudarja potrebo po okrepljenih, v KST usmerjenih raziskavah in razvoju na univerzah in v raziskovalnih centrih, ki bodo spodbudili razvoj teh tehnologij in podprli njihovo komercialno in industrijsko uporabo.

1.2 Kljub temu pa predlog v sedanjih obliki ni nič drugega kot zgolj še ena od številnih pobud EU, usmerjenih v izboljšanje inovativnosti ter intenzivnosti raziskav in razvoja na notranjem trgu. Prejšnji programi niso bili uspešni, kar je razvidno iz trenutnega stanja, prikazanega v analizi Komisije (glej točko 3.8). Potreben je torej nov pristop.

1.3 Sporočilo trdi, da „medtem ko so za potrebne raziskave in razvoj ter njihovo uporabo odgovorna predvsem podjetja, pa morajo oblikovalci politike zagotoviti ustrezne okvirne pogoje in podporne instrumente za krepitev industrijskih zmogljivosti EU za razvoj KST“. Odgovornost za to nosijo države članice, vendar EESO meni, da je ta pristop problematičen, ker, kot je razvidno iz točke 5, države članice nimajo dovolj vodilnih visokotehnoloških podjetij, ki bi ustrezno izkoriščala KST.

1.4 Ker je spekter visokotehnoloških podjetij nepopoln, se MSP v EU srečujejo s posebnimi problemi. Nekatera MSP začnejo z majhnim obsegom dejavnosti in pozneje postanejo veliki akterji na svetovnem prizorišču. Večina novoustanovljenih visokotehnoloških podjetij potrebuje odnose z večjimi podjetji,

da si utrdi rast in zagotovi preživetje. Veliko MSP na koncu prevzamejo velika podjetja, ki s prevzemi dopolnjujejo svoje lastne dejavnosti na področju raziskav in razvoja. Zaradi pomanjkanja visokotehnoloških podjetij v EU postajajo partnerji in lastniki evropskih MSP podjetja iz ZDA in Azije.

1.5 Sporočilo posredno predpostavlja, da so interesi EU dobro opredeljeni in razumljeni, kar pravzaprav ni res. Večina tehnoloških podjetij deluje na več nacionalnih trgih ali na svetovnem trgu. Sedež in borzna kotacija podjetja sta lahko kjerkoli. Njihovi delničarji so globalne institucije. Členi v vrednostni verigi osnovnih raziskav, razvoja proizvodov, izdelave in sestavljanja proizvodov so lahko na različnih celinah. Do prevzemov lahko pride, kjerkoli je možno najti potrebno tehnologijo. Trženje in prodaja potekata v svetovnem merilu. Vsak proizvod je dejansko na voljo povsod.

1.6 Kje pravzaprav leži evropski interes v tej mreži prepletenih interesov? Povezan je z uspešnim ali neuspešnim spodbujanjem podjetij v državah članicah. Za izkoriščanje KST je potrebnih več podjetij. Treba je spodbujati ustanavljanje podjetij, podpreti njihovo rast in pritegniti tuje naložbe. Obstoječa poslovna kultura v Evropi mora sprejeti izziv. Že od sprejetja Rimske pogodbe in naknadno sprejetega Enotnega evropskega akta EU ne dohaja tehnološkega razvoja v preostalih delih sveta. KST so najverjetneje zadnja priložnost Evrope, da prevzame vodilni položaj na področju visokotehnoloških proizvodov in storitev.

1.7 Da bi ta politika uspela, bo treba okrepiti proizvodne zmogljivosti v Evropi. Treba bo spremeniti gospodarski model. Zamisel, da je proizvodnjo mogoče preseliti v države v razvoju, ni več sprejemljiva. Proizvodno strojništvo in tehnologija sta ključna za inovativnost, izraženo v visokotehnoloških proizvodih. Ta vir konkurenčne prednosti je treba vrniti v Evropo, hkrati pa bi bilo treba pospešiti rast novih tehnoloških podjetij v Evropi. Poleg tega Evropa potrebuje tovrstna delovna mesta.

1.8 EESO poudarja, da je potrebno dobro ravnovesje med uporabnimi in temeljnimi znanstvenimi raziskavami. Temeljne raziskovalne dejavnosti so kot seme, iz katerega se dolgoročno in trajnostno razvijejo inovacije in nove ključne spodbujevalne tehnologije. Dobro ravnovesje med uporabnimi in temeljnimi raziskavami je pomembno tudi za pritegnitev visokokakovostnih raziskovalcev.

1.9 Strategijo, osredotočeno zgolj na EU, je na svetovnem trgu težko uresničiti. EESO opozarja, da sporočilo ne opredeljuje nikakršnih meril uspešnosti, merljivih ciljev ali rokov za doseganje teh ciljev, ki bi se lahko uporabili pri uresničevanju te pobude. Prva naloga skupine na visoki ravni bi morala biti dati programu obliko.

1.10 V točki 4 je predstavljen odziv na politične predloge KST po posameznih področjih. Glavne točke je mogoče povzeti takole:

- spopasti se je treba s slabostmi notranjega trga ter spodbuditi podjetja in oblikovati panožno strategijo, ki se bo spoprijela z občutnim primanjkljajem evropskih visokotehnoloških podjetij;
- proizvodnjo je treba vrniti nazaj v Evropo, hkrati pa pospešiti rast novih podjetij v Evropi;
- podjetjem je treba olajšati pridobivanje sredstev za financiranje inovativnih tehnologij;
- uvesti je treba finančne spodbude, ki bodo EU spremenile v dobičkonosno lokacijo za inovacije in podjetništvo na področju KST;
- začeti je treba korenito reformo šol in univerz, da začnejo zagotavljati potrebna znanja;
- spodbujati je treba grozde, vzpostavljene na univerzah in v raziskovalnih centrih, ki združujejo visokotehnološka inovativna podjetja;
- priznati si je treba, da se svet spreminja in sprejeti prodorne politike na področju mednarodne trgovine;
- zagotoviti je treba, da bo ta pobuda vseobsegajoča in da bo pritegnila vse povezane pobude, ki se izvajajo v vseh generalnih direktoratih.

1.11 Komisijo upravičeno skrbi, da bi lahko javnost, brez pravih informacij ali zavedena z napačnimi informacijami, nerazumno nasprotovala uvajanju proizvodov in storitev, ki temeljijo na KST. EESO podpira vključevanje civilne družbe pri doseganju potrebnega napredka na tem področju. Osredotočiti se je treba predvsem na spodbujanje zanimanja splošne javnosti in zlasti mladih za neverjetne znanstvene in tehnološke dosežke, ki so prisotni v vsakdanjem življenju, ne glede na to, ali je to izjemno združevanje TMT⁽¹⁾, ki ga uteleša razred proizvodov *iPhone*, ali pa veriga biologije, kemije, fizike in logistike, ki na naše mize prinaša hrano iz mikrovalovne pečice. Evropa potrebuje več znanstvenikov, ki čutijo poslanstvo, da spremenijo svet.

1.12 EESO hkrati vztraja, da je treba pri razvoju KST po načelu previdnosti blažiti podnebne, zdravstvene in socialne probleme in zagotoviti trajnosten razvoj, kljub tveganju, ki se mu ni mogoče povsem izogniti. Raziskave brez tveganj zavirajo razvoj in znanstvena odkritja, kljub temu pa EESO pričakuje, da množična proizvodnja uporabnih KST ne bo ogrozila niti blaginje splošne javnosti niti trajnostnega razvoja okolja.

2. Uvod

2.1 Prva točka sporočila Komisije vsebuje izjavo, da „EU v resnici potrebuje pomembne dosežke v inovativnosti, da bo čim bolj pripravljena na obravnavanje najpomembnejših družbenih izzivov v prihodnosti“. Komisija poziva države članice, naj dosežejo soglasje o pomenu uporabe KST v EU. To soglasje je predpogoj za preoblikovanje EU v „valilnico“ inovacij. Pomembno je tudi, če želi Evropa postati ključni mednarodni akter s preoblikovanjem svojih prizadevanj v pridobitve socialne varnosti doma in po svetu.

2.2 Komisija je predlagala ustanovitev skupine strokovnjakov na visoki ravni, ki bo obravnavala predvsem področja delovanja iz točke 4. To je bilo storjeno. Skupino sestavljajo strokovnjaki držav članic iz gospodarstva in visokega šolstva. Zaradi sinergije bi morala sodelovati z drugimi skupinami strokovnjakov na visoki ravni, skupinami strokovnjakov Komisije in drugimi organi, ki delujejo na področju tehnologije.

2.3 Skupina bi morala:

- oceniti konkurenčni položaj ustreznih tehnologij v EU s posebnim poudarkom na industrijski uporabi in ustreznosti pri obravnavanju družbenih izzivov,
- podrobno analizirati razpoložljive javne in zasebne zmogljivosti za raziskave in razvoj KST v EU,

⁽¹⁾ Telekomunikacije, mediji in (informacijska) tehnologija.

— pripraviti konkretna politična priporočila za učinkovitejšo industrijsko uporabo KST v EU.

EESO pričakuje, da bo delo skupine temeljilo na predvidevanjih, viziji in vseobsegajočem pristopu.

3. Ključne spodbujevalne tehnologije

3.1 Kot strateško najpomembnejše KST so bile določene naslednje tehnologije:

3.2 *Nanotehnologija* je krovni izraz, ki zajema zasnovano, ugotavljanje lastnosti, proizvodnjo in uporabo struktur, naprav in sistemov, katerih oblika in velikost se gibljeta znotraj nanometrijskega okvira.

3.3 *Mikro- in nanoelektronika* se uporabljata na področju polprevodniških komponent in izjemno zmanjšanih elektronskih podsistemov ter njihove vgradnje v večje proizvode in sisteme.

3.4 *Fotonika* je multidisciplinarno področje, ki se ukvarja s svetlobo in vključuje njeno proizvodnjo, zaznavanje in upravljanje.

3.5 *Tehnologije za proizvodnjo sodobnih materialov* pomagajo tako pri ustvarjanju cenejših nadomestkov za obstoječe materiale kakor tudi novih proizvodov in storitev z višjo dodano vrednostjo. Poleg tega bodo zmanjšale odvisnost od virov, ogroženost okolja in količino odpadkov.

3.6 *Industrijska biotehnologija* se nanaša na uporabo mikroorganizmov ali njihovih komponent, kot so encimi, za ustvarjanje industrijsko uporabnih proizvodov, snovi in kemičnih sestavin z zmogljivostmi, ki jih običajni petrokemični procesi ne morejo zagotoviti.

3.7 Doseganje soglasja Skupnosti glede izbora ključnih spodbujevalnih tehnologij je osrednja tema sporočila. Programska oprema, ki se bo uporabljala pri teh tehnologijah in omogočala njihove različne aplikacije, bo sledila iz izbire tehnologij kot takih. Kakršno koli dodelavo tega seznama EESO prepušča skupini strokovnjakov na visoki ravni. EESO predlaga, da se premisli o visokozmogljivem računalništvu in simulacijski znanosti (*Simulation Science*).

3.8 Po mnenju Komisije se EU spoprijema z dokajšnjimi ovirami pri doseganju širše uporabe KST. Pri komercializaciji in izkoriščanju nanotehnologij in nekaterih elementov fotonike, biotehnologije in polprevodnikov je EU manj učinkovita kot ZDA in nekatere azijske države. Na vseh teh področjih potekajo pomembna razvojno-raziskovalna prizadevanja, ki pa ne prina-

šajo zadostnih gospodarskih in družbenih koristi. Razlogov za to je več.

— EU ni dovolj učinkovita pri izkoriščanju svojih raziskovalno-razvojnih rezultatov.

— Javnost pogosto ne pozna in ne razume KST.

— Primanjkuje usposobljene delovne sile, prilagojene multidisciplinarni naravi ključnih spodbujevalnih tehnologij.

— Raven naložb tveganega kapitala in zasebnih naložb v KST ostaja razmeroma nizka.

— Do razdrobljenosti političnih prizadevanj EU pogosto prihaja zaradi pomanjkanja dolgoročne vizije in usklajevanja.

— Nekatere tretje države zagotavljajo državno podporo za KST, ki je pogosto nepregledna in jo mora zato EU bolje spoznati.

4. Politični predlogi

4.1 Za uspešno industrijsko uporabo KST je treba obravnavati deset področij politike. Deli besedila v poševni pisavi v nadaljevanju so kratki povzetki predloga Komisije.

4.2 Večji poudarek na ključnih spodbujevalnih tehnologijah:

— Javna podpora za raziskave in razvoj ter inovacije bi morala biti namenjena predvsem ohranjanju inovacijskega toka, zlasti v gospodarskem upadu, in olajševanju usvajanja tehnologije.

4.2.1 EESO v celoti podpira predlog, da se okrepijo javno financirani programi in tako nevtralizira vpliv krize na tehnološki razvoj. Ni dvoma, da zmanjšanje poslovnega dobička zavira raziskave in razvoj v podjetjih. Poudarek na sodelovanju v programih financiranja EU je pogosto nepremagljiva ovira za nova mala visokotehnološka podjetja s fanatično zavezanostjo svojemu poslanstvu. Javna sredstva bi morala biti brezpogojno na voljo kot izhodiščni kapital v času, ko se inovatorji in podjetniki posvečajo potrjevanju svojih zasnov.

4.3 Večji poudarek na prenosu tehnologije in dobavne verige na ravni EU:

— okrepiti je treba proces prenosa tehnologije med raziskovalnimi zavodi in industrijo. ⁽²⁾ Boljši dostop malih in srednje velikih podjetij do visokih spodbujevalnih tehnologij, proizvedenih v Evropi, ter spodbujanje regionalnih inovacijskih grozdov in mrež je bistven za nastanek in ohranjanje vrhunskih inovacij.

⁽²⁾ UL C 218, 11.9.2009, str. 8.

4.3.1 Ta politika se nanaša na odnos med raziskovalnimi zavodi in gospodarstvom, zlasti MSP. Pri tem ne obravnava gospodarskih grozdov, vzpostavljenih na univerzah in v raziskovalnih središčih. Obstaja velika razlika med obstoječimi MSP v industrijski dobavni verigi, ki potrebujejo dostop do najnovejših tehnologij, ustrezne njihovem položaju v dobavni verigi, in novimi majhnimi MSP, ki se ustanavljajo, da razvijajo nove znanstvene dosežke ali tehnologije in ki lahko vzniknejo iz znanstvenega zavoda, univerze ali raziskovalnega oddelka podjetja. EESO sicer podpira ta predlog v obliki, v kakršni je opisan, vendar se zavzema za odločnejša prizadevanja za izboljšanje univerzitetne znanosti in tehnologije ter podpornega tveganega kapitala za grozde tveganega kapitala, povezanega z univerzami.

4.3.2 Da bi ta politika uspela, bo treba okrepiti proizvodne zmogljivosti v Evropi. Treba bo spremeniti miselnost. Zamisel, da je proizvodnjo mogoče preseliti v države v razvoju, ni več sprejemljiva. Proizvodno strojništvo in tehnologija sta ključna za inovativnost, izraženo v visokotehnoloških proizvodih. Ta vir konkurenčne prednosti je treba vrniti v Evropo. Odpira tudi priložnost za ustvarjanje novih delovnih mest. Rast bi mala podjetja morala spodbuditi k proizvodnji v Evropi.

4.4 Večji poudarek na skupnem strateškem načrtovanju programov in demonstracijskih projektih:

- Skupnost ter države članice in regije bi si morale prizadevati za bolj strateški in usklajen pristop, da bi se izognile negotovnemu podvajanju in bi učinkoviteje izkoristile raziskovalno-razvojne rezultate na področju KST.
- Inovacijski programi, ki jih financirajo države članice, bi morali vsebovati močnejše spodbude za skupno načrtovanje programov med državami članicami. To bi odprlo vrata za ekonomije obsega in ekonomije povezanih proizvodov ter olajšalo strateške povezave med evropskimi gospodarskimi družbami.
- Ker so stroški demonstracijskih projektov včasih nekajkrat večji od stroškov za predhodne razvojno-raziskovalne projekte, bi tesnejše sodelovanje v EU z večjim vključevanjem industrije in uporabnikov omogočalo učinkovito in stroškovno ugodno realizacijo projektov.

4.4.1 Ta poudarek bi lahko bil eden od načinov za odpravljanje vrzeli v spektru visokotehnoloških podjetij v EU. Razvoj in predstavitev proizvodov in storitev pred uvedbo na trg, ki izpolnjujejo resnične potrebe trga, bi lahko prispevala k preoblikovanju manjših visokotehnoloških podjetij v večja podjetja. EESO meni, da je ta politika bolj ustrezna za znanstvene in tehnološke aplikacije kot za osnovne raziskave. EESO bi si želel usmeritev finančnih sredstev EU in držav članic v uresničevanje tržnega potenciala tehnologij, ki so vsebovane v številnih političnih in strateških dokumentih. Uskladiti je treba prizade-

vanja tako za spodbujanje ustanavljanja novih podjetij kot za njihov naknaden razvoj v podjetja, ki so prisotna in konkurenčna v svetovnem merilu.

4.4.2 Lahko bi ustvarili dodatno sinergijo s pomočjo pobud Komisije o skupnem oblikovanju programov na področju raziskav in makroregionalnega sodelovanja. Lahko bi uvedli tudi posebne spodbude za skupno sodelovanje na projektih KST.

4.5 Politične smernice na področju državne pomoči

— Državna pomoč za natančno določene namene, ki odpravlja tržne pomanjkljivosti, je ustrezen instrument za povečanje raziskav in razvoja ter pospeševanje inovacij v EU. Komisija namerava izvesti pregled okvira iz leta 2006 za državno pomoč inovativnosti, da ugotovi njegovo ustreznost.

4.5.1 Jasno je, da si uveljavljena evropska podjetja ne želijo, da bi morala tekmovati s podjetji v EU, ki prejemajo državno pomoč. Po mnenju EESO pa največjo težavo predstavlja skromno poslovanje visokotehnoloških podjetij EU, kot je opisano v točki 5. EESO meni, da v teh sektorjih je prostor za javne posege, katerih namen bi bil spodbuditi delovanje trga.

4.5.2 Morda bi bilo primerno oblikovati posebne politike za pomoč nekaterim državam v vzhodni in južni Evropi pri pospešitvi razvoja visokotehnološke infrastrukture, skupaj z dopolnilno infrastrukturo za univerzitetne raziskave. V nekaterih primerih je raziskovalni potencial neizkoriščen zaradi pomanjkanja virov.

4.5.3 Ena od prednostnih nalog Komisije bi moralo biti ugotavljanje razlogov, zakaj obstajajo vrzeli v spektru visokotehnoloških podjetij EU in kako jih je mogoče zapolniti. V vseh večjih regijah v svetu visokotehnološka podjetja nastajajo iz kombinacije tržnih sil in javnega posega. Apple, Google, Microsoft in Dell so čisti proizvajalci trga. V EU je znatna prisotnost letalske in vesoljske industrije proizvod javnega posega (ESA, EADS). Tržne sile EU so proizvedle Nokia, ampak v doslejšnjem obstoju EU se ni pojavilo tako rekoč nobeno drugo primerljivo podjetje. Skupina strokovnjakov mora najti načine, ki bodo EU omogočili, da se ponovno uveljavi v svetovni industriji IKT. Da bo EU poleg tega uspešna na področju obnovljive energije, bo morala jasno določiti podjetja, ki so sposobna razvijati in uporabljati nova goriva in nove vire energije. Nato mora podpreti rast teh podjetij.

4.6 Kombinacija uporabe KST in politike na področju podnebnih sprememb:

— Kombinacija spodbujanja KST in boja proti podnebnim spremembam bi zagotavljala večje gospodarske in družbene možnosti ter bi močno olajšala financiranje evropskega deleža bremena, ki ga bodo naložili mednarodni sporazumi.

4.6.1 EESO meni, da je treba dati prednost razvoju alternativnih goriv in tehnologij za prometno energijo, toploto in razsvetljavo. Najboljša strategija za podnebne spremembe je razvoj energetskih možnosti. ⁽³⁾

4.7 Vodilni trgi in javna naročila:

— EU potrebuje ugodno okolje za učinkovito uporabo raziskovalnih rezultatov v proizvodnji. Spodbujati mora povpraševanje prek javnih naročil in programov, kot je pobuda za vodilni trg. Za pospeševanje trgov za razvijajoče se spodbujevalne tehnologije bi države članice lahko uporabljale javna naročila pred komercializacijo in javna naročila za inovacije velikega obsega, ki bodo kmalu primerne za trženje.

4.7.1 EESO podpira ta predlog v njegovi zasnovi. Pričakuje, da bo skupina strokovnjakov na visoki ravni vzpostavila prednostne projekte, ki bodo zagotovili največji možni učinek te politike.

4.8 Mednarodna primerjava visokotehnoloških politik in okrepljeno mednarodno sodelovanje:

— Komisija bo izvedla mednarodno primerjavo politik na področju visoke tehnologije v drugih vodilnih državah in državah v gospodarskem vzponu, kot so ZDA, Japonska, Rusija, Kitajska in Indija, ter preučila možnosti za tesnejše sodelovanje.

4.8.1 EESO podpira obsežen program mednarodne primerjalne analize kot podlago za razvoj političnih smernic na področju KST. ⁽⁴⁾ Mednarodno sodelovanje bi lahko bilo dragoceno za razvoj obsežnih dimenzij, zlasti na področju podnebnih sprememb, pri čemer pa mora biti konkurenčnost vsekakor na prvem mestu. Komisija bi se morala učiti iz izkušenj gospodarskih strategij, uporabljenih drugje.

4.9 Trgovinska politika:

— Posebno pozornost bi bilo treba posvetiti zagotavljanju ugodnih trgovinskih pogojev za KST z dvostranskimi in večstranskimi instrumenti, npr. preprečevati izkrivljanje mednarodnega trga, zagotavljati lažji dostop do trga in možnosti naložb, izboljšati varstvo pravic intelektualne lastnine ter zmanjšati uporabo subvencij ter tarifnih in netaarifnih ovir na svetovni ravni.

4.9.1 EESO meni, da mora EU zavreči prejšnjo paradigmo, ki je ločevala med razvitimi državami in državami v razvoju in zaradi katere so številni nosilci politik dopuščali obstoj subvencij in drugih trgovinskih izkrivljanj v tretjih državah, hkrati pa vodili večletna pogajanja za odpravljanje teh razmer. EU zaostaja za Azijo na številnih tehnoloških področjih. EESO

meni, da bi EU morala zdaj biti pripravljena, da se s subvencijami in trgovinskimi izkrivljanji spopade z lastnimi subvencijami in trgovinskimi izkrivljanji. EU bi seveda morala biti pripravljena skleniti ustrezne mednarodne dogovore, takoj ko bo nasprotna stran pripravljena sestiti za pogajalsko mizo. Medtem pa bi morala izvajati gospodarsko strategijo, ki bo okrepila njena podjetja in obnovila njen tehnološki vodilni položaj.

4.10 Finančni instrument EIB in financiranje s tveganim kapitalom:

— Komisija bo še naprej podpirala večja finančna vlaganja v visokotehnološke panoge in spodbujala EIB, da visokotehnološko industrijo obravnava prednostno, in sicer tako z uporabo obstoječih instrumentov kot tudi z razvojem novih instrumentov za lažja vlaganja, pri tem pa upošteva sedanjo finančno in gospodarsko krizo.

— Sklade tveganega kapitala, namenjene posebej vlaganjem v zgodnjih fazah, je treba okrepiti. Dovolj razpoložljivega tveganega kapitala lahko zagotovijo javno-zasebna partnerstva, ki imajo odločilno vlogo pri ustanavljanju in širitvah gospodarskih družb z intenzivnimi raziskavami in razvojem.

4.10.1 Denar je najvitalnejša tržna sila. Več razširjenih virov financiranja razvoja je predpogoj za program KST.

4.10.2 EESO meni, da ne bi smeli dopustiti, da bi bila finančna sredstva, namenjena za razvoj KST, preusmerjena ali da bi se preprečilo, da dosežejo svoj cilj zaradi birokratskih tehničnih vidikov, povezanih z obstoječimi instrumenti naložb in financiranja.

4.10.3 Z naložbami v visoko tehnologijo je zelo lahko izgubiti denar. Komisija mora iskati vire, ki presegajo tvegani in bančni kapital v kateri koli obliki. Finančno premožni posamezniki morajo prejeti kar največ spodbud za tveganje in naložbo svojega denarja v nova visokotehnološka podjetja v zgodnji fazi, preden se vključi tvegan kapital. Visokotehnološke raziskave in razvoj bi morali prejeti največje možne davčne olajšave. Davek na kapitalski dobiček od prodaje novih visokotehnoloških podjetij bi moral biti ugodno obravnavan. Nagrajevanje uspeha mora nadomestiti izgube, ustvarjene z drugimi naložbami. EU je manj prijazna do vlagateljev in podjetnikov v primerjavi z drugimi regijami.

4.11 Kvalifikacije, visoko šolstvo in usposabljanje:

— Naravoslovje in tehnika morata dobiti takšno mesto v izobraževalnih sistemih, kot jima pripada. Odstotek diplomantov na teh področjih bi bilo treba zvišati, tudi s privabljanjem nadarjenih mednarodnih študentov.

⁽³⁾ Glej CESE 766/2010 z dne 27.5.2010.

⁽⁴⁾ UL C 306, 16.12.2009, str. 13.

4.11.1 Obseg azijskih naložb v izobraževanje in pridobivanje znanj je vsem dobro znan. Število doktorjev znanosti z azijskih univerz močno presega število doktorjev znanosti iz EU. Najboljše univerze v EU imajo velik delež azijskih študentov. Glede na to, da nacionalno blaginjo v 21. stoletju ustvarjajo učilnice in predavalnice v različnih delih sveta, je mogoče trditi, da izobraževalna uspešnost večine držav članic EU, bodisi v šolah ali na univerzah, zaostaja za potrebnimi standardi. Dokaz za to so ocene šolskih dosežkov v svetovnem merilu in uvrstitve na mednarodnih lestvicah univerz.

4.11.2 Prednost je treba dati izboljšanju standarda šolskega poučevanja, zlasti matematike in naravoslovja, in sicer z uvajanjem spodbud za študente, ki za glavne predmete izberejo matematične in naravoslovne predmete tako v šolah kot na univerzah, ter za kvalificirane diplomante iz naravoslovja, da se odločijo za učiteljski poklic. Poleg tega je treba določiti elitno skupino univerz, kjer bo mogoče standarde poučevanja in raziskav narediti svetovno konkurenčne, skupaj z razvojem infrastrukture, povezane z univerzami (znanstvenih parkov) za ustanavljanje neodvisnih MSP in zagotavljanje potrebnega začetnega kapitala.

4.11.3 Izziv na področju izobraževanja je v številnih državah članicah tako velik, spodrsljaji politikov v letih odpravljanja tega problema pa tako očitni, da bo morala družba uporabiti vsa svoja sredstva in se resno boriti proti temu problemu, vse dokler ne bodo doseženi potrebni rezultati.

4.11.4 Poleg tega je treba znatno povečati privlačnost okvirnih pogojev za poučevanje ter raziskave in razvoj na univerzah in v raziskovalnih centrih. EU mora pritegniti najbolj inteligentne posameznike iz drugih regij. Trenutno so pogoji taki, da spodbujajo nasprotno, veliko inteligentnih posameznikov iz EU se namreč zaradi boljših pogojev seli v druge regije.⁽⁵⁾ Navzlic temu je treba spodbujati mednarodno mobilnost⁽⁶⁾, saj je ta postala predpogoj za uspešno poklicno pot.

4.11.5 Potrebno je tudi dobro ravnovesje pri podpori uporabnih in temeljnih znanstvenih raziskav. Temeljne raziskovalne dejavnosti so kot seme, iz katerega se dolgoročno in trajnostno razvijejo inovacije in tudi nove ključne spodbujevalne tehnologije. To ravnovesje je pomembno tudi za pritegnitev visokokakovostnih raziskovalcev.

5. Visokotehnoška podjetja

5.1 EESO je izjemno zaskrbljen zaradi pomanjkanja svetovno uveljavljenih evropskih visokotehnoških podjetij. Spodaj sta prikazani dve razpredelnici, ki povzemata seznam 500 najvišje uvrščenih svetovnih in regionalnih podjetij glede na tržno vrednost, ki ga je za leto 2010 pripravil časopis *Financial Times*. Razpredelnici vsebujeta podatke o gospodarskih panogah, ki imajo najboljši položaj za izkoriščanje KST.

5.2 Prva razpredelnica povzema seznam 500 najvišje uvrščenih podjetij v svetu. V tej analizi ni visokotehnoškega sektorja, v katerem bi Evropa imela vodilni svetovni položaj, razen v sektorju kemikalij.

Seznam FT Global 500 – tehnološki sektorji					
Sektor	Število podjetij				
	Svet	ZDA	AZIJA	Evropa	
Farmacevtski izdelki in b	20	10	3	6	Novartis*, Roche*, GSK, Aventis, Astra-Zeneca, Novo Nordisk
Tehnološka strojna oprema	21	13	5	2	Nokia, Ericsson
Programska oprema in računalniške storitve	12	6	5	1	SAP
Avtomobilski sektor in deli	11	2	6	3	Daimler, VW, BMW

⁽⁵⁾ UL C 110, 30.4.2004, str. 3.

⁽⁶⁾ UL C 224, 30.8.2008.

Seznam FT Global 500 – tehnološki sektorji					
Sektor	Število podjetij				
	Svet	ZDA	AZIJA	Evropa	
Kemikalije	13	4	1	5	Bayer, BASF, Air Liquide, Syngenta*, Linde
Zdravstvena oprema	12	11	0	1	Fresenius
Splošni industrijski proizvodi	13	4	6	2	Siemens, Thyssen-Krupp
Industrijski inženiring	11	3	4	4	ABB*, Volvo, Atlas Copco, Alstom
Vesoljska in obrambna oprema	10	7	0	3	BAE Systems, Rolls Royce, EADS
Naftna oprema in storitve	7	4	0	1	Saipem
Izdelki za razvedrilo	4	0	3	1	Phillips Electrical
Elektronski in električni proizvodi	6	2	3	1	Schneider Electric
Alternativna energija	1	1	0	0	

Iz analize so izključeni industrijski sektorji, kot so proizvodnja nafte in plina, industrijske kovine in rudarstvo, gradbeništvo in materiali ter proizvodnja hrane, pijač in tobaka.

Iz seznama so izključeni operativni sektorji, kot so stacionarne in mobilne telekomunikacije, industrijski prevoz, električna energija, plin, voda in večnamenske službe.

Azija zajema predvsem Japonsko, vendar vključuje tudi podjetja iz Tajvana, Južne Koreje, Hongkonga, Kitajske, Indije in Avstralije. Evropo sestavljata EU in EFTA. Podjetja, označena z zvezdico (*), so švicarska.

5.3 Druga razpredelnica povzema seznam 500 najvišje uvrščenih podjetij iz ZDA, Japonske in Evrope. Prikazuje regionalne tržne vrednosti v vsakem sektorju. Med trinajstimi visokotehnološkimi sektorji je Evropa vodilna v sektorju kemikalij, sektorju industrijskega inženiringa in sektorju alternativne energije, pri čemer je slednji še le v fazi nastajanja. Evropa zavzema spoštljiv položaj tudi v sektorju farmacevtskih izdelkov in biotehnologije. Japonska je vodilna v avtomobilskem sektorju, sektorju elektronskih in električnih proizvodov ter sektorju izdelkov za razvedrilo. V teh sektorjih se visoko uvrščajo tudi druge azijske države. ZDA prevladujejo v sektorjih, v katerih so vodilne: sektor farmacevtskih izdelkov in biotehnologija, tehnološka strojna oprema, programska oprema in računalniške storitve, zdravstvena oprema in storitve, splošna industrijska, vesoljska in obrambna oprema ter naftna oprema in storitve. To so pomembni sektorji za izkoriščanje KST.

Seznam FT Regional 500 – tehnološki sektorji						
Sektor	Število podjetij (#) in tržna vrednost (v milijardah USD*)					
	ZDA		Japonska		Evropa	
	#	\$	#	\$	#	\$
Farmaceutski izdelki in biotehnologija	21	843	24	147	18	652
Tehnološka strojna oprema	34	1 049	18	164	8	140
Programska oprema in računalniške storitve	25	884	12	58	8	98
Avtomobilski sektor in deli	5	81	37	398	9	186
Kemikalije	12	182	36	134	18	293
Zdravstvena oprema	31	511	4	24	11	94
Splošni industrijski proizvodi	9	344	8	38	6	127
Industrijski inženiring	11	165	36	185	18	210

Seznam FT Regional 500 – tehnološki sektorji						
Sektor	Število podjetij (#) in tržna vrednost (v milijardah USD*)					
	ZDA		Japonska		Evropa	
	#	\$	#	\$	#	\$
Vesoljska in obrambna oprema	12	283	—	—	7	84
Naftna oprema in storitve	17	271	—	—	9	62
Izdelki za razvedrilo	5	42	14	181	1	31
Elektronski in električni proizvodi	10	124	29	159	6	54
Alternativna energija	1	10	—	—	2	16

Milijarda* je enako tisoč milijonov. Razpredelnica je povzeta po seznamu FT 500 najvišje uvrščenih podjetij v vsaki od navedenih treh regij. Kombinacija in ravnovesje sektorjev v vsaki regiji sta dokaj različna, vendar je primerjalna tržna vrednost vsakega sektorja v vsaki regiji koristno merilo relativne tehnološke intenzitete.

5.4 Iz analize lahko sklepamo, da EU potrebuje industrijsko strategijo, ki ji bo zagotovila ustrezen položaj na svetovnem trgu KST v obdobju do leta 2020 in pozneje.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o zeleni knjigi o povezovanju poslovnih registrov

(COM(2009) 614 konč.)

(2011/C 48/21)

Poročevalka: **ga. BONTEA**

Evropska komisija je 4. novembra 2009 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Zelena knjiga o povezovanju poslovnih registrov

COM(2009) 614 konč.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. julija 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 16. septembra) s 65 glasovi za, 13 glasovi proti in 18 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor podpira razvoj in krepitev sodelovanja med poslovnimi registri v vseh državah članicah EU. To pa mora temeljiti na načelih preglednosti, hitrosti, manjših stroškov, upravne poenostavitve, ustreznega varstva osebnih podatkov in interoperabilnosti. Čezmejno sodelovanje med poslovnimi registri naj bi zagotavljalo boljše in zanesljivejše uradne informacije za upnike, poslovne partnerje, zainteresirane strani in potrošnike. Omogočalo naj bi večjo pravno varnost in prispevalo k boljšemu delovanju notranjega trga.

1.2 Pri povezovanju poslovnih registrov je treba upoštevati cilje iz dveh strateških dokumentov: strategije Evropa 2020 ⁽¹⁾ in Akta za mala podjetja ⁽²⁾. S povezovanjem poslovnih registrov naj bi se povečala preglednost in olajšalo sodelovanje med podjetji ter zmanjšale ovire za čezmejne poslovne dejavnosti in upravne obremenitve, zlasti za MSP. Vse to je bistvenega pomena za utrditev enotnega trga ter spodbujanje uravnoteženega in trajnostnega gospodarskega in socialnega napredka, kot je poudarila Komisija v svojem sporočilu *Najprej pomisli na male: Akt za mala podjetja za Evropo* (COM(2008) 394 konč.).

1.3 EESO priporoča, da se ciljem iz zelene knjige dodata naslednja nova cilja:

— oblikovanje obveznega instrumenta za sodelovanje, da bi olajšali in okrepili elektronsko povezavo centralnih registrov držav članic, zlasti s portalom e-pravosodja, s čimer bi ta postal glavni vir pravnih informacij v EU; tako bi zagotovili učinkovito izvajanje direktiv o pravu družb;

— zagotavljanje čezmejnega sodelovanja, zlasti v primeru čezmejnih združitvev in podružnic v drugih državah članicah, ob izkoriščanju prednosti informacijskega sistema za notranji trg (IMI).

1.4 Odbor na splošno podpira zeleno knjigo, vendar pod pogojem, da se izvede celovita ocena njenega učinka, podjetjem pa se ne naloži dodatnih upravnih obremenitev.

1.5 Odbor meni, da lahko povezovanje poslovnih registrov prinese dejansko dodano vrednost samo, če se v mrežo vključijo ne samo centralni registri, temveč tudi vsi lokalni in regionalni registri iz 27 držav članic in če se v okviru mreže (ne glede na državo izvora) posredujejo najnovije, varne, standardizirane in lahko dostopne informacije, ki so na voljo v vseh uradnih jezikih EU in so po možnosti brezplačne (vsaj osnovne informacije).

1.6 Odbor poudarja, da je treba v primeru sprejetja zakonodajnih ukrepov na ravni EU to priložnost izkoristiti za spremembo pravil o objavljanju informacij, da bi zmanjšali upravne obremenitve za podjetja, predvsem pa za MSP, ne da bi se hkrati zmanjšala preglednost. Pri tem je treba upoštevati, da imajo podjetja z objavo informacij v nacionalnih uradnih listih znatne dodatne stroške brez dejanske dodane vrednosti, saj obstaja možnost dostopa do teh informacij prek spletnih registrov.

⁽¹⁾ Sporočilo Komisije *EVROPA 2020 – Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast*, COM(2010) 2020 konč.

⁽²⁾ Sporočilo Komisije *Najprej pomisli na male – Akt za mala podjetja za Evropo*, COM(2008) 394 konč.

1.7 Tehnične podrobnosti sodelovanja poslovnih registrov bi lahko določal sporazum o upravljanju.

1.8 Za izpolnitev ciljev, opredeljenih v zeleni knjigi, Odbor predlaga uporabo rešitve, ki vključuje in se opira na vse obstoječe mehanizme in pobude sodelovanja, zlasti EBR ⁽³⁾, BRITE ⁽⁴⁾, IMI in pobudo e-pravosodja, pri čemer bi EBR razširili na vse države članice in ga tako razvili v napreden in inovativen sistem interoperabilnosti – v obliki storitvene platforme IKT, ki kot učinkovit upravni instrument napovedovanja povezuje poslovne registre v EU ter spodbuja sodelovanje med podjetji in ocenjevanje njihovega razvoja – ter ga vključili v evropski portal e-pravosodja.

1.9 Kar zadeva povezavo mreže poslovnih registrov in elektronskega omrežja, vzpostavljenega na podlagi Direktive 2004/109/ES, bi bilo treba po mnenju Odbora izvesti oceno učinka, ko bodo vsi poslovni registri povezani.

1.10 Odbor se strinja, da se v zvezi s podružnicami podjetij v drugih državah uvede sistem IMI, saj gre za informacijski sistem, ki ponuja okvir upravnemu sodelovanju, ki omogoča izvajanje zakonodaje s področja notranjega trga.

1.11 Z imenovanjem pristojnega organa za vodenje, širitev in razvoj EBR – ki mora biti obvezno in ne prostovoljno – ter zagotovitev ustreznega financiranja projekta s sredstvi EU bosta pospešena vzpostavljanje mreže čezmejnega sodelovanja, ki vključuje poslovne registre iz vseh držav članic, ter kratkoročno in srednjeročno izpolnjevanje teh ciljev.

1.12 Ko bo mreža poslovnih registrov vzpostavljena, bo možno izvajati vrsto nalog in zagotoviti več orodij za olajšanje komunikacije.

1.13 Na tem področju je še zlasti pomembno sodelovanje med nacionalnimi in evropskimi institucijami ter socialnimi partnerji in civilno družbo.

2. Ozadje

2.1 V EU je 27 poslovnih registrov, ki delujejo na nacionalni ali regionalni ravni. V njih se v skladu z minimalnimi standardi za ključne storitve, določene v zakonodaji EU, vpisujejo, preuču-

⁽³⁾ European Business Register (evropski poslovni register).

⁽⁴⁾ Business Register Interoperability Throughout Europe (interoperabilnost poslovnega registra po vsej Evropi).

jejo in hranijo informacije o podjetjih, ustanovljenih v zadevni državi ali regiji.

2.2 Čeprav je dostop do uradnih informacij o podjetjih enostaven v državi, v kateri so podjetja registrirana (poslovni registri so od 1. januarja 2007 v skoraj vseh državah članicah na voljo v elektronski obliki na spletu), pa lahko za dostop do istih informacij v drugi državi članici obstajajo tehnične (drugačni pogoji iskanja in strukture) ali jezikovne ovire.

2.3 Vse večje je povpraševanje po čezmejnem dostopu do informacij o podjetjih za poslovne namene ali za olajšanje dostopa do pravnega varstva, saj enotni trg omogoča širitev dejavnosti prek nacionalnih meja. Poleg tega veliko število združenj in delitev zadeva podjetja iz različnih držav članic EU, predvsem po uveljavitvi Direktive 2005/56/ES, ki zahteva sodelovanje med poslovnimi registri; podjetja so lahko registrirana v eni državi članici, svojo poslovno dejavnost pa delno ali v celoti opravljajo v drugi.

2.4 Zaradi čezmejnih poslovnih dejavnosti je potrebno vsakodnevno sodelovanje nacionalnih, regionalnih ali lokalnih organov in/ali poslovnih registrov. Na voljo so številna orodja in pobude za olajšanje prostovoljnega sodelovanja.

3. Povzetek zelene knjige

3.1 V *Zeleni knjigi o povezovanju poslovnih registrov* je opisan obstoječi okvir in preučeni so možni načini za izboljšanje dostopa do informacij o podjetjih v EU ter za učinkovitejšo uporabo direktiv o pravu družb.

3.2 V skladu z zeleno knjigo ima povezovanje poslovnih registrov dva različna, vendar povezana cilja:

— olajšati čezmejni dostop do uradnih, zanesljivih informacij o podjetjih, da se povečata preglednost enotnega trga ter zaščita zainteresiranih in tretjih strani;

— okrepiti sodelovanje med poslovnimi registri pri čezmejnih postopkih, kot so čezmejne združitve, prenosi sedeža ali postopki v primeru insolventnosti, ki ga izrecno zahtevajo direktiva o čezmejnih združitvah, statut evropske družbe in statut evropske zadruga.

3.3 Zelena knjiga predstavlja obstoječe mehanizme in pobude sodelovanja:

- **EBR:** prostovoljni projekt, ki so ga ob podpori Evropske komisije izvedli poslovni registri iz 18 držav članic in 6 držav, ki niso članice EU. EBR je mreža poslovnih registrov, katere cilj je ponujati zanesljive informacije o podjetjih. Vendar pa obstajajo omejitve glede obsega mreže in sodelovanja v čezmejnih postopkih;
- **BRITE:** raziskovalna pobuda, ki so jo začeli izvajati nekateri partnerji EBR in jo financira pretežno Evropska komisija, zaključila pa se je marca 2009. Cilji pobude so bili razviti in uvesti napreden in inovativen model interoperabilnosti, storitveno platformo IKT in upravni instrument za povezovanje poslovnih registrov po vsej EU, s posebnim poudarkom na čezmejnih prenosih sedeža, združitvah in na boljšem nadzoru nad podružnicami podjetij, registriranimi v drugih državah članicah;
- **informacijski sistem za notranji trg (IMI):** varna spletna aplikacija, ki je začela delovati marca 2006 in jo vodi Komisija. Je zaprta mreža, ki pristojnim organom v državah članicah ponuja enostavno orodje za iskanje ustreznih partnerjev v drugih državah članicah ter hitro in učinkovito komuniciranje z njimi. Uporablja se za izvrševanje direktive o poklicnih kvalifikacijah in direktive o storitvah;
- **e-pravosodje:** pobuda se je začela izvajati junija 2007 z namenom podpirati delo pravosodnih organov in pravnikov ter državljanom olajšati dostop do pravosodnih in pravnih informacij. Eden od oprijemljivih rezultatov pobude je evropski portal e-pravosodja, ki bo ključna točka dostopa do pravnih informacij, pravnih in upravnih ustanov, registrov, zbirk podatkov in drugih storitev. Akcijski načrt 2009–2013 za evropsko e-pravosodje obravnava vprašanje vključitve EBR v portal na podlagi postopnega pristopa (v prvi fazi v obliki povezave z možnostjo delne vključitve v EBR).

3.4 V bistvu so v zeleni knjigi predlagane tri možnosti za razvoj obstoječih mehanizmov sodelovanja med poslovnimi registri:

- prva možnost predvideva uporabo rezultatov projekta BRITE in določitev ali ustanovitev organa, odgovornega za vzdrževanje potrebnih storitev, razširjenih na vse države članice;
- druga možnost predvideva uporabo sistema IMI, ki že deluje in ga je možno razširiti na nova področja zakonodaje Skupnosti v prihodnjih letih;
- tretja možnost pa predvideva kombinacijo možnosti 1 in 2.

4. Splošne ugotovitve

4.1 Odbor podpira razvoj in krepitev sodelovanja med poslovnimi registri v vseh državah članicah EU, da bi olajšali dostop do uradnih, zanesljivih informacij o podjetjih in družbah, zagotovili preglednost enotnega trga, hkrati pa izboljšali zaščito zainteresiranih in tretjih strani (upnikov, poslovnih partnerjev, potrošnikov itd.), zlasti v čezmejnih postopkih (kot so čezmejne združitve, prenosi sedeža ali postopki v primeru insolventnosti).

4.2 Preučitev možnosti za izboljšanje dostopa do informacij o podjetjih v EU in za učinkovitejšo uporabo direktiv o pravu družb je pomembna pobuda Komisije. Odbor tako na splošno podpira zeleno knjigo, vendar pričakuje, da bo izvedena celovita ocena učinka zelene knjige, podjetjem pa ne bodo naložene dodatne upravne obremenitve.

4.3 Pri povezovanju poslovnih registrov je treba upoštevati cilje iz dveh strateških dokumentov: strategije Evropa 2020 (ki poziva k okrepitvi čezmejnega sodelovanja) in Akta za mala podjetja (katerega cilj je znižanje „stroškov in bremen za podjetja“, da se „močno prispeva k uspehu in rasti MSP, tako da se jim prihranita čas in denar ter s tem sprostijo njihova sredstva za inovacije in odpiranje delovnih mest“, pri tem pa je treba izvesti natančno oceno učinka prihodnjih zakonodajnih in upravnih pobud).

4.4 S povezovanjem poslovnih registrov naj bi se povečala preglednost in dostop do uradnih informacij o podjetjih ter izboljšalo sodelovanje med podjetji, kar je bistvenega pomena za utrditev enotnega trga ter spodbujanje uravnoveženega in trajnostnega gospodarskega in socialnega napredka.

5. Odgovori na vprašanja, postavljena v zeleni knjigi

5.1 Potreba po izboljšanju mreže poslovnih registrov držav članic

5.1.1 Odbor v trenutnih razmerah podpira razvoj in krepitev sodelovanja med poslovnimi registri v vseh državah članicah EU. To pa mora temeljiti na načelih preglednosti, hitrosti, manjših stroškov, upravne poenostavitve, ustreznega varstva osebnih podatkov in interoperabilnosti (samodejna komunikacija z lokalnimi in regionalnimi registri).

5.1.2 Odbor meni, da lahko vzpostavitev mreže poslovnih registrov prinese dejansko dodano vrednost samo, če se vanjo vključijo vsi lokalni in regionalni registri iz 27 držav članic in če se v okviru mreže (ne glede na državo izvora) posredujejo najnovejše, varne, standardizirane in lahko dostopne informacije, ki so na voljo v vseh uradnih jezikih EU in so po možnosti brezplačne (vsaj osnovne informacije).

5.2 Možnost določitve podrobnosti sodelovanja v „sporazumu o upravljanju“ med predstavniki držav članic in poslovnih registrov

5.2.1 Odbor ob upoštevanju analize stroškov in koristi kot dela celovite ocene učinka poudarja, da je treba razširiti in okrepiti obstoječe sodelovanje med poslovnimi registri, zato se morajo vse države članice zavezati k razvoju partnerstva na tem področju z aktivnim sodelovanjem pri širitvi partnerstva in sprejemanju odločitev o pogojih partnerstva.

5.2.2 Če bo ocena učinka pokazala, da je potrebno sprejetje zakonodajnih ukrepov na ravni EU za vzpostavitev zakonske obveze sodelovanja med poslovnimi registri, Odbor poudarja, da je treba to priložnost izkoristiti za spremembo pravil o objavljanju informacij v registrih, da bi zmanjšali upravne obremenitve za podjetja in zlasti za MSP, ne da bi se hkrati zmanjšala preglednost. Pri tem je treba upoštevati, da imajo podjetja z objavo informacij v nacionalnih glasilih registrov znatne dodatne stroške brez dejanske dodane vrednosti, saj obstaja možnost dostopa do teh informacij prek spletnih registrov.

5.2.3 Lahko bi bilo koristno ustvariti trdnejšo pravno podlago za nekatere vidike mreže, podrobnosti sodelovanja pa bi morale biti določene v sporazumu o upravljanju elektronske mreže poslovnih registrov. Sporazum bi lahko urejal teme, kot so pogoji pridružitve mreži, imenovanje organa za upravljanje mreže, vprašanja glede odgovornosti, financiranje, reševanje sporov, vzdrževanje osrednjega strežnika, zagotavljanje dostopa javnosti v vseh uradnih jezikih EU ter opredelitev minimalnih varnostnih standardov in standardov o varstvu podatkov.

5.3 Ali ima povezava mreže poslovnih registrov in elektronskega omrežja, vzpostavljenega na podlagi direktive o preglednosti (Direktiva 2004/109/ES), na dolgi rok dodano vrednost?

5.3.1 Odbor meni, da je treba mrežo poslovnih registrov povezati z elektronskim omrežjem predpisanih informacij o podjetjih, ki kotirajo na borzi, vzpostavljenim na podlagi direktive o preglednosti (Direktiva 2004/109/ES), po tem, ko bodo dokončno povezani vsi poslovni registri, izvesti pa je treba tudi oceno učinka nastalih tehničnih težav, učinkovitosti takega ukrepa, njegove dodane vrednosti in s tem povezanih stroškov. Morda bi bilo primerneje uporabiti Direktivo 2003/58/ES, ki je uvedla elektronske poslovne registre.

5.3.2 Z okrepljenim sodelovanjem med poslovnimi registri se bodo ustvarile tudi morebitne sinergije, in sicer z informacijami o podjetjih, ki jih razkrijejo drugi organi (v zvezi z boljšo preglednostjo finančnih trgov, večjo dostopnostjo finančnih informacij o družbah v Evropi, ki kotirajo na borzi, in zagotavljanjem učinkovitega izvajanja čezmejnih postopkov v primeru insolventnosti).

5.4 Najboljša rešitev za olajšanje komunikacije med poslovnimi registri pri čezmejnih združitvah in prenosih sedeža

5.4.1 Za izpolnitev ciljev, opredeljenih v zeleni knjigi, Odbor predlaga rešitev, ki vključuje in se opira na vse obstoječe mehanizme in pobude sodelovanja, zlasti EBR, BRITE, IMI in pobudo e-pravosodja, pri čemer bi EBR razširili na vse države članice ter ga tako razvili v napreden in inovativen sistem interoperabilnosti – v obliki storitvene platforme IKT, ki kot učinkovit upravni instrument povezuje poslovne registre v EU ter spodbuja sodelovanje med podjetji in ocenjevanje njihovega razvoja – ter ga vključili v evropski portal e-pravosodja.

5.4.2 Z rešitvijo, ki jo predlaga Odbor (razširitev EBR na vse države članice, da se izboljša njegovo delovanje z uporabo rezultatov projekta BRITE in morebitno uporabo sistema IMI, in vključitev mreže v portal e-pravosodja), bi zagotovili uporabo izkušenj, pridobljenih z vodenjem in upravljanjem teh informacijskih platform, ohranili raven njihove prepoznavnosti, preprečili zmedo, ki lahko nastane ob uvedbi novega instrumenta, ki bo zagotavljal podobne ali celo enake informacije, kot jih vsebuje EBR, ter izboljšali rezultate že opravljenih naložb, tudi v okviru financiranja EU, in tako omogočili nižje stroške izvajanja, zlasti v primeru uporabe sistema IMI ali vključitve mreže v portal e-pravosodja.

5.5 Predlagana rešitev za podružnice podjetij

5.5.1 Zaradi zahteve po razkrivanju informacij za tuje podružnice, določene v Direktivi 89/666/EGS, je sodelovanje med poslovnimi registri v praksi nujno, da se zagotovi objava informacij in dokumentov ob odprtju podružnice. Odbor podpira uporabo in razvoj rezultatov projekta BRITE ter samodejno prigrasitev med registri, da se preveri, ali so zadevni podatki točni in aktualni ter se tako zaščitijo interesi upnikov in potrošnikov, ki vzpostavijo stike s podružnico.

6. Posebne ugotovitve

6.1 Za popolno interoperabilnost poslovnih registrov je treba najti čim boljše rešitev za odpravo obstoječih tehničnih (drugačni pogoji iskanja in strukture) in jezikovnih ovir (pri EBR je to možnost iskanja v vseh jezikih, zahtevana informacija pa je podana v jeziku proizvodbe).

6.2 Z imenovanjem pristojnega organa za vodenje, širitev in razvoj EBR ter zagotovitvijo ustreznega financiranja projekta s sredstvi EU se bosta pospešila vzpostavljanje mreže vseh držav članic ter kratkoročno in srednjeročno izpolnjevanje teh ciljev. V prihodnje bodo odpravljene omejitve zaradi visokih pristojbin za sodelovanje v EBR in uporabo njegove programske opreme ali za registracijo, prav tako tudi ovire za sodelovanje na nacionalni ravni.

6.3 Povezovanje poslovnih registrov ne sme biti omejeno zgolj na vzdrževanje, razvoj, upravljanje ter posodabljanje mreže in programske opreme, ampak je treba tudi učinkovito urejati odnose med udeleženci, ustrezno spodbujati sistem pri državljanih in podjetjih, sodelovati pri programih, ki jih financira EU, razširiti storitve na nove države in tudi opravljati komercialne storitve za ustvarjanje dohodka, vse to pa uporabiti za razvoj mreže.

6.4 Pri povezovanju poslovnih registrov je treba uporabiti več orodij za olajšanje komunikacije, kot so iskalna merila,

vrsta preglednih postopkov za predložitev proizvodov in posredovanje odgovorov, o katerih se dogovorijo vse države članice, možnost prejemanja elektronskih dokumentov in certifikatov, instrumenti za upravljanje proizvodov/odgovorov in spremljanje napredka, postopki za predložitev in obravnavo pritožb, večjezični iskalni pripomočki, vnaprej določena vprašanja in odgovori, o katerih pa je možno razpravljati, vodstveno osebje, katerega kontaktni podatki so na voljo itd.

6.5 Pobuda za povezovanje poslovnih registrov bi morala biti oblikovana tako, da bi obsegala vse informacije, ki jih je treba objaviti, da bi bil zagotovljen dostop do teh informacij iz elektronskih datotek nacionalnih registrov in zmanjšane upravne obremenitve za podjetja brez uvajanja dodatnih pristojbin, zlasti v primeru MSP. IMI se je izkazal za primeren način lažjanja komunikacije med poslovnimi registri različnih držav članic.

6.6 Pri izvedbi ocene učinka je treba predvideti naslednje:

- enotno točko dostopa do mreže registrov;
- enotni identifikator za podjetje na evropski ravni;
- enotni sistem izstavljanja računov;
- evropski certifikat v obliki izpiska iz poslovnega registra, ki je standardiziran za vso EU;
- minimalen sklop podatkov, ki ga je treba uskladiti in uporabljati na ravni EU, vključno z enako kakovostnimi informacijskimi storitvami v vseh državah članicah.

6.7 Na tem področju je še zlasti pomembno sodelovanje med nacionalnimi in evropskimi institucijami ter socialnimi partnerji in civilno družbo.

V Bruslju, 16. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

PRILOGA

K Mnenju Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Naslednji amandma, ki je bil med razpravo zavrjen, je prejel vsaj četrtno glasov (člen 54(3) poslovnika):

Točka 2.1

Spremeni se tako:

V EU je 27 poslovnih registrov, ki delujejo na nacionalni ali regionalni ravni. V njih se v skladu z minimalnimi standardi za ključne storitve, določene v zakonodaji EU, vpisujejo, preučujejo in hranijo informacije o podjetjih, ustanovljenih v zadevni državi ali regiji: direktorji in druge pravne osebe, revidiranje računovodskih izkazov, imenovanje neodvisnih strokovnjakov in revizorjev ter vložitev in objava računovodskih izkazov v skladu z zakonodajo EU.

Obrazložitev

Obrazložitev bo podana ustno.

Rezultat glasovanja

Za: 22
Proti: 24
Vzdržani: 2

Naslednja besedila mnenja strokovne skupine, ki so bila zavrjena na podlagi amandmajev, sprejetih na plenarnem zasedanju, so prejela vsaj četrtno glasov:

Točka 2.2

Čprav je dostop do uradnih informacij o podjetjih enostaven v državi, v kateri so podjetja registrirana (poslovni registri so od 1. januarja 2007 v vseh državah članicah na voljo v elektronski obliki na spletu), pa lahko za dostop do istih informacij v drugi državi članici obstajajo tehnične (drugačni pogoji iskanja in strukture) ali jezikovne ovire.

Rezultat glasovanja

Za: 44
Proti: 29
Vzdržani: 2

Točka 4.1

Odbor podpira razvoj in krepitev sodelovanja med poslovnimi registri v vseh državah članicah EU, da bi olajšali dostop do uradnih, zanesljivih informacij o podjetjih, zagotovili preglednost enotnega trga, hkrati pa izboljšali zaščito zainteresiranih in tretjih strani (upnikov, poslovnih partnerjev, potrošnikov itd.), zlasti v čezmejnih postopkih (kot so čezmejne združitve, prenosi sedeža ali postopki v primeru insolventnosti).

Rezultat glasovanja

Za: 49
Proti: 29
Vzdržani: 5

Točka 4.4

S povezovanjem poslovnih registrov naj bi se povečala preglednost in sodelovanje med podjetji, odpravile ovire za čezmejne poslovne dejavnosti in zmanjšale upravne obremenitve. Vse to je bistvenega pomena za utrditev enotnega trga ter spodbujanje uravnoteženega in trajnostnega gospodarskega in socialnega napredka.

Rezultat glasovanja

Za: 50
Proti: 40
Vzdržani: 6

Točka 4.5

EESO meni, da zgolj dva cilja iz zelene knjige nista dovolj, in predlaga, da se dodata še dva cilja. Glavni cilj povezovanja poslovnih registrov mora biti oblikovanje instrumenta napovedovanja kot upravnega orodja za ocenjevanje razvoja in uspešnosti podjetij v EU. S tem bi na vseh ravneh (evropski, regionalni in lokalni) okrepili strategije in politike s tega področja. Cilj povezovanja poslovnih registrov mora biti tudi spodbujanje sodelovanja med podjetji v EU.

Rezultat glasovanja

Za: 54
Proti: 44
Vzdržani: 7

Točka 5.3.1

Odbor meni, da je treba mrežo poslovnih registrov povezati z elektronskim omrežjem predpisanih informacij o podjetjih, ki kotirajo na borzi, vzpostavljenim na podlagi direktive o preglednosti (Direktiva 2004/109/ES), po tem, ko bodo dokončno povezani vsi poslovni registri, izvesti pa je treba tudi oceno učinka nastalih tehničnih težav, učinkovitosti takega ukrepa, njegove dodane vrednosti in s tem povezanih stroškov.

Rezultat glasovanja

Za: 61
Proti: 31
Vzdržani: 8

Točka 5.4.1

Za izpolnitev ciljev, opredeljenih v zeleni knjigi, Odbor predlaga rešitev, ki vključuje in se opira na vse obstoječe mehanizme in pobude sodelovanja, zlasti EBR, BRITE in pobudo e-pravosodja, pri čemer bi EBR razširili na vse države članice ter ga tako razvili v napreden in inovativen sistem interoperabilnosti – v obliki storitvene platforme IKT, ki kot učinkovit upravni instrument povezuje poslovne registre v EU ter spodbuja sodelovanje med podjetji in ocenjevanje njihovega razvoja – ter ga vključili v evropski portal e-pravosodja.

Rezultat glasovanja

Za: 51
Proti: 37
Vzdržani: 7

Točka 5.4.2

Z rešitvijo, ki jo predlaga Odbor (razširitev EBR na vse države članice, da se izboljša njegovo delovanje z uporabo rezultatov projekta BRITE, in vključitev mreže v portal e-pravosodja), bi zagotovili uporabo izkušenj, pridobljenih z vodenjem in upravljanjem teh informacijskih platform, ohranili raven njihove prepoznavnosti, preprečili zmedo, ki lahko nastane ob uvedbi novega instrumenta, ki bo zagotavljal podobne ali celo enake informacije, kot jih vsebuje EBR, ter izboljšali rezultate že opravljenih naložb, tudi v okviru financiranja EU, in tako omogočili nižje stroške izvajanja.

Rezultat glasovanja

Za: 55
Proti: 33
Vzdržani: 7

Točka 6.5

Pri odločanju o dokončni rešitvi je treba upoštevati pravne vidike v zvezi z avtorskimi pravicami, prenosom podatkov in varstvom osebnih podatkov v skladu z nacionalno in evropsko zakonodajo.

Rezultat glasovanja

Za: 53
Proti: 42
Vzdržani: 3

Točka 6.6

V okviru pobude za povezovanje poslovnih registrov bi morali predvideti vključitev vseh informacij, ki jih je treba razkriti, zagotovitev dostopa do teh informacij iz elektronske datoteke podjetja v nacionalnih registrih in zmanjšanje upravnih obremenitev za podjetja brez uvajanja dodatnih pristojbin, zlasti v primeru MSP.

Rezultat glasovanja

Za: 56
Proti: 33
Vzdržani: 3

Točka 6.7

Spodbujati je treba sodelovanje in partnerstva s podjetji, ki zagotavljajo podobne storitve kot nova mreža poslovnih registrov.

Rezultat glasovanja

Za: 53
Proti: 40
Vzdržani: 1

Točka 1.3

EESO priporoča, da se ciljem iz zelene knjige dodata naslednja dva cilja:

- oblikovanje instrumenta napovedovanja kot upravnega orodja za ocenjevanje razvoja in uspešnosti podjetij v EU. S tem bi na vseh ravneh okrepili strategije in politike s tega področja;
- spodbujanje čezmejnega sodelovanja.

Rezultat glasovanja

Za: 54
Proti: 38
Vzdržani: 1

Točka 1.8

Za izpolnitev ciljev, opredeljenih v zeleni knjigi, Odbor predlaga uporabo rešitve, ki vključuje in se opira na vse obstoječe mehanizme in pobude sodelovanja, zlasti EBR ⁽¹⁾, BRITE ⁽²⁾ in pobudo e-pravosodja, pri čemer bi EBR razširili na vse države članice in ga tako razvili v napreden in inovativen sistem interoperabilnosti – v obliki storitvene platforme IKT, ki kot učinkovit upravni instrument napovedovanja povezuje poslovne registre v EU ter spodbuja sodelovanje med podjetji in ocenjevanje njihovega razvoja – ter ga vključili v evropski portal e-pravosodja.

⁽¹⁾ European Business Register (evropski poslovni register).

⁽²⁾ Business Register Interoperability Throughout Europe (interoperabilnost poslovnega registra po vsej Evropi).

Rezultat glasovanja

Za: 51
Proti: 37
Vzdržani: 7

Točka 1.10

Odbor se strinja, da se je treba v zvezi s podružnicami podjetij v drugih državah opreti na rezultate projekta BRITE in te nadalje razviti, ter podpira rešitev samodejnih prijavitev med registri.

Rezultat glasovanja

Za: 56
Proti: 33
Vzdržani: 3

Točka 1.11

Z imenovanjem pristojnega organa za vodenje, širitev in razvoj EBR ter zagotovitvijo ustreznega financiranja projekta s sredstvi EU se bosta pospešila vzpostavljanje mreže, ki vključuje poslovne registre iz vseh držav članic, ter kratkoročno in srednjeročno izpolnjevanje teh ciljev.

Rezultat glasovanja

Za: 54
Proti: 38
Vzdržani: 1

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o poenostavitvi izvajanja raziskovalnih okvirnih programov

(COM(2010) 187 konč.)

(2011/C 48/22)

Poročevalec: **Gerd WOLF**

Evropska komisija je 29. aprila 2010 sklenila, da v skladu s členom 304 PDEU Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o poenostavitvi izvajanja raziskovalnih okvirnih programov

COM(2010) 187 konč.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 1. septembra 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 114 glasovi za in 1 vzdržanim glasom.

1. Povzetek in priporočila

1.1 Izboljšati je treba učinkovitost in privlačnost raziskovalnih programov EU. Za to je treba poenostaviti njihovo izvajanje.

1.2 Odbor zato pozdravlja sporočilo Komisije in se načeloma strinja z navedenimi predlogi.

1.3 Nadalje Odbor pozdravlja sklepe Sveta za konkurenčnost z dne 26. maja 2010 o isti temi.

1.4 Vedno večja raznolikost različnih delnih programov in njihovih instrumentov z deloma zelo različnimi pravili in postopki je postala osrednji problem financiranja raziskav v EU. To za vlagatelje zahtevka in prejemnike finančne podpore pomeni slabo pregledno kompleksnost, ki je zaradi različnih pravil v različnih državah članicah in njihovih organov financiranja še večja.

1.5 Zato Odbor kot prvi korak za financiranje raziskav v EU priporoča postopno usklajevanje ustreznih pravil in postopkov, dolgoročno pa tudi med državami članicami in s Komisijo. Šele takrat bo dokončno vzpostavljen evropski raziskovalni prostor.

1.6 Za financiranje raziskav v EU je potrebno boljše ravnovesje med manevrskim prostorom in nadzorom. To velja tako za oblikovanje pravil kot za njihovo uporabo v praksi. Odbor priporoča pristop, ki bo temeljil na zaupanju in ki naj bo osrednji vidik evropskega financiranja raziskav. V tem smislu

Odbor podpira predlog Komisije, da se za raziskave zviša raven dopustnega tveganja za napake. ⁽¹⁾

1.7 Kot nadaljnje konkretne korake Odbor pretežno v smislu v skladu s sporočilom Komisije priporoča:

— priznanje postopkov poravnavanja, ki se v okviru veljavnih pravil v posameznih državah članicah ponavadi uporabljajo za prejemnike finančne podpore,

— primerno in učinkovito uporabo pravil v praksi,

— pavšalne zneske kot možnost, ne pa kot prikrito manjše financiranje; dejanske stroške kot podlago za obračun,

— čim večjo skladnost in preglednost postopkov,

— čim večjo kontinuiteto in trajnost pravil in postopkov,

— izkušene, mednarodno priznane strokovnjake kot uradnike za usklajevanje z dovolj manevrskega prostora za odločanje,

— dosledno strategijo revizije, opredeljeno s preglednimi postopki,

— nadaljnji razvoj programskih orodij,

— možnost vrnitve davka na dodano vrednost,

⁽¹⁾ Glej COM(2010) 261 konč.

- poenostavitve zlasti za MSP,
- zanesljive, jasne in pravočasne smernice (navodila za uporabo) za programe financiranja in instrumente.

1.8 Odbor je načeloma zadržan do prihodnjega predloga Komisije za „financiranje, ki temelji na rezultatih“, kot alternativne metode financiranja za prihodnji okvirni program, dokler na podlagi izčrpnega in jasnega opisa Komisije ne bo mogel objektivno presoditi, kaj naj bi ali kaj bi lahko to pomenilo. Ne glede na to bi seveda moral biti primarni cilj in odnos vsakega financiranja raziskav pridobiti pomembna in nova spoznanja, za to izbrati najboljši in najučinkovitejši način ter temu cilju podrediti pravila in njihovo uporabo.

1.9 Poleg poenostavitve pravno-upravnih in finančnih pravil in postopkov je zato prav tako pomembno poenostaviti znanstvene in tematske postopke za predložitev vloge, presoje in spremljanja, da bi zmanjšali in uskladili odvečna pravila in različne evropske, nacionalne, regionalne in institucionalne obveznosti poročanja, postopke za predložitev vloge, presojo oz. oceno in odobritev.

2. Sporočilo Komisije

2.1 Cilj sporočila Komisije je nadaljnja poenostavitev izvajanja raziskovalnega okvirnega programa. Sporočilo se ukvarja predvsem z vprašanji financiranja.

2.2 Možnosti, ki jih ponuja za nadaljnje poenostavitve, so razdeljene na tri sklope:

- sklop 1: poenostavitev upravljanja predlogov in subvencij v okviru obstoječih pravil,
- sklop 2: prilagajanje pravil v okviru sedanjega stroškovno utemeljenega sistema,
- sklop 3: prehod na financiranje, ki temelji na rezultatih in ne na stroških.

2.3 V prvem sklopu so predstavljene praktične izboljšave postopkov in instrumentov, ki jih Komisija že izvaja.

2.3.1 V drugem sklopu so bila obstoječa pravila toliko spremenjena, da je omogočeno širše sprejemanje običajnih računovodskih praks (npr. vključno s povprečnimi stroški za osebje), zmanjšanje števila določb za različne vrste dejavnosti in udeležencev, določba za lastnike–direktorje MSP ter sprememba

postopka izbora za subvencije. Večina predlogov iz tega sklopa je namenjena oblikovanju prihodnjih okvirnih programov.

2.3.2 V tretjem sklopu so predstavljene možnosti za prehod na financiranje, ki temelji na rezultatih in ne na stroških. Tako naj bi bil dosežen velik premik dejavnosti poročanja in nadzora s finančnega področja na znanstveno-tehnično področje.

3. Splošne ugotovitve

3.1 **Pomen, učinkovitost in privlačnost okvirnega programa raziskav in razvoja.** Okvirni program R&R je eden najpomembnejših instrumentov Skupnosti za zagotovitev in krepitev konkurenčnosti Evrope in njene blaginje, zadostitev novi strategiji Evropa 2020 in oblikovanje evropskega raziskovalnega prostora. Zato je treba raziskovalni okvirni program čim učinkoviteje uresničiti. Za znanstvenike in institute, pa tudi za industrijo in MSP mora biti sodelovanje v okvirnem programu privlačno: udeležba se mora izplačati in pomeniti priznanje. Za to so za prejemnike finančne podpore nujno potrebni privlačni in učinkoviti upravni in finančni okvirni pogoji.

3.2 **Potrebna poenostavitev.** V celoti gledano je bilo v preteklosti in je še zmeraj očitno potrebno bistveno izboljšati in poenostaviti postopke in pravila. Zato je Odbor že večkrat opozoril, da je treba poenostaviti postopke, povezane z uporabo raziskovalnega okvirnega programa. Z zadovoljstvom je tudi ugotovil, da bodo prvi tovrstni ukrepi izvedeni že v 7. okvirnem programu R&R.

3.3 **Sklepi Sveta.** Odbor zato pozdravlja tudi sklepe Sveta z dne 28. maja 2010.⁽²⁾ Nadaljnje izjave in priporočila Odbora bi morali prispevati k poglobitvi in podpori načetih stališč.

3.4 **Splošna potrditev.** Odbor načeloma pozdravlja in podpira pobudo Komisije in v sporočilu navedene namere in možnosti. Številni predlagani ukrepi so primerni za izvedbo bistvenih izboljšav in jih zato Odbor popolnoma podpira. To velja na primer za poenostavitev upravljanja predlogov in subvencij v okviru obstoječih pravil ali širše sprejemanje običajnih nacionalnih računovodskih praks prejemnikov finančne podpore. S tem pa ključni vzroki za sedanjo kompleksnost še niso odstranjeni, temveč le ublaženi. Dolgoročneja prizadevanja bi zato morala biti usmerjena v odstranitev ključnih vzrokov problematike v smislu notranjega trga in evropskega raziskovalnega prostora.

⁽²⁾ Svet Evropske unije 28. maja 2010 - Sklepi Sveta o poenostavljenih in učinkovitejših programih v podporo evropskih raziskav in inovacij 10268/10

3.5 Bistveni vzrok sedanje kompleksnosti. Ključni problem financiranja raziskav EU je vedno večja raznolikost programov in instrumentov EU. Instrumenti in programi financiranja, ki so se razvili, imajo deloma lastna, zelo različna pravila in postopke financiranja (kot so skupne tehnološke pobude v skladu s členom 187, pobude po členu 185, EIT, ERA-Nets, javno-zasebna partnerstva itd.). Tako se kompleksnost za prejemnike finančne podpore še povečuje. To ne zmanjšuje le učinkovitosti uporabljenih sredstev, temveč tudi privlačnost okvirnega programa za najboljše znanstvenike in znanstvenice. S tem pa se zmanjšuje uspeh okvirnega programa.

3.5.1 Različna pravila v državah članicah. Ta kompleksnost je v različnih državah članicah in njihovih nacionalnih organov financiranja še bolj izrazita zaradi deloma različnih pravil, saj imajo pri projektih financiranja pomembno, pogosto odločilno vlogo. Da bi problematiko v celoti razumeli, opozarjamo, da je za skoraj vse projekte, ki jih podpira Komisija (izjema so projekti Evropskega raziskovalnega sveta), potrebna udeležba raziskovalcev in finančnih organov **iz vsaj treh držav članic(!)**.

3.6 Uskladitev pravil. Zato Odbor vsem, ki so odgovorni za vzpostavitev evropskega raziskovalnega prostora, priporoča, da poskrbijo za zmanjšanje teh razlik in raznovrstnosti pravno-upravnih in finančnih pravil v okvirnem programu R&R: potrebna je **uskladitev, poenotenje in zmanjšanje vseh pravil v zvezi z okvirnimi programi R&R**. Ugotoviti je treba, kateri instrumenti financiranja okvirnega programa so se obnesli in usklajeno nadaljevati njihovo uporabo. Za vse ukrepe financiranja R&R je treba uporabiti enoten pravni okvir.

3.7 Nadaljnji cilj. Vsekakor bi bil nadaljnji cilj prizadevanje za poenotenje instrumentov financiranja in postopkov poravnavanja (glej tudi točko 4.1) ne le za okvirni program R&R, temveč tudi med samimi državami članicami in s Komisijo. Tako bi bilo mogoče odstraniti tudi nekatere že znane ovire za večjo meddržavno mobilnost znanstvenikov. V celoti gledano bi bil to pomemben korak za dokončno vzpostavitev evropskega raziskovalnega prostora. Čeprav ravno ta pomembni cilj danes utegne veljati še za utopičnega, bi si bilo treba zanj potrpežljivo in vztrajno prizadevati, morda tudi le postopoma. **Kajti doseči prav to bi bil bistveni korak za dokončno vzpostavitev evropskega raziskovalnega prostora.**

3.7.1 Pluralizem v raziskavah. Odbor meni, da je pluralizem raziskovalnih metod, pristopov in izbora teme ⁽³⁾

potreben, zato tovrstna poenotenja nikakor ne smejo pripeljati do njegovega omejevanja. Pluralizem (v raziskavah) ni tratenje, temveč potrebno sredstvo za optimizacijo in napredek pri iskanju novega znanja in sposobnosti ter je nujni pogoj za znanstveni napredek.

3.8 Ravnovesje med manevrskim prostorom in nadzorom. Načeloma je potrebno primerno razmerje med manevrskim prostorom in nadzorom. To velja tako za oblikovanje pravil kot za njihovo uporabo v praksi. Dokler ne bodo poenostavljena pravila, bo prožnejša in bolj pragmatična **uporaba pravil** še nujnejša. Pri uporabi in tolmačenju pravil mora imeti učinkovit potek projekta in uporaba sredstev prednost pred izogibanjem vsakršnemu tveganju napak. Abstraktno oblikovane norme pravil udeležbe in proračuna omogočajo manevrski prostor za presojo. Treba jih je dosledno uporabljati za čim boljše financiranje raziskav in učinkovito upravljanje sredstev. Odbor zato opozarja na svoja prejšnja priporočila, da morajo imeti odgovorni v Komisiji več manevrskega prostora pri sprejemanju odločitev, s tem pa je povezana tudi večja strpnost do tveganja napak. *Strah pred napakami ali neustreznim ravnanjem posameznikov ne sme pripeljati do prekomernega urejanja s predpisi in omejevanja vseh. To v enaki meri velja za način dela organizacij, ki dajejo finančno podporo, in znanstvenikov.*

3.9 Pristop, ki temelji na zaupanju. Do ugotovljenih napak ali zmot pri poravnavanju stroškov večinoma pride zaradi kompleksnosti meril za financiranje in praviloma ne zaradi goljufivih namenov. Zato je treba jasneje razlikovati med napakami, pomotami in goljufijo. Odbor zato Svetu, Parlamentu in Komisiji priporoča pristop, temelječ na zaupanju, ki naj bo osrednji vidik pri evropskem financiranju raziskav. V tem smislu Odbor podpira predlog Komisije, da se za raziskave zviša raven dopustnega tveganja za napake. ⁽⁴⁾

3.10 Strokovni in prizadevni uradniki. Komisija za svoje naloge pri izvajanju okvirnega programa R&R potrebuje strokovne uradnike, katerih znanstveno strokovnost priznava mednarodna znanstvena skupnost ⁽⁵⁾. Njihove prizadevnosti za čim boljše rezultate in učinkovito izvajanje programa zato ne sme preveč ovirati razumljiva zaskrbljenost zaradi napak v postopkih in njihovih posledic, do katerih pride spričo moteče kompleksnosti sistema. To pa pomeni tudi, da se za nastale napake ne sme zahtevati pretirana odgovornost. Zato so potrebne poenostavitve, prožnost in več jasnosti.

⁽⁴⁾ Glej COM(2010) 261 konč.

⁽⁵⁾ Odbor opozarja na mnenje UL C 44, 16.2.2008, str. 10, kjer je pod točko 1.12 že priporočil naslednje: „Po mnenju Odbora je izredno pomembno, da v organizacijah, ki zagotavljajo finančno podporo, zlasti tudi na Komisiji, pri tem sodelujejo uradniki, ki so se izkazali kot odlični strokovnjaki za področje znanosti in ki zelo dobro ter že dolgo poznajo posamezna strokovna področja, njihove posebnosti in posebne ‚skupnosti‘ (redno krožno zaposlovanje (job-rotation) bi lahko imelo nasprotno učinke)“.

⁽³⁾ UL C 44, 16.2.2008, str. 1; 1.10 in 3.14.1.

3.11 **Preglednost kot dodaten mehanizem nadzora.** Večji manevrski prostor pri sprejemanju odločitev v Komisiji, ki bi poskrbel za večjo učinkovitost in ga Odbor priporoča, nujno dopušča tudi možnosti za dodatne napake ali okoriščenje. Ker je Odbor vedno opozarjal na to, da je tudi pri financiranju raziskav potrebna popolna odprtost in preglednost, pomenijo osveščeni uporabniki in njihovi odzivi dodatno možnost za popravke morebiti nastalih napak.

3.12 **Pomen kontinuitete in trajnosti.** Za obravnavanje tako kompleksnih sistemov je potreben zahteven učni proces in pridobitev rutine; to velja tako za uradnike Komisije kot tudi za morebitne prejemnike finančne podpore, zlasti MSP, ki si ne morejo privoščiti, da bi samo za obravnavo teh vprašanj ustanovili lastne pravne oddelke. Zagotovitev kontinuitete pri postopku zato ne povečuje le pravne varnosti, temveč že sama po sebi poenostavlja nadaljnje ravnanje s sistemom. Zato je treba vse načrtovane spremembe, tudi če so namenjene poenostavitvi, pretehtati v primerjavi z izgubo kontinuitete: **zelena poenostavitev mora imeti bistveno dodano vrednost v primerjavi z izgubo kontinuitete in trajnosti.**

3.13 **Poenostavitev znanstvenih postopkov predložitve vloge in presoje.** Poleg poenostavitve pravno-upravnih in finančnih predpisov in postopkov (točki 3.6 in 3.7) je zato prav tako pomembno poenostaviti znanstvene in tematske postopke za predložitev vloge, presoje in spremljanja, *da bi odvečne predpise in različne evropske, nacionalne, regionalne in institucionalne obveznosti poročanja, postopke za predložitev vloge, presojo oz. oceno in odobritev poenostavili, morebiti povzeli in zmanjšali na najnujnejše.* Odbor obžaluje, da ta vidik v sporočilu Komisije sploh ni omenjen. Zato Odbor ponovno priporoča, da naj si Komisija sporazumno z državami članicami in njihovimi predstavniki prizadeva za *uskladitev in skrajšanje raznolikih, pogosto prekrivajočih se postopkov za predložitev vloge, spremljanje in oceno na institucionalni, nacionalni in evropski ravni.* S tem bi preprečili nepotrebno izgubljanje visokousposobljenih raziskovalcev – na splošno „človeškega kapitala“. Medtem ko je v 7. okvirnem programu v zvezi s tem že dosežen napredek, večji del te naloge še ni rešen. Pri možnih rešitvah je treba paziti, da se ohrani primerna udeležba držav članic v okviru organov in odborov pri procesu odločanja o financiranju.

4. Posebne ugotovitve

4.1 **Postopki poravnavanja držav članic. Širše sprejemanje običajnih računovodskih praks,** ki ga predlaga Komisija, bi po mnenju Odbora zares pomenilo poenostavitev. To seveda velja le, če je s tem dejansko mišljeno – in to potrди tudi Evropsko računsko sodišče – da se v vsaki državi članici po tamkajšnjih nacionalnih pravilih za financiranje raziskav ravna in poravnava tudi v okvirnih programih R&R. Odbor se sicer zaveda, da lahko pride do določenih neenakosti pri obravna-

vanju, ki pa jih je treba vzeti v zakup zaradi s tem dosežene poenostavitve. Odbor zato toplo priporoča, da ta se ta predlog Komisije dejansko, učinkovito in neomejeno uresniči za vse kategorije stroškov v smislu tukaj prikazane pojasnitve.

4.1.1 **Možnost vrnitve davka na dodano vrednost.** Pri določenih načrtovanih raziskavah sodi k stroškom tudi davek na dodano vrednost. Evropska finančna uredba dopušča možnost, da se dodana vrednost pod določenimi pogoji vrne. V večini evropskih programov financiranja se to pravilo tudi že izvaja. Zato Odbor priporoča, da se v prihodnje v okvirnih programih R&R dodana vrednost prizna v obliki stroškov, ki jih je mogoče povrniti.

4.2 **Omejevanje raznolikosti pravil.** Zdi se, da je nujno omejiti raznolikost pravil v različnih programih in instrumentih. Kljub temu si ne smemo prizadevati za eno samo rešitev za vse prejemnike finančne podpore, kajti tak pristop tudi z vidika poenostavitve ne more upoštevati interesov najrazličnejših udeležencev v okvirnih programih R&R. Ohraniti bi bilo treba vsaj sedanje razlikovanje organizacij. Zato Odbor priporoča, da se enotni pristop financiranja za vse vrste organizacij in dejavnosti, ki ga pod tem naslovom predlaga Komisija, ne uvede.

4.3 **Dopuščanje poskusov.** Omejevanje raznolikosti pravil in zahteva po kontinuiteti in trajnosti pravil (glej tudi točko 3.12) ne smeta pripeljati do togosti sistema. Nove instrumente pa je treba pred sprejetjem med običajna pravila najprej preizkusiti.

4.4 **Jasne opredelitve in smernice – navodila za uporabo.** Prav v kompleksnih sistemih je jasna in enopomenska opredelitev pojmov, pravil, postopkov in procesov odločilna, da se akterjem omogoči učinkovito ravnanje. To velja tudi za pravočasno razpoložljivost zanesljivih smernic Komisije in njenih „navodil za uporabo“. Po eni strani morajo smernice dopuščati dovolj manevrskega prostora za primerno upoštevanje raznolikih okvirnih pogojev prejemnikov finančne podpore. Po drugi strani pa se morajo prejemniki finančne podpore zanesti na trditve v smernicah. Ta zahteva ni v nasprotju s potrebno prožnostjo, temveč šele omogoča njeno polno izkoriščenje. Prav na tem področju pa Odbor vidi posebne probleme v zvezi z zadnjim in naravnost revolucionarnim delom predlogov Komisije (glej točko 4.8 spodaj).

4.5 **Dosledna strategija revizije.** Prihodnja strategija revizije Komisije je bistveni element postopka poenostavitve (glej tudi 3.9 in 4.1). Odbor zato priporoča novo opredelitev strategije revizije, da se poveča učinkovitost okvirnega programa R&R in poenostavijo upravni postopki. Na tem mestu bi bilo treba jasno opredeliti tudi pogoje, po katerih naj bi se preverjale obstoječe računovodske prakse držav članic, vključno z možno poravnavo povprečnih stroškov za zaposlene.

4.6 Več pavšalnih elementov v sedanjem stroškovno utemeljenem pristopu. Ta predlog Komisije, ki lahko zadeva različne vrste stroškov, Odbor načeloma potrjuje. Komisija v njem vidi tudi možnost za izboljšanje **pogojev udeležbe za MSP**. Odobravanje Odbora pa je vendarle omejeno, kajti pavšalni zneski morajo dejansko pokriti stroške in ne smejo prikrito zmanjšati obsega podpore in biti vedno ponujeni le kot možnost.

4.6.1 Dejanski stroški kot podlaga za obračun pavšalnih zneskov. Načeloma mora biti višina finančne podpore – torej tudi ponujeni pavšalni zneski – določena v skladu z dejanskimi stroški prejemnikov. Le če je financiranje okvirnega programa R&R primerno visoko, je kljub upravnim in drugim stroškom udeležba v evropskih programih raziskav privlačna tudi za največje zainteresirane organizacije. In le takrat bo mogoče doseči cilje, zastavljene na področjih konkurenčnosti in inovativnosti.

4.7 Robustna programska orodja za upravljanje projektov. Uporaba spletnih sistemov za celoten potek projekta od predložitve vloge do njegovega zaključka daje veliko možnosti za znatno zmanjšanje upravnega bremena tako za Komisijo kot za vlagatelja. S tega vidika Odbor izrecno pozdravlja prizadevanja Komisije v tej smeri. Toda orodja Komisije, ki naj bi jih uporabljali vlagatelji, morajo delovati brezhibno. Toda celo če za 7. okvirni program novo razvita programska orodja olajšajo potek znotraj Komisije, to ne sme iti na račun vlagateljev. Kajti nepreizkušena programska orodja (npr. NEF) in nedosledne strukture dokumentov (npr. med stopnjami projektov) pri vseh vlagateljih povzročajo dodaten in odvečen napor. Odbor priporoča, da se ta vidik upošteva pri vseh fazah projekta in ravneh in v prihodnosti v nadaljnji razvoj programskega orodja vložijo še več sredstev.

4.8 Prehod na financiranje, ki temelji na rezultatih in ne na stroških. Komisija predlaga, da se kot o posebej novi poenostavitvi in alternativnem konceptu financiranja že v prihodnjem 8. raziskovalnem okvirnem programu razmisli o prehodu na financiranje, ki temelji na rezultatih in ne na stroških. Ker

mora biti primarna naloga in odnos vsakega financiranja raziskav pridobitev novih spoznanj in rezultatov in je za to treba izbrati najboljši in najučinkovitejši način, se zdi ta predlog na prvi pogled posebej privlačen. Jasno je namreč, da bi morala pravila in njihova uporaba služiti in biti podrejena prav tej nalogi.

4.8.1 Zaenkrat zadržanost. Vsekakor se zdi vnaprejšnji dogovor o konkretnih rezultatih raziskovalnega projekta problematičen – ima poteze raziskav po naročilu. S tem niso povezani le problemi dodeljevanja in davkov, temveč tudi vprašanja razumevanja samih raziskav. Kaj je rezultat temeljnih raziskav? Zato je Odbor zadržan do predloga Komisije, dokler na podlagi izčrpnega in jasnega opisa Komisije ne more bolje presoditi, kaj konkretno pomeni financiranje na podlagi rezultatov in kateri instrumenti naj bi se uporabili. Previdnost Komisije si Odbor razlaga kot potrditev za svojo zadržanost, kajti Komisija navaja: *Pristopi, ki temeljijo na rezultatih, zahtevajo skrbno opredelitev rezultatov („output“) na ravni vsakega posameznega projekta in temeljito analizo za določitev pavšalnih zneskov ... Zato Odbor predlaga zelo skrbno in premišljeno razpravo vseh morebiti udeleženih, ki naj bi vodila do jasnega nadaljnega sporočila o financiranju raziskav, ki temelji na rezultatih, še preden bodo v zvezi s tem sprejeti nadaljnji konkretni koraki.*

4.8.2 Študija izvedljivosti in opredelitve. Iz opisanih razlogov bi Odbor pozdravil študijo izvedljivosti (glej tudi točko 4.3) o financiranju, ki temelji na rezultatih, da bi lahko objektivno presodil konkretne priložnosti, tveganja, probleme in možnosti za poenostavitve. Namesto financiranja, ki temelji na rezultatih, bi bila morda primernejša pojma „financiranje raziskovalnih projektov“⁽⁶⁾ (TRANS E science-based funding)“ ali „financiranje raziskav na podlagi programa“.

4.8.3 Upoštevanje posebnih potreb MSP. Vežanost podpore na rezultate projektov, ki bodo doseženi v prihodnosti in so negotovi, bi utegnili biti problematična zlasti za MSP. Če bo financiranje Komisije dodeljeno z veliko mero negotovosti, bi lahko bilo npr. potrebno dopolnilno financiranje težko dosegljivo.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽⁶⁾ Predlog neformalne delovne skupine ‚Implementation FP7‘ pod predsedstvom g. Herberta Reula (MEP).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 97/68/ES glede določb za motorje, dane na trg v okviru sistema prožnosti

(COM(2010) 362 konč. – 2010/0195 (COD))

(2011/C 48/23)

Samostojni poročevalec: **g. PEZZINI**

Svet Evropske unije in Evropski parlament sta 7. septembra 2010 sklenila, da v skladu s členom 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 97/68/ES glede določb za motorje, dane na trg v okviru sistema prožnosti

COM(2010) 362 konč. - 2010/0195 (COD).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 1. septembra 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje soglasno sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 16. septembra).

1. Sklepne ugotovitve in priporočila

1.1 Odbor je prepričan, da si je nujno treba prizadevati, da bi na evropski trg dajali vse bolj okolju prijazne motorje za vgradnjo v **necestno premično mehanizacijo** z vedno manjšimi izpusti ogljikovega monoksida, dušikovih oksidov, ogljikovodikov in trdnih delcev ⁽¹⁾ in da to služi ciljem zmanjšanja izpustov, ki so zdravju škodljivi in prispevajo k spreminjanju podnebja. Te cilje si je EU zastavila do leta 2020.

1.2 Odbor je tudi prepričan, da je treba evropski industriji, proizvajalki motorjev za necestno premično mehanizacijo, še posebej v času svetovne finančne, gospodarske in zaposlovalne krize zagotoviti:

— ustrezno konkurenčnost;

— možnosti in čas za raziskave in tehnološki razvoj;

— ustrezno prožnost za inovativne aplikacije v proizvodnji in spremembe v objektih ⁽²⁾, ki so potrebne, da bi dosegli in spoštovali predvidene mejne vrednosti izpustov, ne da bi ogrožali delovna mesta.

1.3 Odbor podpira predlog Komisije, da se v sektorjih, ki so v skladu z Direktivo o motorjih za vgradnjo v necestno

premično mehanizacijo ⁽³⁾ že zajeti v sistem prožnosti, delež motorjev, ki se lahko dajo na trg v okviru tega sistema, poveča z 20 na 50 %, in da se skupno število motorjev, ki se lahko dajo na trg, prilagodi predvidenim mehanizmom, ter da se samovozna tirna vozila in lokomotive vključijo v sistem prožnosti in da se zanje predvidi 20-odstotni delež prožnosti.

1.4 V enem prejšnjih mnenj ⁽⁴⁾ je Odbor že poudaril naslednje: „Uporaba referenčnih goriv za podelitev homologacije za motorje resda zagotavlja, da delujejo v skladu z mejnimi vrednostmi stopnje III B, vendar je dejanska skladnost izpustov z novimi mejnimi vrednostmi za izpuste mogoča le, če bodo ustrezna goriva dejansko na voljo na trgu.“

1.4.1 Glede na tehnologijo, ki je pri stopnji III B ⁽⁵⁾ potrebna za doseganje mejnih vrednosti izpustov trdnih delcev in NO_x ⁽⁶⁾, je treba v številnih državah članicah vsebnost žvepla zmanjšati pod sedanjo raven, in zdi se potrebno določiti značilnosti referenčnega goriva.

1.5 Odbor meni, da za doseganje ciljev ni potrebna le določitev strogih mejnih vrednosti, temveč tudi postopki preskušanja, ki se opirajo na prakso, pri čemer bi se morali le v omejenem obsegu opirati na teoretične rezultate in nasprotujoče si metode nadzora nad izpusti, ki jih ponujajo laboratorijski preskusi. Poleg tega je treba natančno preiskati, kaj se dogaja z izpušnimi plini necestne mobilne mehanizacije med njeno dejansko uporabo, ne pa zgolj obnašanja in izpustov motorjev med preskusi.

⁽¹⁾ CO; NO_x; HC; PM.

⁽²⁾ Proizvajalci strojev morajo v celoti pregledati projekte naprav, v katere naj bi vgradili nove motorje.

⁽³⁾ Direktiva 97/68/ES.

⁽⁴⁾ UL C 220, 16.9.2003, str. 16.

⁽⁵⁾ Od 1.1.2011.

⁽⁶⁾ Glej opombo 1.

1.6 Odbor izraža zaskrbljenost glede spoštovanja rokov, predvidenih za uvedbo stopenj III B in IV, ter ustreznih homologacijskih postopkov, in se sprašuje, ali ne bi kazalo uvedbo stopnje III B odložiti za dve leti, stopnje IV pa za tri leta, da bi bile zahteve v celoti izpolnjene v praksi.

1.7 Odbor meni, da so mehanizmi sistema prožnosti, s katerim naj bi olajšali prilagoditve, in roki za prehod z ene na drugo stopnjo zlasti za MSP obremenjujoči in dragi, saj so predvideni stroški za prilagoditev opreme in motorjev – predvsem pa stroški za raziskave in razvoj in za ugotavljanje skladnosti – za manjša podjetja seveda veliko občutnejše breme kot pa za velike industrijske družbe.

1.8 Ker se po mnenju Odbora „necestna mobilna mehanizacija verjetno mehansko obrablja hitreje kot njeni motorji“ (?), je pomembno, da se upoštevajo izpusti v času celotne življenjske dobe motorjev, tudi po zamenjavi mehanskih delov strojev, in da se sprejmejo splošno veljavni tehnični predpisi o njihovi trajnosti, da bi preprečili povečevanje izpustov, do katerega prihaja s časom.

1.9 Odbor meni, bi morali certifikati o homologaciji, predvideni v Prilogi I, vključevati ne le vzorec oznak – ki jih je treba namestiti na vsak premični stroj, v katerega bo vgrajen motor, dan na trg v okviru sistema prožnosti – in vzorec dodatne oznake, temveč tudi podroben opis obveznih komponent, potrebnih za usklajitev z mejnimi vrednostmi, ki jih določajo predpisi, na podlagi katerih so bile homologirane.

1.10 Odbor meni, da je spodbujanje skupnih prizadevanj na evropski in mednarodni ravni za pripravo enotnih in splošno sprejetih tehničnih standardov temeljnega pomena za spodbujanje trgovine v tem sektorju v svetovnem obsegu, ob vedno močnejšem usklajevanju mejnih vrednosti za izpuste, ki veljajo v EU, z vrednostmi, ki veljajo ali so predvidene v tretjih državah.

1.11 EESO priporoča pripravo posodobljenih smernic za uporabo, da se olajša izvajanje določb, predvidenih za različne faze, in sicer ne samo proizvajalcem motorjev, temveč tudi in predvsem proizvajalcem strojev, skupaj s participativnim predvidevanjem okoljevarstvenih perspektiv na področju motorjev za premično mehanizacijo in možnosti za spodbujanje uporabe okoljske oznake na tem področju.

1.11.1 Informacijska kampanja mora tako proizvajalcem necestne premične mehanizacije in strojev, v katere se vgrajujejo prilagojeni motorji, kot tudi končnim potrošnikom pojasniti zahtevo po pravilnem izvajanju določb, predvidenih za različne faze razvoja dejavnosti z nižjimi ravnmi izpustov, z razvojem novih „zelenih“ profilov poklicev in uporab, tudi z evropskim

sistemom certificiranja novih znanj in ustreznih mehanizmov podpore, ob pomoči socialnih partnerjev in javnih organov.

2. Uvod

2.1 Direktiva 97/68/ES (necestni premični stroji) se uporablja za motorje s kompresijskim vžigom in močjo 18 do 560 kW. Določa mejne vrednosti za izpuste ogljikovega monoksida, dušikovih oksidov, ogljikovodikov in trdnih delcev. Predvidene so vedno nižje mejne vrednosti za različne stopnje z različnimi roki. Ti se uporabljajo za upoštevanje mejnih vrednosti za izpušne pline

— dizelskih motorjev v gradbenih strojih,

— kmetijskih in gozdarskih strojev,

— samovoznih tirnih vozil in lokomotiv,

— ladij za plovbo po celinskih vodah,

— motorjev z stalno hitrostjo,

— ter malih bencinskih motorjev, ki se uporabljajo v različnih vrstah strojev.

2.2 Predpisi o necestnih premičnih strojih, o katerih je Odbor že večkrat izrazil svoje mnenje⁽⁸⁾, so bili v preteklih letih že večkrat spremenjeni, in sicer z direktivami 2001/63/ES, 2002/88/ES in 2004/26/ES. Slednja je uvedla sistem prožnosti, da bi olajšali prehod med različnimi dovoljenimi ravnmi mejnih vrednosti izpustov.

2.3 Nazadnje je bilo z Direktivo 2010/26/EU Komisije z dne 31. marca 2010 odobreno podaljšanje obdobja odstopanja za bencinske motorje na prisilni vžig v določenih majhnih ročnih strojih do 31. julija 2013 in razjasnjeni so bili nekateri tehnični mehanizmi izdajanja homologacij, kar je bilo potrebno zaradi izpolnjevanja zahtev na stopnji III B. S to direktivo je bil tudi poenostavljen upravni postopek za zahteve v okviru sistema prožnosti.

2.4 Podobne določbe imajo v ZDA in v manjši meri na Japonskem, medtem ko druga pomembna gospodarska območja, kot so Kitajska, Indija, Rusija in Brazilija, na tem področju ne predvidevajo predpisov.

2.5 Uvedeni sistemi prožnosti ustrezajo potrebi, da se podjetjem omogoči prilagoditev novim standardom, saj tehnične rešitve, ki omogočajo, da motorji delujejo v skladu z mejnimi vrednostmi stopnje III B, „na splošno še niso izdelane“ in zato „morajo proizvajalci originalne opreme zagotoviti nadaljnje raziskave in tehnološki razvoj, da se lahko na trg da mehanizacija, usklajena s stopnjo III B.“⁽⁹⁾

⁽⁸⁾ UL C 407, 28.12.1998; UL C 260, 17.9.2001, str. 1; UL C 220, 16.9.2003, str. 16.

⁽⁹⁾ SEC(2010) 829, 7.7.2010, spremni dokument k predlogu COM(2010) 362 konč.

(?) Glej opombo 4.

2.6 Po drugi strani evropski proizvajalci necestne premične mehanizacije od jeseni 2008 močno občutijo posledice svetovne gospodarske in finančne krize, zlasti na področju gradbenih ⁽¹⁰⁾ in kmetijskih strojev.

2.6.1 Za zagotovitev razvoja industrije v okviru varstva okolja je treba:

- ohraniti konkurenčnost evropskih proizvajalcev necestne premične mehanizacije in ublažiti neposreden pritisk gospodarske krize;
- omogočiti industriji nadaljevanje financiranja raziskav in tehnološkega razvoja na stopnji III B za vse vrste izdelkov;
- omejiti izpuste z zamenjavo starih motorjev necestne premične mehanizacije s čistejšimi motorji.

2.7 Približevanje zakonodaj držav članic o ukrepih proti izpustom plinastih in trdnih onesnaževal iz motorjev z notranjim izgorevanjem, namenjenih za vgradnjo v necestno premično mehanizacijo, urejajo predpisi Skupnosti, katerih prožnost je omejena in ki določajo mejne vrednosti izpustov. Te so za že predvidena obdobja prilagajanja vedno nižje.

2.8 Komisija si je – zaradi učinkov gospodarske krize in potrebe po okrepljeni prizadevanj za raziskave in tehnološki razvoj, inovativne aplikacije in tehnično standardizacijo – za cilj zastavila čim večjo sprostitev togih predpisov.

3. Predlog spremembe Direktive

3.1 Predlog predvideva naslednje spremembe Direktive 97/68/ES:

3.1.1 med prehodom s stopnje III A na stopnjo III B: povečanje deleža motorjev za vgradnjo v kopensko mehanizacijo, dano na trg v okviru sistema prožnosti, v vsaki kategoriji motorjev z 20 na 50 % letne prodaje mehanizacije proizvajalca originalne opreme (*Original Equipment Manufacturers, OEM*) in – kot druga možnost – prilagoditev največjega števila motorjev, ki se lahko dajo na trg v okviru sistema prožnosti;

3.1.2 vključitev motorjev za pogon samovoznih tirnih vozil in lokomotiv v sistem prožnosti. Tako se proizvajalcem originalne opreme omogoči, da v okviru sistema prožnosti dajo na trg omejeno število motorjev.

3.1.3 Ti ukrepi prenehajo veljati 31. decembra 2013.

3.2 Zato se predlaga okrepljeno uporabo obstoječega sistema prožnosti in njegovo razširitev na sektorje, ki še niso vključeni. To velja za najboljšo možnost, saj zagotavlja ravnovesje med

okoljskim vplivom in gospodarsko koristjo, in sicer zaradi zmanjšanja stroškov prilagajanja trga novim mejnim vrednostim za izpuste.

4. Splošne ugotovitve

4.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) podpira pristop Komisije, katerega namen je, da zagotovi več prožnosti pri izvajanju različnih stopenj uvajanja novih mejnih vrednosti za izpuste necestne premične mehanizacije v zvezi z ogljikovim monoksidom, dušikovi oksidi, ogljikovodiki in trdnimi delci.

4.2 EESO podpira prizadevanja Komisije za zaščito konkurenčnosti in delovnih mest v evropski industriji necestne premične mehanizacije pred učinki svetovne finančne in gospodarske krize, ob hkratnem doseganju visoke ravni varstva okolja in visoke kakovosti življenja državljanov EU.

4.3 Odbor – tako kot v prejšnjih mnenjih o zakonodajnih predlogih Komisije za zmanjšanje izpustov – potrjuje svojo podporo vsem pobudam Skupnosti za doseganje konkretnih ciljnih vrednosti glede zmanjšanja izpustov toplogrednih plinov, kar je po njegovem mnenju eden temeljnih vidikov boja proti podnebnim spremembam ter varstva okolja in zdravja.

4.4 Odbor zato podpira predlog Komisije, da se za sektorje, ki jih že zajema sistem prožnosti v skladu z direktivo o necestni premični mehanizaciji iz leta 1997 ter poznejšimi spremembami, delež motorjev, ki se dajejo na trg v okviru sistema prožnosti, poveča na 50 %, ter da se vanj poleg tega vključijo samovozna tirna vozila in lokomotive in zanje predvidi 20-odstotni delež letne prodaje mehanizacije, opremljene z motorji predvidene kategorije.

4.5 EESO ponovno poudarja ⁽¹¹⁾, da bo mogoče ciljne vrednosti zmanjšanja izpustov doseči le, če bodo ustrezna goriva dejansko na voljo na trgu, in opozarja, da bo treba – zaradi tehnologije, potrebne za doseganje mejnih vrednosti za izpuste trdnih delcev in NO_x za stopnji III B in IV –, v številnih državah članicah zmanjšati vsebnost žvepla pod sedanjo raven in da je zato treba določiti enotno referenčno gorivo, ki bo ustrezalo dejanskemu stanju na trgu goriv ⁽¹²⁾.

4.6 Odbor nadalje poudarja zapletenost in občutljivost tega pregleda. Po eni strani naj bi si z njim iz upravičenih razlogov prizadevali za nadaljnje zmanjšanje izpustov ogljikovega monoksida, dušikovih oksidov, ogljikovodikov in trdnih delcev; po drugi strani pa s tem ne bi smeli oslabiti konkurenčnosti prizadetih sektorjev, ki delujejo na svetovnem trgu, na katerem vlada močna konkurenca in ki je zdaj v strahoviti krizi.

⁽¹¹⁾ Glej opombo 4.

⁽¹²⁾ Glej Direktivo 2003/17/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 3. marca 1998 o kakovosti motornega bencina in dizelskega goriva.

⁽¹⁰⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/mechanical/non-road-mobile-machinery/publications-studies/index_en.htm

4.7 V zvezi s tem EESO meni, da je spodbujanje skupnih prizadevanj na evropski in mednarodni ravni za pripravo enotnih in splošno sprejetih tehničnih standardov temeljnega pomena za pospeševanje svetovne trgovine, z namenom, da se mejne vrednosti za izpuste v EU vedno bolj usklajujejo z vrednostmi, ki veljajo ali so predvidene v tretjih državah.

4.8 EESO deli zaskrbljenost, ki so jo izrazile nekatere strani, in sicer, da bi ukrepi utegnili pretirano obremenjevati proizvodne stroške, stroške za raziskave in tehnološki razvoj ter za oceno ustreznosti necestne premične mehanizacije. Če ti stroški ne bodo načrtovani in porazdeljeni na daljše obdobje, lahko ogrozijo delovna mesta v prizadetih sektorjih.

4.9 EESO meni, da je za doseganje ciljev potrebna določitev ne samo strogih mejnih vrednosti temveč tudi postopkov preskušanja, ki se bodo opirali na prakso, pri čemer bi morali preprečiti uporabo rezultatov, dobljenih zgolj v laboratorijih, ter nasprotujočih si metod nadzora nad izpusti. Obenem bi morali natančno in nedvoumno preiskati, kaj se dogaja z izpušnimi plini strojev necestne mobilne mehanizacije med njeno dejansko uporabo, ne pa zgolj rezultate med njihovim preskušanjem⁽¹³⁾.

4.10 Posebno pozornost je treba nameniti MSP v sektorju. Odbor meni, da so mehanizmi sistema prožnosti, ki naj bi olajšali prilagajanje, roki za izvedbo in roki za prehod z ene na drugo stopnjo, obremenjujoči zlasti za MSP, in sicer zaradi stroškov prilagajanja mehanizacije in motorjev, ki za manjša podjetja vedno pomenijo precej občutnejše breme kot za velike industrijske družbe.

4.10.1 EESO priporoča pripravo posodobljenih smernic za uporabo, da se olajša izvajanje določb, predvidenih za različne faze, in sicer ne samo proizvajalcem originalnih motorjev,

temveč tudi in predvsem proizvajalcem strojev, v katere je treba te motorje vgraditi. Obenem je treba pripraviti tudi priročnike o najboljših praksah ter participativno predvidevanje okoljevarstvenih perspektiv na področju motorjev za premično mehanizacijo in možnosti za spodbujanje uporabe okoljske oznake na tem področju.

5. Posebne ugotovitve

5.1 Odbor izraža zaskrbljenost glede spoštovanja rokov, predvidenih za uvedbo stopenj III B in IV, ter ustreznih homologacijskih postopkov.

5.1.1 EESO se sprašuje, ali ne bi kazalo odložiti uvedbo stopnje III B za dve leti, stopnje IV pa za tri leta, da bi bile zahteve lahko v celoti izpolnjene v praksi.

5.2 Glede Priloge I Odbor meni, da bi morali certifikati o homologaciji vključevati ne le vzorec oznak – ki jih je treba namestiti na vsak premični stroj, v katerega bo vgrajen motor, dan na trg v okviru sistema prožnosti – in vzorec dodatne oznake, temveč tudi podroben opis obveznih komponent, potrebnih za uskladitev z mejnimi vrednostmi, ki jih določajo predpisi, na podlagi katerih so bile homologirane.

5.3 In končno Odbor meni, da bi morala Komisija Evropskemu parlamentu, Svetu in Odboru predložiti poročilo, pripravljeno na podlagi podatkov o stanju uporabe predlagane direktive in njenem učinku, ki jih dajejo proizvajalci, uporabniki in države članice, tako glede njenega pomena za trg dela kot glede konkretnega zmanjšanja izpustov in prispevka necestne premične mehanizacije k varstvu okolja in uresničevanju ciljev EU 20-20-20.

V Bruslju, 16. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹³⁾ Glej zlasti delo ekonomske komisije ZN za Evropo, ki se nanaša na „Exhaust emissions test protocol of non-road mobile machinery (NRMM) – Draft global technical regulation concerning the test procedure for compression-ignition (C.I.) engines to be installed in agricultural and forestry tractors and in non-road mobile machinery with regard to the emissions of pollutants by the engine“.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji, ki razveljavlja Okvirni sklep 2004/68/PNZ

(COM(2010) 94 konč. – 2010/0064 (COD))

(2011/C 48/24)

Poročevalka: **ga. SHARMA**

Svet Evropske unije in Evropski parlament sta 22. julij 2010 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske Unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji, ki razveljavlja Okvirni sklep 2004/68/PNZ

COM(2010) 94 konč. - 2010/0064 (COD).

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 2. septembra 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 110 glasovi za, brez glasov proti in 7 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 **EESO ostro obsoja vsakršno koli spolno zlorabo in spolno izkoriščanje otrok** in izraža pohvalo Komisiji, ker utrjuje zavezo Evrope, da v okviru boja proti zlorabi otrok Okvirni Sklep 2004/68/PNZ nadomesti z novo, objektivnejšo direktivo. Nikoli ne smemo podcenjevati resnosti kršitev, obsega škode ter ravni tveganja in ranljivosti otrok po vsem svetu. Zagotovitev zaščite otrok na vseh ravneh s čim večjo pomočjo in podporo žrtvam pri njihovem okrevanju in storilcem pri njihovi rehabilitaciji mora biti prednostna naloga, da se spodbudi socialna zaščita v prihodnosti.

1.2 EESO vse države članice, ki še tega niso storile, **pa tudi Evropsko unijo** ponovno poziva, da **v okviru Lizbonske pogodbe nemudoma podpišejo in ratificirajo Konvencijo Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolnim zlorabljanjem ter Izbirni protokol ZN h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije**, da bo EU lahko učinkovito preučila, kakšne obravnave so deležni evropski storilci zlorab otrok. ⁽¹⁾ Evropska unija bi v okviru dvostranskih dogovorov lahko zastavila svoj vpliv, da bi prepričala druge evropske države (npr. Rusijo, Bosno in Hercegovino), naj podpišejo Konvencijo. **Vključevanje določb Konvencije v pravo EU**

⁽¹⁾ Glej navedbo v mnenju EESO, UL C 317, 23.12.2009, str. 43. Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolnim zlorabljanjem, 25.10.2007, ki je na voljo na naslovu: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/html/201.htm>. Države članice, ki niso podpisale Konvencije so: Češka, Madžarska, Latvija in Malta.

(<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=201&CM=&DF=&CL=ENG>).

Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije, sprejetje: maj 2000; začetek veljavnosti: januar 2002, je na voljo na naslovu: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc-sale.htm>. Države članice, ki še niso ratificirale Izbirnega protokola h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije so: Češka, Finska, Irska, Luksemburg in Malta (http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-c&chapter=4&lang=en).

bo pri spodbujanju hitrega sprejetja nacionalnih ukrepov veliko bolj učinkovito od nacionalnih postopkov ratifikacije in bo tudi zagotovilo boljše spremljanje izvajanja.

1.3 Pomembno je, da obstaja pravni okvir za kazenski pregon in obsodbo storilcev spolnih zlorab in spolnega izkoriščanja. **Vzporedno z zakonodajo pa je bistvenega pomena preprečevanje zlorab po vsej Evropi.** To je poudarjeno kot eden od ciljev direktive, vendar pa se v direktivi ne obravnava v zadostnem obsegu. EESO bi lahko pripravil mnenje, v katerem bi se preučili ukrepi preprečevanja z izpostavitvijo najboljših praks v okviru študijskih primerov civilne družbe in vlad po vsem svetu na področju mehanizmov preprečevanja zlorab.

1.4 EESO predlaga vzpostavitev platforme za izmenjavo najboljših praks pri odzivanju na tovrstna kazniva dejanja z uporabo zakonodajnih in nezakonodajnih mehanizmov za razvoj metodoloških orodij in usposabljanja. Pri tem bi bilo treba v večji meri sodelovati z organizacijami civilne družbe, socialnimi partnerji in nevladnimi organizacijami, da se tako dopre izobraževanje in ozaveščanje na lokalni ravni.

1.5 EESO poziva institucije EU (Evropsko komisijo, Svet in Parlament), ki so vse v močnem in privilegiranem položaju, da izvršijo skupni pritisk na tretje države, zlasti v razvitem svetu (npr. na ZDA, Kanado, Japonsko, Avstralijo, Rusijo), in zahtevajo **odstranitev** spletnih strani z vsebino, povezano s spolno zlorabo otrok. EU mora organizacijo ICANN ⁽²⁾ odločneje pozvati k odgovornemu ravnanju.

⁽²⁾ Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (organizacija za dodeljevanje spletnih imen in števil).

1.6 EESO si želi, da bi bila odstranitev spletnih strani z vsebino, povezano s spolno zlorabo otrok, prednostna naloga, čemur bi sledilo preprečevanje dostopa do teh strani, kadar odstranitev ni mogoča. V zvezi s tem bi lahko EESO na podlagi posvetovanja z zainteresiranimi stranmi in civilno družbo pripravil mnenje o posledicah odstranitve in preprečevanja dostopa.

1.7 EESO želi države članice spodbuditi k temu, da izkoristijo možnost za začetek razprave, ki jo omogoča ta nova direktiva, in sicer o določitvi minimalne starosti, ko otrok lahko pristane na spolnost, na evropski ravni. V času mobilnosti, priseljevanja in spreminjajočih se družbenih vrednot po vsej Evropi bi bilo treba organizirati razprave in posvetovanja glede vpliva „tradicij“ v zvezi s tem.

1.8 EESO priporoča, da Komisija zagotovi jasne definicije nekaterih izrazov, ki bi lahko privedli do dvoumnosti pri prenosu v nacionalno zakonodajo.

1.9 EESO zahteva, da direktiva določi enotne „časovne roke“ za vse države članice. EESO bi po potrebi še nadgradil predlog tako, da bi „zastaranje“ začelo veljati, ko žrtev doseže starost 18 let.

1.10 Odboru je pri delu pomagala vrsta nevladnih organizacij in strokovnjakov, ki delajo na področju zaščite otrok; njihova priporočila v zvezi z novo direktivo je mogoče najti na njihovih spletnih straneh.⁽³⁾ EESO priznava hvalevredno delo vseh nevladnih organizacij po svetu za zaščito otrok in ceni, da evropske institucije, Svet Evrope in ZN zagotavljajo pravne mehanizme na področju zaščite pred spolnim izkoriščanjem otrok.

2. Ozadje in cilji nove direktive

2.1 EU otrokove pravice priznava v členu 3 (PEU) Lizbonske pogodbe in v Listini o temeljnih pravicah, zlasti v njenem členu 24 in njegovi pravni podlagi, ki določa pozitivno obveznost delovanja, kar je potrebno za zagotovitev potrebne zaščite otrok. Zahteva se, da se pri vseh ukrepih, ki se nanašajo na otroke, **upoštevajo predvsem koristi otrok**, kar je v skladu tudi s Konvencijo ZN o otrokovih pravicah. To se izvaja v okviru politike, ki se osredotoča na spodbujanje, varstvo in uveljavljanje pravic otrok, vključno s strategijo EU za mlade v okviru notranje in zunanje politike EU.

2.2 Nova direktiva, ki je v skladu s predlogi o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti žrtev in tudi s programom za varnejši internet, v državah članicah spodbuja uporabo več materialnih pravil v okviru postopka in kazenskega prava na področju zaščite otrok. Povečala se bo učinkovitost preventivnih ukrepov po vsej EU in preprečile se bodo situacije, v katerih storilci kaznivih dejanj za svoje delovanje izberejo države članice z manj strogimi pravili. Skupne definicije bi omogočile spodbujanje izmenjave uporabnih skupnih podatkov

⁽³⁾ IWF (www.iwf.org.uk), ECPAT International (<http://www.ecpat.com>), Save the Children (www.savethechildren.org), Missing Children Europe (www.missingchildreneurope.eu), Amnesty International (www.amnesty.org).

in boljšo primerljivost podatkov ter enostavnejše mednarodno sodelovanje.

2.3 Nova direktiva bo obravnavala:

— nova kazniva dejanja v okolju IT, vključno s **t. i. „navezovanjem stikov“**;

— **pomoč pri preiskavi kaznivih dejanj in vložitvi obtožnic**;

— pregon kaznivih dejanj, storjenih v tujini, tako za državljane EU kot za osebe z običajnim prebivališčem v EU, **ki jim grozi pregon, tudi če kazniva dejanja storijo zunaj EU**;

— nove določbe o zaščiti žrtev, da se jim zagotovi enostaven **dostop do pravnih sredstev in se jih obvaruje pred travmami zaradi sodelovanja v kazenskih postopkih**;

— preprečevanje kaznivih dejanj z ukrepi, namenjenimi obsojenim storilcem kaznivih dejanj, da se prepreči povratništvo **in omeji dostop do otroške pornografije na internetu**.

3. Splošne pripombe na obrazložiteni memorandum

3.1 Glede na to, da je treba „pri izvajanju kakršnih koli ukrepov za boj proti tem kaznivim dejanjem skladno z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah in Konvencijo ZN o otrokovih pravicah upoštevati zlasti koristi otroka“, EESO podpira odločitev, da se pri posodabljanju, širitvi in krepitvi nacionalne zakonodaje upošteva načelo subsidiarnosti. Države članice morajo izločiti zahtevo identitete norme za določanje eksteritorialne pristojnosti za kazniva dejanja. **Države članice bi morale imeti pristojnost kazensko pregonjati vse oblike spolne zlorabe otrok.**

3.2 **Obstoječo in novo zakonodajo je treba bolje izvajati** in Komisija mora ob podpori Europola in organov pregona nadzorovati izvajanje, da se zagotovi zaščita otrok kot prednostna naloga. Treba je določiti skupna načela in merila za določitev resnosti kaznivih dejanj spolne zlorabe in spolnega izkoriščanja. EESO pri tem predlaga vzpostavitev platforme za izmenjavo najboljših praks pri odzivanju na tovrstna kazniva dejanja z uporabo zakonodajnih in nezakonodajnih mehanizmov za razvoj metodoloških orodij in usposabljanja. Pri tem bi bilo treba v večji meri sodelovati z organizacijami civilne družbe, socialnimi partnerji in nevladnimi organizacijami, da se tako podpre izobraževanje in ozaveščanje na lokalni ravni.

3.3 Da bi preprečili ponovitev kaznivih dejanj, je treba odmevne zadeve, zlasti tiste z domnevno vpletenostjo političnega in verskega okolja ali ponovitvami kaznivih dejanj, na pregleden način spremljati na ravni EU ⁽⁴⁾.

3.4 Da bi okrepili mehanizme preprečevanja in zmanjšali ranljivost žrtev, bi morali direktivo uskladiti tudi z drugimi politikami EU, vključno s politiko socialne varnosti, izobraževanja, družine, zaposlovanja in digitalne agende. Med posebej ranljive skupine otrok, ki so najbolj ogroženi, sodijo priseljenci, prosilci za azil, otroci brez spremstva, otroci iz socialno zastavljenih in socialno izključenih družin, invalidni otroci, otroci iz rejniških družin ali družin, kjer že dolgo prihaja do nasilja in zlorab.

3.5 Na podlagi podatkov ameriških in evropskih organov pregona je bilo ugotovljeno, da je prenašanje gradiva o spolni zlorabi otrok, tudi dojenčkov v predgovornem obdobju, s spleta tesno povezano s spolno zlorabo otrok v nespletnem okolju. Z določanjem stopnje kazni zgolj na podlagi stikov bo verjetno še več otrok (zlasti dojenčkov) izpostavljenih nevarnosti hudih zlorab.

3.6 92 % spletnih vsebin, ki prikazujejo spolno zlorabo otrok, je na voljo v Severni Ameriki, Evropi in Rusiji ⁽⁵⁾. EESO meni, da so Evropska komisija, Svet in Parlament v močnem in privilegiranem položaju, da vršijo pritisk na države zunaj EU, zlasti v dobro razvitih delih sveta, in jih zaprosijo za **odstranitev** spletnih strani, ki vsebujejo gradivo v zvezi s spolno zlorabo otrok.

3.7 Med državljani je treba bolj spodbujati „kulturo kibernetske varnosti“ in evropsko digitalno agendo. ⁽⁶⁾ Ker je obseg neposredne izmenjave slikovnega gradiva zlorabe otrok ⁽⁷⁾ in navezovanja stikov na spletnih straneh za družabne stike vse večji, je treba čim prej ukrepati, da se identificirajo in kazensko preganjajo storilci zlorab, osebe, ki si te spletne strani ali slikovno gradivo ogledujejo, in ponudniki storitev, ki take spletne strani gostijo, ter izslediti in zaustaviti tok finančnih transakcij, izvršenih za dostopanje do slikovnega gradiva zlorab otrok. Obstaja tehnologija za identifikacijo vseh vpletenih v verigo zlorab in EU mora od ICANN odločneje zahtevati odgovorno ukrepanje. ⁽⁸⁾

⁽⁴⁾ Vrsta pred kratkim prijavljenih primerov zlorab, od katerih so bile nekatere odkrite s posredovanjem države, dokazujejo vsesplošne, sistemske zlorabe v verskih ustanovah, v okviru pedofilskih mrež ter v šolah in sirotišnicah, od katerih so se mnoge desetletja prikrievale zaradi zaščite ugleda ali slovesa posameznikov oziroma institucij.

⁽⁵⁾ http://www.iwf.org.uk/documents/20100511_iwf_2009_annual_and_charity_report.pdf.

⁽⁶⁾ http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/index_en.htm.

⁽⁷⁾ V okviru projekta ISIS je bilo ugotovljeno, da se prek sistemov neposredne izmenjave datotek na minuto izmenja na tisoče datotek s slikovnim gradivom spolne zlorabe otrok. (2008) Supporting Law Enforcement in Digital Communities through Natural Language Analysis, International Workshop on Computational Forensics, Springer Lecture Notes in Computer Science 5158, str. 122–134.

⁽⁸⁾ Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (organizacija za dodeljevanje spletnih imen in števil).

3.8 Direktiva se jasno osredotoča na „koristi otrok“ in na „zaščito otrok“. Na splošno pa v direktivi niso dovolj natančno opisani „preventivni“ ukrepi, ki jih je treba izvajati. **Vzporedno z zakonodajo je bistvenega pomena preprečevanje zlorab po vsej Evropi.** Komisija ima malo pristojnosti na področju preprečevanja, vendar pa mora v okviru direktive spodbujati in uvesti mehanizme, ki bodo drugim omogočali izvajanje preventivnih ukrepov.

3.9 V okviru preprečevanja zlorab bi bilo mogoče zaprositi za dodatno financiranje za širjenje programov Komisije (na primer programa DAPHNE in okvirnega programa) ter razvoj novih programov, ki bi jih izvajali partnerji iz civilne družbe. EESO meni, da bi ozaveščanje javnosti o obstoju posebne kazenske zakonodaje za določeno vedenje, ki škodi otrokom, lahko delovalo kot učinkovit mehanizem preprečevanja zlorab.

3.10 Intervencija je ključnega pomena za preprečevanje spolne zlorabe otrok in se mora uporabljati vzporedno s pravnimi sankcijami. Zato EESO predlaga, da se v okviru „Razlogov za predlog in njegovih ciljev“, kjer je navedeno, da bi „posebni cilji zajemali učinkovit pregon kaznivih dejanj, varstvo pravic žrtev ter preprečevanje spolne zlorabe in spolnega izkoriščanja otrok“, besedilo spremeni, tako da se doda: **„vključno s hitro identifikacijo otrok žrtev s pomočjo ustrezno usposobljenega osebja in z zagotovitvijo pomoči, ki se osredotoča na otroke in tudi storilce kaznivega dejanja“.**

3.11 Pozornost je treba nameniti opredelitvi preventivnih ukrepov in pregonu v primeru zlorab v okviru **medsebojne izmenjave datotek** in trgovanja s slikovnim gradivom. Ker je obseg medsebojne izmenjave datotek in navezovanja stikov na spletnih straneh za družabne stike vse večji, je potrebno čim prejšnje ukrepanje, da se identificirajo in sodno preganjajo storilci zlorab, osebe, ki si take spletne strani ogledujejo, in ponudniki storitev, ki take spletne strani gostijo.

3.12 V predlogu (*Razlogi za predlog in njegovi cilji*) je poudarjeno, da „je lahko kar nekaj otrok v Evropi v otroštvu žrtev spolnega napada“. Treba je **obravnavati tudi grožnjo za otroke zunaj Evrope**, saj je otrok, kjer koli na svetu že je, otrok, in ga je treba zaščititi pred potujočimi storilci kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost iz Evrope, ki zlorablajo otroke iz drugih evropskih držav ali ostalih držav na svetu.

3.13 Izraz „otročka pornografija“ (naslov, opredelitev in izraz v celotnem besedilu) bi bilo treba nadomestiti z izrazom **„slike ali gradivo o spolni zlorabi otrok“**. Pornografija se povezuje z erotiko.

3.14 „**Turizem**“: v direktivi (uvodna izjava 9) je uporabljen izraz „*spolni turizem*“. Vendar pa strokovnjaki in nevladne organizacije danes na tem področju uporabljajo izraz „*potujoči storilci kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost*“⁽⁹⁾. Turizem je povezan s počitnicami in uživanjem, kot je poudarjeno v predhodnem mnenju EESO o zaščiti otrok, ki jih ogrožajo potujoči storilci kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost.⁽¹⁰⁾

3.15 „**Tradicije**“ (uvodna izjava 7): „*Ta direktiva ne ureja politik držav članic v zvezi s sporazumnimi spolnimi dejanji, [...] v okviru človeškega razvoja, ob upoštevanju različnih kulturnih in pravnih tradicij [...]*“. EESO priporoča, da se v času mobilnosti, priseljavanja in spreminjajočih se družbenih vrednot po vsej Evropi, organizirajo razprave in posvetovanja glede vpliva „tradicij“ v zvezi s tem. V okviru posvetovanja in pravnih posledic bi morale biti zajete tudi kulturne prakse, kot so pohabljanje ženskih spolnih organov, ki bi se lahko obravnavale kot spolna zloraba otrok.

3.16 „**Javno dostopen**“ (uvodna izjava 13): „*Otroška pornografija [...] se ne more šteti za izražanje mnenja. Za boj proti njej je treba nujno zmanjšati obtok gradiva o zlorabi otrok, in sicer tako, da se storilcem kaznivih dejanj oteži nalaganje takih vsebin na javno dostopen splet*“. **Direktiva mora preprečevati uporabo gradiva o spolni zlorabi otrok na vseh nosilcih⁽¹¹⁾ in v kakršni koli obliki.** Izraz „vizualno“ ne zajame vsega gradiva, ki je na voljo, in direktiva bi morala zajeti tudi nevizualno gradivo o spolni zlorabi otrok. Poleg tega bi morala direktiva upoštevati tudi načelo „umetniške svobode“ kakor tudi „izražanje mnenja“, pri tem pa zagotoviti, da ju v povezavi z gradivom o spolni zlorabi otrok ne bi bilo mogoče napačno tolmačiti. Zato bi bilo treba besedilo člena 2(b), ki vsebuje opredelitev „otroške pornografije“, spremeniti tako: (i): „**kakršno koli gradivo, ki prikazuje otroka [...]**“; (ii): „**kakršen koli prikaz spolnih [...]**“; ter (iii): „**kakršno koli gradivo, ki prikazuje katero koli osebo, ki zleđa kot otrok [...]**“.

3.17 V zvezi s „*spodbujanjem ponudnikov internetnih storitev, da prostovoljno oblikujejo kodekse ravnanja in smernice za preprečevanje dostopa do teh spletnih strani*“ (uvodna izjava 13) želi EESO poudariti, da mora biti prednostnega pomena odstranitev vsebine pri viru in zgolj kadar to ni mogoče (zunaj EU) – preprečevanje dostopa do teh spletnih strani. V EU bi to morala biti zakonska zahteva, če so industrija, ponudniki internetnih storitev ter gospodarski in finančni akterji, kot so družbe, ki izdajajo kreditne kartice, resnično zavezani boju proti tovrstnim zlorabam.

4. Posebne pripombe na člene direktive

4.1 Člen 1 (Vsebina) bi moral vključiti „*kazni na področju spolne zlorabe in spolnega izkoriščanja otrok ter tudi prikazovanja gradiva o spolni zlorabi otrok*“.

4.2 Člen 2(b)(iv): „*realistične podobe otroka v spolnem aktu*“ bi moral vključiti „*oziroma prikazanega kot udeleženega*“.

4.3 Člen 2(b): v celotnem členu je treba črtati besedo „predvsem“, ker odvrta pozornost od poudarka na izrazu „za spolne namene“.

4.4 Člen 2(e): črtajo se izjeme „*državnih organov ali organov javne uprave, ki izvršujejo državno oblast, in javnih mednarodnih organizacij*“. V kontekstu pravne osebe je treba v zvezi s spolnimi zlorabami otrok izključiti možnost nekaznovanja.

4.5 Člena 3(3) in 8 o „*sporazumnih spolnih dejanjih*“: v zvezi s stavkom „*Sodelovanje v spolnih dejanjih z otrokom, ki še ni dopolnil starosti, ko lahko pristane na spolnost v skladu z nacionalno zakonodajo*“ je treba navesti, da so v Evropi in tudi v Konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah otroci opredeljeni kot „mlajši od 18 let“ in je zato ta terminologija sporna. To se delno obravnava v členu 8 (*Sporazumna spolna dejanja med vrstniki*). Poleg tega členi 3, 4, 5 in 8 ne urejajo sporazumne spolnosti med otroki v starosti ali nad starostjo, ko lahko pristanejo na spolnost. EESO meni, da to zahteva nadaljnjo razpravo in večjo jasnost. EESO želi države članice spodbuditi, da to novo direktivo izkoristijo kot priložnost za določitev najnižje starosti otroka, ko ta lahko pristane na spolnost, po vsej Evropi. Bolje je treba pojasniti tudi pomen „*blizu po starosti*“.

Člen 3(4)(i): glede na število zlorab v družini je treba tudi „*starševsko odgovornost*“ opredeliti s položajem zaupanja. To bi bilo v skladu s 5. členom Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah. Prav tako je treba črtati izraz „*priznanega*“ v stavku „*položaja zaupanja, moči ali vpliva nad otrokom*“. Razlog za zaskrbljenost v zvezi s tem so dogodki v Evropi, ne samo v pedofilskih mrežah, ampak tudi v družinah, verskih in izobraževalnih institucijah ter drugih vrstah oskrbe. Bistveno je, da se popolnoma prepreči imuniteta pred pregonom, poizvedbo ali dostopanjem do dokumentov za vse organe, najsi bodo politični ali verski.

⁽⁹⁾ CEOP – Child Exploitation and Online Centre.

⁽¹⁰⁾ Glej opombo 1.

⁽¹¹⁾ UL C 224, 30.8.2008, str. 61.

4.6 Člen 3(5): kazniva dejanja v zvezi s spolno zlorabo otrok bi morala na seznam praks vključiti tudi „ekshibicionizem“, in sicer na podlagi njegove primerne opredelitve, ki bi jo opravila Komisija. ⁽¹²⁾

4.7 Člen 4(2), (3) in (5) zajemajo „pornografske predstave“ in se nanašajo na neposredno dejansko vključenost otroka. To bi bilo mogoče zamešati s členom 5, ki zajema „kazniva dejanja v zvezi z otroško pornografijo“. Obrazložitev bi bila zelo koristna, da bi se izognili tej zamenjavi.

4.8 Členi 4–8: v zvezi z besedama „zavestno“ in „naklepno“ mora direktiva jasno opredeliti oba termina.

4.9 Člen 4(1): izraz „naklepno“ bi bilo treba črtati, saj bi se tako storilci, da bi se izognili pregonu, lahko sklicevali na to, da niso poznali starosti žrtev. ⁽¹³⁾

4.10 Člen 4(8): „Sodelovanje v spolnih dejanjih [...]“ bi bilo treba dopolniti z „**ali strinjanje s sodelovanjem**“ in zagotoviti možnost pregona: „**ne glede na to, ali je spolno dejanje storjeno**“.

4.11 Člen 6 (Pridobivanje otrok za spolne namene) bi bilo treba razširiti in priznati različne oblike navezovanja stikov, vključno z navezovanjem stikov, ki ga izvajajo odrasli, ki imajo nalogo zaščite otrok, ter navezovanjem stikov v nespletnem okolju.

4.12 Člena 7 in 9: v skladu z drugimi členi direktive bi člena morala opredeliti obdobje zagrožene kazni za storjeno kaznivo dejanje.

4.13 Člen 7(3)(b): določen delež potujočih storilcev zlorab je priložnostnih storilcev kaznivih dejanj, ki izkoristijo priložnost za spolno zlorabo, ko se ta pojavi. Zato EESO priporoča, da naj bodo „**organizacija potovanja in/ali drugi dogovori v povezavi s storitvijo katerega koli kaznivega dejanja iz členov 3–7**“ kaznivi.

4.14 Člen 8: besedilo „če dejanja ne vključujejo kakršne koli zlorabe“ bi bilo treba nadomestiti z: „**če dejanja niso vključevala nikakršne prisile**“.

4.15 Člen 9 (Obteževalne okoliščine) bi lahko vključil tudi (i) kaznivo dejanje je vključevalo hudo nasilje ali grožnjo ali pa je otrok utrpel **oziroma bi lahko utrpel** hujšo poškodbo.

4.16 Glede na škodo, ki jo lahko zaradi takih kaznivih dejanj utrpijo otroci žrtve, še tudi v odrasli dobi, želi EESO predlagati, da za tovrstna kazniva dejanja ne bi veljalo zastaranje oziroma bi zastaranje upoštevalo minimalno obdobje.

4.17 Člena 10 in 12 ne zajemata storilcev, ki se preselijo, in ne predvidevata ustreznih ukrepov, da se storilcem zlorab prepreči potovanja. EESO je v svojem prejšnjem mnenju ⁽¹⁴⁾ sodeloval z organizacijo ECPAT ⁽¹⁵⁾ in priporočil:

- mehanizme preverjanja in preprečevanja;
- dvostranske sporazume o sodelovanju;
- sporazume o izgonu obsojenih storilcev kaznivih dejanj;
- uporabo potnih nalogov za tujino.

4.18 Člen 11 (Odgovornost pravnih oseb): ne glede na to, ali je kaznivo dejanje storjeno v njihovo korist ali ne, morajo pravne osebe, če so storilcu zlorab omogočile tako ravnanje, za to odgovarjati. Izraz „v njeno korist“ (stori fizična oseba) je zato treba črtati.

4.19 Člen 12(b) (Sankcije za pravne osebe): člen je treba spremeniti tako, da se storilcu zlorab prepove opravljanje „**kakršnih koli dejavnosti**“, ki vključujejo stike z otroki, in ne samo opravljanje poslovnih dejavnosti.

4.20 Člen 13 (Nepreganjanje) bi moral „**zagotoviti**“ in ne zgolj „zagotoviti možnost“, da se otroci, ki so žrtve kaznivih dejanj, zaradi njihovega sodelovanja v nezakonitih dejavnostih kot neposredni posledici dejstva, da so žrtve navedenih kaznivih dejanj, ne preganjajo ali kaznujejo.

4.21 Člen 14 se nanaša na „preiskovanje in pregon“. Da bi bila preiskovanje in pregon praktična in učinkovita, je potrebna primerna določba, ki ureja dostop do sredstev za usposabljanje in svetovanje ter raziskave o novih in nastajajočih tehnologijah. Postopek preiskave mora biti popolnoma pregleden. V tem členu bi bilo treba tudi določiti, da nekatere vrste kaznivih dejanj ne zastarajo.

4.22 Člen 14(2): v zvezi z delom besedila „v ustreznem obdobju“ bi morale imeti države članice možnost prožno uporabljati zastaranje, da lahko hkrati upoštevajo resnost vpliva na življenje, zdravje in/ali dobro počutje žrtve.

4.23 EESO priporoča, naj se v direktivi podrobno določi, da se zastaranje, ki obstaja v okviru nacionalne zakonodaje, začne, ko žrtev postane polnoletna. Poleg tega pa predlaga, naj si Komisija prizadeva spodbujati usklajevanje nacionalnih predpisov o zastaranju, da se prepreči zmešnjava ali napake, ko organi pregona začnejo s čezmejnimi preiskavami.

⁽¹⁴⁾ Glej opombo 1.

⁽¹⁵⁾ ECPAT (End Child Prostitution, Child Pornography and the Trafficking of Children for Sexual Purposes – mednarodna podpora mreža za odpravljanje otroške prostitucije, otroške pornografije in trgovine z otroki za namene spolnega izkoriščanja) ima poseben svetovalni status pri Ekonomsko-socialnem svetu Združenih narodov (ECOSOC).

⁽¹²⁾ To vprašanje je bilo pred kratkim izpostavljeno v primeru na Portugalskem.

⁽¹³⁾ Mednarodna mreža ECPAT priporoča posebno določbo, ki prelaga breme dokazovanja starosti osebe v gradivu o spolni zlorabi otrok na osebe, ki gradivo proizvajajo, distribuirajo in/ali posedujejo. Ta ukrep je bil že sprejet na Nizozemskem.

4.24 V členu 14(3) „[...] na voljo učinkovita [preiskovalna] orodja [...]“ je ključno zagotoviti, da je poleg teh orodij na voljo tudi usposobljeno osebje, ki jih zna uporabljati.

4.25 Člen 15 spodbuja „prijavo“, a natančno ne opredeljuje posebnosti mehanizmov in financiranja za učinkovito podporo hitre pomoči strokovnega osebja, ki dela z otroki. Glede na nezadostno prijavo kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost otrok je treba v vseh državah članicah vzpostaviti učinkovite in dostopne mehanizme prijave.

4.26 Za zagotovitev pravočasne prijave osumljencev ali dejanskih primerov spolne zlorabe in spolnega izkoriščanja je pomembno zagotoviti, da je strokovno osebje, ki vloži prijavo v dobri veri, zaščiteno pred zahtevki v okviru kazenskega in civilnega prava, zahtevki pred etičnimi odbori ali tožbami zaradi kršitve pravil o zaupnosti.

4.27 Člen 16(1)(d) (Pristojnost in usklajevanje pregona) ne zajema vidikov v zvezi z izročanjem osumljencev. To je zajeto v členu 5 Izbirnega protokola h Konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah in bi moralo biti obravnavano v okviru direktive Komisije. V isti točki je stavek „[...] pravne osebe s sedežem na ozemlju [...]“ treba razširiti: „[**pravne osebe**], **ki ima sedež ali deluje na ozemlju [...]**“.

4.28 Člen 16(2): EESO predlaga, da se v stavku „[...] so v njihovo pristojnost vključeni primeri [...] iz členov 3 in 7 [...]“ vključijo členi 3, 4, 5, 6 in 7.

4.29 Člen 16(3): če so države članice resnično zavezane zaščititi vseh otrok, potem ne smejo predvideti nobenih izjem. Zato je treba izjemo „Če je kaznivo dejanje storjeno zunaj ozemlja države članice, se ta lahko odloči, da ne bo uporabljala [...] oziroma da bo ta pravila uporabljala samo v posebnih primerih ali okoliščinah“ črtati.

4.30 Člen 17(1): v zvezi s stavkom „se zagotovijo pomoč [...]“ EESO predlaga, naj vsaka država članica zagotovi, da je otrokom, ki so žrtve kaznivih dejanj iz členov 3 do 7, na voljo ustrezna in specializirana pomoč, vključno z nastanitvijo na varnem kraju, zdravniško in psihosocialno pomočjo ter izobraževanjem. Države članice bi morale zagotoviti, da te storitve opravlja usposobljeno osebje ob spoštovanju kulturne identitete oz. izvora, spola in starosti otroka.⁽¹⁶⁾ Takšni ukrepi bodo zmanjšali ranljivost in s tem izboljšali preprečevanje zlorab.

4.31 Člen 19 o „kazenskih preiskavah“ je zajet v členu 8 Izbirnega protokola h Konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah, ki bi ga direktiva Komisije morala upoštevati.

⁽¹⁶⁾ Deklaracija iz Ria de Janeira in poziv k ukrepom za preprečevanje in zaustavitev spolnega zlorabljanja otrok in mladostnikov (Rio de Janeiro Declaration and Call for Action to Prevent and Stop the Sexual Exploitation of Children and Adolescence).

4.32 EESO priporoča tudi sklicevanje na smernice v resoluciji Ekonomskega in socialnega sveta ZN 2005/20 o ukrepih za zaščito otrok, ki so žrtve in priče kaznivih dejanj.⁽¹⁷⁾

4.33 Veliko otrok, ki so jih zlorabili in prodali starši, ali pa so jih zlorabili trgovci z ljudmi oziroma odrasli, vključeni v prostitucijo, je izgubilo zaupanje v odrasle, zaradi česar je treba še pred začetkom preiskav med odraslim in otrokom vzpostaviti temelje zaupanja. Države članice morajo zato identificirati otroke žrtve in ponovno postaviti na noge posamezno otrokovo življenje, na primer z zagotovitvijo nastanitve, z oskrbo, zaščito in posebnimi psihološkimi storitvami, da pomagajo izvrševati zakone za pregon tovrstnih kaznivih dejanj.

4.34 Člen 19(e): po besedilu „da je zaslišanj čim manj in da se opravijo le, če so nujno potrebna za namene kazenskih postopkov“ je treba dodati „**ali za varnost in dobro počutje otroka**“.

4.35 Člen 21 („preprečevanje dostopa do spletišč“) je treba preoblikovati.⁽¹⁸⁾ Prednost bi moralo imeti odstranjevanje spletišč in ne preprečevanje dostopa do njih, kar bi moral biti sekundarni ukrep, kadar odstranitve ni mogoča. Kratkoročno je sicer možno preprečevanje dostopa izvajati hkrati z odstranitvijo ter tako ovirati dostop in nedolžne uporabnike zaščititi pred vsebino, ki prikazuje spolno zlorabo otrok.⁽¹⁹⁾ V tem členu je treba od držav članic zahtevati, da ukrepajo takoj in spletno stran odstranijo.

4.36 Kjer ni možna takojšnja odstranitev, je treba prizadevanja usmeriti na sledenje gibanja in dejavnosti na spletnih straneh, povezanih s širjenjem vsebine, ki prikazuje spolno zlorabo otrok, da bi pooblaščenim organom in mednarodnim organom pregona zagotovili podatke za kasnejšo odstranitev tovrstne vsebine in uvedbo preiskave proti tistim, ki jo širijo. EESO priporoča:

— mednarodna prizadevanja v okviru registrov imen domen in ustreznih oblasti za izbris registracije domen, povezanih s spolno zlorabo otrok;

— večja prizadevanja za preiskovanje izmenjave datotek, vključno z medsebojno izmenjavo datotek.

4.37 Člen 21(2): prizadevati si je treba tudi za to, da se finančnim institucijam naroči ali kako drugače omogoči ukrepanje za izsleditev in zaustavitev toka prek njihovih služb izvršenih finančnih transakcij, ki omogočajo dostopanje do gradiva o spolnih zlorabah otrok.

⁽¹⁷⁾ Glej: <http://www.un.org/docs/ecosoc/documents/2005/resolutions/Resolution%202005-20.pdf>.

⁽¹⁸⁾ Glej: Poročilo Fundacije za nadzor interneta (Internet Watch Foundation) o preprečevanju in odstranitvi.

⁽¹⁹⁾ <http://www.iwf.org.uk/public/page.148.htm>.

5. Drugi elementi, za katere je potrebno razmisliti, da se vključijo v direktivo

5.1 V direktivi se varstvo podatkov ne omenja. Zaščita otrok ima prednost pred varstvom podatkov in svobodo govora v nekaterih natančno opredeljenih okoliščinah, kot je predvideno v Evropski konvenciji o človekovih pravicah.

5.2 Na ravni EU je treba vzpostaviti večje sodelovanje na področju kazenskega pregona, nacionalne in mednarodne sisteme za ravnanje s storilci kaznivih dejanj ter sistem za opozarjanje o izginotju otrok.

5.3 Nikjer ni obravnavana zloraba otrok, ki jo zagrešijo otroci. To je treba obravnavati v okviru posebnih primerov in po možnosti vključiti v člen 9. Samo na kratko se to omenja v členu 20 o intervencijskih programih ⁽²⁰⁾.

5.4 Ob polnem upoštevanju načela subsidiarnosti EESO države članice poziva, naj sprejmejo posebne ukrepe, da se za tiste, ki se poklicno ukvarjajo z zaščito žrtev, zagotovijo potrebni nadzorni mehanizmi in psihološka podpora, da bi preprečili slabšanje njihovega duševnega stanja. Z vidika osebja bi morala to biti obvezna zahteva in ne možnost na prostovoljni osnovi.

5.5 EESO pozdravlja ugotovitev Komisije, da obstaja večja potreba po „izmenjavi informacij in izkušenj glede kazenskega pregona, zaščiti ali preprečevanju, krepitvi osveščenosti, sodelovanju z zasebnim sektorjem in spodbujanju samonadzora“. V zvezi s tem želi EESO poudariti potrebo po upoštevanju delovnega mesta. Tako bi se delodajalci in zaposleni zavedli svojih odgovornosti in prijavili nezakonita dejanja, ki se najprej razkrijejo na delovnem mestu ali v okviru odnosov med strankami oziroma dobavitelji. ⁽²¹⁾

5.6 EESO ugotavlja, da izvajanje nove direktive ne bo povzročilo dodatnih stroškov. Kljub temu pa za odpravo zlorab v čim krajšem času obstaja potreba po dodatnih sredstvih, vključno s sredstvi za preiskovanje, obveščanje javnosti, usposabljanje, svetovanje in pravno pomoč.

5.7 EESO pa želi spodbuditi tudi vzpostavitev **mednarodnega organa za sodni pregon**, ki bi preiskoval spolno zlorabo otrok po vsem svetu, identificiral in sodno preganjal osebe, ki širijo vsebino, ki prikazuje spolno zlorabo, ter pomagal prizadetim otrokom. Številni ukrepi ⁽²²⁾ bi, če bi jih sprejeli na svetovni ravni, prispevali k manjši dostopnosti tovrstnih vsebin in bi zagotavljali bolj učinkovit in hitrejši mednarodni odziv na ta kazniva dejanja z večjim odvračilnim učinkom.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽²⁰⁾ Po ocenah je približno tretjina storilcev kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost otrok mlajših od 18 let (May-Chahal and Herzog, 2003).

⁽²¹⁾ EESO je predlagal evropski projekt „Evropa proti spolnemu izkoriščanju otrok – RECITE NE!“. Glej mnenje, navedeno v opombi 1.

⁽²²⁾ Glej: Poročilo Fundacije za nadzor interneta (Internet Watch Foundation).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Bolje delujoča veriga preskrbe s hrano v Evropi

(COM(2009) 591 konč.)

(2011/C 48/25)

Poročevalec: **Pedro NARRO**

Soporočevalec: **József KAPUVÁRI**

Evropska komisija je 28. oktobra 2009 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Bolje delujoča veriga preskrbe s hrano v Evropi

COM(2009) 591 konč.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 31. avgusta 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 121 glasovi za, nobenim glasom proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Poročila in sporočila, ki jih je Evropska komisija pripravila v zadnjih letih, razkrivajo pomanjkljivosti in napake v delovanju vrednostne verige. Nihanje cen, špekulacije, prodaja pod stroški proizvodnje, slaba preglednost, širjenje nepoštenih in protikonkurenčnih praks in razlike v pogajalski moči pogodbenih strank so težave, ki vplivajo na prihodnost celotnega živilskega sektorja in ogrožajo preživetje tako imenovanega „evropskega kmetijskega modela“.

1.2 Komisija v sporočilu *Bolje delujoča veriga preskrbe s hrano v Evropi* smiselno opredeljuje prednostna področja ukrepanja. Vendar EESO obžaluje počasnost sprejemanja predlogov in Komisijo poziva, naj pospeši sprejemanje odločitev na področju, ki zahteva nujne, konkretne in oprijemljive ukrepe. Skupina na visoki ravni za konkurenčnost agroživilske industrije, ki je dobila nov mandat, bi morala čim prej ponovno začeti z delom, da bi dobila ključno vlogo na področju novih in nastajajočih agroživilskih politik.

1.3 Uspeh bo v veliki meri odvisen od vključenosti Evropske komisije, držav članic in vseh akterjev v verigi. Na področju, kjer so razlike med različnimi nacionalnimi trgi in proizvodi velike, so nujna skupna in usklajena prizadevanja. Evropska unija mora odločno voditi prizadevanja na tem področju ter podpreti tako

prilagoditev razpoložljivih instrumentov kot tudi nove ukrepe za spodbuditev bolj uravnoteženega razvoja v verigi in povečanje konkurenčnosti.

1.4 Iz analize dosedanjih pobud v zvezi s prehransko verigo je razvidno, da samoregulacija in prostovoljni dogovori niso preveč učinkoviti. EESO podpira razvoj prostovoljnih mehanizmov, vendar ugotavlja, da brez nadzornih organov in učinkovitih sankcij ne bo mogoče ukiniti sistematičnega nespoštovanja, ki ga do teh mehanizmov kažejo močnejši člani v verigi.

1.5 Spremembe vedenjskih vzorcev gospodarskih akterjev mora spremljati urejanje trgov, s katerim bi postavili temelje nove usmeritve za agroživilski sektor. Za večjo preglednost sistema je treba okrepiti pogodbeno prakso in na sektorski ravni raziskati možnost uvedbe zavezujočih klavzul ali obveznosti za pripravo pisnih pogodb. Številni cilji, ki jih navaja Komisija v svojem sporočilu, se lahko dosežejo samo s pošteno in ustrezno zakonodajo.

1.6 Na področju kodeksov dobrih praks se mora EU zgledovati po nacionalnih pobudah ter vzpostaviti učinkovit mehanizem nadzora in sankcij z imenovanjem evropskega varuha pravic. Poleg vsebine kodeksov dobrih praks je najpomembnejše zagotoviti njihovo učinkovitost in spoštovanje.

1.7 Zakonodajo o konkurenci na nacionalni ravni in ravni Skupnosti je treba precej prilagoditi, da se spodbudi trdna organizacija sektorja, omogoči prožno delovanje verig preskrbe in zagotovi pravna varnost akterjev v korist potrošnikov. Sklepi skupine na visoki ravni za sektor mleka in mlečnih izdelkov⁽¹⁾ in sklepi španskega predsedstva v zvezi s sporočilom o verigi preskrbe s hrano⁽²⁾ so v skladu s stališči EESO, da je treba zakonodajo o konkurenci uporabljati na prožen način in upoštevati posebnosti kmetijskega sektorja.

1.8 EESO ugotavlja močno koncentracijo povpraševanja, zlasti v sektorju veleprodaje, ki je v nasprotju z razdrobljenostjo ponudbe in vpliva na pravilno delovanje vrednostne verige. Razvoj in krepitev vloge medpanožnih organizacij lahko pomaga ublažiti posledice slabe organiziranosti proizvodnega sektorja. Z vidika teh izzivov je treba namesto o velikosti organizacij proizvajalcev začeti resno razmišljati o načinu, kako jih preoblikovati v učinkovite instrumente trženja v rokah kmetov. Organizacije proizvajalcev ne smejo biti edini učinkovit instrument za izboljšanje gospodarske organizacije kmetijske ponudbe.

1.9 EESO poziva Evropsko komisijo, naj se ne osredotoča samo na koncentracijo ponudbe, temveč naj odločno reagira v sektorju povpraševanja, nadzira zlorabe vodilnega položaja in primere nepoštenih in nekonkurenčnih praks, ki pogosto uidejo učinkovitemu nadzoru nacionalnih in lokalnih organov.

1.10 Evropski potrošniki potrebujejo ustrezne, predvidljive ter stabilne cene in strukture cen. Ukrepi, predlagani v sporočilu, bi lahko bili bolj učinkoviti, če bi bila z njimi seznanjena širša javnost in če potrošnikova izbira ne bi bila izkrivljena. Nadzorne službe za spremljanje cen bi bile koristen instrument, če se ne bi omejevale zgolj na ugotavljanje cen, temveč bi se lahko hitro odzvale na možna izkrivljanja v gibanju teh cen.

2. Povzetek sporočila Komisije

2.1 Evropska komisija priznava pomembno vlogo verige preskrbe s hrano – kmetijstva, industrije in distribucije – v evropskem gospodarstvu⁽³⁾. Dejansko je nadzor nad

⁽¹⁾ Sklepi skupine na visoki ravni za sektor mleka in mlečnih izdelkov, sprejeti 15. junija 2010.

⁽²⁾ Sklepi predsedstva, sprejeti z večino v Svetu ministrov za kmetijstvo 29. marca 2010.

⁽³⁾ Agroživilski sektor zagotavlja 7 % zaposlenosti v EU in 5 % njene dodane vrednosti.

delovanjem verige preskrbe s hrano postal prednostna politična naloga na dnevnem redu Skupnosti. Objava sporočila *Bolje delujoča veriga preskrbe s hrano v Evropi* je posledica te upravičene zaskrbljenosti evropskega zakonodajalca in izhaja iz zamisli o oblikovanju konkretnih ukrepov na nacionalni ravni in ravni Skupnosti, ki lahko prispevajo k izboljšanju položaja verige preskrbe s hrano.

2.2 V sporočilu je predstavljen sklop konkretnih predlogov za vsakega od treh izzivov, s katerimi se sooča veriga preskrbe s hrano in ki so obravnavani v dokumentu. Za spodbujanje trajnostnih odnosov si Komisija prizadeva za boj proti nepoštenim praksam in spremljanje vprašanj, povezanih s področjem konkurence. Namen je obravnavati vprašanje, ki je vedno prednostnega pomena, t. j. povečanje preglednosti verige, z bojem proti špekulaciji in uvedbo evropskega mehanizma za spremljanje cen hrane. Za spodbuditev konkurenčnosti je Komisija odločena, da bo pregledala pravila označevanja in okoljske standarde, omejila prakse teritorialne dobave ter okrepila pogačarsko izhodišče kmetov prek instrumentov, kot so organizacije proizvajalcev.

2.3 Komisija naj bi novembra 2010 objavila poročilo o spremljanju izvajanja glavnih predlaganih ukrepov, ki bo dopolnjeno z novim sporočilom o nadzoru maloprodajnega trga. Komisija je prav tako odločila, da bo razširila pooblastila, sestavo in obseg skupine na visoki ravni za konkurenčnost agroživilske industrije in jo preoblikovala v resničen forum za razpravo o verigi preskrbe s hrano.

3. Splošne pripombe

3.1 EU je s tem sporočilom in drugimi pobudami v zadnjih letih dokazala, da je položaj verige preskrbe s hrano zdaj eno njenih glavnih političnih vprašanj. Nihanje cen in neravnovesje moči v verigi sta negativno vplivala na potrošnike in proizvodni sektor. Kljub številnim analizam in predlogom, oblikovanih v zadnjih letih, se pri pregledu razmer še vedno pokažejo številna izkrivljanja, ki zbujejo resne dvome o želeni trajnosti evropskega agroživilskega modela.

3.2 Poleg zagotavljanja ustrezne preskrbe s hrano je vprašanje kakovosti strateškega pomena; zato je nujno ustrezno zaščititi proizvode, opremljene z znakom kakovosti. Če ima veriga preskrbe s hrano težave z učinkovitostjo, se lahko na enotnem trgu zmanjša izbira proizvodov, kar bi lahko ogrozilo evropski model kmetijstva. Komisija je v številnih dokumentih obravnavala protislovja, ki se kažejo v delovanju verige preskrbe s hrano v Evropski uniji, vendar sporočilo tega ne odraža.

3.3 Neravnovesja v verigi preskrbe s hrano lahko tudi resno ogrozijo interese evropskih državljanov. Zaradi razlik v cenah surovin in potrošniškega blaga so nastale precej nerealistične cenovne strukture, ki ogrožajo dolgoročne možnosti sestavnih delov vrednostne verige ter celotno gospodarsko in družbeno ureditev EU. Maloprodajni sektor je zelo koncentriran in organiziran ter ima maloprodajne cene hrane pod stalnim pritiskom. Glavne verige preskrbe s hrano si to lahko privoščijo, saj zaradi določenih trgovinskih praks njihov dobiček ustvarjajo tako potrošniki kot tudi dobavitelji, kar se je pokazalo z eksplozijo cen kmetijskih proizvodov v letih 2007 in 2008. Trgovinske politike, ki temeljijo na metodi „pridobivanja dobička z dvojno maržo“, povzročajo resne težave potrošnikom in dobaviteljem.

3.4 Naraščajoča napetost v odnosih med akterji verige preskrbe s hrano vodi v drugačno gospodarsko dinamiko, ki zlasti negativno vpliva na kmetijski sektor, ki – sredi globoke splošne gospodarske krize – preživlja do zdaj najhujšo krizo.

3.5 EESO in Komisija se strinjata tudi o prednostnih področjih ukrepanja ter o potrebi po čim prejšnjem oblikovanju novih konkretnih ukrepov in instrumentov za izboljšanje delovanja verige preskrbe s hrano v Evropi. Za novo usmeritev bodo potrebne bistvene spremembe. Za uspešno soočanje z glavnimi izzivi na področju agroživilstva si EESO prizadeva za razvoj raznolike proizvodnje, znižanje stroškov s povečanjem velikosti kmetij ter izboljšanje strategij trženja.

3.6 EESO se strinja z glavnimi sklepi skupine na visoki ravni za konkurenčnost agroživilske industrije, ki so v skladu z nedavnimi prizadevanji Odbora na področju kmetijstva (4):

„Odločilno vprašanje, kdo ima kakšen delež v verigi ustvarjanja vrednosti, trenutno – čisto v smislu prostega trga – rešuje trg sam. To je vse prej kot zadovoljivo zlasti za tiste kmete, ki se jim pri vedno višjih stroških na enoto vedno bolj znižujejo cene za proizvajalce, na to pa morajo pogosto reagirati z ukrepi, ki niso usklajeni s cilji evropskega modela kmetijstva. Ker v EU-27 le 15 trgovinskih verig obvladuje 77 % trga z živili, se EESO zavzema, da bi se na podoben način kot sedaj v ZDA preverjalo, ali konkurenčno pravo zadostuje za preprečevanje prevladujočih struktur na trgu in sporne pogodbene prakse. Pomembno je, da so v preverjanje vključene vse zadevne skupine.“

3.7 Uspeh vseh teh pobud bo v veliki meri odvisen od vključenosti Evropske komisije, držav članic in vseh akterjev v

verigi preskrbe s hrano. Nujna so usklajena prizadevanja med različnimi organi ter pregled uporabe zakonodaje o konkurenci. Večina ukrepov, ki jih je predlagala Evropska komisija, je bila prej izvedena na nacionalni ravni (5). Zato bi bilo treba preučiti, kako se je enak sklop problemov obravnaval na podlagi različnih nacionalnih pristopov, in kakšen – pogosto zanemarljiv – končni rezultat je bil dosežen na podlagi številnih pobud, ki so jih izvedle države članice. To velja na primer za uvedbo opazovalnih služb za spremljanje cen in pripravo kodeksov dobrih praks, ki zaradi pomanjkanja učinkovitih instrumentov nadzora in izvajanja nista mogli omejiti zlorab.

3.8 Sporočilo obravnava na splošno nekatere vidike verige preskrbe s hrano, ki so bili podrobno analizirani na nacionalni ali sektorski ravni. Prizadevanja Francije, da bi vzpostavila ponovno ravnovesje v verigi preskrbe s hrano, so bila referenčna točka za druge države EU. Francoski zakon o posodobitvi kmetijstva presega sporočilo: opredeljuje obvezni pogodbeni okvir za količine in cene, zahteva vključitev zavezujočih klavzul, razširja naloge medpanožnih organizacij ter vzpostavlja sistem posredovanja in sankcij za reševanje morebitnih sporov.

3.9 Komisija je na sektorski ravni potrdila, da sektor mleka in mlečnih izdelkov zahteva „nujno ukrepanje“. Zato je skupina na visoki ravni za sektor mleka in mlečnih izdelkov, ustanovljena oktobra 2009, v svojih razpravah presegla vsebinsko sporočila ter se osredotočila na določitev standardnega pogodbenega okvira, možnosti razvoja medpanožnih organizacij in organizacij proizvajalcev ter uvedbo terminskega trga za sektor mleka. Glede na številne pobude na ravni Skupnosti ter nacionalni in sektorski ravni EESO, ki se zaveda kompleksnosti in razpona teh vprašanj, poudarja potrebo po oblikovanju trdnega temeljnega okvira Skupnosti, spodbuja izmenjavo izkušenj ter zahteva večjo usklajenost med pristojnimi organi.

3.10 EESO je že večkrat opozoril, da je treba zakonodajo prilagoditi trenutnim razmeram v verigi preskrbe s hrano. Korenite spremembe, ki so potrebne v nacionalni zakonodaji in zakonodaji Skupnosti, morajo potekati sočasno z oblikovanjem novega okvira odnosov v verigi preskrbe s hrano, ki bo spodbujal sodelovanje, preglednost in pošteno porazdelitev dobička po celotni vrednostni verigi. Samoregulacijo v sektorju je treba spodbujati, hkrati pa uvesti zavezujoče instrumente. Da bi dosegli učinkovito izvajanje sistema, si je treba odločno prizadevati za preglednost, za kar so potrebni mehanizmi nadzora, ki bodo zagotavljali spoštovanje prostovoljnih dogovorov med različnimi akterji v verigi.

(5) V tem smislu je bila Španija prva, ki je uvedla opazovalne službe za spremljanje cen živil. Francija je natančneje preučila zavezujoče pogodbe, Združeno kraljestvo pa je ustanovilo agencijo za nadzor izvajanja kodeksov dobrih praks.

(4) Reforma SKP leta 2013, UL C 354, 28.12.2010, str. 35.

3.11 Komisija je v sporočilu in priloženih delovnih dokumentih predstavila natančno analizo nihanja cen. Vendar je potrebna kritična ocena tega, kako so zadnje spremembe SKP, zbrane v „pregledu stanja“, vplivale na ravnovesje v verigi preskrbe s hrano. Odprava instrumentov za regulacijo kmetijskih trgov (kot so kvote, intervencijski ukrepi in skladiščenje) je negativno vplivala na nihanje cen in upravljanje trga, kar bi bilo treba upoštevati pri analizi, ki jo opravi izvršilni organ Skupnosti.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Spodbujanje trajnostnih in tržno naravnanih odnosov

4.1.1 Komisija v svoji analizi ugotavlja obstoječe „nesorazmerje“ med različnimi členi verige. Ta neravnovesja se kažejo v nepoštenih trgovinskih in protikonkurenčnih praksah. Neravnovesja se hitro širijo v primeru pokvarljivih živil, kjer je manj možnosti za pogajanja. EESO se strinja z namero iz sporočila, da je treba okrepiti pogodbene prakse s skupnimi pravili na evropski ravni. Čeprav se lahko pogodbe sestavijo na prostovoljni podlagi, bi bilo treba preučiti nekatere primere, v katerih bi se lahko določila pravna obveznost za predložitev pogodbe in določenih posebnih pogodbenih klavzul.

4.1.2 V vsakem primeru bi morala Komisija preprečiti trgovinsko menjavo kmetijskih proizvodov brez dokumentov, ki bi potrejevali izvedeno operacijo, da se odpravijo takšne razširjene in škodljive prakse, kot je prodaja, pri kateri se cena, ki se plača kmetu, določi naknadno glede na prodajno ceno, ki jo je dosegel posrednik. Poleg pogodbenega režima EESO meni, da je treba oblikovati kodeks dobrih praks⁽⁶⁾ ter ustanoviti odbor za spremljanje, ki bo preverjal spoštovanje kodeksa. Kodeks dobrega tržnega ravnanja bi moral zagotoviti kakovost pogajanj med vsemi členi vrednostne verige v korist potrošnika. Evropski zakonodajalec mora prepovedati prakso prodaje z izgubo kot običajne strategije za privabljanje potrošnika ter analizirati vpliv naraščajoče uporabe blagovnih znamk distributerjev na konkurenco, potrošniško izbiro in promocijo kakovostnih proizvodov EU.

4.1.3 Pravila o konkurenci se v posameznih državah uporabljajo zelo različno. Enako ravnanje medpanožne organizacije se obravnava zelo različno, odvisno od nacionalnega organa za konkurenco, pristojnega za to vprašanje v posamezni državi. V številnih državah se običajno kaznuje vsaka pobuda proizvodnega sektorja za izboljšanje upravljanja ponudbe. To ni nič novega: kljub prizadevanjem za okrepitev sodelovanja z Evropsko mrežo za konkurenco ukrepi organov za konkurenco niso uspešno usklajeni.

4.1.4 EESO se zavzema za nov model odnosov med potrošnikom in proizvajalcem, v okviru katerega bo dana prednost

lokalnim trgov (možnost uvedbe obveznih minimalnih kvot) in odpravi posrednikov prek krajših poti ali proizvodov z „ničelno kilometrino“. Evropska komisija mora podpreti pobude proizvajalcev, katerih namen je sodelovati s potrošniki pri iskanju večje dodane vrednosti za svoje proizvode ter pri ohranjanju kulturnega in regionalnega značaja živil.

4.1.5 Revizija direktive o zamudah pri plačilih je na evropski ravni sprožila zanimivo razpravo o ustreznosti skrajšanja plačilnega roka za agroživilske proizvode. V primeru pokvarljivih živil bi bilo koristno določiti mejo 30 dni, in sicer od dostave blaga stranki in ne od izdaje računa. Poleg večjega nadzora nad zamudami pri plačilih bi bilo treba vključiti jasno opredelitev nepoštenih praks in pogodbenih pogojev ter učinkovitih instrumentov za njihovo izkoreninjenje iz trgovine.

4.2 Preglednost verige preskrbe s hrano

4.2.1 EESO meni, da je preglednost cen izjemnega pomena⁽⁷⁾. Oblikovanje novega instrumenta na ravni Skupnosti, ki bo namenjen spremljanju cen živil, morajo pospremiti nove pristojnosti na področju nadzora in sankcij. EESO meni, da je treba preiti od spremljanja k ukrepanju, tako da bodo lahko ustrezni organi hitro in učinkovito ukrepali proti izkrivljanjem v razvoju cen.

4.2.2 EESO se ne strinja z zamislijo, da lahko zagotavljanje večje primerljivosti cen za potrošnike samo po sebi privede do večje preglednosti v verigi preskrbe s hrano. Večja preglednost in predvidljivost cen je le eden od številnih dejavnikov, ki vplivajo na gibanje in procese oblikovanja cen.

4.2.3 Hvalevredna prizadevanja Evropske komisije za harmonizacijo in usklajevanje različnih nacionalnih instrumentov spremljanja cen bodo neuspešna brez poenotenja referenčnih osnov pri prenosu cen. Ali se pri zbiranju podatkov uporablja enaka referenčna osnova? Ali obstajajo skupne smernice za vzpostavitev in delovanje opazovalnih služb za spremljanje cen? Ali ima EU organe, ki so sposobni ukrepati, kadar se ugotovijo neskladja, nepravilnosti ali neupravičena nihanja cen? Za podatke, ki jih države članice pošljejo Evropski komisiji, se pogosto ne uporabljajo enaka merila. Pri agrumih se je, na primer, ugotovilo, da so podatki, ki jih je objavila Komisija kot cene proizvajalcev, dejansko cene ob koncu skladiščenja, v katere niso vključeni stroški trženja. Takšne razlike med podatki lahko ustvarijo izkrivljeno sliko dejanskega stanja, kar otežuje preglednost.

⁽⁶⁾ UL C 175, 28.7.2009.

⁽⁷⁾ UL C 128, 18.5.2010, str. 111.

4.2.4 Predlagani ukrepi iz sporočila bodo učinkoviti samo, če bodo ustrezno razširjeni. To je ključnega pomena, saj je treba potrošnikom zagotoviti natančne informacije. Zaradi večje skoncentriranosti v agroživilski industriji in sektorju distribucije je ugled posamezne blagovne znamke bolj ranljiv, z vsemi tveganji, ki jih to pomeni za podjetja.

4.3 *Izboljšanje konkurenčnosti in povezanosti verige preskrbe s hrano*

4.3.1 Komisija opravlja zelo pomembno delo za oblikovanje enotnega trga živilskih proizvodov. Vendar so velike razlike v cenah med državami neposredno povezane z različnimi ravnmi kupne moči. Ne samo, da nove države članice (EU-12) ne dosežajo preostalih držav, temveč se razlike še povečujejo. Zato mora Evropska komisija nove države podpirati, da se zmanjšajo razlike ter optimizira delovanje enotnega trga. Če se trend ne bo spremenil, bodo proizvodi iz držav EU-15 postopoma izgubili tržni delež v novih državah članicah.

4.3.2 Za verigo preskrbe s hrano je značilen zelo razdrobljen proizvodni sektor ter močna skoncentriranost maloprodaje, kar pomeni velika neravnovesja v njihovih odnosih. EESO meni, da so številne težave, ki ogrožajo nemoteno delovanje verige preskrbe s hrano, posledica dejstva, da so se podjetja na

koncu verige razvijala hitreje, enakomerneje in bolj koncentrirano. Evropska komisija, ki se tega zaveda, si prizadeva oblikovati organizacije proizvajalcev (po zgledu skupne ureditve trga za sadje in zelenjavo), da se zmanjša razdrobljenost ponudbe; vendar EESO poudarja, da ni pomembno oblikovati več in večjih organizacij proizvajalcev, temveč izboljšati njihovo upravljanje ter zmogljivosti trženja, da bi postale koristen instrument v rokah kmetov. EESO poziva Evropsko komisijo, naj uvede nove protikrizne in stabilizacijske ukrepe, kot na primer instrument za zavarovanje dohodka. Pozitivne izkušnje Kanade in ZDA na tem področju podpirajo uporabo tega ukrepa v Evropi, katerega legitimnost je potrdila STO.

4.3.3 Medpanožne organizacije se morajo okrepiti in vzpostaviti večjo dinamiko prek skupnega okvira za ukrepanje. Potrebujemo evropsko zakonodajo, da bi uskladili in razvili medpanožne organizacije v vseh državah članicah in jim zagotovili iste pogoje delovanja, da ne bodo samo panožna združenja, ki bi zastopala svojo panogo. Nujno je treba odpraviti zakonodajne ovire, ki onemogočajo pravno varnost teh organizacij pri opravljanju njihove naloge stabilizacije trga, in tem organizacijam zagotoviti več pravic pri sprejemanju medpanožnih sporazumov, da ne bodo izpostavljeni arbitrarnim odločitvam nacionalnih oblasti za konkurenco.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Možnosti za vizijo in cilje EU glede biotske raznovrstnosti po letu 2010

(COM(2010) 4 konč.)

(2011/C 48/26)

Poročevalec: **g. RIBBE**

Evropska komisija je 19. januarja 2010 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Možnosti za vizijo in cilje EU glede biotske raznovrstnosti po letu 2010

COM(2010) 4 konč.

Strokovna skupina, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 7. julija 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 112 glasovi za, 11 glasovi proti in 11 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor bi želel, da sporočilo s tako vsebino ne bi bilo potrebno in da bi bila namesto tega uresničena politična obljuba iz leta 2001, da bo do leta 2010 ustavljeno izgubljanje biotske raznovrstnosti in poskrbljeno za obnovo izgubljenih habitatov. Toda ta cilj ni bil dosežen.

1.2 EESO vidi dve veliki pomanjkljivosti. Prvič, ohranjanje biotske raznovrstnosti doslej ni bilo v središču političnega delovanja, drugič pa Odbor ugotavlja, da ima družba sicer pozitiven odnos do ohranjanja narave, hkrati pa tudi izredno pomanjkljivo znanje o ekoloških soodvisnosti. Obe pomanjkljivosti sta med seboj povezani. Z novo vizijo biotske raznovrstnosti se je treba lotiti njunega odpravljanja.

1.3 Pri tem je treba preveriti, ali ljudje razumejo izrazoslovje, ki ga uporabljajo tako strokovni krogi kot ustrezna združenja. Biotska raznovrstnost, biološke vrste ali ekosistemske storitve so pojmi, ki jih le redki takoj razumejo in se z njimi ukvarjajo.

1.4 EESO podpira ambiciozne cilje, ki sta jih oblikovala tudi Svet ministrov za okolje in Evropski svet, toda opozarja, da so v bistvu že bili opredeljeni v dosedanji strategiji, vendar niso bili doseženi. Da bi bili tokrat uspešni, je treba okrepiti prizadevanja in vnaprej ugotoviti, kakšna finančna sredstva in politične spremembe so za to potrebne ⁽¹⁾.

1.5 Zato zahteva, da Komisija in Evropski svet, namesto da stare cilje le opremita z novimi podatki, končno pripravita zavezujočo, časovno jasno začrtano vizijo z vmesnimi cilji in zadostnimi finančnimi sredstvi za vse službe Komisije ter pripravita navodila, kaj se mora spremeniti na ravni držav članic.

1.6 Ohranjanje biotske raznovrstnosti ni edina naloga na področju okoljske politike. Dolgoročno gledano je namreč tudi gospodarsko vprašanje, zato bi se morali tej temi končno posvetiti tudi ministri za gospodarstvo in finance.

1.7 Spričo zastrašujočega pomanjkanja znanja v naši družbi o ekoloških soodvisnostih so potrebni ukrepi za spodbujanje politike izobraževanja o naravnem okolju.

1.8 Reforma proračuna in nova usmeritev skupne kmetijske in ribiške politike, strukturnih skladov ter drugih zadevnih političnih področij bodo primerna preizkušnja resnosti politike EU na področju zaščite biotske raznovrstnosti.

1.9 Dosedanja vsebina nove strategije EU 2020 ne ustreza izzivom ohranjanja biotske raznovrstnosti. Vizija biotske raznovrstnosti mora zapolniti te pomanjkljivosti in pozneje postati sestavni del te strategije.

⁽¹⁾ UL C 277, 17.11.2009, str. 62, točki 1.4. in 1.5.

1.10 EESO na ravni EU vidi kot posebej pomembna naslednja področja:

- spremembe v kmetijski in ribiški politiki,
- zaščita in razvoj mreže Natura 2000,
- gradnja in širjenje „zelenih infrastrukture“ s pomočjo omrežja TEN za biotsko raznovrstnost,
- vključevanje biotske raznovrstnosti v vsa druga politična področja EU,
- izobraževalna kampanja na ravni EU.

1.11 Treba je najti načine, kako kmetijstvo in ohranjanje vrst spet bolje povezati med seboj. V nekaterih državah članicah obstajajo pozitivni pristopi, ki jih je treba oceniti in intenzivno razširiti. Kmete je treba spodbuditi, da bodo ponujali ustrezne storitve.

1.12 EESO od EU pričakuje, da se bo skrbno pripravila na 10. konferenco podpisnic Konvencije o biotski raznovrstnosti in da bo pomembno prispevala k novemu strateškemu načrtu za zaščito biotske raznovrstnosti po letu 2010.

2. Sporočilo Komisije EU

2.1 Sporočilo Komisije je bilo treba v tej obliki napisati, ker EU ni dosegla enega osrednjih okoljskih ciljev zadnjega desetletja: leta 2001 je Evropski svet – v okviru strategije trajnostnega razvoja – v Göteborgu oblikoval cilj ustavitve izgubljanja biotske raznovrstnosti v EU do leta 2010 in hkrati poskrbeti za obnovo izgubljenih habitatov. Toda kljub leta 2006 sprejetemu Akcijskemu načrtu EU za biotsko raznovrstnost in kljub nespornim uspehom pri uveljavitvi mreže NATURA 2000 ta cilj ni bil dosežen.

2.2 Sporočilo Komisije, ki ga v tem dokumentu ocenjujemo, je razumeti kot prvi korak k uresničitvi tega cilja. Sporočilo navaja možnosti za razvoj vizije in ciljev v času po letu 2010.

2.3 Argumenti za varstvo biotske raznovrstnosti so izčrpno navedeni, poudarjeni in priznani. Posebej so obravnavani gospodarski stroški in izgube, do katerih bo po vsem svetu prišlo zaradi izgube biotske raznovrstnosti – in posledično ekosistemskih storitev: študija o ekonomiji ekosistemov in biotski raznovrstnosti (*The Economics of Ecosystems and Biodiver-*

sity, TEEB) jih ocenjuje na približno 50 milijard EUR na leto, skupno zmanjšanje blaginje pa bi leta 2050 utegnilo doseči 7 % BNP (!).

2.4 Komisija pojasnjuje, da je varstvo biotske raznovrstnosti, tako kot varstvo podnebja, dolgotrajna naloga. Zato mora biti vizija biotske raznovrstnosti, ki se pripravlja, dolgoročno zasnovana (časovni okvir: 2050), pri čemer bi si morala EU za leto 2020 – vzporedno z mednarodno ravno – zastaviti lasten (vmesni) cilj.

2.5 Za cilj 2020 so odgovornim politikom ponujene štiri možnosti z različnimi stopnjami ambicioznosti:

- 1. možnost: do leta 2020 občutno zmanjšati stopnjo izgube biotske raznovrstnosti in ekosistemskih storitev v EU;
- 2. možnost: do leta 2020 zaustaviti izgubo biotske raznovrstnosti in ekosistemskih storitev v EU;
- 3. možnost: do leta 2020 zaustaviti izgubo biotske raznovrstnosti in ekosistemskih storitev v EU in jih, kolikor je mogoče, obnoviti;
- 4. možnost: do leta 2020 zaustaviti izgubo biotske raznovrstnosti in ekosistemskih storitev v EU, jih, kolikor je mogoče, obnoviti in povečati prizadevanja EU za zaustavitev svetovne izgube biotske raznovrstnosti.

3. Splošne ugotovitve o dosedanji politiki EU do biotske raznovrstnosti

3.1 Ocena dosedanje politike EU do biotske raznovrstnosti EU prinaša streznitev.

3.2 Pred približno 10 leti je bilo obljubljeno, da bo v desetih letih ustavljeno izgubljanje biotske raznovrstnosti in poskrbljeno za obnovo habitatov in naravnih sistemov.

3.3 Skoraj vsako leto so službe Komisije, komisarji ali Evropska agencija za okolje opozarjali, da je treba za doseg zastavljenega cilja dosedanje ukrepe dopolniti z dodatnimi prizadevanji. Toda teh prizadevanj ni bilo.

3.4 Lani je bilo priznано, da zastavljeni cilj ni bil dosežen. EESO ni bil presenečen. V različnih mnenjih je opozoril, da uvedeni politični ukrepi nikakor ne zadostujejo⁽²⁾.

⁽²⁾ UL C 195, 18.8.2006, str. 88 in 96, UL C 161, 13.9.2007, str. 53, UL C 97, 28.4.2007, str. 6–11, točka 1.3.

3.5 Razlog, da EU svojih ciljev na področju biotske raznovrstnosti ni dosegla, ni v tem, da ne bi vedeli, kaj bi bilo treba narediti ali da civilna družba ne bi bila pripravljena narediti potrebnih korakov. V bistvu je razlog ta, da politika kratkoročnim gospodarskim interesom daje prednost pred dolgoročnimi učinki ekosistemskih storitev. Da naš gospodarski sistem ni trajnosten, temveč temelji na prekomernem izkoriščanju naravnih virov, se kaže tudi v biotski raznovrstnosti.

3.6 EESO zato pozdravlja dejstvo, da Komisija omenja študijo o ekonomiji ekosistemov in biotski raznovrstnosti (TEEB) in tako daje pomembne argumente za gospodarski pomen biotske raznovrstnosti. Toda Odbor svari pred tem, da bi se težišče prestavilo na ocenjevanje vrednosti biotske raznovrstnosti. Kajti

— obstaja mnogo pomembnih razlogov za ohranjanje biotske raznovrstnosti, ki jih ni mogoče ali se jih ne bi smelo meriti z denarjem, kot so „pravice narave“, ideja stvarjenja, kulturni pomen raznovrstnosti ali preprosto poistovetenje z naravo,

— nikakor ne sme priti do tega, da bi bila potreba po ohranjanju posameznih vrst odvisna od njihove preračunane gospodarske vrednosti.

3.7 EESO je poleg tega zaskrbljen, da lahko študijo o ekonomiji ekosistemov in biotski raznovrstnosti (TEEB) doleti enaka usoda kot Sternovo poročilo o varstvu podnebja, katerega svarila pred dolgotrajnimi gospodarskimi posledicami podnebnih sprememb so se prav tako razblinila v političnih krogih. Jasno je, da se doslej tudi ministri za finance in gospodarstvo še niso niti začeli ukvarjati s študijo TEEB.

3.8 EESO meni, da v teh okoliščinah ne more biti pomembno, da se ponovno uporabijo stari cilji iz leta 2001, torej da bi se takrat zastavljeni cilj 2010 sedaj prestavil na leto 2020 in začrtale nove vizije za leto 2050, čeprav so dolgoročne vizije zelo pomembne. Veliko bolj pomembno je oceniti dosedanje politike in instrumente ter končno pripraviti in uresničiti boljše in terensko učinkovitejše ukrepe. Nova strategija biotske raznovrstnosti 2020 mora zato vsebovati ne le konkretne, količinske in vmesne cilje, temveč prav posebej tudi konkreten in zavezujoč načrt izvajanja ter opredeliti jasne odgovornosti. Poskrbeti je treba tudi za zadostna finančna sredstva.

4. Splošne ugotovitve o sporočilu

4.1 EESO razume sporočilo Komisije v smislu, da bi bilo treba odpreti novo razpravo med odgovornimi politiki EU, ki bi se morala zaključiti z jasnim opozorilom družbi in jasnim delovnim nalogo pristojnim službam. Odbor se s tem pristopom strinja.

4.2 Pozdravlja resolucijo Sveta ministrov EU za okolje z dne 15. marca 2010, ki v bistvu podpira 4. možnost. Toda svari pred tem, da bi – kot že leta 2001 – prešli k načrtovanju novih dejavnosti brez prave analize dosedanjih rezultatov. Kajti tako tudi temu novemu cilju grozi enaka usoda kot leta 2001.

4.3 Odbor meni, da ni dovolj, da se s to tematiko ukvarja „zgoľ“ Svet za okolje, in zahteva zaprosilo v drugih pristojnih sestavah Sveta. V sporočilu Komisije je zelo jasno izraženo, da poleg ekološke in etične razsežnosti obstaja tudi gospodarska razsežnost izgubljanja biotske raznovrstnosti. Zato EESO pričakuje, da se bodo s to problematiko ukvarjali predvsem tudi gospodarski in finančni ministri, da se bo izračunalo, kakšna finančna sredstva bo v prihodnjih letih treba predvideti v proračunskih načrtih in ugotovilo, katere druge spremembe v gospodarstvu in politiki so potrebne v zvezi s tem.

4.4 Odbor je še posebej razočaran nad tem, da se Evropski svet za razliko od leta 2001 ne odziva resno. V novi strategiji EU 2020, ki ima za cilj „zeleno Evropo“, pojmi „biotska raznovrstnost“, „habitati“, „varstvo narave“ ali „varstvo vrst“ ter „varstvo raznolikosti genetskih virov“ niso navedeni niti enkrat samkrat. „Raznolikost vrst“ je navedena le dvakrat in to le v okviru širše teme „učinkovitost virov“. Tudi v sklepih Evropskega sveta iz marca 2010 tej osrednji temi ni posvečena niti ena točka. Potrjen je bil le sklep Sveta za okolje z dne 15. marca v okviru vprašanj v zvezi s podnebno politiko.

4.5 Jasno je, da pomen ohranjanja biotske raznovrstnosti ni v središču političnega razmišljanja in delovanja. S tem se evropski javnosti pošilja usoden in nesprejemljiv signal, pri tem pa v javnosti sami v veliki meri primanjkuje znanja in dejanja.

4.6 Nova vizija biotske raznovrstnosti mora jasneje opredeliti pristojnosti, npr. razmerje med EU, državami članicami, regijami in občinami, med podjetji, združenji in družbo, pa tudi znotraj samih služb Komisije.

4.7 EESO se strinja z oceno Komisije, da je biotska raznovrstnost naloga, ki se prepleta z mnogimi političnimi področji. Prav zato mora biti nova strategija do biotske raznovrstnosti 1) vključena v strategijo EU 2020 in 2) o njej morajo razpravljati vse službe Komisije, jo resno obravnavati in jo pozorno spremljati, npr. tudi na področju kmetijstva, energije in prometa itd. S sprejetjem strategije EU 2020 vključno z vizijo biotske raznovrstnosti se morajo vse službe Komisije zavezati, da bodo sodelovale pri izvajanju. K temu sodi tudi sodelovanje pri proučevanju, ali so njeni programi podpore in uredbe skladni z varstvom narave, ter jih ustrezno prilagoditi.

4.8 EESO zato pričakuje, da bo Komisija jeseni 2010 objavila podroben seznam, iz katerega bo razvidno, na katerih političnih področjih konkretno obstajajo pomanjkljivosti pri vključevanju ciljev biotske raznovrstnosti, ki so v sporočilu omenjene le zelo bežno. Pri tem je treba ugotoviti, zakaj strategija do biotske raznovrstnosti iz leta 2006, ki vendarle vsebuje približno 160 različnih ukrepov, ni bila dovolj za uspešnost na tem področju.

4.9 Nova vizija biotske raznovrstnosti, ki jo je treba razviti, mora prikazati, s katerimi instrumenti in političnimi spremembami se nameravajo preprečiti ugotovljene pomanjkljivosti.

4.10 Prihodnja proračunska reforma in nova usmeritev kmetijske in ribiške politike ter strukturnih skladov kot osrednja politična področja EU v določeni meri predstavljajo preizkušnjo politike EU do biotske raznovrstnosti, in sicer tako glede že leta zahtevane vključitve v druga politična področja kot glede potrebnih finančnih sredstev (izdatki EU za ohranjanje biotske raznovrstnosti znašajo 0,1 % proračuna, po drugi strani pa obstajajo številni izdatki, ki imajo negativne posledice za biotsko raznovrstnost).

4.11 V tem smislu EESO opozarja na odločilno vlogo v kmetijstvu pri ohranjanju biotske raznovrstnosti. Velik del raznolikosti vrst je nastal v okviru tradicionalnih, kmetijskih oblik gospodarjenja, ki pa danes – večinoma iz gospodarskih razlogov – nimajo več osnove.

4.12 Zato je treba najti načine, kako kmetijstvo in ohranjanje vrst spet bolje povezati med seboj. V nekaterih državah članicah obstajajo pozitivni pristopi, ki jih je treba oceniti in intenzivno razširiti. Kmete je treba spodbuditi, da bodo ponujali ustrezne storitve⁽³⁾.

4.13 Zaščita morske biotske raznovrstnosti je posebnega pomena. Ozaveščenost o vprašanih, povezanih z morsko ekologijo, je slaba v večini držav članic EU, pritiski na vlade in ustanove, pristojne za zaščito morskega okolja, pa so razmeroma šibki. Učinkovitost sedanjih sistemov za zaščito morskih virov je treba pregledati, hkrati pa si je treba prizadevati, da tovrstna zaščita pridobi večji pomen v izobraževalnih programih in upravljanju gospodarstva.

4.14 EESO od EU pričakuje, da se bo skrbno pripravila na 10. konferenco podpisnic Konvencije o biotski raznovrstnosti, in da bo pomembno prispevala k novemu strateškemu načrtu za zaščito biotske raznovrstnosti po letu 2010.

5. Posebne ugotovitve

5.1 Obstoječi zakoni, predpisi in ukrepi očitno niso dovolj za zagotovitev biotske raznovrstnosti ali drugače povedano:

biotska raznovrstnost se ne izgublja zaradi stalnih kršitev sedanjih zakonov, temveč – v veliki meri – v okviru njihovega izvajanja. Naravovarstveno delovanje se pogosto izkaže kot gospodarska konkurenčna pomanjkljivost. Po drugi strani se o gospodarskem pomenu biotske raznovrstnosti v strokovnih krogih sicer vse bolj razpravlja, vendar njen pomen še ni zares sprejet oziroma priznan. EESO pričakuje, da bosta Komisija in Svet posebej proučila te okoliščine in pripravila zasnovo, kako se tega lotiti. Internalizacija zunanjih stroškov, ki se velikokrat zahteva, vendar redko uresničuje, bi lahko bila v pomoč.

5.2 Zlasti v SKP mora ohranjanje biotske raznovrstnosti imeti večjo vlogo. S kmetijsko reformo po letu 2013 morajo merila za ohranjanje biotske raznovrstnosti postati bistveni sestavni del SKP, da bi lahko rešili sedanje navzkrižje med gospodarsko proizvodnjo in ohranjanjem narave.

5.3 Zamisel o „zeleni infrastrukturi“, ki je omenjena v sporočilu Komisije, bi bilo treba pospešeno nadalje razvijati. Za doseg ciljev biotske raznovrstnosti ni potreben le sistem posameznih zaščiteneh območij, kot se trenutno postavlja v okviru mreže NATURA 2000, temveč tudi evropski linearno povezan sistem biotopov ali povedano z evropskimi besedami: vseevropsko omrežje narave. Vključuje lahko:

— selitvene koridorje živalskih vrst, ki se selijo po kopnem, kot so volk, ris, divja mačka, ki so npr. sestavljeni iz linearnih struktur za gozdne živali,

— povezave robov voda in mokrišč v okviru izvajanja direktive o vodah, kar bi pomagalo vrstam, ki so vezane na mokrišča in vodna obrobja (struktura odprtih površin), pa tudi

— ozare, neobdelane površine okoli njiv, hoste, travnike, bogate z vrstami (nižinski travniki), drevoredi za vrste odprtih površin (povezava s podporo kmetijstvu).

5.4 Takšno omrežje narave TEN bi služilo povezovanju območij Nature 2000 in izvajanju direktive o vodah in bi deloma predstavljalo tudi odziv na podnebne spremembe. Kopenske živalske vrste bi tako imele možnost, da se s selitvami odzivajo na podnebne spremembe. Vsaj tako pomembno pa je, da takšno omrežje omogoči izmenjavo doslej izoliranih populacij določene vrste, kar je bistveno za zagotovitev njenega preživetja.

5.5 Za zaščito in nadaljnji razvoj območij Nature 2000, dosedanjemu jedru politike EU do biotske raznovrstnosti, mora EU končno zagotoviti zadostno možnost podpore za razvoj in varstvo teh območij.

⁽³⁾ UL C 354, 28.12.2010, str. 35.

5.6 Res je, da Komisija opozarja na različno porazdelitev biotske raznovrstnosti. Obstajajo regije, v katerih je biotska raznovrstnost še velika, in druge, v katerih je prav človek s svojimi posegi v veliki meri zmanjšal raznolikost. Iz tega pa ne smemo napačno sklepati: politični ukrepi, vključno s finančnimi tokovi, ne smejo biti usmerjeni le na središča biotske raznovrstnosti. Tudi in prav v regijah z manjšo biotsko raznovrstnostjo je potrebna široka paleta političnih instrumentov, da bi ohranili ekosistemske storitve oz. jih znova uvedli. Po drugi strani pa države članice, ki imajo visoko stopnjo zaščite oz. potenciala, ne smejo biti „kaznovane“, temveč jih je treba nagraditi.

5.7 Za ohranjanje biotske raznovrstnosti ni dovolj le celovit pristop. Nova vizija biotske raznovrstnosti EU bi morala poudariti pozitivno povezavo med varstvom podnebja in vrst in zato izboljšati zlasti ohranjanje in razvoj barij, mokrišč in travnatih površin ter trajnostnih gozdnih ekosistemov. Politika uporabe biomase za energetske namene tega pristopa ne sme ovirati. Da

bi to preprečili, je treba uvesti merila trajnosti, ki jih je treba uporabiti tudi na drugih področjih (npr. pri krmi).

5.8 EESO znova poudarja, kako pomembno bo zbuditi pristno zavest o problemu ohranjanja biotske raznovrstnosti v družbi in gospodarstvu. Kljub vsem obstoječim programom in dejavnostim okoljskih združenj smo še precej oddaljeni od tega cilja.

5.9 Pod vprašaj je treba postaviti že samo izrazoslovje, ki se uporablja v strokovnih krogih: kaj si navadni državljani predstavljajo pod „biotsko raznovrstnostjo“, ali razume pojme „biološke vrste“ ali „ekosistemske storitve“? Mnoge ankete kažejo zastrašujoče neznanje o ekoloških soodvisnostih. Tudi iz tega je jasno, da ohranjanje narave ni le naloga ministrov za okolje, potrebna je tudi politika izobraževanja, ki bo posredovala potrebno osnovno znanje.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Zeleni knjigi o varstvu gozdov in informacijah o stanju gozdov v EU: Kako pripraviti gozdove na podnebne spremembe

(COM(2010) 66 konč.)

(2011/C 48/27)

Poročevalec: **Seppo KALLIO**

Soporočevalec: **Brendan BURNS**

Evropska komisija je 17. maja 2010 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske Unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Zelena knjiga o varstvu gozdov in informacijah o stanju gozdov v EU: Kako pripraviti gozdove na podnebne spremembe

COM(2010) 66 konč.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 31. avgusta 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 121 glasovi za, 2 glasovoma proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO ugotavlja naslednje:

— pomen gozdov kot obnovljivega naravnega vira z različnimi ekosistemskimi storitvami in predpogoja za dobrobit ljudi se bo po pričakovanjih v prihodnjih desetletjih povečeval;

— pričakovati je, da bodo podnebne spremembe prizadele osnovne funkcije ekosistema, s tem pa tudi ekološke storitve gozdov;

— pričakovati je, da bodo podnebne spremembe povečale negotovost ter nevarnost različnih oblik vpliva na okolje, ki presegajo nacionalne meje, kot so škodljivci, bolezni, suša, poplave, nevihte in gozdni požari;

— vloga posodobljenih informacij o stanju gozdov pri prilaganju upravljanja gozdov in raziskav v okviru sprejemanja odločitev, povezanih z gozdovi, postaja čedalje pomembnejša.

1.2 EESO poudarja naslednje:

— treba je uporabiti uravnotežen pristop pri zagotavljanju različnih funkcij gozdov; pozornost ne more biti posvečena zgolj varstvu gozdov;

— ohranjanje ekosistema in ekoloških storitev gozdov, ki temeljijo na njih, ter zagotavljanje drugih javnih dobrin zahtevata finančne spodbude in zagotavljanje informacij lastnikom gozdov in drugim akterjem, kot so gozdarska podjetja in uporabniki gozdov, ki so v praksi odgovorni za sprejemanje odločitev glede gozdov;

— verižni in pomnoževalni učinek podnebnih sprememb je mogoče ublažiti s preprečevanjem tveganj in vnaprejšnjo pripravo na krizne situacije;

— sodelovanje med državami in akterji je pomemben način nadzora čezmejnih pojavov in izboljšanja priprave informacij o stanju gozdov.

1.3 EESO predlaga, naj se poglobljena vloga gozdov in sektorja, ki temelji na gozdarstvu, v zelenem gospodarstvu v skladu s strategijo Evropa 2020 upošteva na različnih področjih politik EU:

— politike EU, povezane z gozdovi, vključno z gozdarsko strategijo in akcijskim načrtom, bi morale podpirati aktivno upravljanje in rabo gozdov, pa tudi konkurenčnost trajnostne in okolju prijazne rabe lesa in lesnih proizvodov;

- v procesu odločanja EU v zvezi z gozdovi bi bilo vprašanja, povezana z gozdarstvom, z drugimi sektorji in politikami, ki imajo vpliv nanje, med drugim treba usklajevati s krepitvijo vloge stalnega odbora za gozdarstvo in drugih svetovalnih skupin in odborov, ⁽¹⁾ povezanih z gozdovi;
- politika razvoja podeželja EU mora upoštevati določanje cen različnih ekosistemskih storitev in javnih dobrin.

1.4 Odbor priporoča Komisiji, da:

- da zgled državam članicam pri usklajevanju vprašanj, povezanih z gozdarstvom, z drugimi panogami, politikami, sosednjimi državami in drugimi akterji, glede napovedovanja prihodnjega razvoja ter obvladovanja tveganja in kriznega upravljanja;
- podpira pripravo objektivnih informacij o gozdarskem sektorju, na primer v okviru mednarodnega leta gozdov 2011, da se izboljša sprejemanje gozdarstva med lastniki gozdov, potrošniki in širšo javnostjo;
- podpira pripravo informacij o značilnostih lesa in lesnih proizvodov, na primer njihovih podnebnih koristih, ter tako spodbuja trajnostno potrošnjo in proizvodnjo;
- naroči študijo o različnih akterjih, vključenih v zbiranje informacij o gozdovih, in o informacijah, ki jih zbirajo;
- razvija informacije o gozdovih in načrtovanje sistemov, pa tudi dobre prakse, ki temeljijo na teh sistemih, in sicer v partnerstvu s tehnološko platformo gozdarskega sektorja, nacionalnimi organizacijami in različnimi akterji v gozdarstvu, da bi tako lahko opredelili hitre spremembe, kot so katastrofe, in se odzvali nanje;
- bolj podpre države članice in druge akterje pri izvajanju in spremljanju trajnostnega gozdarstva ter pri pripravi informacij, ki so za to potrebne, pa tudi pri poenotenju priprave informacij.

⁽¹⁾ Svetovalna skupina za gozdarstvo in pluto, Svetovalni odbor o politiki Skupnosti o gozdarstvu in gospodarskih panogah, ki temeljijo na gozdarstvu; Sklep Komisije 97/837/ES z dne 9. decembra 1997 o spremembi Sklepa 83/247/EGS, UL L 346, 17.12.1997, str. 95-96.

2. Ozadje in cilj mnenja

2.1 Namen te zelene knjige je spodbuditi javno razpravo po vsej EU in oblikovati stališča o prihodnjem varstvu gozdov in politiki obveščanja, obenem pa pripraviti podlago za morebitno posodobitev gozdarske strategije EU, zlasti v zvezi s podnebnimi vidiki. Vprašanja, zastavljena v zeleni knjigi, je pred tem vsebovala že Bela knjiga *Prilaganje podnebnim spremembam: evropskemu okviru za ukrepanje naproti*. ⁽²⁾

2.2 Zelena knjiga zarisuje splošne razmere in pomen gozdov v EU, njihove posebne značilnosti in funkcije ter opredeljuje glavne izzive, s katerimi se soočajo. Govori tudi o grožnjah, ki jih podnebne spremembe prinašajo za delovanje gozdov, ter opisuje instrumente, ki so na voljo za varstvo gozdov, in informacijske sisteme o gozdovih.

2.3 Pristojnost za politiko gozdov je v skladu z načelom subsidiarnosti predvsem v rokah držav članic. Vloga EU je predvsem ta, da prispeva dodano vrednost za nacionalne gozdarske projekte in programe, na primer z ozaveščanjem o prihodnjih izzivih v državah članicah ter priporočili za pravočasne ukrepe na ravni EU.

2.4 Razmislek v tem mnenju se osredotoča na to, kako bodo podnebne spremembe vplivale na evropsko gozdarstvo in varstvo gozdov ter kako bi bilo treba razvijati politike EU, da bi bolje podpirale pobude držav članic na področju gozdarstva, pa tudi na to, kako bi EU lahko prispevala k reševanju prihodnjih problemov in kakšne informacije so še potrebne. V tem okviru bi moral biti cilj varstva gozdov v EU zagotoviti, da bodo gozdovi tudi v prihodnosti opravljali svoje produktivne, družbeno-gospodarske in okoljske funkcije.

3. Ohranjanje, uravnoteženje in krepitev različnih funkcij gozdov (vprašanje 1)

3.1 Konvencije Združenih narodov priznavajo pomen gozdov v boju s podnebnimi spremembami ⁽³⁾ in ohranjanju biotske raznovrstnosti. ⁽⁴⁾ Na vseevropski ravni in v skladu z gozdarsko strategijo EU so se države članice EU zavezale k uravnoteženemu pristopu, ki temelji na različnih funkcijah gozdarstva, trajnostnem upravljanju gozdov in večfunkcionalnosti. ⁽⁵⁾ Na ravni EU različne funkcije gozdov upoštevata tako gozdarska strategija EU kot akcijski načrt EU za gozdove, pa tudi sporočilo o gospodarskih panogah, ki temeljijo na

⁽²⁾ COM(2009) 147 konč.

⁽³⁾ Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah (UNFCCC).

⁽⁴⁾ Konvencija o biološki raznovrstnosti.

⁽⁵⁾ Forest Europe, ministrska konferenca o zaščiti gozdov v Evropi.

gozdovih.⁽⁶⁾ Na nacionalni in regionalni ravni se funkcije gozdov med drugim upravljajo tudi s programi za gozdove. Politični okvir gozdarskega sektorja učinkovito podpira ohranjanje, uravnoteženje in krepitev različnih funkcij gozdov. Potrebna pa so nadaljnja prizadevanja za usklajevanje dejavnosti, povezanih z gozdovi, z drugimi sektorji in politikami, ki se nanašajo nanje. Stalni odbor za gozdarstvo, druge svetovalne skupine in odbori za vprašanja, povezana z gozdarstvom,⁽⁷⁾ in medresorska delovna skupina za gozdarstvo v okviru Komisije so na primer to zmožni uresničiti. Treba je okrepiti vlogo stalnega odbora za gozdarstvo pri odločanju o vprašanjih EU, povezanih z gozdarstvom. Tudi na nacionalni ravni je potrebno učinkovito usklajevanje med sektorji o gozdarskih vprašanjih. Komisija s svojim medsektorskim pristopom, usmerjenim v prihodnost, nacionalnim akterjem daje pomemben zgled.

3.2 Pomen gozdov kot obnovljivega naravnega vira z različnimi ekosistemskimi storitvami in predpogoja za dobrobit ljudi se bo po pričakovanjih v prihodnjih desetletjih povečeval. Delež odgovornih potrošnikov⁽⁸⁾ je denimo v mnogih evropskih državah že velik. Gozdovi zaradi raznolike in trajnostne rabe, proizvodov, ki temeljijo na gozdarstvu, in za to potrebnih storitev in upravljanja, pomenijo vir delovnih mest, prihodka in napredka na različnih ravneh in na mnogih območjih. Gozdovi in na gozdarstvu temelječe gospodarske dejavnosti, pa tudi proizvodnja lesa, nelesni proizvodi in gozdni turizem so posebno pomembni za lokalne skupnosti. V skladu s strategijo Evropa 2020 je treba zagotavljati ustrezne delovne pogoje za lastnike gozdov, uporabnike in lesnopredelovalno industrijo, saj se povečuje konkurenca za zemljišča, ki so na voljo za proizvodnjo lesa, in za les, namenjen za predelavo in za energetske namene. Pomembna postaja tudi vloga informacijskih spretnosti. Leto 2011 kot mednarodno leto gozdov ponuja priložnost za boljše sprejemanje gozdarskega sektorja med potrošniki in širšo javnostjo ter za podporo trajnostni potrošnji in proizvodnji, in sicer tako, da se pokaže prednosti lesa in lesnih proizvodov v primerjavi z drugimi materiali pri spoprijemanju z vprašanji, povezanimi s podnebnimi spremembami (kot so shranjevanje ogljika, nizka vgrajena energija, toplotna učinkovitost itd.).

3.3 Varstvo gozdov in njihovo ohranjanje, ki imata okoljsko razsežnost, se običajno zagotavlja s strateškimi cilji in predpisi, smernicami in priporočili, pripravljenimi za doseg teh ciljev. V zadnjih letih je odgovornost za ekosistemске storitve in druge javne dobrine čedalje bolj prešla na lastnike in uporabnike gozdov. Za spoprijemanje z okoljskimi vprašanji potrebujejo novo znanje in informacije o različnih možnostih za ukrepe, kot so skupni projekti za izboljšanje stroškovne učinkovitosti in

finančne spodbude. Med izzivi je tudi gospodarsko vrednotenje varstva biotske raznovrstnosti in porečij, uporaba okolja za prostočasne dejavnosti in shranjevanje ogljika.

3.4 Gozdovi in proizvodnja lesa ter lesnih proizvodov imajo pri uravnavanju podnebja ključno vlogo. Posebnega pomena je njihova sposobnost shranjevanja ogljika. Lesni proizvodi lahko nadomestijo proizvode, izdelane iz drugih materialov, ki so manj učinkoviti z vidika boja proti podnebnim spremembam. Materiali, ki temeljijo na lesu in se na primer uporabljajo v gradbeništvu, za notranjo opremo in pohištvo, so razmeroma dolgoročni ponori ogljika. Bioenergijo, ki izvira iz lesa, je do neke mere mogoče uporabiti tudi za nadomestitev energije, proizvedene s fosilnimi gorivi. V okviru boja proti podnebnim spremembam je politične cilje in ukrepe mogoče uporabiti kot spodbudo za uporabo okolju prijaznih materialov, kot so les in lesni proizvodi.

3.5 V zadnjih letih je velika škoda zaradi neurij in gozdnih požarov vodila v čedalje živahnjšo razpravo o vplivu podnebnih sprememb na gozdni ekosistem in posledično na dejavnosti, povezane z gozdovi. Pomen gozdov za uravnavanje podnebja ter zaščito tal na lokalni in regionalni ravni se od območja do območja razlikuje. Zavest o tej poglobitvi vlogi, pa tudi razumevanje vodnega cikla se v zadnjih letih povečuje, vedno več pa je tudi izkušenj s problemi zaradi suše v regijah.

4. Učinki podnebnih sprememb na gozdove in gozdarstvo (vprašanje 2)

4.1 Pričakovati je, da bodo podnebne spremembe povečale negotovost in nevarnosti različnih oblik okoljskega vpliva, kot so škodljivci, bolezni, suša, poplave, nevihte in gozdni požari. Še drug izziv je globalizacija in s tem povezan prevoz lesnih proizvodov ter gozdnega reprodukcijskega materiala, ki med drugim pospešuje širitev škodljivcev zunaj njihovega naravnega območja. Če se bodo okoljska tveganja za gozdove in gozdarski sektor uresničila, bo to imelo številne socialne in gospodarske posledice. Do gospodarskih učinkov lahko pride zaradi spremembe vrednosti kapitala in delovnih pogojev za podjetja. Socialne posledice so lahko neposredne, kot je sprememba življenjskih pogojev zaradi škode v gozdu, ali pa posredne, kot so verižne socialne reakcije na spremembe gospodarskega položaja akterjev na prizadetem območju. Hitrost, s katero se pojavljajo okoljska tveganja, povzročata posebne izzive, na primer glede trgov in logistike. Potrebni je več informacij o možnih vzrokih in učinkih, da bi se zmanjšala negotovost in obvladovala tveganja ob podnebnih spremembah.

⁽⁶⁾ COM(2008) 113 konč.

⁽⁷⁾ Glej opombo 1.

⁽⁸⁾ Zdravi življenjski stili in trajnost – Lifestyles of Health and Sustainability (LOHAS).

4.2 Bogastvo gozdnih virov in učinkovito upravljanje gozdov evropskim gozdovom omogočajo, da se prilagajajo na različne spremembe. Vendar pa znotraj Evrope obstajajo velike regionalne razlike zaradi razlik v naravnem okolju in družbenih dejavnikov. Nevarnost gozdnih požarov v suhih regijah Sredozemlja se bo po pričakovanjih močno povečala zaradi hkratnega vpliva podnebnih sprememb in človeškega delovanja. Če se bo suša nadaljevala še drugod po Evropi, bodo utrpele škode regije, kjer prevladuje smreka. Če bodo zime postale mile in tla ne bodo več zmrzovala, bo logistika sečnje deloma postala težavnejša. Povečuje se tudi nevarnost plesnobe in škode zaradi žuželk. Na območjih, kjer so se možnosti sečnje zmanjšale, lahko pride do škode zaradi neurij ter posledično do škode zaradi žuželk. Gospodarske posledice za lastnike gozdov in lokalna podjetja utegnejo biti zelo velike, raznolikost gozdov pa bi bila lahko ogrožena. Spremenjeno poslovno okolje utegne prinesiti spremembe v sorazmerno korist različnih regij, s tem pa tudi za delitev dela med regijami in v družbi.

4.3 Škodljivim verižnim vplivom podnebnih sprememb se je mogoče izogniti z načrtovanjem izrednih ukrepov. Sistematično napovedovanje je koristno tako zaradi izogibanja neželenim učinkom kot tudi zaradi predvidevanja nenadnih sprememb in naravnih katastrof. Pomen snovanja prilagoditvenih in preprečevalnih ukrepov na različnih ravneh, ki temeljijo na predvidevanjih, bo vedno večji. Za politike in organe EU v povezavi z gozdovi, kot je tehnološka platforma gozdarskega sektorja, je pomembno tudi, da aktivno podpirajo upravljanje in rabo gozdov ter povečujejo konkurenčnost trajnostne rabe okolju prijaznih materialov, kot je les.

4.4 Verižni in pomnoževalni učinek podnebnih sprememb je mogoče ublažiti z vnaprejšnjo pripravo na krizne situacije, in sicer z razvijanjem mehanizmov odzivanja, kot so načrti na področju kriznega upravljanja, opreme in dobre prakse. V časih sprememb in krize je zlasti pomembno ukvarjanje z vprašanji, povezanimi z varnostjo, tudi z varnostjo zaposlitve.

5. Instrumenti, ki so na voljo za varstvo gozdov (vprašanje 3)

5.1 Za varstvo gozdov tako na nacionalni kot na evropski ravni obstaja trdna pravna podlaga in vrsta instrumentov. Poleg običajnega varovanja območja veljajo različne omejitve za gospodarjenje in zahteve v zvezi z dovoljenji. Problem za gozdarski sektor je v tem, da so obstoječi predpisi in instrumenti razdrobljeni, kar povzroča prekrivanja in morebitna neskladja.

5.2 Varstveni ukrepi, ki temeljijo na prostovoljnih mehanizmih, so se izkazali za stroškovno učinkovite, zlasti v primeru majhnih gozdnih gospodarstev. Toda uresničevanje takšnega pristopa pomeni prenos usposobljenosti in informacij na lastnike gozdov ter popolno povračilo stroškov prostovoljnih varstvenih dejavnosti in izgubo prihodka.

5.3 Največjo negotovost pa sedaj povzročata raznolikost gozdov zunaj zavarovanih območij, saj o njih ni na voljo dovolj informacij. Poleg tega imajo cilji povečanja uporabe biomase za obnovljivo energijo lahko posledice za upravljanje gozdov in sečnjo, s tem pa tudi za raznolikost.

6. Upravljanje in raba gozdov (vprašanje 4)

6.1 Za evropsko gozdarstvo so značilna dolga obdobja izmenjave, tako da se vpliv novih tehnik upravljanja gozdov lahko pokaže šele po več desetletjih. Socialne in gospodarske razmere povečujejo povpraševanje po novih gozdnogojitvenih tehnikah in tehnikah sečnje v gospodarskih gozdovih, kot je gojenje lesa za energijo v kratkih izmenjevalnih ciklih ali redčenje zrelega gozda. Ekološki pogoji, kot so podnebne spremembe, lahko sami povečajo okoljski vpliv novih tehnik upravljanja gozdov. Stanje gozdov in spremembe v njih se nenehno spremljajo v okviru prilagoditve upravljanja gozdov, tako da je to mogoče še bolj natančno usmeriti in s tem bolje dosegati cilje. Odločitve o upravljanju in rabi gozdov sprejemajo lastniki, ki potrebujejo informacije o možnostih glede upravljanja, ki so na voljo, in njihovem potencialnem učinku. Gozdno načrtovanje lastnikov gozdov je ena od možnih poti naprej.

6.2 Raznovrstnost genskega sklada gozdnega reprodukcijskega materiala in njegovo prilagajanje na podnebne spremembe je med drugim mogoče podpirati s prilagajanjem sistema meril in kazalnikov trajnostnemu gozdarstvu.

7. Ustreznost informacij o stanju gozdov (vprašanje 5)

7.1 Priprava podatkov o evropskih gozdovih je razdeljena na tri glavne akterje:

— Komisijo ter agencije in projekte, ki jih financira;

— nacionalne organe za raziskave in statistiko;

— podjetja in akterje v gozdarskem sektorju.

7.2 V skladu z načelom subsidiarnosti so države članice praviloma pristojne za področja, ki se nanašajo nanje, vloga EU pa je zagotoviti dodano vrednost s skupnimi ukrepi. Nacionalni organi za raziskave in statistiko, kot so državni gozdni inventarji in statistični uradi, upravljajo pripravo informacij o gozdovih, ki so potrebne za načrtovanje in izvajanje nacionalne gozdne politike. Sedanje informacije EU o gozdovih zajemajo stanje gozdov, vključno z gozdnimi požari, v nekaterih primerih pa tudi lesno proizvodnjo in uporabo, kot so podatki o lesnih proizvodih. Ti nacionalni organi imajo pristojnosti na področju nekaterih mednarodnih statističnih podatkov. Eurostat je pristojen za statistiko EU o gozdnih virih in proizvodnji lesa ter prispevek EU k svetovnim statističnim podatkom, kot je zbiranje in usklajevanje nacionalnih podatkov.⁽⁹⁾ Komisija podpira nacionalne organe pri standardizaciji njihovih podatkov v okviru mednarodnih obveznosti.⁽¹⁰⁾ Vendar pa je pri standardizaciji statističnih podatkov treba upoštevati zahteve po usklajenih statističnih podatkih ter nacionalne in regionalne razlike glede vsebine podatkov, med drugim tudi različnost kazalnikov. Komisija je vzpostavila sisteme spremljanja pojavov s čezmejnimi vplivom, kot so zdravje gozdov,⁽¹¹⁾ gozdni požari,⁽¹²⁾ pa tudi evropske informacijske in komunikacijske sisteme.⁽¹³⁾

7.3 Lastniki gozdov in druge zainteresirane strani v gozdarskem sektorju informacije o svojih dejavnostih in v podporo dejavnostim običajno prejemajo od nacionalnih organizacij za raziskave in statistiko ter od zasebnega sektorja. Lastniki gozdov in drugi akterji gozdarskega sektorja tudi sami pripravljajo in hranijo informacije v sistemih z realnim časom. Posodobljene

informacije o gozdovih ob spreminjajočih se gospodarskih razmerah in prilagajanju upravljanja gozdov postajajo čedalje pomembnejše.

7.4 V državah članicah se pojavljajo razlike glede celovitosti, natančnosti in posodobljenosti informacij o gozdovih. Večina držav lahko skoraj vsako leto poroča o obsegu sestojev njihovih gozdov na nacionalni ravni. Nekateri nacionalni organi pripravljajo podrobna in zanesljiva letna poročila o zdravju in stanju nacionalnih gozdov, proizvodni zmogljivosti, ravnotežju ogljika, varovalnih funkcijah gozdov, storitvah in gospodarski uspešnosti gozdov v lastni državi.⁽¹⁴⁾ V nekaterih državah EU ostajajo pomanjkljivosti glede vsebine, natančnosti in posodabljanja. Zaradi usklajevanja mednarodnih statističnih podatkov Komisija financira projekte na področju raziskav in razvoja ter mrež sodelovanja.⁽¹⁵⁾ Glavne pomanjkljivosti na področju varstva gozdov in podnebnih sprememb so raznolikost gozdov zunaj zavarovanih območij, trajnostna uporaba bioenergetskih virov, zaloge ogljika in ponori, vključno z lesnimi proizvodi, ter hitra določitev kraja poškodovanih območij. Treba je pospešiti podporo nacionalnim akterjem, zbiranje podatkov o gozdovih in njihovo usklajevanje.

7.5 Težava pri pripravi usklajenih podatkov o gozdovih na ravni EU je veliko število akterjev, vključenih v zbiranje podatkov. Zato je pomembno izvesti celovito študijo, ki razjasni, kdo zbira podatke in kakšni podatki se zbirajo.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽⁹⁾ Na primer letni skupni vprašalnik za gozdarski sektor (JFSQ), v sodelovanju s FAO, ITTO in UNECE.

⁽¹⁰⁾ Na primer COST E43 (harmonizacija nacionalnih gozdnih inventarjev v Evropi: tehnike za skupno poročanje).

⁽¹¹⁾ Program Skupnosti Forest Focus 2003-2006/7.

⁽¹²⁾ Evropski informacijski sistem za gozdne požare (EFFIS).

⁽¹³⁾ Evropsko središče za podatke o gozdovih (European Forest Data Centre, EFDAC) in evropska informacijska in komunikacijska platforma o gozdovih (EFICP).

⁽¹⁴⁾ Forest Europe ali regionalni prispevek k oceni svetovnih gozdnih virov (GFRA).

⁽¹⁵⁾ FUTMON, sofinanciran projekt LIFE+ za nadaljnji razvoj in izvajanje sistema za spremljanje stanja gozdov na ravni EU; okvirna pogodba JRC za E-platformo za gozdove, mreža COST, izboljševanje podatkov in informacij o potencialni dobavi vodnih virov; evropski pristop nacionalnih gozdnih inventarjev z več viri (USEWOOD).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta (Euratom) o najvišji dovoljeni stopnji radioaktivnega onesnaženja živil in krme po jedrski nesreči ali kateri koli drugi radiološki nevarnosti (prenova)

(COM(2010) 184 konč. – 2010/0098 (CNS))

(2011/C 48/28)

Poročevalka: **Pirkko RAUNEMAA**

Evropska komisija je 27. aprila 2010 sklenila, da v skladu s členom 31 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Sveta (EURATOM) o najvišji dovoljeni stopnji radioaktivnega onesnaženja živil in krme po jedrski nesreči ali kateri koli drugi radiološki nevarnosti (prenova)

COM(2010) 184 konč. - 2010/0098 (CNS).

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 31. avgusta 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 127 glasovi za, 1 glasom proti in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Radioaktivne padavine so skoraj vedno čezmejne. Povzročajo dolgotrajno sproščanje radioaktivnih snovi, se razširijo do oddaljenih krajev in vplivajo na velika območja. Zato lahko tovrstne nesreče povzročijo mednarodno katastrofo.

1.2 Nujno je potrebna jasna in posodobljena zakonodaja, ki bi jo lahko institucije EU in države članice brez težav uporabljale v primeru radioaktivnih padavin. Zato je reforma zakonodaje ne samo primerna, temveč tudi potrebna.

1.3 Skupnost je po jedrski nesreči v Černobilu leta 1986 izoblikovala standarde, ki določajo najvišjo dovoljeno stopnjo onesnaženja živil in krme po jedrski nesreči ⁽¹⁾, ter ureditve za pospešeno izmenjavo informacij ob radiološkem izrednem dogodku ⁽²⁾. Veljavnost dovoljenih ravni je nazadnje (leta 1995) pregledala skupina strokovnjakov iz člena 31 Pogodbe Euratom, zato bi jih bilo treba ponovno pregledati.

1.4 EU je ustanovila Evropsko agencijo za varnost hrane (Uredba (ES) 178/2002 z dne 28. januarja 2002), ki je učinkovit

⁽¹⁾ Uredba Sveta (Euratom) št. 3954/87 z dne 22. decembra 1987, kakor je bila spremenjena.

⁽²⁾ Odločba Sveta (Euratom) 87/600 z dne 14. decembra 1987.

in mednarodno spoštovan organ za oceno tveganja. Agencija bi morala ocenjevati tudi zdravstveno tveganje radioaktivnih ostankov v živilih in krmi, Komisija pa bi morala pregledati obstoječe ureditve.

1.5 Za zagotovitev visoke ravni nadzora nad stopnjo sevanja v živilih in krmi bi morali biti nacionalni organi za živila – poleg nacionalnih agencij za varstvo pred sevanjem – zakonsko pooblaščen za nadzor nad največjimi dovoljenimi ravnmi in nadzor nad uvozom živil in krme, kadar so presežene največje dovoljene ravni, ne da bi morali dobiti potrditev organa za spremljanje sevanja.

1.6 Komisija bi si morala v okviru standardov in smernic Komisije za *Codex Alimentarius* prizadevati, da se sprejmejo mednarodni predpisi o prisotnosti radioaktivnih padavin in njihovem vplivu na živila in krmo, ter bi morala določiti, katere institucije so v prvi vrsti pristojne za mejni nadzor uvoza in izvoza v EU v primeru nesreče.

1.7 Voda je ena glavnih sestavin živil in krme, zato bi morala biti vključena tudi v priloge k tej uredbi. Poleg tega bi določbe morale veljati za vse vrste pitne vode, ne le za vodo v živilih in krmi.

1.8 V primeru nesreče je treba poskušati vplivati na vedenje ljudi in jih spodbuditi k uporabi varnih oziroma manj nevarnih živil in pijač. Nacionalni organi in sektorske organizacije so odgovorni za usmerjanje in ozaveščanje.

2. Uvod

2.1 Ozadje

2.1.1 Ob nesreči v černobilski jedrski elektrarni 26. aprila 1986 je prišlo do sprostitve velikih količin radioaktivnih snovi v ozračje, ki so živila in krmo v več evropskih državah onesnažile do meje, ki z zdravstvenega vidika ni bila zanemarljiva.

2.1.2 Na ravni Skupnosti so bili prvič sprejeti ukrepi za obravnavo tovrstnih jedrskih nesreč, ki povzročajo dolgotrajno sproščanje radioaktivnih sestavin, se razširijo do oddaljenih krajev in lahko vplivajo na velika območja.

2.1.3 Odbor je doslej samo ob eni priložnosti izrazil svoje stališče o vprašanju radioaktivnega onesnaženja živil in krme po jedrski nesreči ali kateri koli drugi radiološki nevarnosti⁽³⁾. Vendar pa je to mnenje predstavljalo le začetno stališče, saj Komisija še ni bila predlagala najvišjih dopustnih stopenj radioaktivnosti. Zato je sedanje posvetovanje priložnost za Odbor regij, da izrazi posodobljeno mnenje o tem vprašanju.

2.2 Zakonodajni okvir

2.2.1 Uredba Sveta (Euratom) št. 3954/87 z dne 22. decembra 1987 določa postopek za sprejetje največje dopustne ravni radioaktivnega onesnaženja živil in krme po jedrski nesreči ali kateri koli drugi radiološki nevarnosti. Ta je bila v preteklih letih bistveno spremenjena⁽⁴⁾. Najvišje dopustne „referenčne“ vrednosti so bile določene v ločenih prilogah v okviru druge spremembe te uredbe.

2.2.2 Če Komisija prejme informacije o pojavu nesreče ali katere koli druge radiološke nevarnosti, zaradi katere bi lahko bile najvišje dovoljene stopnje dosežene ali so že bile dosežene, sprejme uredbo o veljavnosti teh najvišjih ravni. Veljavnost take uredbe mora biti čim krajša, in ne sme preseči treh mesecev.

2.2.3 Komisija predloži Svetu predlog uredbe za prilagoditev ali potrditev določb prvotne uredbe v enem mesecu po spre-

jetju, in sicer po posvetovanju s skupino strokovnjakov iz člena 31 Pogodbe Euratom. Obdobje veljavnosti te druge uredbe je prav tako omejeno. Dolgoročno (po jedrski nesreči ali radiološki nevarnosti) se lahko uporabijo tudi drugi pravni instrumenti ali druga pravna podlaga za namen izvajanja nadzora nad živili in krmo, ki se dajejo na trg.

2.2.4 Najvišje dovoljene ravni, določene v prilogah k tej uredbi, se lahko spremenijo ali dopolnijo glede na strokovno mnenje, pridobljeno v skladu s členom 31. Veljavnost predpisanih najvišjih dovoljenih ravni je skupina strokovnjakov iz člena 31 nazadnje pregledala leta 1995, in sicer glede na določbe Direktive Sveta 96/29/Euratom, ki od držav članic zahteva, da določijo intervencijske nivoje v primeru nesreče⁽⁵⁾.

2.2.5 EU je v zvezi z uvozom sprejela ukrepe za zagotovitev, da se nekateri kmetijski proizvodi uvozijo v Unijo le v skladu s skupnimi ureditvami, ki varujejo zdravje prebivalstva, hkrati pa ohranjajo enotnost trga in preprečujejo preusmerjanje trgovine.

2.2.6 V primeru radiološke nevarnosti si morajo države članice izmenjevati informacije prek sistema „Ecurie“⁽⁶⁾. Ta sistem zahteva, da države članice obveščajo in informirajo Komisijo in države članice, ki so prizadete ali bi lahko bile prizadete, kadar koli država članica sklene sprejeti ukrepe širokih razsežnosti za zaščito prebivalstva v primeru radiološke nevarnosti. Te informacije morajo vključevati vrsto in čas dogodka, njegovo točno lokacijo in vrsto objekta ali dejavnosti, vzrok, predvideni razvoj dogodkov in sprejete ali načrtovane zaščitne ukrepe ter tudi stopnje radioaktivnosti, izmerjene z lastnimi napravami za nadzor živil, krme, pitne vode in okolja.

2.3 Vsebina dokumenta Komisije

2.3.1 Komisija je začela kodifikacijo Uredbe Sveta št. 3954/87 in njenih sprememb.

2.3.2 V zakonodajnem postopku je bilo ugotovljeno, da določba v predlogu kodificiranega besedila predvideva pridržek Sveta glede izvedbenih pooblastil, kar pa ni bilo utemeljeno v uvodnih izjavah Uredbe (Euratom) št. 3954/87.

⁽³⁾ CES 480/1987, UL C 180, 8.7.1987, str. 20–25.

⁽⁴⁾ Uredba Komisije (ES) št. 944/89 in Uredba Komisije (Euratom) št. 770/90.

⁽⁵⁾ Člen 50(2) Direktive Sveta 96/29/Euratom z dne 13. maja 1996 o določitvi temeljnih varnostnih standardov za varstvo zdravja delavcev in prebivalstva pred nevarnostmi zaradi ionizirajočega sevanja.

⁽⁶⁾ Glej opombo 2 zgoraj.

2.3.3 Ker bi vključitev takšne uvodne izjave pomenila vsebinsko spremembo in bi presegalo meje čiste kodifikacije, se je zdelo primerno, da se kodifikacija spremeni v prenavo in se tako vključi potrebna sprememba.

2.3.4 Uvodna izjava 15, ki je dodana preambuli predloga, se nanaša na možnost, da v določenih okoliščinah Svet namesto Komisije nemudoma sprejme prilagojene ukrepe, ki bi v zelo kratkem času omogočili veljavnost vnaprej določenih najvišjih stopenj radioaktivne onesnaženosti.

3. Ocena

3.1 Nujno je potrebna jasna in posodobljena zakonodaja, ki bi jo lahko institucije EU in države članice v primeru radioaktivnih padavin z lahkoto uporabljale. Zato je reforma zakonodaje ne samo primerna, temveč tudi potrebna. Verjetnost nesreč v jedrskih elektrarnah in drugih radioaktivnih padavin se lahko poveča tudi v EU, med drugim zaradi staranja obstoječih jedrskih elektrarn, izgradnje številnih novih obratov in tveganja drugih nepričakovanih nesreč.

3.2 Radioaktivne padavine se skoraj vedno razširijo, ni pa nujno, da se njihova intenzivnost občutno zmanjša, ko dosežejo oddaljene kraje. Zato lahko pride do mednarodne zdravstvene in okoljske katastrofe.

3.3 Za razliko od leta 1986 ima EU zdaj Evropsko agencijo za varnost hrane (Uredba (ES) št. 178/2002), ki je učinkovit in mednarodno spoštovan organ za oceno tveganja. Radioaktivni ostanki v živilih in krmi so primerljivi z onesnaževali hrane. Zato lahko pričakujemo, da bo Evropski agenciji za varnost

hrane zaupana naloga zdravstvenega ocenjevanja teh ostankov. Vendar Komisija v svojem predlogu brez dodatne obravnave ali utemeljitve ohranja obstoječe, v nekaterih primerih desetletja stare ureditve.

3.4 Če pride do nesreče, je treba poskušati vplivati na vedenje ljudi in jih spodbuditi k uporabi varnih oziroma manj nevarnih živil in pijač. Poleg tega morajo biti kmetijski pridelovalci v vsakem primeru seznanjeni z ravnmi radioaktivnega onesnaženja krme in s primernimi načini krmljenja živali v kriznih razmerah. V tem okviru imajo lahko nacionalni organi in sektorske organizacije vodilno vlogo pri zagotavljanju smernic in ozaveščanju.

3.5 Bistveno je, da se določbe o radioaktivnih padavinah in stopnjah radioaktivnosti zdaj preoblikujejo tako, da bo njihovo izvajanje na ravni EU in na ravni držav članic lažje in jasnejše.

3.6 Najvišje dovoljene ravni radioaktivnosti morajo biti prilagojene potrebam še posebej ogroženih skupin prebivalstva – za hrano za dojenčke morajo biti določene strožje vrednosti kot za živila, namenjena ostalemu prebivalstvu.

3.7 Radioaktivne snovi se lahko v površinskih vodah znajdejo tudi zaradi jedrskih poskusov in uporabe jedrske energije ali radioaktivnih snovi v zdravstvu, industriji in raziskavah. Čeprav so v normalnih okoliščinah te količine zanemarljive, se lahko stanje spremeni v primeru radiološke nesreče. Voda je ena glavnih sestavin živil in krme, zato ne bi smela biti izključena iz priloge k uredbi.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu Uredbe (EU) št. xxxx/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne xxxx o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1234/2007 (Uredba o enotni SUT) v zvezi s pomočjo, dodeljeno v okviru nemškega alkoholnega monopola

(COM(2010) 336 konč. – 2010/0183 (COD))

(2011/C 48/29)

Poročevalec: **g. KIENLE**

Evropski parlament in Svet sta 7. julija 2010 oz. 8. julija 2010 sklenila, da v skladu s členom 43(2) Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog Uredbe (EU) št. xxxx/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne xxxx o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1234/2007 (Uredba o enotni SUT) v zvezi s pomočjo, dodeljeno v okviru nemškega alkoholnega monopola

COM(2010) 336 konč. – 2010/0183 (COD).

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 31. avgusta 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 114 glasovi za, 2 glasovoma proti in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja predlagane ukrepe o omejenem podaljšanju sheme pomoči v okviru nemškega alkoholnega monopola z določitvijo dokončnega preteka do konca leta 2017, saj ni znana nobena motnja trga in predlog ne vpliva na proračun Skupnosti.

1.2 EESO priporoča, da se prehodni čas izkoristi za pomoč družinam, ki se ukvarjajo s tradicionalno kmetijsko vezano žganjekuho, pri socialno sprejemljivi preusmeritvi njihove dejavnosti in zlasti tudi za ohranitev ekološko dragocenih sadovnjakov.

2. Uvod

2.1 Evropska komisija predlaga, da 1. januarja 2018 preneha nemški alkoholni monopol za etilni alkohol kmetijskega porekla, ki velja od leta 1918. Doslej je nacionalni organ podeljeval pravice za žganjekuho in določal prevzemno ceno, ki naj bi krila lastne stroške žganjarn.

2.2 Proizvodnja/prodaja v okviru monopola se bo do takrat postopoma zmanjšala:

— kmetijsko vezane žganjarne (*landwirtschaftliche Verschlussbrennereien*), ki predelujejo v glavnem žita in krompir, morajo konec leta 2013 izstopiti iz monopola in do takrat postopoma, vsako leto za eno tretjino, zmanjšati svojo proizvodnjo (s 540 000 hl leta 2011 na 180 000 hl leta 2013);

— žganjarne, za katere je proizvodnja v davčne namene ocenjena po standardni stopnji (*Abfindungsbrennereien*), uporabniki žganjarn (*Stoffbesitzer*) in združenja proizvajalcev sadnega žganja (*Obstgemeinschaftsbrennereien*), ki so usmerjeni v lokalno proizvodnjo in proizvedejo zelo majhne količine alkohola iz sadja, lahko proizvedejo skupaj do 60 000 hl letno do konca leta 2017.

2.3 Predlog ne vpliva na proračun Skupnosti.

3. Pripombe

3.1 EESO pozdravlja predlagan potek izstopa iz nemškega alkoholnega monopola s časovno omejenim odstopanjem od pravil in diferenciranim zmanjšanjem dovoljene proizvodnje etilnega alkohola kmetijskega porekla.

3.2 27 držav članic EU je leta 2008 proizvedlo okoli 40,5 milijona hl etilnega alkohola kmetijskega porekla, zlasti iz žit, sladkorne pese/melase, vina, krompirja, sadja in drugih pridelkov. Glavne proizvajalke kmetijskega alkohola so Francija (15,4 milijona hl), Nemčija (5,9 milijona hl), Španija (5,4 milijona hl) in Poljska (1,9 milijona hl). Države članice so leta 2008 poleg tega uvozile 13 milijonov hl etilnega alkohola iz tretjih držav. Etilni alkohol kmetijskega porekla se uporablja v prehrani ljudi (pijače in kis), sektorju biogoriv in v druge industrijske namene. Do velikega porasta uporabe je nazadnje prišlo v sektorju goriv.

3.3 Toda le 10 % kmetijsko proizvedenega alkohola v Nemčiji se proizvede v okviru nemškega alkoholnega monopola in prejme nacionalno pomoč. Nazadnje je v okviru monopola delovalo 674 kmetijskih žganjarn s povprečnim obsegom proizvodnje 800 hl. 28 000 majhnih žganjarn (za katere je proizvodnja v davčne namene ocenjena po standardni stopnji –*Abfindungsbrennereien*), od katerih jih vsako leto deluje okoli 20 000, sme v okviru monopola letno proizvesti največ 300 litrov alkohola.

3.4 Alkoholni monopol je do danes omogočal tradicionalno in izrazito decentralizirano proizvodnjo v majhnih in najmanjših kmetijskih žganjarnah. Toda ta dejavnost je zelo pomembna za regije, na primer na obrobju sredogorij, kot je

Schwarzwald. Okolju prijazna dejavnost recikliranja, ki jo opravljajo kmetijske žganjarne, ter prispevek malih žganjarn in proizvajalcev sadnega žganja k stabilizaciji dohodkov, negi kulturnih krajin in ohranjanju biotske raznovrstnosti imajo velik politični in družbeni ugled.

3.5 EESO pričakuje, da po preteku alkoholnega monopola in liberalizaciji trga kmetijskega alkohola industrijska proizvodnja alkohola ne bo alternativa za (majhne) tradicionalne kmetijske žganjarne. Zato je treba v prehodnem obdobju najti možnosti za to, da se bodo te kmečke družine lahko preusmerile v obetavne in socialno sprejemljive dejavnosti ter da se bodo ohranili ekološko izjemno dragoceni travniški in običajni sadovnjaki.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 663/2009 o vzpostavitvi programa za podporo oživitvi gospodarstva z dodelitvijo finančne pomoči Skupnosti energetskim projektom

(COM(2010) 283 konč. – 2010/0150 (COD))

(2011/C 48/30)

Poročevalec: **g. BUFFETAUT**

Evropski parlament (15. junija 2010) in Svet Evropske unije (23. junija 2010) sta sklenila, da v skladu s členoma 194(1)c in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 663/2009 o vzpostavitvi programa za podporo oživitvi gospodarstva z dodelitvijo finančne pomoči Skupnosti energetskim projektom

COM(2010) 283 konč. - 2010/0150 (COD).

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 6. septembra 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) s 133 glasovi za, 2 glasovoma proti in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO podpira temeljne gospodarske vidike besedila in cilje, ki jih zasleduje Komisija. Zlasti se strinja z zamisljivo o uporabi evropskih sredstev kot vzvoda z multiplikacijskim učinkom, s katerim naj bi pospešili uresničevanje naložb na področju energetske učinkovitosti in obnovljivih virov energije. Po mnenju EESO bi razdelitev finančne pomoči na tehnično pomoč in posojila z ugodnimi obrestmi ter bančnimi jamstvi finančnih institucij morala biti bolj utemeljena. Poleg tega EESO meni, da bi bilo treba podrobneje opredeliti, kaj tehnična pomoč obsega.

1.2 Izraža upanje, da se bo ureditev, kot jo opredeljuje Komisija, učinkovito izvajala, in sicer bi vsi zainteresirani finančni posredniki morali biti pristojni za upravljanje finančnega instrumenta, projekte pa bodo izbrali upravljavci skladov pod nadzorom Komisije. EESO meni, da bi bilo treba jasno opredeliti način upravljanja in dostop do sredstev, tako da bi finančni posredniki in nosilci projektov dobro vedeli, kako jih je treba uporabljati.

1.3 EESO meni, da je treba razjasniti nekatere izmed naslednjih točk:

1.3.1 Čim prej, do konca leta 2010, je treba vedeti, koliko znaša celotni znesek (ali pa vsaj ocena zneska) razpoložljivih finančnih sredstev, ki presega napovedanih 114 milijonov EUR: ta vsota, razdeljena med 27 držav članic, pomeni razmeroma majhen prispevek. Vendar pa bo treba upoštevati tudi učinek vzvoda, ki ga je mogoče doseči z dodatnim prispevkom zasebnih vlagateljev ter s spodbudo projektom in naložbam samim od trenutka, ko je v okviru tehnične pomoči dodeljena večja podpora.

1.3.2 Opredelitev pojma „projekti, zanimivi za banke“: izolacija stavb, ki je na primer zelo koristna na področju energetske učinkovitosti, se na področju varčevanja z energijo, zlasti pri starih stavbah, splača dolgoročno. Pojem „dolgoročno“ je treba razumeti tako, da projekt, ki se financira, ne bi bil izvedljiv brez evropske pomoči. Pojem „projekt, zanimiv za banke“ bi bilo treba opredeliti v uredbi, in sicer kot „projekt, pri katerem se finančno ravnovesje doseže s podporo evropskih finančnih instrumentov“.

1.3.3 Merila upravičenosti

— EESO izraža razumevanje in tudi sprejema, da noben vpleteni sektor nima prednosti ter da se bodo upoštevala merila za naložbe in za skladnost z evropskimi cilji na področju energetske učinkovitosti in obnovljivih virov energije. Zlasti bodo prišli v poštev projekti v okviru pogodb za energetske učinkovitost in projekti, ki so bili že subvencionirani z evropskimi sredstvi. EESO poudarja, da ta projekt skuša krepiti sinergije s strukturnimi skladi in Kohezijskim skladom.

— Če ne bo pripravljen seznam vnaprej izbranih projektov (tako kot v okviru Uredbe 663/2009), bo EESO pozoren, kako se bodo sredstva razdelila med financiranje projektov in tehnično pomoč, saj meni, da bi bilo treba finančna sredstva v veliki večini nameniti za naložbe ali konkretne projekte.

— Odbor poudarja, da v uredbi ne bo seznama vnaprej izbranih projektov in da bo sklad projekte izbral na podlagi meril, vsebovanih v uredbi. O financiranih projektih se pripravi poročilo.

- EESO poudarja, da finančna pomoč za investicijske projekte mora upoštevati načelo nepristranske obravnave zasebnih ali javnih izvajalcev. Obstajati mora možnost, da se ti projekti izvedejo v okviru javno-zasebnih partnerstev.
- Odbor nasploh poudarja, da bi se merila za dodeljevanje morala prvenstveno nanašati na tehnično zanesljivost, finančno varnost projektov ter na pričakovane konkretne rezultate na področju energetske učinkovitosti in obnovljivih virov energije.
- EESO meni, da je merilo upravičenosti za ukrepe, ki imajo „hiter, izmerljiv in trajen učinek“, treba podrobneje opredeliti.

1.4 Čeprav Odbor izraža razumevanje za željo Komisije, da bi vpletene lokalne skupnosti sprejele „politično zavezo za blažitev podnebnih sprememb, vključno z natančnimi cilji“, opozarja pred prevelikim zaupanjem v naravnost, ki ima več opraviti s politično konkretno mislijo in komuniciranjem kot pa s konkretnimi ukrepi, ki bi se opirali na trdne in inovativne tehnike ali učinkovite sisteme upravljanja, preizkušene na področju energetske učinkovitosti, omrežij za ogrevanje in obnovljivih virov energije.

2. Ozadje in načela uredbe o programu za podporo oživitvi gospodarstva z dodelitvijo finančne pomoči Skupnosti energetskim projektom

2.1 Evropski energetski program za oživitev (EEPO) je vseboval 3,98 milijarde EUR. Od leta 2010 dalje naj bi se razdelila skoraj celotna sredstva. Vendar pa znesek 114 milijonov EUR iz naslova EEPO ne bo dodeljen; v primeru, da bi se izkazalo, da projekti ne ustrezajo pravnim, finančnim ali tehničnim zahtevam, bi se navsezadnje lahko še povešal.

2.2 Nedodeljena sredstva iz poglavja II Uredbe EEPO bodo uporabljena za oblikovanje finančnega instrumenta, ki bo posebej namenjen spodbujanju energetske učinkovitosti in pobud za obnovljive vire energije v okviru pobude za financiranje trajnostne energije.

3. Splošna načela

3.1 Ta finančni instrument naj bi omogočil podporo razvoju energetske učinkovitosti, ZANIMIVE ZA BANKE, in projektom za obnovljive vire energije ter olajšal financiranje naložb na področju energetske učinkovitosti in obnovljive energije, zlasti na urbanih območjih.

3.2 Da se spodbudi večje število decentraliziranih naložb, bodo upravičenci občinski, lokalni in regionalni javni organi, vključno v okviru javno-zasebnih partnerstev.

3.3 Projekti trajnostne energije, ki bodo financirani, vključujejo javne in zasebne stavbe, visoko energetske učinkovite soproizvodnje toplotne in električne energije (SPTE) ter mestna omrežja ogrevanja/hlajenja, decentralizirane obnovljive vire energije, vključene v lokalno okolje, čist mestni promet in lokalno infrastrukturo, kot na primer pametna omrežja, ter učinkovito cestno razsvetlavo in pametne števec.

4. Merila za izbiro in dodelitev

4.1 Finančni ukrepi morajo imeti hiter, izmerljiv in bistven učinek na gospodarsko oživitev v Evropski uniji, povečano energetske varnost in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov.

4.2 S pomočjo finančne pomoči EU naj bi na podlagi natančnih meril glede politik za lokalne in regionalne skupnosti in tehničnih in finančnih značilnosti projektov dosegli učinek vzvoda na druge vpletene lokalne ali regionalne skupnosti ali podjetja.

4.3 Pravila za lokalne in regionalne skupnosti zadevajo njihov boj proti podnebnim spremembam, že prej napovedane cilje, naravo razvitih strategij, spremljanje izvajanja in doseženih rezultatov ter seznanjanje z njimi.

4.4 S tehničnimi in finančnimi pravili naj bi zagotovili utemeljenost in tehnično primernost pristopa, trdnost finančnega paketa, upoštevanje, v kolikšnem obsegu bo pomoč EEPO spodbujala javne in/ali zasebne finance, socialno-ekonomske in okoljske učinke, okoljski vpliv, geografsko ravnotežje med projekti ter njihovo zrelost, da bodo hitro dosegli konkretno naložbeno fazo.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Sveta o spremembi Direktive 2008/9/ES o podrobnih pravilih za vračilo davka na dodano vrednost, v skladu z Direktivo 2006/112/ES, davčnim zavezancem, ki nimajo sedeža v državi članici vračila, ampak v drugi državi članici

(COM(2010) 381 konč. – 2010/0205 (CNS))

(2011/C 48/31)

Svet Evropske unije je 4. avgusta 2010 sklenil, da v skladu s členom 113. Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Sveta o spremembi Direktive 2008/9/ES o podrobnih pravilih za vračilo davka na dodano vrednost, v skladu z Direktivo 2006/112/ES, davčnim zavezancem, ki nimajo sedeža v državi članici vračila, ampak v drugi državi članici

COM(2010) 381 konč. - 2010/0205 (CNS).

Odbor se strinja z vsebino predloga in nima nobenih pripomb, zato je na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) o tem predlogu soglasno sprejel pozitivno mnenje.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 2187/2005 glede prepovedi višanja vrednosti ulova in omejitev za ribolov iverke in romba v Baltskem morju, Beltih in Soundu

(COM(2010) 325 konč. – 2010/0175 (COD))

(2011/C 48/32)

Evropski parlament in Svet sta 6. oz. 8. julija 2010 sklenila, da v skladu s členoma 43(2) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 2187/2005 glede prepovedi višanja vrednosti ulova in omejitev za ribolov iverke in romba v Baltskem morju, Beltih in Soundu

COM(2010) 325 konč. – 2010/0175 (COD).

Odbor se strinja z vsebino predloga in nima nobenih pripomb, zato je na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) o tem predlogu soglasno sprejel pozitivno mnenje.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o trženju materiala za vegetativno razmnoževanje trte (prenova)

(COM(2010) 359 konč. – 2010/0194 (COD))

(2011/C 48/33)

Evropski parlament in Svet sta 8. julija oz. 7. septembra 2010 sklenila, da v skladu s členoma 43(2) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o trženju materiala za vegetativno razmnoževanje trte (prenova)

COM(2010) 359 konč. – 2010/0194 (COD).

Odbor se v celoti strinja z vsebino predloga, poleg tega je to vprašanje že obravnaval v svojih prejšnjih mnenjih CES 807/2000 in CESE 1360/2002, sprejetih 13. julija 2000 (*) in 11. decembra 2002 (**), zato je na 465. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2010 (seja z dne 15. septembra) o tem predlogu soglasno sprejel pozitivno mnenje in zavzel isto stališče kot v zgoraj navedenem dokumentu.

V Bruslju, 15. septembra 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

(*) Mnenje EESO o predlogu direktive Sveta o spremembi Direktive 68/193/EGS o trženju materiala za vegetativno razmnoževanje trte, UL C 268, str. 42 z dne 19. 9. 2000.

(**) Mnenje EESO o predlogu direktive Sveta o spremembi direktiv 66/401/EGS o trženju semen krmnih rastlin, 66/402/EGS o trženju semena žit, 68/193/EGS o trženju materiala za vegetativno razmnoževanje trte, 92/33/EGS o trženju razmnoževalnega in sadilnega materiala zelenjadnic, razen semena, 92/34/EGS o trženju razmnoževalnega in sadilnega materiala sadnih rastlin, 98/56/ES o trženju razmnoževalnega materiala okrasnih rastlin, 2002/54/ES o trženju semena pese, 2002/55/ES o trženju semena zelenjadnic, 2002/56/ES o trženju semenskega krompirja in 2002/57/ES o trženju semena oljnic in predivnic, glede primerjalnih testov in poskusov Skupnosti, UL C 85, str. 43–44 z dne 8. 4. 2003.

III Pripravljalni akti

Evropski ekonomsko-socialni odbor**465. plenarno zasedanje 15. in 16. septembra 2010**

2011/C 48/19	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Tretji strateški pregled boljše pravne ureditve v Evropski uniji – (COM(2009) 15 konč.) – delovnem dokumentu Komisije – Zmanjševanje administrativnih bremen v Evropski uniji – Priloga k 3. strateškemu pregledu boljše zakonodaje – (COM(2009) 16 konč.) – delovnem dokumentu Komisije – Tretje poročilo o napredku strategije za poenostavitev zakonodajnega okolja – (COM(2009) 17 konč.)	107
2011/C 48/20	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Priprave na prihodnost: razvoj skupne strategije za ključne spodbujevalne tehnologije v EU – (COM(2009) 512 konč.)	112
2011/C 48/21	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o zeleni knjigi o povezovanju poslovnih registrov – (COM(2009) 614 konč.)	120
2011/C 48/22	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o poenostavitvi izvajanja raziskovalnih okvirnih programov – (COM(2010) 187 konč.)	129
2011/C 48/23	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 97/68/ES glede določb za motorje, dane na trg v okviru sistema prožnosti – (COM(2010) 362 konč. – 2010/0195 (COD))	134
2011/C 48/24	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji, ki razveljavlja Okvirni sklep 2004/68/PNZ – (COM(2010) 94 konč. – 2010/0064 (COD))	138
2011/C 48/25	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Bolje delujoča veriga preskrbe s hrano v Evropi (COM(2009) 591 konč.)	145
2011/C 48/26	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Možnosti za vizijo in cilje EU glede biotske raznovrstnosti po letu 2010 – (COM(2010) 4 konč.)	150

<u>Obvestilo št.</u>	Vsebina (nadaljevanje)	Stran
2011/C 48/27	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Zeleni knjigi o varstvu gozdov in informacijah o stanju gozdov v EU: Kako pripraviti gozdove na podnebne spremembe (COM(2010) 66 konč.) 155	155
2011/C 48/28	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta (Euratom) o najvišji dovoljeni stopnji radioaktivnega onesnaženja živil in krme po jedrski nesreči ali kateri koli drugi radiološki nevarnosti (prenova) – (COM(2010) 184 konč. – 2010/0098 (CNS)) 160	160
2011/C 48/29	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu Uredbe (EU) št. xxxx/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne xxxx o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1234/2007 (Uredba o enotni SUT) v zvezi s pomočjo, dodeljeno v okviru nemškega alkoholnega monopola – (COM(2010) 336 konč. – 2010/0183 (COD)) 163	163
2011/C 48/30	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 663/2009 o vzpostavitvi programa za podporo oživitvi gospodarstva z dodelitvijo finančne pomoči Skupnosti energetskim projektom – (COM(2010) 283 konč. – 2010/0150 (COD)) 165	165
2011/C 48/31	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Sveta o spremembi Direktive 2008/9/ES o podrobnih pravilih za vračilo davka na dodano vrednost, v skladu z Direktivo 2006/112/ES, davčnim zavezancem, ki nimajo sedeža v državi članici vračila, ampak v drugi državi članici – (COM(2010) 381 konč. – 2010/0205 (CNS)) 167	167
2011/C 48/32	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 2187/2005 glede prepovedi višanja vrednosti ulova in omejitev za ribolov iverke in romba v Baltskem morju, Beltih in Soundu – (COM(2010) 325 konč. – 2010/0175 (COD)) 168	168
2011/C 48/33	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o trženju materiala za vegetativno razmnoževanje trte (prenova) – (COM(2010) 359 konč. – 2010/0194 (COD)) 169	169

Cena naročnine 2011 (brez DDV, skupaj s stroški pošiljanja z navadno pošto)

Uradni list EU, seriji L + C, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	1 100 EUR na leto
Uradni list EU, seriji L + C, papirna različica + letni DVD	22 uradnih jezikov EU	1 200 EUR na leto
Uradni list EU, serija L, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	770 EUR na leto
Uradni list EU, seriji L + C, mesečni zbirni DVD	22 uradnih jezikov EU	400 EUR na leto
Dopolnilo k Uradnemu listu (serija S – razpisi za javna naročila), DVD, ena izdaja na teden	Večjezično: 23 uradnih jezikov EU	300 EUR na leto
Uradni list EU, serija C – natečaj	Jezik(-i) v skladu z natečajem(-i)	50 EUR na leto

Naročilo na *Uradni list Evropske unije*, ki izhaja v uradnih jezikih Evropske unije, je na voljo v 22 jezikovnih različicah. Uradni list je sestavljen iz serije L (Zakonodaja) in serije C (Informacije in objave).

Na vsako jezikovno različico se je treba naročiti posebej.

V skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 920/2005, objavljeno v Uradnem listu L 156 z dne 18. junija 2005, institucije Evropske unije začasno niso obvezane sestavljati in objavljati vseh pravnih aktov v irščini, zato se Uradni list v irskem jeziku prodaja posebej.

Naročilo na Dopolnilo k Uradnemu listu (serija S – razpisi za javna naročila) zajema vseh 23 uradnih jezikovnih različic na enem večjezičnem DVD-ju.

Na zahtevo nudi naročilo na *Uradni list Evropske unije* pravico do prejemanja različnih prilog k Uradnemu listu. Naročniki so o objavi prilog obveščeni v „Obvestilu bralcu“, vstavljenem v *Uradni list Evropske unije*.

Prodaja in naročila

Naročilo na razne plačljive periodične publikacije, kot je naročilo na *Uradni list Evropske unije*, je možno pri naših komercialnih distributerjih. Seznam komercialnih distributerjev je na spletnem naslovu:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sl.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) nudi neposreden in brezplačen dostop do prava Evropske unije. To spletišče omogoča pregled *Uradnega lista Evropske unije*, zajema pa tudi pogodbe, zakonodajo, sodno prakso in pripravljalne akte za zakonodajo.

Za boljše poznavanje Evropske unije preglejte spletišče <http://europa.eu>

